

ภาษาวรรณศิลป์ในเพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

นางสาวนาวิณี หล้าประเสริฐ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LITERARY LANGUAGE IN THE MUSICAL COMPOSITIONS
OF HIS MAJESTY KING BHUMBOL ADULYADEJ

Miss Navinee Lamprasert

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Thai

Department of Thai

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

นาวิณี หล้าประเสริฐ : ภาษาวรรณศิลป์ในเพลงพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล
อดุลยเดช. (LITERARY LANGUAGE IN THE MUSICAL COMPOSITIONS OF HIS
MAJESTY KING BHUMIBOL ADULYADEJ)อ. ที่ปรึกษา:ผศ.ดร.พรทิพย์ พุกผาสุข, ๑๕๐หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์เพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
ที่มีเนื้อร้องเป็นภาษาไทยจำนวนทั้งสิ้น ๔๒ เพลง เพื่อศึกษาเนื้อหาและคุณค่าจากเนื้อเพลง รวมไปถึงการใช้ภาษาวรรณศิลป์
รูปแบบต่างๆที่ปรากฏในเนื้อเพลง

ผลการศึกษาสรุปได้ว่าเพลงพระราชนิพนธ์มีเนื้อหาที่หลากหลาย ได้แก่ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก เพลงที่มี
เนื้อหาเกี่ยวกับความเศร้า เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสนุกสนาน เพลงที่มีเนื้อหาปลุกใจให้รักชาติ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ
สถาบัน เพลงที่มีเนื้อหาให้ความหวัง กำลังใจ และคำแนะนำ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ และเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ
เทศกาล นอกจากนี้เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ยังสะท้อนคุณค่าด้านต่างๆมากมาย เช่น คุณค่าด้านการจรรโลงใจเกี่ยวกับความเชื่อ
ของคนไทย คุณค่าด้านความรัก คุณค่าด้านสุนทรียรสที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและอารมณ์ของมนุษย์ คุณค่า
ด้านความเข้าใจปรัชญาชีวิต ให้ความหวังและกำลังใจ และคุณค่าด้านการสะท้อนอุดมคติให้รักชาติและจงรักภักดีต่อสถาบัน
พระมหากษัตริย์

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีความเป็นวรรณศิลป์ทั้งในด้านการใช้คำและความ ด้านการใช้คำพบว่ามีการใช้สัมผัส
การเล่นเสียงวรรณยุกต์ คำซ้อน การหลกคำ และการสรรคำ ส่วนในระดับความ พบว่าเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีการใช้
ภาพพจน์ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อธินามนัย ปุคลาธิษฐาน อดิพจน์ สัทพจน์ และปฏิพจน์ นอกจากนี้ยังมีการใช้สัญลักษณ์
การใช้สำนวน และการสร้างเอกภาพซึ่งประกอบไปด้วยการซ้ำคำและความ และการใช้ความเปรียบคู่ขนาน

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา..... ภาษาไทย.....
สาขาวิชา.....ภาษาไทย.....
ปีการศึกษา.....๒๕๕๐.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4780143022 : MAJOR THAI

KEY WORD: LITERARY LANGUAGE

NAVINEE LAMPRASERT : LITERARY LANGUAGE IN THE MUSICAL COMPOSITIONS OF HIS MAJESTY KING BHUMIBOL ADULYADEJ. THESIS ADVISOR : ASST. PROF.PHORNTHIP PUKBHASUK, 190pp.

This thesis aims to research into subject matters, values and literary language forms found in 42 pieces of The Musical Compositions of His Majesty King Bhumibol Adulyadej that were written in Thai language.

From the research, it can be assumed that The Musical Compositions of His Majesty King Bhumibol Adulyadej contain various subject matters for example, songs related to love matter, melancholy feeling, or enjoyment, songs of institution, songs that arouse nationalism, songs that give motivation, encouragement or advice, songs concerning with nature and also season or fest. Furthermore, the lyrics also reflect different dimensions of value for example, giving point of view of human belief, expressing aesthetic taste derives from harmonization between human's emotion and nature, allegorizing philosophy of life, giving motivation and inspiration as well as creating idea of nationalism and royal allegiance.

Literary language found in The Musical Compositions of His Majesty King Bhumibol Adulyadej can be categorized into the study of words selection and the study of levels of meaning. The study of word selection, various techniques such as vowel and consonant rhymes, using of diverse intonation, compounds, synonyms and word selection are used whereas the use of figures of speech such as simile, metaphor, metonymy, personification, hyperbole, onomatopoeia and rhetorical – question found in the study of levels of meaning. Moreover, using of symbol, idiomatic expressions and language autonomy which consists of word and meaning repetition and parallelism are found in The Musical Compositions of His Majesty King Bhumibol Adulyadej too.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DepartmentThai.....

Field of study.....Thai.....

Academic year2007.....

Student's signature *Navinee Lamprasert*

Advisor's signature *Phornthip Pukbhasuk*

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ “ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ พุกผาสุข” ครูผู้เปี่ยมด้วยความเมตตาและกรุณาแก่ศิษย์อย่างสุดซึ้ง ครูเป็นแม่พระผู้ชี้แนวทางแก่ศิษย์ทำให้ความหวังที่ริบหรี่ในตอนแรกที่เกิดความคิดทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้กลับมาโชนแสงอีกครั้ง ครูสละเวลาตรวจแก้งานให้ศิษย์ด้วยความเมตตาทั้งที่ครูมีภารกิจมากมาย ตลอดจนช่วยแก้ปัญหาในการทำวิทยานิพนธ์ทุกเรื่องตั้งแต่ต้นจนกระทั่งส่งเล่มวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา จงสถิตยวัฒนา ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งตั้งแต่ครั้งสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ และกรุณามาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนสำเร็จลุล่วง กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ อัญชลินุกูล อย่างสุดซึ้งที่กรุณาเชิญมาตั้งแต่เรียนและกรุณามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์เสร็จสิ้น ครูผู้เสียสละ ขอมเหนื่อย เพื่อให้ศิษย์ได้เรียนในวิชาพร้อมเพื่อน ศิษย์ซาบซึ้งใจในความกรุณาของครูอยู่เสมอ และกราบขอบพระคุณอาจารย์ภรณ์ ภัทรภาณุภัทร ที่อาจารย์กรุณามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนกรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ ทั้งในการรายงานความก้าวหน้าวิทยานิพนธ์และการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อและคุณแม่เป็นอย่างสูง ที่เป็นกำลังใจให้ลูกเสมอมาและยังสนับสนุนกำลังทรัพย์จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา ขอบพระคุณรองศาสตราจารย์จัญญิ กองพลพรหม และคณาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยมทุกท่านที่สนับสนุนให้ไปเรียน เข้าสอนแทนช่วงที่มาพบอาจารย์หรือช่วงสอบ ตลอดจนให้คำแนะนำทั้งการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์และให้กำลังใจ คอยไต่ถามด้วยความห่วงใยอยู่เสมอ

ขอบพระคุณอาจารย์ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์ ที่กรุณาให้คำแนะนำเรื่องดนตรีและให้แง่คิดที่มีประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ตั้งแต่เริ่มทำบทที่หนึ่ง และขอบคุณอาจารย์วิชฎาลัมพก์ เหล่าวานิช ที่นอกจากจะคอยตอบคำถามเรื่องดนตรีให้ทุกเวลาด้วยความเต็มใจ และแนะนำหนังสือเกี่ยวกับดนตรีทุกเล่มสำหรับใช้ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้แล้ว ยังสละเวลามาช่วยวิเคราะห์โน้ตเพลงให้ทั้งหมดอีกด้วย น้องชายซึ่งใจในความกรุณาของพี่ทั้งสองเสมอ

ขอบคุณน้ำพุที่เป็นกำลังใจที่แสนดีและเป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จในวันนี้ ขอบคุณพี่ยศ เพื่อนรักที่สละเวลาช่วยแปลบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษให้ถึงสองครั้งทั้งที่มีงานยุ่งมาก ขอบคุณโน้ตที่คอยเป็นธุระติดต่อกับครูให้ตลอดระยะเวลาที่เตรียมสอบวิทยานิพนธ์จนกระทั่งแก้ไขเป็นครั้งสุดท้าย ขอบคุณวิที่ช่วยแปลงไฟล์วิทยานิพนธ์ ขอบคุณอ้า แก้ว โกโก้ เอิง ทิพย์ พี่โต้ง อู๋ หนึ่ง เกิง คม มิว ที่อป ต่าย เลื่อน พี่นุ้ย พี่ธอร์น พี่ผึ้ง พี่โต เพื่อนผู้ให้กำลังใจคอยช่วยเหลือ และให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัยทั้งการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์ สุดท้ายผู้วิจัยขอขอบคุณตัวเองที่เลือกทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ด้วย “ใจ” ที่รักดนตรีและเสียงเพลง แม้ว่าตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์จะมีความสุขบ้าง หรือประสบกับความทุกข์ตลอดจนอุปสรรคปัญหาต่างๆแต่ก็อดทนฝ่าฟันมาได้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช

บทที่

๑. บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย.....	๓
๑.๓ สมมติฐานการวิจัย.....	๓
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....	๓
๑.๕ ข้อตกลงเบื้องต้น.....	๕
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๕
๑.๘ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๑๐
๒. เนื้อหาและคุณค่าของเพลงพระราชนิพนธ์.....	๑๕
๒.๑ เนื้อหาของเพลงพระราชนิพนธ์.....	๑๕
๒.๒.๑ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก.....	๑๕
๒.๒.๒ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเศร้า.....	๒๑
๒.๒.๓ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสนุกสนาน.....	๒๔
๒.๒.๔ เพลงที่มีเนื้อหาปลุกใจให้รักชาติ.....	๒๗
๒.๒.๕ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบัน.....	๓๐
๒.๒.๕.๑ เพลงประจํามหาวิทยาลัย.....	๓๐
๒.๒.๕.๒ เพลงประจํากองทหารในเหล่าทัพต่างๆ.....	๓๒
๒.๒.๖ เพลงที่ให้ความหวัง กำลังใจ และคำแนะนำ.....	๓๕
๒.๒.๗ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเกี่ยวกับธรรมชาติ.....	๓๗

๒.๒.๓.๑ เพลงที่กล่าวถึงความงามของธรรมชาติในสถานที่ต่างๆ.....	๓๗
๒.๒.๓.๒ เพลงที่กล่าวถึงธรรมชาติในเวลาต่างๆ.....	๓๘
๒.๒.๔ เพลงที่เกี่ยวกับเทศกาล.....	๔๑
๒.๒ คุณค่าของเพลงพระราชนิพนธ์.....	๔๒
๒.๒.๑ คุณค่าด้านความเชื่อต่างๆของคนไทย.....	๔๒
๒.๒.๑.๑ ความศรัทธายึดมั่นในศาสนาพุทธ.....	๔๓
๒.๒.๑.๒ ความเชื่อเรื่องเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์.....	๔๕
๒.๒.๒ คุณค่าด้านความรักในรูปแบบต่างๆ.....	๕๒
๒.๒.๒.๑ ความรักเป็นพลังในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ.....	๕๓
๒.๒.๒.๒ ความรักบันดาลให้เกิดความสุขและความทุกข์.....	๕๔
๒.๒.๒.๓ ความรักเกิดจากการคล้อยตามของเทพเจ้า.....	๕๖
๒.๒.๓ สุนทรียรสที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและอารมณ์ ของมนุษย์.....	๕๕
๒.๒.๓.๑ ธรรมชาติมีผลต่ออารมณ์และจิตใจของมนุษย์.....	๕๕
๒.๒.๓.๒ อารมณ์มนุษย์มีผลต่อการมองธรรมชาติ.....	๖๖
๒.๒.๔ คุณค่าด้านความเข้าใจปรัชญาชีวิต ทำให้เกิดความหวัง และกำลังใจ.....	๖๕
๒.๒.๕ คุณค่าด้านการสะท้อนอุดมคติให้รักชาติและจงรักภักดีต่อสถาบัน พระมหากษัตริย์.....	๗๑
๓. ภาษาวรรณศิลป์ในเพลงพระราชนิพนธ์.....	๗๖
๓.๑ การศึกษาระดับคำ.....	๗๖
๓.๑.๑ สัมผัส.....	๗๗
๓.๑.๑.๑ สัมผัสสระ.....	๗๗
๓.๑.๑.๑.๑ สัมผัสนอก.....	๗๗
๓.๑.๑.๑.๒ สัมผัสใน.....	๗๕
๓.๑.๑.๑.๒.๑ สัมผัสสระชนิด.....	๗๕
๓.๑.๑.๑.๒.๒ สัมผัสสระคั่น.....	๘๓

๓.๑.๑.๒ สัมผัสอักษร.....	๘๗
๓.๑.๑.๒.๑ สัมผัสอักษรชนิด.....	๘๗
๓.๑.๑.๒.๒ สัมผัสอักษรคั่น.....	๙๓
๓.๑.๑.๒.๓ สัมผัสอักษรไขว้.....	๙๖
๓.๑.๒ การเล่นเสียงวรรณยุกต์.....	๙๗
๓.๑.๓ คำซ้อน.....	๙๙
๓.๑.๓.๑ คำซ้อน ๒ พยางค์.....	๙๙
๓.๑.๓.๒ คำซ้อน ๓ พยางค์.....	๑๐๘
๓.๑.๓.๔ คำซ้อน ๔ พยางค์.....	๑๑๑
๓.๑.๓.๔.๑ คำซ้อนสัมผัส.....	๑๑๑
๓.๑.๓.๔.๒ คำซ้อนสลับ.....	๑๑๔
๓.๑.๓.๔.๓ คำซ้อนซ้ำ.....	๑๑๕
๓.๑.๓.๔.๔ คำซ้อน ๒ คำเพื่อการเน้นย้ำความหมาย.....	๑๑๖
๓.๑.๓.๕ คำซ้อนหลายพยางค์.....	๑๑๘
๓.๑.๓.๕.๑ คำซ้อน ๒ คำ.....	๑๑๘
๓.๑.๓.๕.๒ คำซ้อนมากกว่า ๒ คำ.....	๑๑๙
๓.๑.๔ การหลាក់คำ.....	๑๒๐
๓.๑.๕ การสรรคำ.....	๑๒๒
๓.๒ การศึกษาระดับความ.....	๑๒๔
๓.๒.๑ การใช้ภาพพจน์.....	๑๒๕
๓.๒.๑.๑ อุปมา.....	๑๒๕
๓.๒.๑.๒ อุปโลกิยณ์.....	๑๒๘
๓.๒.๑.๓ อธินามนัย.....	๑๓๐
๓.๒.๑.๔ ปุคตาทิยฐาน.....	๑๓๑
๓.๒.๑.๕ อติพจน์.....	๑๓๔
๓.๒.๑.๖ สัทพจน์.....	๑๓๕
๓.๒.๑.๗ ปฏิพจน์.....	๑๓๘
๓.๒.๒ การใช้สัญลักษณ์.....	๑๓๙
๓.๒.๓ การใช้จำนวน.....	๑๔๑

๓.๒.๓.๑ การใช้สำนวนเดิม.....	๑๔๑
๓.๒.๓.๒ สำนวนที่ดัดแปลงจากเดิม.....	๑๔๔
๓.๒.๔ การสร้างเอกภาพ.....	๑๔๖
๓.๒.๔.๑ การซ้ำคำและความ.....	๑๔๖
๓.๒.๔.๑ การซ้ำคำ.....	๑๔๖
๓.๒.๔.๒ การซ้ำความ.....	๑๕๒
๓.๒.๔.๒ การใช้ความเปรียบคู่ขนาน.....	๑๕๖
๔.สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๑๖๐
๔.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๖๐
๔.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๑๖๔
๔.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๖๖
รายการอ้างอิง.....	๑๖๗
บรรณานุกรม.....	๑๖๙
ภาคผนวก.....	๑๗๑
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	๑๙๐

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระอัจฉริยภาพทางด้านดนตรีสากลเป็นอย่างมาก สิ่งหนึ่งที่สามารถเป็นเครื่องยืนยันถึงพระอัจฉริยภาพทางด้านดนตรีของพระองค์ได้ดี ก็คือ เพลงพระราชนิพนธ์ทั้ง ๔๗ เพลง ซึ่งมีทั้งเพลงแจ๊ส เพลงป๊อป เพลงรัก เพลงมาร์ช และเพลงประจำสถาบัน

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ เยือนกรุงเวียนนาประเทศออสเตรีย ครั้งนั้นวงดนตรีนีเคอร์ เอสทอร์ไรซ์ โทนคินสทเลอร์ ออเคสตรา (Niederösterreichisches Tonkünstler Orchestra) ได้อัญเชิญเพลงพระราชนิพนธ์ชุดมโนราห์ สายฝน ยามเย็น มาร์ชราชวัลลภ และ มาร์ชราชนาวิกโยธิน ไปบรรเลง ณ คอนเสิร์ตฮอลล์กรุงเวียนนา ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้ฟังเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังได้รับการถวายพระเกียรติอย่างสูงจากสถาบันการดนตรีและศิลปะการแสดงแห่งกรุงเวียนนาที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๓๖๐ และมีสมาชิกกิตติมศักดิ์เพียง ๒๒ ท่าน สถาบันการดนตรีและศิลปะแห่งนี้ได้ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาบัตร และสมาชิกภาพกิตติมศักดิ์ลำดับที่ ๒๓ แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำให้ทรงเป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ที่มีอายุน้อยที่สุด คือ ๓๗ พรรษา และทรงเป็นชาวเอเชียพระองค์แรกที่ได้รับการถวายพระเกียรติอย่างสูงเช่นนี้

เพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวส่วนใหญ่มีลักษณะสอดคล้องกับเพลงไทยสากล กล่าวคือ เพลงพระราชนิพนธ์ทุกเพลงใช้เครื่องดนตรีตะวันตกเป็นหลักในการบรรเลง รวมทั้งมีวิธีบรรเลงและท่วงทำนองเพลงแบบตะวันตก เช่น เพลงแจ๊ส

เพลงบลูส์ เป็นต้น นอกจากนี้เพลงที่มีเนื้อร้องเป็นภาษาไทยก็มีการร้องแบบเนื้อเต็ม^๑ ดังนั้นเพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อร้องเป็นภาษาไทยก็ควรนับว่าเป็นเพลงไทยสากลได้ อย่างไรก็ตามเพลงพระราชนิพนธ์มีลักษณะแตกต่างจากเพลงไทยสากลที่นักประพันธ์ในยุคนี้ได้ประพันธ์ขึ้นคือ เป็นเพลงที่บรรเลงยากและร้องยาก เพราะใช้โน้ตครึ่งเสียง และท่วงทำนองที่ไม่คุ้นหูคนไทยในยุคนี้ จึงกล่าวได้ว่าเพลงพระราชนิพนธ์ในยุคเริ่มแรกนั้นล้ำหน้าความสามารถของนักประพันธ์เพลงไทยมากมายนัก และเข้ามาตรฐานเพลงที่ได้รับความนิยมอย่างสูงทั้งในทวีปยุโรปและอเมริกา (พูนพิศ อมาตยกุล, ๒๕๒๕ : ๑๕)

เพลงพระราชนิพนธ์ที่นำมาศึกษานี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ทำนองเพลงทั้ง ๔๗ เพลง^๒ แต่เพียงพระองค์เดียว ส่วนเนื้อร้องนั้นมีผู้ร่วมประพันธ์มากมาย ดังนี้

๑. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระราชนิพนธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ STILL ON MY MIND, OLD FATIONED MELODY, NO MOON, DREAM ISLAND และ ECHO

๒. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์รัก และเมนูไข่

๓. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ ทรงพระนิพนธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แสงเทียน ยามเย็น สายฝน ดวงใจกับความรัก อาทิตย์อัสดง เทวาพาคู่ฝัน

^๑ การร้องแบบเนื้อเต็ม (ปัญญา รุ่งเรือง , ๒๕๒๕ : ๑๘ อ้างถึงใน วัชรภรณ์ อัจฉาญา , ๒๕๓๕ : ๒) หมายถึง การร้องเพลงที่มีการบรรจุนเนื้อร้องครบทุกห้องดนตรี โดยไม่มีการร้องเอื้อนแทรกอยู่เลย

^๒ ทำนองเพลงที่ทรงพระราชนิพนธ์มีทั้งสิ้น ๔๗ เพลง แต่ส่วนใหญ่ทำนองเพลงพระราชนิพนธ์หนึ่งๆมักมีหลายคำร้อง จำนวนเพลงที่นับตามเนื้อร้องจึงมีมากกว่าทำนอง (ดูรายละเอียดในขอบเขตการวิจัย)

คำหวาน แก้วตาขวัญใจ ยิ้มสู้ พรปีใหม่ รักคืนเรือน ยามค่ำ ค่ำแล้ว สายลม แสงเดือน
H.M. BLUES , NEVER MIND THE HUNGRY MEN'S BLUES, BLUE DAY, DREAM OF
LOVE DREAM OF YOU, SWEET WORDS, LOVELIGHT IN MY HEART, I NEVER
DREAM, SMILES, LOVE OVER AGAIN, TWILIGHT, LOVE IN SPRING, CAN'T YOU
EVER SEE, LULLABY, I THINK OF YOU, MAGIC BEAMS, SOMEWHERE SOMEHOW
และ A LOVE STORY

๔.หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ศุกร์สัญลักษณ์,
FRIDAY NIGHT RAG, OH I SAY และ ALEXANTRA

๕.หม่อมหลวงประพันธ์ สนิทวงศ์ ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ไร้เดือน

๖.ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงนพคุณ ทองใหญ่ ณ อยุธยา ประพันธ์เนื้อเพลง
พระราชนิพนธ์LOVE AT SUNDOWN , FALLING RAIN , NEAR DAWN และLULLABY

๗.ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ค่ำแล้ว
มหาจุฬาลงกรณ์ เมื่อโสมส่อง และลมหนาว

๘.ท่านผู้หญิง มณีรัตน์ บุนนาค ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เพลิงภูพิงค์
เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย แผ่นดินของเรา เพลงเตือนใจ ไร้เดือน เกาะในฝัน และ
ความฝันอันสูงสุด

๙. ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ใกล้รุ่ง
ชะตาชีวิต ในดวงใจนรินทร์ แว่ว และเกษตรศาสตร์

๑๐.รองศาสตราจารย์สคใส พันธุมโกมล ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์
CANDLELIGHT BLUES

๑๑. พลเรือโท จตุรงค์ พันธุ์คงชื่น ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มาร์ชราช
นาวิกโยธิน

๑๒. พลเรือโท สุมิตร ชื่นมณูย์ ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มาร์ชราช
นาวิกโยธิน

๑๓. พลเรือตรีปรีชา ดิษยพันธ์ ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์กรมยรักร

๑๔. พันตำรวจโท วัลลก จันทรแสงศรี ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์รา-
เหล่าราบ ๒๑

๑๕. พันตรีศรีโพธิ์ ทศนุศ ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มาร์ชราชวัลลก

๑๖. นายจ่านราชกิจ (จรัล บุญยรัตพันธุ์) ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ยูงทอง

๑๗. นายสุกร ผลชีวิน ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มหาจุฬาลงกรณ์

๑๘. นายอจินต์ ปัญจพรรค์ ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ไร่จันทร์

๑๙. นายสมภพ จันทรประภา ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เราสู้

๒๐. นายวิชัย โกกิละกนิฐ ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ไกลกังวล

๒๑. นายราอูล มังกลาปุต ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์WHEN

๒๒. นายศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ฝัน

เพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเป็นที่รู้จัก
กันมาเป็นเวลานาน เช่น ในเทศกาลปีใหม่ ชาวไทยทั่วประเทศมักจะร้องเพลงพระราชนิพนธ์
พรปีใหม่เพื่ออวยชัยให้พรแก่กัน หรือในงานรื่นเริงต่างๆ ก็มักจะบรรเลงเพลงพระราชนิพนธ์
เช่น เพลงพระราชนิพนธ์ยามเย็น สายฝน เทวาพาคู่ฝัน เป็นต้น ความนิยมในการฟังเพลง
พระราชนิพนธ์นั้นนอกจากจะเกิดจากท่วงทำนองที่ไพเราะแล้ว ภาษาในเพลงพระราชนิพนธ์ก็ยัง

ได้รับการยกย่องว่ามีความงดงามทางวรรณศิลป์อย่างยิ่ง ทั้งในด้านการเลือกสรรคำและภาพพจน์ต่างๆ ดังที่ปรากฏในเพลงพระราชนิพนธ์ลมหनाव ดังนี้

ยามลมหनावพัดโบกโบยโชยขึ้น	เหล่าสกุณร้องรื่นรมย์
หมุดดอกไม้ชวนภมรร้อนชม	ช่างสุขสมเพลินตาน้ำคูชูใจ
ไอรักเจ้าเอ๋ย	ยามรักสมดังฤทัย
พิศดูสิ่งใด	ก็แลวิไลแจ่มใสครัน
อันความรักมักจะพาใจฝัน	เมื่อรักนั้นสุขสมจิตปอง
ยามลมฝนพัดโบกโบยกระหน่ำ	หยดหยาดน่าน้ำหลังนง
ฝั่งภูทั้งวิหคเหงาเศร้าหมอง	เคลื่อนกลาดผองมาลีร่วงโรยลงดิน
เหมือนรักผิดหวัง	เปรียบดังหัวใจพังกั้นที่
น้ำตาหลังริน	และลามไหลเพียงหยาดฝนปราย
อันความรักมั่นไม่เป็นดังหมาย	ตราบวันตายชีพขมขื่นเอ๋ย

(ลมหनाव)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ลมหनाव มีการสรรคำมาใช้เพื่อพรรณนาสภาพของหัวใจ อันเกิดจากความรักที่ “ผิดหวัง” ว่าหัวใจ “พังกั้นที่” ซึ่งบ่งบอกความรู้สึกของคนที่มีความรัก พังทลายได้ดั่งว่าร้างราน ทรمانเพียงใด นอกจากนี้ภาพน้ำตาที่ “หลังริน” และ “ลามไหล” รว กับสายฝน ก็ทำให้เห็นภาพการร่ำไห้ด้วยความทุกข์ใจอย่างแสนสาหัสและแสดงให้เห็นความรู้สึก จากการลืมนรสความ “ขมขื่น” จากรักผิดหวังครั้งนี้ได้อย่างชัดเจน ส่วนการใช้ภาพพจน์นั้นมีการใช้ ปุคคลาธิษฐานในการพรรณนาธรรมชาติดังเนื้อเพลงตอนที่ว่า “หมุดดอกไม้ชวนภมรร้อนชม” และ “ฝั่งภูทั้งวิหคเหงาเศร้าหมอง” เพื่อให้ผู้ฟังเห็นภาพคล้อยตามเนื้อเพลงได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการใช้อุปมาในเนื้อเพลงเพื่อแสดงอารมณ์เศร้าจากความรัก ดังเนื้อเพลงตอนที่ว่า “เหมือนรัก ผิดหวัง เปรียบดังหัวใจพังกั้นที่ น้ำตาหลังริน และลามไหลเพียงหยาดฝนปราย” การใช้ภาพพจน์ เปรียบเทียบเช่นนี้เป็นการเสริมสร้างจินตภาพให้แก่ผู้ฟัง เพื่อให้เกิดอารมณ์ซาบซึ้งสะเทือนใจ คล้อยตามอารมณ์ของเนื้อเพลงที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อได้ดีขึ้น

° ภาษาวรรณศิลป์ (สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา, ๒๕๔๘) หมายถึง ภาษาที่ใช้สร้าง วรรณคดี ซึ่งเป็นภาษาที่สละสลวยงดงาม สามารถทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและเกิดอารมณ์ สะเทือนใจคล้อยตาม

นอกจากภาษาและท่วงทำนองที่ไพเราะงดงามแล้ว เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ยังแสดงถึงแนวคิด ปรัชญาชีวิต และความเชื่อต่างๆของคนไทยอีกด้วย ดังที่ปรากฏในเพลงพระราชนิพนธ์แสงเทียน ดังนี้

จุดเทียนบวงสรวงปวงเทพเจ้า	สวดมนต์คำเช้าถึงครวระทมทน
ไอ้ชีวิตหนอล้วนรอความตายทุกคน	หลีกไปไม่พ้นทุกข์ทอนอาทรอ่อนใจ
ต่างคนเกิดแล้วตายไป	ชดใช้เวรกรรมจากจร
นิจจิงสังขารนั้นไม่เที่ยงเสียดบุญกรรม	ทุกคนเคยทำกรรมไว้ก่อน
เชิญปวงเทพดาข้าไหว้วอน	ขอพรคุ้มไปชีวิตหน้า
ทนทรมานมามากแล้วจะกราบลา	หนีปวงโรคาที่เบียดเบียน
แสงแววชีวาเปรียบแสงเทียน	
เปรียบเทียนสิ้นแสงยามแรงลมเป่า	ชีพดับอับเฉาเหมือนเงาไร้ดวงเทียน
จุดเทียนถวายหมายบนบุชาร้องเรียน	โรครภัยเบียดเบียนแสงเทียนทานลมพัดโบย
โรครุมเร้าร้อนแรงโรย	หวนโหยอาวรณ์อ่อนใจ
ทำบุญทำทานกันไว้เถิดเกิดเป็นคน	ไว้เตรียมผจญชีวิตใหม่
เคยทำบุญทำคุณปางก่อนใด	ขอบุญคุ้มไปชีวิตหน้า
ทนทรมานมามากแล้วจะกราบลา	แสงเทียนบูชาจะดับพลัน
แสงเทียนบูชาดับดับไป	

(แสงเทียน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แสงเทียนแสดงความเชื่อในศาสนาพุทธให้เห็นสังขารมในชีวิตมนุษย์ เรื่องความเป็นอนิจจัง เรื่องการทำบุญเพื่อให้ผลบุญช่วยนำทางให้ชีวิตเป็นไปในทางที่ดี และเรื่องชาติภพ นอกจากนี้ยังแสดงความเชื่อเรื่องการดลบันดาลสิ่งต่างๆของเทพเจ้าโดยการอ้อนวอนขอพรจากเทพอีกด้วย

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีคุณค่าด้านต่างๆที่น่าสนใจ ใช้ภาษาไพเราะสละสลวย มีลักษณะเป็นวรรณศิลป์ใกล้เคียงกับภาษาในวรรณคดีหรือกวีนิพนธ์ ซึ่งทั้งเนื้อหาและความงามทางภาษาในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์นั้นยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ว่ามีคุณค่าด้านเนื้อหา และมีความงามทางวรรณศิลป์อย่างไร จึงได้รับการยกย่องให้มีความเป็นเลิศ และได้รับความนิยอย่างกว้างขวางจากทั้งในประเทศและต่างประเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาเนื้อหาของเพลงพระราชนิพนธ์
๒. เพื่อศึกษาภาษาวรรณศิลป์ในเพลงพระราชนิพนธ์

สมมติฐานการวิจัย

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีเนื้อหาที่หลากหลาย และมีลักษณะของภาษาวรรณศิลป์ ประกอบด้วย การเลือกสรรคำและความซึ่งช่วยเสริมเนื้อหา ให้โดดเด่นประทับใจ

ขอบเขตของการวิจัย

เพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ มี ๔ รูปแบบ คือ

๑. เพลงบรรเลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์พระมหามงคล มาร์ชธงไชยเฉลิมพล BLUES FOR UTHIT, NATURE WALTZ (KINARI SUITE), THE HUNTER (KINARI SUITE) และ KINARI WALTZ (KINARI SUITE)

๒. มีเนื้อร้องเฉพาะภาษาไทย ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์มหาจุฬาลงกรณ์ รัก ยุงทอง พรปีใหม่ มาร์ชราชวัลลภ มาร์ชราชนาวิกโยธิน เกษตรศาสตร์ ความฝันอันสูงสุด เราสู้ เรา-เหล่าราบ ๒๑ และเมนูไข่

๓. มีเนื้อร้องเฉพาะภาษาอังกฤษ ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์ OH I SAY , LAY KRAM GOES DIXIE และ CAN 'T YOU EVER SEE

๔. มีเนื้อร้องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์แสงเทียน ยามเย็น สายฝน ไกลรุ่ง ชะตาชีวิต ดวงใจกับความรัก อาทิตย์อัสดง เทวาพาคูฝืน คำหวาน แก้วตาขวัญใจ เมื่อโสมส่อง ยิ้มสู้ รักคืนเรือน ยามค่ำ ลมหนาว คำแล้ว ศุภรัสสุลักษณ์ สายลม ไกลกังวล เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย แสงเดือน ฝัน

เพลินภูพิงค์ ภิรมย์รัก แผ่นดินของเรา ในดวงใจนิรันดร์ เพลงเตือนใจ ไร่จันทร์
ไร่เดือน เกาะในฝัน และแว่ว

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของข้อมูล คือเลือกศึกษาเฉพาะเนื้อร้อง
ภาษาไทย ซึ่งผู้วิจัยยึดถือตามที่ได้ตีพิมพ์ในหนังสือประมวลบทเพลงพระราชนิพนธ์ “ธ สถิตใน
ดวงใจนิรันดร์ The Musical Compositions of His Majesty King Bhumibol Adulyadej
of Thailand” ดังนั้นจึงมีข้อมูลที่น่าสนใจมาศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้รวมทั้งสิ้น ๔๒ เพลง ได้แก่

๑. แสงเทียน	๒๒. เกาะในฝัน
๒. ยามเย็น	๒๓. ไกลกังวล
๓. สายฝน	๒๔. เตือนใจ
๔. ไกลรุ่ง	๒๕. ในดวงใจนิรันดร์
๕. ชะตาชีวิต	๒๖. ไร่จันทร์
๖. ดวงใจกับความรัก	๒๗. ไร่เดือน
๗. อาทิตย์อัสดง	๒๘. สุภรณ์สัญญาลักษณ์
๘. เทวาพาคู่ฝัน	๒๙. พรปีใหม่
๙. คำหวาน	๓๐. มหาจุฬาลงกรณ์
๑๐. แก้วตาขวัญใจ	๓๑. ยุงทอง
๑๑. รักคืนเรือน	๓๒. เกษตรศาสตร์
๑๒. ยามค่ำ	๓๓. เรา-เหล่าเราบ 21
๑๓. ลมหนาว	๓๔. มาร์ชราชวัลลภ
๑๔. เมื่อโสมส่อง	๓๕. มาร์ชราชนาวิกโยธิน
๑๕. คำแล้ว	๓๖. เกิดเป็นไทย ดายเพื่อไทย
๑๖. สายลม	๓๗. ยิ้มสู้
๑๗. แสงเดือน	๓๘. เราสู้
๑๘. ภิรมย์รัก	๓๙. แผ่นดินของเรา
๑๙. ฝัน	๔๐. ความฝันอันสูงสุด
๒๐. เพลินภูพิงค์	๔๑. รัก
๒๑. แว่ว	๔๒. เมฆไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

เพลงพระราชนิพนธ์ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ หมายถึง เพลงซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงพระราชนิพนธ์ “ ทำนอง ” ขึ้น ส่วนเนื้อร้องนั้นผู้วิจัยไม่ได้จำกัดว่าใครเป็นผู้ประพันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. รวบรวมเพลงพระราชนิพนธ์จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น เทปบันทึกเสียง อินเทอร์เน็ต และหนังสือประมวลบทเพลงพระราชนิพนธ์ คือ หนังสือ ๖ สถิตในดวงใจนิรันดร์ The Musical Compositions of His Majesty King Bhumibol Adulyadej of Thailand

๒. จำแนกข้อมูลเพื่อนำมาศึกษา โดยเลือกข้อมูลที่มีเนื้อร้องเป็นภาษาไทยเท่านั้น

๓. กำหนดขอบเขตและโครงสร้างงานวิจัย

๔. วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้ทราบว่าเนื้อหาของเพลงพระราชนิพนธ์มีความหลากหลาย และภาษาวรรณศิลป์

ในเพลงพระราชนิพนธ์มีส่วนช่วยเสริมให้เนื้อหาที่มีความโดดเด่นประทับใจ

๒. ได้ทราบลักษณะภาษาวรรณศิลป์ในเพลงพระราชนิพนธ์

๓. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษางานประเภทอื่นต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.งานวิจัยเกี่ยวกับเพลงไทยสากล

พรเพ็ญ ตันประเสริฐ (๒๕๓๓) ศึกษาวิเคราะห์เพลงไทยสากลระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๕ – ๒๕๓๑ ในด้านการใช้ภาษาและสำนวน และภาพสะท้อนของวัฒนธรรมและสังคมไทย ในยุคปัจจุบัน ที่ปรากฏในเนื้อเพลงไทยสากล ผลการศึกษาพบว่าด้านลักษณะภาษามีการสร้างคำทั้งหมด ๓ แบบ คือ สร้างคำด้วยวิธีการรวมคำ สร้างคำด้วยวิธีการเชื่อมเสียงของคำ สร้างคำด้วยวิธีการประสมคำ

ส่วนการใช้คำ พบว่าภาษาพูดมีการใช้ภาษาปาก ซึ่งประกอบด้วยการใช้ภาษาปากระดับธรรมดา และการใช้คำหยาบ การใช้คำสแลงมีทั้งการใช้คำสแลงที่เป็นภาษาไทย และคำสแลงที่มาจากภาษาอังกฤษ คำสแลงที่เป็นภาษาไทย ได้แก่ คำสแลงที่สร้างขึ้นใหม่ และคำสแลงที่มาจากภาษาปากดี ส่วนคำสแลงที่มาจากภาษาอังกฤษ ได้แก่ คำภาษาอังกฤษที่เป็นคำนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำชื่อนอกจากนี้ยังมีการใช้คำเสริมสร้อย การเล่นคำ การสับคำ การเรียงคำสับตำแหน่ง การเล่นคำพ้องรูป การพวนคำ และมีการใช้กริยาเรียงกันหลายตัวอีกด้วย ด้านการใช้สำนวนมีทั้งการดัดแปลงสำนวนเดิมมาใช้ และการสร้างสำนวนขึ้นใหม่

การสะท้อนวัฒนธรรมและสังคมไทยที่ปรากฏในเพลงไทยสากล แสดงให้เห็นว่าในยุคปัจจุบันสังคมไทยมีความยึดมั่นในศาสนาพุทธ เช่น เรื่องกฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิด เชื่อในโชคชะตา สอนให้เห็นหลักความจริงในชีวิต การขอพรจากพระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อในอำนาจลึกลับและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นลักษณะนิสัยของคนไทยเช่น ความมีอัธยาศัยดีงาม ความสุภาพอ่อนโยน การให้อภัย การมีอารมณ์ขัน ได้แก่ การเล่นคำและสัมผัส การกล่าวเกินจริง และการเหน็บแนมหรือ การเสียดสี

ค่านิยมของสังคมไทยที่สะท้อนจากเพลงไทยสากล ได้แก่ นิยมความร่ำรวย นิยมวัตถุสิ่งของ นิยมผู้มีปริญญา และนิยมการประกวดความงาม นอกจากนี้ยังมีภาพปัญหาสังคมไทยที่สะท้อนจากเพลงอีกด้วย เช่น ภาพคนชนบทเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานคร ปัญหา

เศรษฐกิจ ปัญหาความอดอยาก ปัญหาภายในครอบครัว ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาบัณฑิตว่างงาน ภาพปัญหาหญิงโสเภณี และภาพสังคมในเรื่องรักร่วมเพศ

วัชรภรณ์ อางหาญ (๒๕๓๕) ศึกษาวิเคราะห์เพลงไทยสากลของสุนทราภรณ์ ในด้านต่างๆ ได้แก่ ลักษณะเนื้อหา และรูปแบบเพลงไทยสากลของสุนทราภรณ์ การใช้ภาษาในบทเพลงไทยสากลของสุนทราภรณ์ และทัศนคติของผู้แต่ง และคุณค่าด้านต่างๆในบทเพลงสากลของสุนทราภรณ์ ผลการวิจัยพบว่า เพลงสุนทราภรณ์มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับความรัก ธรรมชาติ วรรณคดี เยาวชน เทศกาล และประเพณีต่างๆ ปลุใจ และสคดี เพลงประจำสถาบันการศึกษา และเพลงประจำจังหวัด และเพลงเบ็ดเตล็ดต่างๆ เช่น เพลงคติธรรมและปรัชญาชีวิต เพลงสะท้อนสังคม เป็นต้น

ส่วนรูปแบบของเพลงพบว่ามีการใช้ฉันทลักษณ์ตามแบบร้อยกรองแบบฉบับ เช่น ฉันทลักษณ์แบบกลอนแปด กลอนหก และกลอนบทละคร นอกจากนี้ ยังพบว่ามีการใช้ฉันทลักษณ์พิเศษที่มีลักษณะสอดคล้องกับทำนองเพลงหนึ่งๆ ด้วย

ในด้านการใช้ภาษาแบ่งเป็น ๓ แบบ คือ ถ้อยคำ สำนวน และภาพพจน์ พบว่ามีการใช้คำภาษาทวิ การเล่นคำที่มีเสียงสัมผัส การใช้คำซ้อน การใช้คำซ้ำ การใช้คำหลากหลาย การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ ส่วนการใช้สำนวนนั้นมีการใช้สำนวนเดิม สำนวนที่ดัดแปลงมาจากสำนวนเดิม สำนวนที่ดัดแปลงมาจากสำนวนในวรรณคดีไทย และสำนวนที่สร้างขึ้นใหม่ ด้านการใช้ภาพพจน์ พบว่ามีการใช้ภาพพจน์แบบอุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน และอติพจน์

ทัศนคติของผู้แต่งที่ปรากฏในบทเพลงไทยสากลของสุนทราภรณ์ ได้แก่ ทัศนคติด้านเกี่ยวกับความเชื่อ ทัศนคติเกี่ยวกับความรัก ทัศนคติเกี่ยวกับธรรมชาติ ทัศนคติเกี่ยวกับชีวิต ทัศนคติเกี่ยวกับคติธรรมและคุณธรรม ทัศนคติเกี่ยวกับสตรี และทัศนคติเกี่ยวกับความเป็นไทยส่วนคุณค่าด้านต่างๆ ที่พบในบทเพลง ได้แก่ คุณค่าด้านวรรณศิลป์ คุณค่าด้านสนองอารมณ์ คุณค่าด้านความรู้ และคุณค่าด้านคติธรรม

๒. ภาษาวรรณศิลป์

๒.๑ ความหมายของวรรณศิลป์

กุสุมา รัทษมณี (๒๕๔๕) กล่าวถึง วรรณศิลป์ ว่าเป็นงานศิลปะที่สร้างอารมณ์สุนทรีย์ที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความอึ้งอัมมใจ

พระยาอนุমানราชชน (๒๕๓๓) กล่าวถึง วรรณศิลป์ ว่าแปลว่า หนังสือที่มีศิลปะซึ่งแสดงออกอย่างงดงามน่าพิงชมและเกิดอารมณ์สะเทือนใจ

สิทธา พินิจภูวดล และนิตยา กาญจนะวรรณ (๒๕๒๐) กล่าวถึงวรรณศิลป์ ว่าเป็นการเขียนอย่างมีศิลปะก่อให้เกิดความสะเทือนอารมณ์ และจินตนาการคล้อยตามได้

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (๒๕๔๘) กล่าวถึง ภาษาวรรณศิลป์ ว่า หมายถึง ภาษาที่ใช้สร้างวรรณคดี ซึ่งเป็นภาษาที่สละสลวยงดงาม สามารถทำให้อ่านมองเห็นภาพและเกิดอารมณ์สะเทือนใจคล้อยตาม

๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณศิลป์

กิริติ ชนะไชย (๒๕๔๓) ศึกษาการสืบทอดขนบ และการสร้างสรรค์ฉันทลักษณ์ในกวีนิพนธ์สมัยใหม่ในผลงานประพันธ์ของอังคาร กัลยาณพงศ์, คมทวน คันธนู, เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, ศิวกานท์ ปทุมสูติ, แรคำ ประโดยคำ, ไพวรินทร์ ขาวงาม, กานติ ฌ ศรัทธา, โกศล กลมกล่อม และศักดิ์ศิริ มีสมสืบ ผลการศึกษาพบว่าการสืบทอดขนบ และการสร้างสรรค์ฉันทลักษณ์ในกวีนิพนธ์สมัยใหม่ยังมีส่วนสำคัญในการสร้างความงามทางวรรณศิลป์ กวีร่วมสมัยใช้เสียง คำ และจำนวนคำ ในบทของฉันทลักษณ์แต่ละประเภทเป็นเครื่องมือในการสร้างลีลาและลักษณะเด่นในกวีนิพนธ์ที่เอื้อให้เกิดความไพเราะ และเน้นย้ำความหมายของตัวบท กวีนิพนธ์สมัยใหม่จึงมีคุณค่า และสะท้อนภูมิปัญญาด้านวรรณศิลป์ของกวีไทยที่ดำรงอยู่อย่างไม่มีวันเสื่อมสูญ

ธนอร อัสวรงค์ (๒๕๔๓) ศึกษาเรื่องแนวจริยปฏิบัติในงานวรรณศิลป์ในประมุขจาริกวัดพระเชตุพนฯ ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น ๕ เรื่อง ได้แก่ นิรยกลา เปตกลา ฉันท์วรรณพฤติ ฉันท์มาตราพฤติ ฉันท์อัยญาพานร ฉันท์กฤษณาสอนน้อง ฉันท์พาลีสอนน้อง สุภายิตพระร่วง และโคลงโลกนิติ ผลการศึกษาพบว่ากลวิธีการประพันธ์วรรณกรรมคำสอนมีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง และใช้เทศนาโวหารเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังปรากฏเรื่องศิลปะการใช้คำ ได้แก่ การใช้เสียงสัมผัส การเล่นคำซ้ำคำซ้อน การสรรคำ ซึ่งก่อให้เกิดสุนทรียภาพแก่ผู้อ่านผู้ฟัง และทำให้เนื้อหาของคำสอนน่าสนใจ

ธเนศ เวศร์ภาดา (๒๕๔๓) ศึกษาตำราประพันธ์ศาสตร์ไทย พบว่าตำราประพันธ์ศาสตร์และวรรณคดีแบบฉบับของไทย สะท้อนแนวคิดเรื่องความงามทางวรรณศิลป์ไทยสำคัญประการหนึ่ง คือ กฤตยการแห่งกล ในด้านเสียง คำ และโวหาร ซึ่งเป็นหัวใจของการสร้างขนบวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย ตั้งแต่สมัยอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น กวีไทยได้ใช้เสียงสัมผัสคล้องจอง ฉันทลักษณ์ ไวยากรณ์ คำ และโวหารต่างๆ ในเนื้อหาเดียวกัน

วชิราภรณ์ พุกษ์สุกาญจน์ (๒๕๔๓) ศึกษาลักษณะเด่นทางวรรณศิลป์ในร้อยยาวมหาเวสสันดรชาดก ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะเด่นทางวรรณศิลป์ในร้อยยาวมหาเวสสันดรชาดก เกิดจากความหลากหลายของเนื้อหา ซึ่งกวีต้องเลือกใช้ศิลปะในการประพันธ์ให้สอดคล้องกับเนื้อหาอันเป็นปัจจัยให้เกิดลักษณะเด่นทางวรรณศิลป์ที่แตกต่างกันไปแต่ละตอน ส่วนลีลาเฉพาะของกวีนั้น มีส่วนสำคัญในการสร้างลักษณะเด่นทางวรรณศิลป์ให้มีลีลาเฉพาะที่โดดเด่นแตกต่างกัน กวีแต่ละคนมีลักษณะเด่นทางวรรณศิลป์ที่หลากหลายไปตามลีลาการประพันธ์ของกวีแต่ละคน ได้แก่ การเล่นเสียงสัมผัส การเล่นเสียงวรรณยุกต์ การเล่นเสียงหนักเบา การซ้ำคำ การหลាកคำ การใช้ภาพพจน์ และการสร้างรสทางวรรณคดี

สกาวิรัตน์ หาญกาญจนสุวัฒน์ (๒๕๔๔) ศึกษาวิถีทางวรรณศิลป์กับการตีความในวรรณกรรมของศักดิ์ศิริ มีสมสืบ ทั้งเรื่องสั้นและกวีนิพนธ์ ผลการศึกษาพบกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่สร้างความหลายนัย ได้แก่ การใช้คำหลายนัยและสัญลักษณ์ การใช้คำสรรพนาม การนำเสนอตัวละคร การปิดเรื่อง และการลำดับภาพ กลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ประสานกันอย่างเป็นเอกภาพได้ส่งผลให้งานวรรณกรรมของศักดิ์ศิริ มีสมสืบ สามารถตีความได้หลายรอบ การจงใจใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องเหมาะสมกับสารที่กวีมุ่งให้สื่อสารกับผู้อ่าน

๒.๓ การวิเคราะห์วรรณศิลป์

ศุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (๒๕๔๘) แบ่งการวิเคราะห์วรรณศิลป์เป็น ๒ ประเภท คือ ระดับคำ และระดับความ

การวิเคราะห์ระดับคำประกอบด้วย การสรรคำ และการเล่นคำและเล่นเสียง ได้แก่ การเล่นเสียงสัมผัส การเล่นคำ และการเล่นเสียงวรรณยุกต์

ส่วนการวิเคราะห์ระดับความ ประกอบด้วยการใช้ภาพพจน์ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อนุมาณัย อธินามนัย บุคลาธิษฐาน อติพจน์ สัทพจน์ วิภาษ และอรรถวิภาษ การใช้สำนวน ได้แก่ โวหารการเขียนต่างๆ ประกอบด้วย บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร และ เทศนาโวหาร การใช้สัญลักษณ์ และการสร้างเอกภาพ ได้แก่ การซ้ำคำซ้ำความ และการสร้างความเปรียบคู่ขนาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๒

เนื้อหาและคุณค่าของเพลงพระราชนิพนธ์

๒.๑ เนื้อหาของเพลงพระราชนิพนธ์

จากการศึกษาเนื้อหาของเพลงพระราชนิพนธ์ทั้ง ๔๒ เพลง พบว่าสามารถแบ่งเนื้อหาของเพลงพระราชนิพนธ์ได้เป็น ๘ ประเภท ดังนี้

- ๒.๑.๑ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก
- ๒.๑.๒ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเศร้า
- ๒.๑.๓ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสนุกสนาน
- ๒.๑.๔ เพลงที่มีเนื้อหาปลุกใจให้รักชาติ
- ๒.๑.๕ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบัน
- ๒.๑.๖ เพลงที่มีเนื้อหาให้ความหวัง กำลังใจ และคำแนะนำ
- ๒.๑.๗ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ
- ๒.๑.๘ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเทศกาล

๒.๑.๑ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักนั้น เนื้อเพลงจะพรรณนาถึงความรักทั้งความรักระหว่างหญิง-ชาย และความรักที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ นอกจากนี้ยังใช้ถ้อยคำที่แสดงให้เห็นความรัก หรือกล่าวถึงความรักด้วย จากการศึกษพบว่าเพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักมีทั้งหมด ๑๒ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์แว่ว ดวงใจกับความรัก เมื่อโสมต้อง คำหวาน รักคืนเรือน ภิรมย์รัก ไร่เดือน ไร่จันทร์ คำแล้ว เพลงเตือนใจ เทวาพาคู่ฝัน และรัก

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก ใช้ลีลาการแต่งแบบวรรณคดีไทย ๒ แบบ คือ เสาวرنี อันเป็นบทนมโหม ซึ่งนอกจากจะชมความงามของคนแล้วยังใช้ในการชมความงามของธรรมชาติด้วย และนาวิปราโมทย์อันเป็นบทเกี่ยวพาราสี และใช้ในการ

แสดงความรักที่มีให้แก่กัน (สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา, ๒๕๔๘) เพลงพระราชนิพนธ์ที่ใช้ลีลา
การแต่งทั้งสองแบบมีจำนวน ๘ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์แว่ว ไร้เดือน คำแล้ว
ดวงใจกับความรัก เมื่อโสมส่อง รักคืนเรือน เทวาพาคู่ฝัน และรัก มีรายละเอียดดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

ตัวอย่าง

ไร้เดือน	เหมือนดั่งฟ้าที่ไร้แสงส่อง
รักน้องนั้นหวานชื่น	รื่นรมย์ชมพักตร์แทนเดือน
งามดวงหน้าติดตราตรึงใจไซ้	ยิ้มรื่นใครจะมาเหมือน
ไร้เดือนเดือนไม่แลเห็น	ก็เป็นสุขใจไม่วาย
ไร้ดาว	มีคืนหาไม่เห็นแห่งหนาย
สายรักแสนสูงส่ง	มันคงในดวงวิญญาน์
ถึงใครอื่นชื่นชมเดือน	ฝันใฝ่ดาวบนฟ้า
แต่เราซิดหน้า	รสความรักไม่ร้างรา

(ไร้เดือน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ไร้เดือน มีการใช้คำแสดงอารมณ์ที่สะท้อนให้เห็น
ชัดเจนว่ากำลังตกอยู่ในห้วงของความรักและมีความสุขสมหวังอย่างเปี่ยมล้น เช่น หวานชื่น
รื่นรมย์ สุขใจ เป็นต้น และใช้คำแสดงความรักว่า “สายรักแสนสูงส่ง มันคงในดวง
วิญญาน์” “แต่เราซิดหน้า รสความรักไม่ร้างรา” เป็นการแสดงความสุข และความรักที่
มันคงแน่นอนต่อหญิงนั้น นอกจากนี้ยังชมความงามของนางอันเป็นที่รักว่า แม้นบนท้องฟ้าจะ
ไม่มีดวงเดือน แต่หากชมดวงหน้างดงามของนางนั้นแทนดวงเดือนได้ ดังที่ปรากฏในเนื้อเพลง
ว่า “รื่นรมย์ชมพักตร์แทนเดือน งามดวงหน้าติดตราตรึงไซ้ ยิ้มรื่นใครจะมาเหมือน”

เพลงแว่วแผ่วกังวาน	หวานใดปานเพลงรักระรื่น
กลับกะนึ่งถึงวันคืน	เคยซิดชื่นอุรา
แสงนวลประกายฉาย	ผ่านฟ้าครามแลอร่ามตา
เปรียบดวงพักตร์ส่องเพียงจันทร์	นวลแสงเวลาดาประกาย
หวังประสบ	ฉันยังอยากพบเธอไม่วาย
รักมิหน่าย	รักเราสุดหมายแลสุดหวัง

ร่ำวอนเพลงสะท้อน
โลกเรานี้ที่แท้ไม่มียืนยง

แต่สำเนียงเพียงแผลวแผลวดัง
แต่ความรักเราจริงคงคู่ฟ้ายั่งยืน

(แผลว)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แผลว มีเนื้อหากล่าวถึงความรักโดยแสดงให้เห็นความรัก ความคิดถึง และความหนักแน่นมั่นคงในความรักที่มีต่อหญิงคนรัก ดังที่ปรากฏในเนื้อเพลงว่า “หวานใจปานเพลงรักกระเรียน” “หวังประสบ ฉันยังอยากพบเธอไม่วาย” “ความรักเราจริงคงคู่ฟ้ายั่งยืน” นอกจากนี้ยังชมความงามของท้องฟ้าในยามค่ำคืน และความงามของนางอันเป็นที่รัก โดยนำความงามผุดผ่องของดวงหน้าและแววตานางนั้นไปเปรียบกับดวงจันทร์ เพื่อให้เห็นภาพความงามกระจ่างนั้นได้ชัดเจนขึ้น ดังที่ปรากฏในเนื้อเพลงว่า “เปรียบดวงพักตร์ส่องเพียงจันทร์ นวลแสงแววตาประกาย”

วันคล้อยมา
นอนเสียนอน
ฟังเสียงเพลง
จันทร์ฉายมา
โซคนำหนูนบุญส่งมา
ประนมกรขอพรชัย
คลบันดาล
อยู่ด้วยกัน
สุครักเอย

ค่ำแล้วแก้วตาสุริยาเรืองรอง
จงอย่าอาวรณ์นอนเถิดนะดวงตา
แผลวดังวังเวงเสียงครวญเครงนา
พร่างพรายคาราคูงามฟ้าเพลินใจ
งามนักษัตรพักตร์อำไพ
รัตนตรัยปวงเทวี
แต่ความชื่นบานแสนสำราญนิรันดร์
เป็นมิ่งเป็นขวัญอย่าห่างร้างแรมไกล
คืนได้เชยชมดวงใจ

(ค่ำแล้ว)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ค่ำแล้ว มีเนื้อหากล่าวถึงความรัก โดยพรรณนาถึงความรักที่มีต่อบุคคลอันเป็นที่รักว่า “อยู่ด้วยกัน เป็นมิ่งเป็นขวัญอย่าห่างร้างแรมไกล สุครักเอยคืนได้เชยชมดวงใจ” มีการใช้ถ้อยคำแสดงให้เห็นการถ่ายทอดความรัก ความหวังใยไปยังผู้เป็นที่รักอย่างเต็มเปี่ยม คือ การเรียกผู้เป็นที่รักว่า “แก้วตา” และ “ดวงตา” แสดงให้เห็นความรักที่แสดงต่อกันอย่างลึกซึ้ง เพราะแก้วตาและดวงตาเป็นสิ่งสำคัญที่เจ้าของต้องทะนุถนอมดูแลเป็นอย่างดี ดังที่ปรากฏในเนื้อเพลงว่า “ค่ำแล้วแก้วตาสุริยาเรืองรอง” และ “จงอย่าอาวรณ์นอนเถิดนะดวงตา” นอกจากคำว่า แก้วตา และดวงตาแล้ว ยังปรากฏคำเรียกนางอันเป็นที่รักว่า “ดวงใจ” ซึ่งเป็นอวัยวะที่สำคัญที่สุดของร่างกายอีกเช่นกัน แสดงให้เห็นว่านางนั้นมีความสำคัญต่อจิตใจของผู้เรียกมากเพียงไร นอกจากการแสดงความรักแล้วยังมีการชมความงามของนางอันเป็นที่รักด้วยว่า “งามนักษัตรพักตร์อำไพ” ผสานกับการชมความงามของ

ธรรมชาติในยามคำคืนว่า “สุริยาเรืองอรอน” และ “จันทร์ฉายมา พรางพรายดาราดูงามฟ้า
เพลนใจ” ซึ่งเข้ากันกับความรักอันอ่อนหวานละมุนละไมที่กล่าวถึงในเนื้อเพลง

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักอีก ๔ เพลง ได้แก่ เพลง
พระราชนิพนธ์ไว้จันทร์ คำหวาน เตือนใจ และภริมย์รัก ใช้เฉพาะลีลาการปราโมทย์ในการ
กล่าวแสดงความรักที่มีให้บุคคลอันเป็นที่รักเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีบทชมความงามด้วย มี
รายละเอียดดังต่อไปนี้

ไว้จันทร์	ฉันไม่นึกหวังแสงโสมส่อง
รักยิ้มแสนหวานส่อง	เปรียบประกายทองของจันทร์
มิเคยมีสิ่งใดไกลเกินหวัง	แน่มมั่นใจในรักฉัน
มิหวั่นภัยใดขวางกั้น	ทางรักสุขสันต์สดใส
ไว้ดาว	ฉันไม่นึกหวังดาวน้อยใหญ่
เวลาดาเธอแทนได้	ส่องทางไปดังคารา
ถึงใครอื่นมุ่งชมจันทร์	และหมายมั่นดาวเด่นฟ้า
แต่ตัวฉันสุข	ทุกเวลาคราซิดเธอ
	(ไว้จันทร์)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ไว้จันทร์ พรรณนาความรักที่มีต่อนางอันเป็นที่รักว่า
เป็นความรักมั่นคงที่ปรารถนานางนั้นแต่เพียงผู้เดียว ไม่หวั่นต่ออุปสรรคใดๆ ดังที่ปรากฏใน
เนื้อเพลงว่า “มิเคยมีสิ่งใดไกลเกินหวัง แน่มมั่นใจในรักฉัน มิหวั่นภัยใดขวางกั้น ทางรัก
สุขสันต์สดใส” และ “แต่ตัวฉันสุข ทุกเวลาคราซิดเธอ” นอกจากนี้ยังมีถ้อยคำแสดงอารมณ์
ที่สะท้อนให้เห็นชัดเจนว่าผู้พูดกำลังตกอยู่ในอารมณ์รัก และกำลังมีความสุขสมหวังเต็มเปี่ยม
ปรากฏในเนื้อเพลง เช่น รักยิ้มแสนหวาน สุขสันต์สดใส สุขทุกเวลา เป็นต้น

ได้ยินเพลงหวานก้อง	ถ้อยทำนองร้องรำพัน
ฝากความรักไว้มั่น	ด้วยถ้อยอันอ่อนหวาน
เปรียบดังเพลงทิพย์มา	จากฝากฟ้าบันดาล
เสียงเพลงปานเพลงวิมาน	ประทานมากล่อม
เมื่อได้ยินเพลงเพราะดังว่า	ดังเทวาพาจิตโน้มน้อม
หรือมาลวงลองร้องเพลงกล่อม	จะประนอมให้ยอมปลงใจ

หากคำหวานขานเอ่ย	เพื่อเฉลยน้ำใจ
รักจริงใจขอฟังไป	ฟังให้ชื่นเชย
ขึ้นอารมณ์สมปอง	แว่วเพลงร้องคมคำ
พลอดความรักเพื่อพรำ	ด้วยถ้อยคำงามสม
ถ้อยทำนองร้องส่ง	ก่อให้เกิดหลังลิ้นลม
เพลिनเพลงชมข้อมอารมณ์	นิยมกลมกล่อม
เมื่อได้ยินเพลงเพราะดังว่า	ดั่งเทวาพาจิตโน้มน้อม
หรือมาลวงล่องร้องเพลงกล่อม	จะประนอมให้ขอมปลงใจ
หากคำหวานขานเอ่ย	เพื่อเฉลยน้ำใจ
รักจริงใจขอฟังไป	ฟังให้ชื่นเชย

(คำหวาน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์คำหวานพรรณนาความรักที่มีต่อนางอันเป็นที่รัก โดยใช้เพลงอันอ่อนหวานเป็นสื่อกลาง เพื่อให้นางนั้นยอมรับความรักที่มีให้ ดังที่ปรากฏในเพลงว่า “ได้ยินเพลงหวานก้อง ถ้อยทำนองร้องรำพัน ฝากความรักไว้มันด้วยถ้อยอันอ่อนหวาน” และ “หากคำหวานขานเอ่ย เพื่อเฉลยน้ำใจ รักจริงใจขอฟังไป ฟังให้ชื่นเชย” นอกจากนี้การใช้ถ้อยคำแสดงอารมณ์รักที่ปรากฏในเพลงนี้ ยังมีหลากหลายประเภททั้งเกี่ยวพาราสีหรือโน้มน้าวใจให้เกิดความรัก และแสดงความสุขที่เกิดจากการฟังเสียงเพลงอันอ่อนหวานนั้น เช่น ขึ้นอารมณ์ เพลिनเพลง หลงลิ้นลม ประนอมให้ขอมปลงใจ พลอดความรักเพื่อพรำ เป็นต้น

เสียงเพลงเพราะเพลินพาเคลิ้มไป	ให้อารมณ์หวั่นไหวแรงรักเธอ
คิดตรงซึ่งไว้ใจละเมอ	รักเธอดั่งเพลงเดือน
เสียงเพลงนี้พาเราฝันไป	ก่อนเคยสุขสดใสในแสงเดือน
คิดซึ่งตรงไว้ใจฝันเดือน	มีเดือนและลิ้มเธอ
ต่างเคยหยอกเข้าพะเน้าคลอ	ต่างคนต่างพ้อเพียงละเมอ
สบสุขความทุกข์คลายเพราะเธอ	ต่างปรนเปรอใจ
เสียงเพลงนี้พาเราภิรมย์	ต่างชมเชยชิดสองครองหัวใจ
เสียงเพลงนี้ซึ่งตรงฤทัย	นึกไปชื่นใจเอย

(เพลงเดือนใจ)

เพลงพระราชนิพนธ์เพลงเดือนใจ รำพันถึงความรักที่มีต่อนางอันเป็นที่รักว่า “รักเธอคั่งเพลงเดือน” และ “มิเดือนและลิ้มเธอ” นอกจากนี้ยังกล่าวถึงความสุขที่เคยมีไว้หลายตอน เช่น “ก่อนเคยสุขศไสในแสงเดือน” “ต่างเคยหยอกเข้าพะเน้ากลอ ต่างคนต่างพ้อเพียงละเมอ สบสุขความทุกข์คลายเพราะเธอ ต่างปรนเปรอใจ” อย่างไรก็ตามจากคำว่า “ก่อนเคย” ทำให้ทราบว่าความสุขที่เกิดจากความรักที่กล่าวถึงในเพลงนั้นล้วนแต่เกิดขึ้นในอดีตทั้งสิ้น เมื่อได้ฟังเพลงรักจึงกลับมารำลึกถึงความรักที่เคยสุขสมหวังนั้นอีกครั้ง

ไว้คนเคียงข้าง	โลกอ้างว้างหมางอารมณ์เศร้า
ทิวราตรีตรมชบเซา	ส่งความอับเฉาสู่ดวงใจ
ไว้เธอหมายมั่น	สุดโศกศัลย์ทุกวันหมองไหม้
เสียงครวญมวลวิหคหายไป	ไม่มีแห่งไหนดอกไม้บาน
กามเทพส่งเธอมา	แอบอุรารำพัน
เพื่อพำเพลงรักฝากชีวิต	ฉันยังฝังใจภิรมย์
รักที่เธอให้	โลกสดใสดวงใจหายตรม
เหลียวดูทางไฉวนหวนชม	ด้วยรักสุขสมจนนิรันดร์
	(ภิรมย์รัก)

เพลงพระราชนิพนธ์ภิรมย์รัก แสดงความรักและความสุขที่เกิดจากความรัก โดยใช้กลวิธีการกล่าวถึงความหมั่นเศร้าเมื่อต้องใช้ชีวิตอยู่คนเดียวในตอนต้นเพลงว่า “ไว้คนเคียงข้าง โลกอ้างว้างหมางอารมณ์เศร้า” และสุดท้ายเมื่อมีความรักจึงเห็นว่าโลกนี้เปลี่ยนไปจากบรรยากาศที่หดหู่เงียบเหงากลายเป็นความสุขสดใสดังที่กล่าวว่า “รักที่เธอให้ โลกสดใสดวงใจหายตรม เหลียวดูทางไฉวนหวนชม ด้วยรักสุขสมจนนิรันดร์” การใช้ถ้อยคำแสดงอารมณ์ในเพลงนี้มี ๒ อารมณ์ คือ อารมณ์เศร้าในตอนต้นเพลง ได้แก่ อ้างว้างหมางอารมณ์เศร้า ตรมชบเซา อับเฉา สุดโศกศัลย์ หมองไหม้ เป็นต้น และอารมณ์สุขตอนท้ายเพลง ได้แก่ สดใส หายตรม สุขสม เป็นต้น

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาลึกเกี่ยวกับความรัก มักกล่าวถึงบรรยากาศที่มีแต่ความงดงาม อ่อนหวาน สุขสดใส และเนื้อหาของเพลงส่วนใหญ่บรรยายถึงธรรมชาติที่สดใสงดงาม สอดคล้องกับบรรยากาศของความรักที่มีแต่ความสุข

๒.๑.๒ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก จะมีเนื้อหาว่าพัวพันถึงความรัก ระหว่างชายหญิงที่ไม่เป็นไปดั่งหวัง และใช้ถ้อยคำที่ทำให้เกิดอารมณ์เศร้า โดยใช้ลีลาการแต่ง แบบสัลลาปังคพิสัย อันเป็นบทการแสดงความรักเศร้า (สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา, ๒๕๔๘) ซึ่ง ความเศร้าในที่นี้ หมายถึงความเหงาและความโดดเดี่ยวอ้างว้างด้วย เพลงพระราชนิพนธ์ที่ จัดเป็นเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักมีทั้งหมด ๘ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์ฝัน แก้วตาขวัญใจ ขามเย็น ลมหนาว สายลม อาทิตย์อัสดง ในดวงใจนิรันดร์ และเกาะในฝัน มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

แก้วตาขวัญใจเธออยู่แห่งใดขวัญเอย	ขาดชู้คู่เชยรักเอยเดียวดาย
เฝ้าคอยรักเศร้าเหงาใจแสนหน่าย	เปลี่ยวปานชีวาว่างวายคลายสุขตรม
โอ้เวรไหนมาพาโชคชะตาแสนชั่ว	โลกนี้มีคมขวากหวาดกลัวระทม
ได้แต่หวังนั่งแต่ฝันคอยคู่ขวัญต้นอกตรม	ร้อนอารมณ์หวังชมชิดเชยดวงใจ
อยู่คนเดียวเปล่าเปลี่ยวปานดอกใจระทม	ขาดคนนิยมขาดคู่ชิดชมระบมทรวงใน
โอบุญไม่ช่วยนำพาแก้วตาขวัญใจ	ได้แต่ฝันไปไม่สบสมใจรักเอย
แก้วตาขวัญใจเธออยู่แห่งใดหนอเธอ	เฝ้าเพื่อเฝ้าละเมอใฝ่เธอมาเชย
สุดจะเหงาเฝ้าแต่ฝันทรวงกระสันพรั้นจิตเลย	ฝันถึงวันขวัญเอยชิดเชยชื่นชม

(แก้วตาขวัญใจ)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แก้วตาขวัญใจว่าพัวพันถึงความรัก โศก ความทุกข์ ระทมที่เกิดจากการพลัดพรากจากคนรัก อารมณ์สะเทือนใจที่ปรากฏในเนื้อเพลง นอกจาก ความเศร้าแล้วยังเพิ่มความรู้สึกเหงาเปล่าเปลี่ยวที่ต้องอยู่คนเดียว และความรู้สึกละห้อยหาของ การเฝ้ารอคอยคนรักผसानเข้าไปในเนื้อเพลงด้วย เพื่อเพิ่มความรู้สึก โศกเศร้าให้รุนแรง สะเทือนอารมณ์ผู้ฟังยิ่งขึ้น และมีการใช้ถ้อยคำแสดงอารมณ์เศร้าที่หลากหลาย เช่น เดียวดาย ระทม เปล่าเปลี่ยว สุดจะเหงา พรั้นจิต เหงาใจ ทรวงกระสัน ระบมทรวงใน เฝ้าคอย รักเศร้า เป็นต้น

เคยชม	ร่วมภิรมย์ใจ
ด้วยความรักจริงยิ่งใหญ่	รักพันหัวใจเรานั้น
รักเอย	เคยอยู่เคียงกัน
รมเย็นมิเว้นวายวัน	ด้วยความสัมพันธ์ยั่งยืนง

ทิวงาม	ยามอยู่เคียงคง
สุรียาแสงส่ง	ปวงชีวิตในโลกดำรงใจ
ร้างกัน	วันห่างไปไกล
มีดมนหมองมัวปานใด	เยือกเย็นเจ็บใจรัญจวน
ไกลกัน	พาพรั่นใจครวญ
ร่างกายทรุดโทรมทุกส่วน	จิตใจร้อนรวนแรงอ่อน
รักเอ๋ย	เลขกลับอวรณ์
คำคืนฝืนใจไปนอน	ยิ่งดูเหมือนฟอนไฟลน
ทิวาทราม	ยามห่างดวงกมล
สุรียาหมองหม่น	ปวงชีวิตในโลกอัปจนเสื่อมทราม
หวังคอย	คอยเฝ้าโมงยาม
จวบจนทิวาเรืองงาม	สบความรักยามคืนคง

(อาทิตย์อัปแสง)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์อาทิตย์อัปแสง พรรณนาความเศร้าโศกโดยนำบรรยากาศของธรรมชาติในยามเย็นซึ่งเป็นเวลาที่ทำให้เกิดความเหงา มาผสานกับอารมณ์เศร้าที่ต้องพรากจากคนรักก่อให้เกิดความหดหู่เศร้าหมองยิ่งขึ้น อารมณ์สะเทือนใจที่ปรากฏในเนื้อเพลงมีทั้งความเศร้าหมอง และความร้อนรุ่มในจิตใจเพราะความอาลัยอวรณ์คนรัก รวมถึงการเฝ้าคอยวันที่คนรักจะกลับคืนมาหา ถ้อยคำแสดงอารมณ์เศร้าที่ปรากฏในเนื้อเพลง ได้แก่ เยือกเย็น เจ็บใจ พรั่นใจ หมองหม่น จิตใจร้อนรวนแรงอ่อน เป็นต้น

อยากลิ้มลิ้มรักลิ้มมิลง	กลับพะวงหลงพ้อเงา
เปรียบปานเพลิงรักรุ่มสุมเศร้า	เปลี่ยวเปล่าร้าวรอน
แต่เพียงกาลเวลาอันหมุนเวียน	ฤาอาจผลัดเปลี่ยนเขียนรักคลอน
รสรักจากรสสออดสวมกร	ยังถาวรติดเดือน
เมื่อยามอาทิตย์ลอยคล้อยต่ำ	ย่ำยามท้องฟ้าเดือน
ยังหวังเชยชิดกันฉันเพื่อน	ติดเดือนตรึงใจ
สุดประพันธ์บรรเลงให้ครบครัน	วันอาจจะผ่านเวียนผันไป
รักนั้นจะเนาแน่นแน่นใน	ดวงใจนิรันดร์

(ในดวงใจนิรันดร์)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ในดวงใจนรินทร์ พรรณนาความเศร้าที่เกิดจากความรู้สึกอยากลืมความรักที่ผิดหวัง แต่กลับลืมได้ยากเย็น ความเศร้าใจที่กล่าวถึงในเพลงเป็นความรู้สึกที่เจือด้วยความรุ่มร้อนใจจากการถูก “เพลิงรัก” แผลเผา ความเปล่าเปลี่ยวเจ็บเหงารวมไปถึงความรู้สึกเจ็บปวดร้าวรานใจจากความผิดหวัง นอกจากนี้ยังมีกรกล่าวถึงธรรมชาติในยามเย็นซึ่งเป็นเวลาที่ทำให้เกิดความเหงา ว่าเหว ช่วยเพิ่มบรรยากาศของความทุกข์ความเศร้าให้สอดคล้องกับอารมณ์เศร้าในเพลงมากยิ่งขึ้น และมีการใช้ถ้อยคำที่แสดงอารมณ์เศร้า ได้แก่ พะวงหลงเพื่อเงา เพลิงรักรุ่มสุมเศร้า เปลี่ยวเปล่าร้าวรอน เป็นต้น

ฝันไป	แห่งไหนไกลสุดจุดหมายมอง
ในห้วงฝันเรื่องรอง	ด้วยภาพผองถ่ายของพร่างพราย
ฝันพลาถ	ใจกว้างกลางโลกแห่งนิยาย
เรานี้หนอเดียวดาย	สุดจะหมายตายเคียงคู่ใคร
ชีพไร้ความฝัน	แต่ฉันยังฝันไป
สุดแดนใดไหน	ซึ่งใครคนนั้นครอง
ฝันไป	จนไร้จันสิ้นจุดหมายมอง
คงจักสมใจปอง	ที่เรียกร้องรักคืนกลับมา
คืนมาหารักรอท่า	ประสาแสนเศร้า

(ฝัน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ฝันพรรณนาความเศร้าที่เกิดจากการเฝ้าฝันถึงความรักอยากให้คนรักกลับคืนมาหา เพราะการอยู่คนเดียวนั้นทำให้เกิดอารมณ์เหงาเปล่าเปลี่ยว ดังที่ปรากฏในเนื้อเพลงหลายตอนว่า “ฝันพลาถ ใจกว้างกลางโลกแห่งนิยาย เรานี้หนอเดียวดาย สุดจะหมายตายเคียงคู่ใคร” “ฝันไป จนไร้จันสิ้นจุดหมายมอง” “คืนมาหารักรอท่า ประสาแสนเศร้า” ถ้อยคำแสดงอารมณ์ที่สะท้อนให้เห็นความเหงาเดียวดายและความเศร้าในเพลง ได้แก่ ใจกว้าง เดียวดาย ฝันไป รักรอท่า แสนเศร้า เป็นต้น

จันสุดปลื้ม	ไม่ลืมเกาะงามที่เคยฝัน
หลงเพื่อคำมั่น	รำพันถึงความรักชื่นฉ่ำ
แสงจันทร์ส่อง	ส่องเป็นประกายบนผืนน้ำ
เสียงสายลมพริ้ว	คร่ำครวญเหมือนมนตรา

หาดทรายขาว	หม่อมดาวพร่างพราวนภา
รูปเงาเพราพริ้งตา	ไยควันลาเลื่อนมลาย
ฝืนสุดสิ้น	ไยลไมยินนำใจหาย
ฝืนถึงไม่หน่าย	ไยคลายร้างรักเธอ

(เกาะในฝืน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เกาะในฝืน ช่วงแรกจะพรรณนาถึงความปลาบปลื้มใจจากความฝืน แต่เนื้อหาช่วงหลังจะรำพันถึงความเศร้าและใจหายที่ความฝืนอันงดงามเลือนหายไปอย่างรวดเร็วว่า “ไยควันลาเลื่อนมลาย ฝืนสุดสิ้น ไยลไมยินนำใจหาย” การใช้คำว่า “นำใจหาย” แสดงอารมณ์เศร้าเสียดยอย่างที่สุดซึ่งที่ฝืนถึงนั้นจางหายไปและไม่กลับมาอีก และยังปรารถนาที่จะให้หวนกลับมาอยู่เสมอ ดังที่ปรากฏในเนื้อเพลงว่า “ฝืนถึงไม่หน่าย”

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเศร้านี้ นอกจากการพรรณนาถึงสภาพจิตใจที่โศกเศร้าแล้วยังกล่าวถึงธรรมชาติรอบกายที่เจ็บเหงาเศร้าซึม สอดคล้องกับบรรยากาศของความรักที่โศกสลดในเพลง ทำให้ผู้ฟังซึมซับอารมณ์เศร้าจากเนื้อเพลงได้มากยิ่งขึ้น

๒.๑.๓ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสนุกสนาน

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสนุกสนาน จะมีเนื้อหากล่าวถึงความสนุกสนาน หรือใช้ถ้อยคำทำให้เกิดอารมณ์สนุกสนาน เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสนุกสนานมี ๓ เพลง คือ เพลงพระราชนิพนธ์ศุภร์สัญลักษณ์ ไกลกังวล และเมนูไข่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชี วิง ลาย คราม ^๑	ต้องไม่แสดง รุ่มร่าม
ชี วิง ลาย คราม	ต้องไม่แสดง รุ่มร่าม
หนึ่ง สอง สาม สี่	อ้าว ไม่สี่
หนึ่ง สอง สาม สี่	อ้าว ไม่เป่า
ชี วิง ลาย คราม	ชู ชู ชู ชู

ดีดวันนี้	สี่ก็วันนี้	ดีก็วันนี้	ลายคราม
เป่าก็วันนี้	เมาก็วันนี้	เมาแต่ดนตรี	ลายคราม
สุขก็วันนี้	สนุกก็วันนี้	ศุกร์สิ้นทุกข์	ลายคราม

(ศุกร์สัตย์ลักษณะ)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ศุกร์สัตย์ลักษณะ ให้อารมณ์สนุกสนานโดยใช้ถ้อยคำซ้ำกันเป็นช่วงๆ ทำให้เกิดจังหวะขึ้นเช่น “ดีดวันนี้ สี่ก็วันนี้ ดีก็วันนี้ ลายคราม” หรือ “หนึ่ง สอง สาม สี่ อ้าว ไม่สี่ หนึ่ง สอง สาม สี่ อ้าว ไม่เป่า” เป็นต้น และใช้คำอุทานแสดงความประหลาดใจแทรกเป็นช่วงๆ ด้วยว่า “อ้าว” นอกจากนี้การใช้คำเลียนเสียงเป่าเครื่องดนตรี “ชู ชู ชู ชู” ก็ก่อให้เกิดความสนุกสนานได้เช่นกัน เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ศุกร์สัตย์ลักษณะ สะท้อนให้เห็นความสนุกสนาน และความเป็นกันเอง ในการทรงดนตรีส่วนพระองค์ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ร สกิดในดวงใจนิรันดร์, ๒๕๔๒: ๒๓๕)

^๑ลายคราม เป็นชื่อวงดนตรีซึ่งพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่และข้าทูลละอองธุลีพระบาท อาทิ ม.จ.วิมาทิตย์ ธิพัฒน์ ม.จ.แหวจกร จักรพันธ์ ม.จ.กมลีสาน ชุมพล ม.จ.ชุมปกบุตร ชุมพล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ม.ร.ว.พงษ์อมร กฤษดากร ม.ล.เดช สนิทวงศ์ ม.ล.อุดม สนิทวงศ์ ม.ล.ประพันธ์ สนิทวงศ์ ฯลฯ มารวมตัวกันเล่นดนตรี ณ สวนหินหน้าพระที่นั่งอัมพรสถานทุกวันศุกร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานชื่อวงดนตรีนี้ว่าวงลายคราม (ร สกิดในดวงใจนิรันดร์, ๒๕๔๒)

อยู่ไกลกังวลชนม์ขึ้นน้ำ	หาดทรายเลนน้ำน้ำไกลเศร้า
ไม่มีหาดไหนงามเทียมเท่า	คลื่นครวญคลอเคล้าวอนรักฝั่ง
คำคืนไม่เหงาเราเริงสุข	ไม่มีความทุกข์ใดมาบัง
ได้ยินแต่เสียงดนตรียัง	สนุกกันทั้งยามคำคืน
รุ่งอรุณแล้วฟ้าเรืองเรื่อ	แต่ใจยังเหลือความเริงรื่น
สนุกจริงหนอคลอเสียงคลื่น	โด้ลมฉ่ำชื่นยามพลี้วผ่าน
โน่นเดือนยังค้างฟ้าลอยเด่น	แต่เราไม่เว้นความสำราญ
แข่งกันคอยรับทิวาวาร	สนุกสนานกันเถิดเออ

(ไกลกังวล)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ไกลกังวลกล่าวถึงพระราชวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เนื้อความของเพลงกล่าวถึงลักษณะของสถานที่ซึ่งเป็นหาดทราย ชายทะเลมีสายลมเคล้าคลอกับเสียงคลื่นควบคู่ไปกับบรรยากาศความครึกครื้น สนุกสนาน ตั้งแต่เวลากลางคืนจนถึงรุ่งเช้า ถ้อยคำที่กล่าวถึงความสนุกสนานในเพลง เช่น “ได้ยินแต่เสียงดนตรียัง สนุกกันทั้งยามคำคืน” “สนุกจริงหนอคลอเสียงคลื่น” และ “แข่งกันคอยรับทิวาวาร สนุกสนานกันเถิดเออ” มีการใช้คำแสดงอารมณ์สนุกสนานและความสุขปรากฏหลายคำ เช่น เริงสุข สนุก ความเริงรื่น ความสำราญ สนุกสนาน เป็นต้น

เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้่อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้่อยากกิน
ไข่เค็มไข่ลวกทั้ง	ไข่หวาน
กับไข่ต้มสุกน่าน	เยี่ยมมา
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้่อยากกิน
ไข่ตุ๋นรสเยี่ยมปาน	รสทิพย์
ไข่ไก่ไข่เอี่ยมอ่ำ	อร่อยแท้่อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้่อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้่อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้่อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้่อยากกิน

(เมนูไข่)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เมนูไข่ กล่าวถึงรายการอาหารแสนอร่อยหลากหลายชนิดที่ทำจากไข่ และมีการซ้ำข้อความ “เมนูไข่เมนูไข่ อร่อยแท้่อยากกิน” หลายครั้งเพื่อแสดงความสนุกสนาน

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสนุกสนาน มีกลวิธีการแสดง ความสนุกสนานหลายวิธี เช่น การซ้ำข้อความ การใช้คำอุทาน การเลียนเสียง และการใช้คำที่พรรณนาถึงความสนุกสนานตรงๆ โดยใช้คำว่าสนุก สุข เป็นต้น นอกจากนี้บางเพลงยังมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติด้วย กลวิธีต่างๆ เหล่านี้ทำให้ผู้ฟังเข้าถึงบรรยากาศของความสนุกสนานได้มากยิ่งขึ้น

๒.๑.๔ เพลงที่มีเนื้อหาปลุกใจให้รักชาติ

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาปลุกใจให้รักชาติ ใช้ถ้อยคำที่ทำให้เกิดความรักชาติ หวังแผ่นดิน เห็นความสำคัญของชาติบ้านเมือง และสืบทอดอายุชาติเพื่อปกป้องประเทศชาติ เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาปลุกใจให้รักชาติ มี ๔ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์เราสู้ แผ่นดินของเรา เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย และความฝันอันสูงสุด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เกิดเป็นไทยแล้วใจต้องสู้	ถิ่นไทยเรารู้เรารักยิ่ง
ศัตรูหน้าไหนไม่เกรงกริ่ง	หากมาช่วงชิงตายเสียเถิด
เผ่าไทยเดิมล้วนคนใจเด็ด	แกร่งดังเหล็กเพชรชาติเชิด
ต่างรักษาไว้แดนกำเนิด	เกิดเป็นไทยแล้วจำใส่ใจ
ปกครองรักษาทำหน้าที่	หวังเมืองไทยนี้ให้ยิ่งใหญ่
สิ้นเมืองไทยแล้วใครอยู่ได้	ชาติไทยคงไร้ความเสรี
เผ่าไทยเราพร้อมอาสาสมัคร	เด็ดเดี่ยวยิ่งนักยอมชีพพลี
เสี่ยงภัยทั้งผองป้องกัน	ปกป้องปฐพีตายเพื่อไทย
	(เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย ปลุกใจโดยยกวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยมากล่าวไว้ว่า “เผ่าไทยเดิมล้วนคนใจเด็ด แกร่งดังเหล็กเพชรชาติเชิด ต่างรักษาไว้แดนกำเนิด” เพื่อให้ชนรุ่นหลังรักและสามัคคีกัน มีการใช้ถ้อยคำในการปลุกใจให้

คนไทยเกิดความรักความหวงแหนประเทศชาติ โดยชี้ให้เห็นลักษณะสำคัญของคนไทยที่กล้าหาญ ยอมสละชีวิตของตนเพื่อปกป้องประเทศชาติ เช่น “เกิดเป็นไทยแล้วใจต้องสู้” “เผ่าไทยเราพร้อมอาสาสมัคร เต็ดเต๋ยว่ย้งนักยอมชีพพลี เสียภัยทั้งผองป้องความดี ปกป้องปลูชีพตายเพื่อไทย” และสุดท้ายคือชี้ให้เห็นโทษของการตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศอื่นเพื่อให้เกิดความกลัว และเกิดความฮึกเหิมต่อสู้ดิ้นรนเพื่อไม่ให้ต้องตกอยู่ในสภาพนั้นว่า “สิ้นเมืองไทยแล้วใครอยู่ได้ ชาติไทยคงไร้ความเสรี”

ถึงอยู่แคว้นใด	ไม่สุขสำราญ
เหมือนอยู่บ้านเรา	ขึ้นน้ำค่าเช่าสุขทวี
ทรัพย์จากผืนดิน	สินจากนที
มีสิทธิ์เสรี	สันติครองเมือง
เรามีป่าไม้อยู่สมบูรณ์	ไร่นาสดใสได้ฟ้าเรือง
โบราณสถานส่งนามประเทือง	เกียรติเมืองไทยขจรไปทั่วแดนไกล
รักชาติของเรา	ไว้เถิดผองไทย
ผืนแผ่นดินแหลมทอง	รวมพี่รวมน้องด้วยกัน
รักเกียรติรักวงศ์	เสริมส่งสัมพันธ
ทูนเทิดเมืองไทยนั้น	ให้ยืนยง

(แผ่นดินของเรา)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แผ่นดินของเรา ปลุกใจให้รักชาติ โดยกล่าวถึงข้อดีต่างๆของเมืองไทย เช่น “ทรัพย์จากผืนดิน สินจากนที” และ“เรามีป่าไม้อยู่สมบูรณ์ ไร่นาสดใสได้ฟ้าเรือง” ซึ่งแสดงให้เห็นความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดินไทยอันเป็นที่ทำมาหากินมาตั้งแต่ครั้งโบราณ มีการกล่าวถึงความสงบสุขในประเทศอันเกิดจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยว่า “มีสิทธิ์เสรี สันติครองเมือง” และสุดท้ายมีการแสดงร่องรอยของความเจริญรุ่งเรืองในอดีต คือ “โบราณสถานส่งนามประเทือง” ทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่ทำให้คนไทยและผู้มาอาศัยอยู่บนแผ่นดินไทยมีความสุข ผู้ประพันธ์จึงชี้ให้เห็นสิ่งนี้เพื่อให้ชาวไทยตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของชาติบ้านเมืองตนและเกิดความรักความหวงแหนในที่สุด นอกจากนี้ในเนื้อเพลงตอนหนึ่งยังมีการเชิญชวนชาวไทยทุกคนให้รักชาติด้วยว่า “รักชาติของเรา ไว้เถิดผองไทย”

ขอฝันใฝ่ในฝันอันเหลือเชื่อ
 ขอทนทุกข์รุกรโรมโหมกายใจ
 จะแน่วแน่แก้ไขในสิ่งผิด
 จะยอมตายหมายให้เกียรติดำรง
 ไม่ท้อถอยคอยสร้างสิ่งที่ควร
 ไม่เคืองแค้นน้อยใจในโชคชะตา
 นี่คือปณิธานที่หาญมุ่ง
 ถึงทนทุกข์ทรमानานเท่าใด
 โลกมนุษย์ย่อมจะดีกว่านี้แน่
 คงยื่นหยักสู้ไปใฝ่ประจัญ

ขอสู้ศึกทุกเมื่อไม่หวั่นไหว
 ขอฝ่าฟันพองภัยด้วยใจทะนง
 จะรักษาจิตใจเป็นสุขผอง
 จะปิดทองหลังองค์พระปฏิมา
 ไม่เรรวนพะว้าพะวังคิดกังขา
 ไม่เสียดายชีวาถ้าสิ้นไป
 หมายผดุงยุติธรรมอันสดใส
 ยังมั่นใจรักษาต้องอาจครัน
 เพราะมีผู้ไม่ยอมแพ้แม่ดูทหยัน
 ขอมอาสาญ์ก็เพราะป้องเทิดผองไทย
 (ความฝันอันสูงสุด)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ความฝันอันสูงสุด ปลุกใจให้ฮึกเหิม โดยการแสดง
 เจตนารมณ์อันแรงกล้าที่จะกระทำความดี และมีความอดทนต่อสิ่งต่างๆ โดยไม่ย่อท้อ เพื่อชาติ
 บ้านเมือง ดังเนื้อความในเพลงตอนหนึ่งที่กล่าวว่า “นี่คือปณิธานที่หาญมุ่ง” นอกจากนี้ยัง
 มีการกล่าวแสดงความรักชาติอันแรงกล้า ขอมแม่ต้องประสบกับความทุกข์ทรमान หรือกระทั่ง
 ต้องสละชีวิตเพื่อปกป้องประเทศชาติ ได้แก่ “ขอสู้ศึกทุกเมื่อไม่หวั่นไหว” “จะรักษาจิตใจ
 เป็นสุขผอง จะยอมตายหมายให้เกียรติดำรง” “ไม่เสียดายชีวาถ้าสิ้นไป” “ถึงทนทุกข์
 ทรमानานเท่าใด ยังมั่นใจรักษาต้องอาจครัน” และ “ขอมอาสาญ์ก็เพราะป้องเทิดผองไทย”

บรรพบุรุษของไทยแต่โบราณ
 เสียเลือดเสียเนื้อมิใช่เบา
 ลูกหลานเหลนโหลนภายหน้า
 อนาคตจะต้องมีประเทศไทย
 ถึงขู่ฆ่าล้างโคตรก็ไม่หวั่น
 ผู้ตรงนี้สู้ที่นี้สู้จนตาย
 บ้านเมืองเราเราต้องรักษา
 เกียรติศักดิ์ของเราเราเชิดชู

ปักบ้านป้องเมืองคุ้มเหย้า
 หน้าที่เรารักษาสืบไป
 จะให้มีพสุธาอาศัย
 มิยอมให้ผู้ใดมาทำลาย
 จะสู้กันไม่หลบหนีหาย
 ถึงเป็นคนสุดท้ายก็ลองดู
 อยากทำลายเชิญมาเราสู้
 เราสู้ไม่ถอยจนก้าวเดียว

(เราสู้)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เราสู้ ปลุกใจโดยยกวีรกรรมความกล้าหาญของบรรพบุรุษไทยในอดีตมากล่าว ยกย่องไว้ว่า “บรรพบุรุษของไทยแต่โบราณ ปกบ้านป้องเมืองคุ้มเหย้า เสียเลือดเสียเนื้อมิใช่เบา” และย้ำว่า “บ้านเมืองเราเราต้องรักษา” และ “หน้าที่เรารักษาสืบไป” เพื่อทำให้คนไทยตระหนักถึงหน้าที่ของตนและเกิดสำนึกรักบ้านเมือง เนื้อเพลงนี้ส่วนใหญ่แสดงความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวของคนไทยเพื่อปลุกใจให้กล้าสู้ ไม่กลัวแม้กระทั่งความตาย ได้แก่ “ถึงชุมฆ่าล้างโคตรก็ไม่หวั่น จะสู้กันไม่หลบหนีหาย” “ผู้ตรงนี้ผู้ที่ไม่สู้จนตาย” แม้กระทั่งการสู้จน “ถึงเป็นคนสุดท้ายก็ลองดู” นอกจากนี้ยังแสดงความสามัคคี พร้อมสู้ของคนในชาติ โดยใช้คำว่า “เรา” ซึ่งหมายถึงชาวไทยทั่วประเทศ ตลอดทั้งเพลงด้วย

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาปลุกใจให้รักชาตินั้นมีเนื้อหาของเพลงซึ่งใช้ถ้อยคำปลุกใจให้อีกheim และส่วนใหญ่มีท่วงทำนองที่ค่อนข้างเร้าใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเร้าอารมณ์ของผู้ฟัง เมื่อเนื้อร้องที่ใช้คำที่สร้างความอีกheimมาผสมผสานเข้ากับท่วงทำนองที่เร้าใจ จึงกลายเป็นเพลงปลุกใจที่ทำให้ผู้ฟังเกิดความรักชาติและหวงแหนแผ่นดิน อย่างไรก็ตาม เพลงพระราชนิพนธ์บางเพลง เช่น เพลงพระราชนิพนธ์แผ่นดินของเรา ซึ่งทำนองซึ้งก็สามารถปลุกใจให้รักชาติได้เช่นกัน โดยมุ่งเน้นที่เนื้อหาของเพลงซึ่งเชิญชวนให้รักชาติเป็นสำคัญ

๒.๑.๕ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบัน

เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบัน หมายถึง เพลงที่มีเนื้อหากล่าวถึงสถาบันต่างๆ เพื่อให้ผู้ที่ศึกษาหรือทำงานในสถาบันนั้นๆเกิดความรักและความภาคภูมิใจ แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๑.๕.๑ เพลงประจำมหาวิทยาลัย

เพลงประจำมหาวิทยาลัย หมายถึง เพลงที่ทรงพระราชนิพนธ์เพื่อพระราชทานให้ใช้เป็นเพลงประจำมหาวิทยาลัย มักกล่าวถึงชื่อมหาวิทยาลัย ทำเลที่ตั้ง หรือสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัย เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบันที่จัดเป็นเพลงประจำมหาวิทยาลัยมีทั้งหมด ๓ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์มหาจุฬาลงกรณ์ ยุงทอง และเกษตรศาสตร์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

น้ำใจน้องพีลีชมพู	ทุกคนไม่รู้ลี้มบูชา
พระคุณของแหล่งเรียนมา	จุฬาลงกรณ์
ขอทูนขอเทิดพระนามไท	พระคุณแนบไว้วันรันดร
ขององค์พระเอื้ออาทร	หลังพรคุ้มครอง
นิติตพร้อมหน้า	สัญญาประคอง
ความดีทุกอย่างต่างปอง	ผยองพระเกียรติเกริกไกร
ขอตราพระเกี้ยวยังยืนยง	นิติตประสงศ์เป็นธงชัย
ถาวรยศอยู่คู่ไทย	เชิดชัยชโย

(มหาจุฬาลงกรณ์)

เพลงพระราชนิพนธ์มหาจุฬาลงกรณ์เป็นเพลงประจำจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวถึงชื่อมหาวิทยาลัย และสัญลักษณ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แก่ ลีชมพู ซึ่งเป็นสีประจำมหาวิทยาลัย และพระเกี้ยว ซึ่งเป็นตราประจำมหาวิทยาลัย

แหล่งศึกษาร่มเย็นเด่นริมสายชล	เราทุกคนรักดูแลหัวใจ
ปลูกยุงทองไว้เคียงโคมมุ่งประโลมโน้มใจรัก	ธรรมจักรบนบุษชาติเกิดไว้
เหลืองแดงแสงธรรมศาสตร์วิไล	ปกแผ่ไปในทุกทาง
สัญลักษณ์ดีเด่นเห็นกระจ่าง	อย่าจืดจางรักร่วมทางกันไป
ทรงธรรมปานดั่งตราชูเด่น	ทรงเป็นดวงธรรมนำทางให้
พิทักษ์รักษาเชิดชูไว้	อบอุ่นใจไปทุกกาล
พระธรรมสถิตร่วมจิตสมาน	ปฏิญาณรักสามัคคี
รักยุงทองงามเด่นเหนืออื่นที่	ส่งศักดิ์ศรีไว้ให้ยั่งยืนนาน

(ยุงทอง)

เพลงพระราชนิพนธ์ยุงทอง เป็นเพลงประจำมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวถึงลักษณะที่ตั้งของมหาวิทยาลัยว่าอยู่ริมแม่น้ำ ชื่อมหาวิทยาลัย และสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้แก่ ต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัย คือ ยุงทอง ตราประจำมหาวิทยาลัย คือ ธรรมจักร สีประจำมหาวิทยาลัย คือ สีเหลืองแดง และสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัย คือ โคม

เจียวรงขจี	ก่อเกิดไมตรีสามัคคีมัน
สถานเรียนเกษตรนั้น	เราผูกพันบูชา
เจียวนาป่าไพร	แผ่นดินถิ่นไทยไพบูลย์หนักหนา
เพราะไทยผลิตค้า	ทุกแหล่งฟ้าห่ออ้อมเอย
แม่เหน้อยกายใจสำราญ	เสร็จกิจการงานเกษตรเกษม
ล้วนปรีดีเปรมนำวิชา	สร้างชาติสร้างตนรวมแรงรวมใจ
จะจงรักจอมจักรินทร์	อีกแดนแผ่นดินทำกินเก็บผล
พระคุณเกษตรล้วน	รักเปี่ยมพันดวงจิตเอย

(เกษตรศาสตร์)

เพลงพระราชนิพนธ์เกษตรศาสตร์ เป็นเพลงประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เนื้อเพลงกล่าวถึงชื่อมหาวิทยาลัย สีประจำมหาวิทยาลัย คือ สีเขียว และกล่าวถึงสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัย คือ เน้นด้านการเกษตรกรรม

๒.๑.๕.๒ เพลงประจำกองทหารในเหล่าทัพต่างๆ

เพลงประจำกองทหารในเหล่าทัพต่างๆ หมายถึง เพลงที่ทรงพระราชนิพนธ์เพื่อพระราชทานให้ใช้เป็นเพลงประจำกองทหารในเหล่าทัพต่างๆ เนื้อเพลงจะระบุชื่อกองทหาร และกล่าวถึงความกล้าหาญของเหล่าทหารในการป้องกันประเทศ และความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ มีทั้งหมด ๓ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์มาร์ชราชวัลลภ มาร์ชราชนาวิกโยธิน และเรา-เหล่าราบ ๒๑ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เราทหารราชวัลลภ	รักษาองค์พระมหากษัตริย์สูงส่ง
ล้วนแต่องอาจแข็งแรง	เราทุกคนบุชชากล้าหาญ
วินัยเทิดเกียรติชาติไว้ทุกแห่ง	ใจดุจเหล็กเพชรแข็งแกร่งมิกลัวใคร
เราเป็นกองทหารประวัติการณ์	ก่อเกิดกำเนิดกองทัพภชาติไทย
เราทุกคนภูมิใจ	ได้รับไว้วางพระราชหฤทัย
พิทักษ์สมเด็จพระเจ้าไทย	ตลอดในพระวงศ์จักรีฯ
เราทหารราชวัลลภ	รักษาองค์ฯ จะถวายสัตย์ซื่อตรง
องค์ราชาราชินี	ถ้าแม้มีภัยพาลอวดหาญ
มิเกรงคูหมีนข่มเหงยำยี	เราจะถวายชีวิมิหวาดหวั่น
จะลุยเลือดสู้ตายจะเอากายป้องกัน	เป็นเกราะทองรบประจัญศัตรู

ฝากฝีมือปรากฏ
กระเดื่องกองทัพยกไทย

เกียรติยศฟุ้งเฟื่อง
ไฉนนามเชิดชูราชวัลลภคู่ปฐมพี

(มาร์ชราชวัลลภ)

เพลงพระราชนิพนธ์มาร์ชราชวัลลภ เป็นเพลงประจำกองทหารราชวัลลภซึ่ง
ระบุชื่อไว้ในเพลงว่า “เราทหารราชวัลลภ” เนื้อความในเพลงกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของทหาร
รักษาพระองค์ที่ “เราทุกคนภูมิใจ” คือ “รักษาองค์พระมหากษัตริย์สูงส่ง” และ “ได้รับไว้วาง
พระราชหฤทัย พิทักษ์สมเด็จพระเจ้าไทย ตลอดในพระวงศ์จักรีฯ” นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึง
ลักษณะของทหารราชวัลลภไว้ด้วยว่า “ล้วนแต่ต้องอาจแข็งแรง” “วินัยเทิดเกียรติชาติไว้ทุกแห่ง
ใจดุจเหล็กเพชรแข็งแกร่งมิกลัวใคร” และสุดท้ายแสดงให้เห็นความกล้าหาญ และความ
จงรักภักดีของทหารรักษาพระองค์ ที่ยอมใช้ชีวิตของตนเป็นเกราะป้องกันในการถวายอารักขา
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ดังเนื้อความที่ปรากฏว่า
“เราจะถวายชีวิมหวาดหัววัน จะลุยเลือดสู้ตายจะเอากายป้องกัน เป็นเกราะทองรบประจัญศัตรู”

รุกันฟันฝ่าในธาราสีคราม	สมเป็นดั่งนามราชนาวิไทย
รบรันฟันฟาดไม่ขลาดหัวนั้ไหว	มีศีกมาไกลไม่หัวนั้ครันคร้ามริปู
เราราชนาวิกโยธินของไทย	เรารวมกายใจกันไว้เชิดชู
เป็นแนวปรกาการรูกทานรบผลาญต่อต้านพร้อมพรู	เข้าฟาดฟันรบรันศัตรูขอสู้อาดใจ
เมื่อเราเข้าประจัญจะผลาญให้สิ้นไป	ยอมพลีชีพเพื่อชาติไทย
รีบรูกบุกเข้าตีไม่หนีสู้อเพื่อชัย	กายใจชีวิตมอบเป็นราชพลี
เราราชนาวิกโยธินของไทย	ชีวิตมลายคงไว้ศักดิ์ศรี
วิญญานยืนยงคู่ธงนาวิ	ดำรงเสรีศัตรูหลีกหนีไป
แม้ชีวาเราจำต้องสิ้นสูญลง	แหลมทองยังคงเป็นขวัญคู่ไทย
น.ย.เกรียงไกรไว้ลายแม้ตายชื่อไม่สูญไป	ปกป้องไทยทั้งกายและใจขอไทยอยู่คง

(มาร์ชราชนาวิกโยธิน)

เพลงพระราชนิพนธ์มาร์ชราชนาวิกโยธิน เป็นเพลงประจำกองทหารเหล่า
นาวิกโยธินดังที่ กล่าวระบุไว้ในเนื้อเพลงว่า “เราราชนาวิกโยธินของไทย” เนื้อความในเพลง
กล่าวถึงความกล้าหาญของทหารเหล่านี้ที่พร้อมจะสู้รบ และยอมสละได้แม้กระทั่งชีวิตของตน
เพื่อปกป้องแผ่นดินไทยดังเนื้อเพลงว่า “แม้ชีวาเราจำต้องสิ้นสูญลง แหลมทองยังคงเป็นขวัญ
คู่ไทย” ความมุ่งมั่นดังกล่าวปรากฏอยู่ในเนื้อเพลงในเนื้อเพลงหลายตอน ได้แก่ “เข้าฟาด
ฟันรบรันศัตรูขอสู้อาดใจ” “ยอมพลีชีพเพื่อชาติไทย” “กายใจชีวิตมอบเป็นราชพลี” “ชีวิต

มลายคงไว้ศักดิ์ศรี” “น.ย.เกรียงไกรไว้ลายแม่ตายชื่อไม่สูญไป ปกป้องไทยทั้งกายและใจขอ
ไทยอยู่คง”

เราทะนงองอาจจกจกแกร่ง	ทุกหนแห่งสู้ศึกฮึกเหิมหาญ
หลังเลือดโลมพสุธาปฎิญาณ	มั่นภัยพาลรุกถิ่นแผ่นดินไทย
เราจะสู้สุดชีวิตมิดคิดพรั่น	เป็นกำแพงป้องกันไม่หวั่นไหว
ถึงม้วยมุดสูสุดลมหายใจ	ขอเทิดเกียรติชาติไทยอยู่ทุกยาม
เราเชื้อชาติชายชาญทหารกล้า	ทหารเสื่อราชินีศรีสยาม
เกียรติระบือลือเลื่องกระเดื่องนาม	ทั่วเขตคามรู้เหล่าเรา ศ.ก.
อันที่สุดของไทยนั่นคือชาติ	หากพินาศแล้วใครอยู่ได้หนอ
เราเหล่าราบ ๒๑ ไม่รู้ร้อ	เราจะขอไว้ลายให้ลือนาม
เราเชื้อชาติชายชาญทหารกล้า	ทหารเสื่อราชินีศรีสยาม
เกียรติระบือลือเลื่องกระเดื่องนาม	ทั่วเขตคามรู้เหล่าเรา ศ.ก.

(เรา – เหล่าราบ ๒๑)

เพลงพระราชนิพนธ์เรา – เหล่าราบ ๒๑ เป็นเพลงประจำกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ ดังที่กล่าวระบุไว้ในเนื้อเพลงว่า “เราเหล่าราบ ๒๑ ไม่รู้ร้อ” หรือ “ทหารเสื่อราชินีศรีสยาม” เนื้อเพลงกล่าวถึงลักษณะของทหารกรมนี้ไว้ว่า “เราทะนงองอาจจกจกแกร่ง” และเป็น “เชื้อชาติชายชาญทหารกล้า” ซึ่งมีความรักชาติและความกล้าหาญในการรบ และยอมสละชีวิตเพื่อป้องกันประเทศ ดังที่ปรากฏในเนื้อเพลงว่า “หลังเลือดโลมพสุธาปฎิญาณ” “เราจะสู้สุดชีวิตมิดคิดพรั่น เป็นกำแพงป้องกันไม่หวั่นไหว ถึงม้วยมุดสูสุดลมหายใจ”

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบันมักจะระบุชื่อและกล่าวถึงสัญลักษณ์ของสถาบันนั้นๆด้วย เพื่อให้ผู้ฟังทราบได้ทันทีว่ากล่าวถึงสถาบันใด นอกจากนี้ยังเป็นการย้ำเตือนให้ผู้ที่อยู่ในสถาบันนั้นระลึกถึงสิ่งต่างๆในสถาบันเพื่อให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในสถาบันของตนด้วย

๒.๑.๖ เพลงที่มีเนื้อหาให้ความหวัง กำลังใจ และคำแนะนำ

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาให้ความหวัง กำลังใจ และคำแนะนำ มีเนื้อหาให้คำแนะนำเกี่ยวกับชีวิต ซึ่งอาจแฝงความเชื่อทางศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไว้ด้วย หรืออาจให้ความหวัง ให้กำลังใจในการต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆในชีวิตโดยไม่ย่อท้อ เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาให้ความหวัง กำลังใจ และคำแนะนำ มีทั้งหมด ๓ เพลง คือ เพลงพระราชนิพนธ์ แสงเทียน ชะตาชีวิต และยี่มสู มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จุดเทียนบวงสรวงปวงเทพเจ้า	สวดมนต์ค่าเช่าถึงคราพระทนต์
ไอ้ชีวิตหนอล้วนรอความตายทุกคน	หลีกไปไม่พ้นทุกข์ทนอาทรร้อนใจ
ต่างคนเกิดแล้วตายไป	ชดใช้เวรกรรมจากจร
นิจจ้งสังขารนั้นไม่เที่ยงเสี่ยงบุญกรรม	ทุกคนเคยทำกรรมไว้ก่อน
เชิญปวงเทพดาเข้าไหว้วอน	ขอพรคุ้มไปชีวิตหน้า
ทนทรมานมามากแล้วจะกราบลา	หนีปวงโรคาที่เบียดเบียน
แสงแววชีวาเปรียบแสงเทียน	
เปรียบเทียนสิ้นแสงยามแรงลมเป่า	ชีพดับอับเฉาเหมือนเงาไร้ดวงเทียน
จุดเทียนถวายหมายบนบวชาร้องเรียน	โรคภัยเบียดเบียนแสงเทียนทานลมพัดโบย
โรครุมเร้าร้อนแรงโรย	หวนโหยอาวรณ์อ่อนใจ
ทำบุญทำทานกันไว้เถิดเกิดเป็นคน	ไว้เตรียมผจญชีวิตใหม่
เคยทำบุญทำคุณปางก่อนใด	ขอบุญคุ้มไปชีวิตหน้า
ทนทรมานมามากแล้วจะกราบลา	แสงเทียนบูชาจะดับปล้น
แสงเทียนบูชาดับลับไป	

(แสงเทียน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แสงเทียนให้ข้อคิดเรื่องความจริงของชีวิตมนุษย์ คือ ความตายที่ทุกคนต้องประสบ ดังเนื้อเพลงที่กล่าวว่า “ไอ้ชีวิตหนอล้วนรอความตายทุกคน หลีกไปไม่พ้นทุกข์ทนอาทรร้อนใจ” และ “นิจจ้งสังขารนั้นไม่เที่ยงเสี่ยงบุญกรรม” ข้อคิดนี้ช่วยเตือนไม่ให้ดำรงชีวิตอยู่ในความประมาท นอกจากนี้ยังให้คำแนะนำเรื่องการเตรียมสร้างบุญไว้สำหรับชาติภพใหม่ด้วย ดังปรากฏในเนื้อเพลงว่า “ทำบุญทำทานกันไว้เถิดเกิดเป็นคนไว้เตรียมผจญชีวิตใหม่”

นกน้อยคล้อยบินมาเดี๋ยวคายน	กิดกิดมิวายกังวลให้หม่นนฤทัยหมอง
ขาดมวลมิตรไร้คนสนิทคู่เคียงครอง	หลงไหลหมายปองคนปรานี
ขาดเรือนแหล่งพักพำนักนอน	ขาดญาติมิตรและน้องพี่
บาปกรรมคงมี	จำทนระทม
ห้องฟ้าสายัณห์ตะวันเดือน	แสงลับนับวันจะเตือนให้ใจต้องขื่นขม
หากเย็นลงฟ้าคงยังมีดั่งตรอมตรม	ชีวิตระทมเพราะรอม่า
จวบจันทร์แจ่มฟ้านภาผ่อง	เฝ้ามองให้เดือนชুবิญญาณ์
สักวันบุญมา	ชะตากงดี

(ชะตาชีวิต)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ชะตาชีวิต ให้ข้อคิดทางศาสนาเกี่ยวกับเรื่องผลบุญและบาป เชื่อว่าบาปทำให้ชีวิตต้องประสบกับชะตากรรม ทุกข์ยากลำบาก ดังเนื้อความที่กล่าวไว้ว่า “บาปกรรมคงมี จำทนระทม” และเชื่อว่า บุญ จะช่วยทำให้ชีวิตดีขึ้น ดังเนื้อความที่กล่าวไว้ว่า “สักวันบุญมา ชะตากงดี” ซึ่งเป็นการให้ความหวังและแฝงคำแนะนำไว้ด้วย เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ชะตาชีวิตนี้เป็นเพลงบลูส์ คือ มีเนื้อความที่เศร้าแต่ผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์คำร้องให้เนื้อร้องมีหลักเป็นไปตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ ต้องสะท้อนปรัชญาชีวิตให้มีความหวังอยู่ด้วยในตอนท้ายเพลง (ธ สถิตในดวงใจนิรันดร์, ๒๕๔๒: ๑๖๐)

โลกจะสุขสบายนั้นเป็นได้หลายทาง	ต้องหลบสิ่งกีดขวางหนทางให้พ้นไป
จะสบความสุขสันต์สำคัญที่ใจ	สุขและทุกอย่างไรรเพราะใจตนเอง
ฝ่าดูทางชีวิตต้องคิดเฝ้าข้อมใจ	โลกมีดมนเพียงใดหัวใจอย่าคร้ามเกรง
ตั้งหน้าขึ้นเอาไว้อ้อมใจด้วยเพลง	โยนีกกลัวหวาดเกรงยืมสู้
คนเป็นคนจะจนหรือมี	ร้ายหรือดีคงมีหวังอยู่
ยามปวงมารมาพาลลบหลู่	ยิ้มละไมใจสู้หม่อมวลเภทภัย
ไฟกระทำความดีให้มีจิตโสภา	สร้างแต่ความเมตตาหาความสุขสันต์ไป
จะสบความสุขสันต์สำคัญที่ใจ	เฝ้าแต่ยิ้มสู้ไปแล้วใจขึ้นบาน

(ยิ้มสู้)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ยิ้มสู้ ให้กำลังใจและคำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต คือ ให้ “ยิ้มสู้” กับอุปสรรคทั้งมวลในชีวิต ดังที่กล่าวไว้ตอนท้ายเพลงว่า “จะสบความสุขสันต์สำคัญที่ใจ เฝ้าแต่ยิ้มสู้ไปแล้วใจขึ้นบาน” นอกจากนี้ยังให้คำแนะนำในเรื่องอื่นด้วย ได้แก่ แนะนำเรื่องการทำความดีว่า “ไฟกระทำความดีให้มีจิตโสภา สร้างแต่ความเมตตา

หาความสุขสันต์ไป” และสุดท้ายได้ให้ข้อคิดเตือนใจว่าความทุกข์และความสุขนั้นอยู่ที่ใจของเราเอง

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาให้ความหวัง กำลังใจ และคำแนะนำ มักจะกล่าวให้เห็นสัจธรรมความจริงของชีวิตด้านต่างๆไว้ในช่วงแรก ส่วนช่วงท้ายเพลงจะมีการให้กำลังใจและคำแนะนำในการดำรงชีวิตอยู่ด้วยเสมอ

๒.๑.๗ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ

เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ หมายถึง เพลงที่มีเนื้อหาบรรยายธรรมชาติในสถานะต่างๆโดยไม่มีเรื่องความรักเข้ามาเกี่ยวข้อง เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติในเพลงพระราชนิพนธ์แบ่งได้เป็น ๒ รูปแบบ ดังนี้

๒.๑.๗.๑ เพลงที่มีเนื้อหากล่าวถึงความงามของธรรมชาติในสถานที่ต่างๆ

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหากล่าวถึงความงามของธรรมชาติในสถานที่ต่างๆ มักพรรณนาถึงสถานที่ที่มีทัศนียภาพอันสวยงาม ก่อให้เกิดความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลินใจแก่ผู้ที่ได้ไปชม และพบว่ามีการใช้ลีลาเสาวจินีในการพรรณนาความงามของธรรมชาติด้วยเช่นกัน เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหากล่าวถึงความงามของธรรมชาติในสถานที่ต่างๆ มี ๑ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์เพลินภูพิงค์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สมใจก่อนนี้เคยอยากชมเขางาม	ตามหุบผาพงไพรได้มาเห็นภูพิงค์แพรวพราย
สวยจริงดอกไม้สะพรั่งบานทั้งปี	คูหลากสีเรียงรายโชยกลิ่นหอมอวลอบชื่นใจ
ดูจะลอยฟ้าดั่งทิพย์วิมานทอง	แห่งอินทร์พรหมสองเสกสนององค์ท้าวไท
แสนเพลินสุขสมสดับแต่เสียงเพลง	วิหคร้องมาไกลช่วยกล่อมขวัญทุกวันเพลิดเพลิน
สมใจก่อนนี้เคยอยากชมเขางาม	ยามอ่อนแสงรำไพได้ไปถึงคอยปุยเด็ยวคาย
สูงจริงเสียดฟ้าตระหง่านปานท้าลม	ชมยอดผาเรียงรายคราหมดแสงดวงสุริยา

คุณจะลอยฟ้าอยู่ชิดเดือนเคียงดาว โฉมพิศนารวดร้าวรานอุรา
 แสนเพลินนั่งล้อมไฟอุ่นฟังเสียงเพลง ชาวเผ่าเขาครวณมาสนุกเหลือไม้เบื้อกพิงค์
 สุขจริงหนามาเชียงใหม่แดนสรวงแสนเพลิน

(เพลินกพิงค์)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เพลินกพิงค์พรรณนาธรรมชาติของกพิงค์และคอบุญ
 ที่อยู่บนภูเขาสูงเสียดฟ้า และงดงามดาดสายไปด้วยต้นไม้ ดอกไม้ และนกนานาพันธุ์ ว่า“สวย
 จริงดอกไม้สะพรั่งบานทั้งปี คุณหลากสีเรียงรายโชนกลิ่นหอมอวลอบชื่นใจ คุณจะลอยฟ้าดั่งทิพย์
 วิมานทอง” หรือ “สูงจริงเสียดฟ้าตระหง่านปานฟ้าลม ชมยอดผาเรียงรายคราหมดแสง
 ดวงสุริยา คุณจะลอยฟ้าอยู่ชิดเดือนเคียงดาว”

๒.๑.๓.๒ เพลงที่มีเนื้อหากล่าวถึงธรรมชาติในเวลาต่างๆ

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหากล่าวถึงธรรมชาติในเวลาต่างๆ มักใช้ลีลา
 เสาวرنี พรรณนาถึงสภาวะธรรมชาติในเวลาต่างๆเช่น ยามเช้า ยามค่ำคืน และยามฝนตก โดย
 ไม่มีความรักเข้ามาเกี่ยวข้อง เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหากล่าวถึงธรรมชาติในเวลาต่างๆ
 พบทั้งหมด ๔ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์สายฝน ไกลรุ่ง ยามค่ำ และแสงเดือน มี
 รายละเอียดดังต่อไปนี้

เมื่อลมฝนบนฟ้ามาลั่ว	ต้นไม้พลั่วลู่กิ่งใบ
เหมือนจะเอนรากคลอนถอนไป	แต่เหล่าไม้ยังกลับงาม
พระพรหมท่านบันดาลให้ฝนหลั่ง	เพื่อประทังชีวิตมิทรม
น้ำทิพย์สาดเป็นสายพรายพลั่วทิวงาม	ทั่วเขตคามชุ่มธารา
สาดเป็นสายพรายพลั่วทิวทุ่ง	แดดทอรุ่งอร่ามตา
รุ่งเลื่อมลายพร่างพรายนภา	ยามเมื่อฝนมาแต่ไกล
พระพรหมช่วยอำนวยให้ชื่นฉ่ำ	เพื่อจะนำดับความร้อนใจ
น้ำฝนหลั่งลงมาจากฟ้าแดนไกล	พืชพรรณไม้ชื่นยืนยง

(สายฝน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์สายฝนชมความงาม และความชุ่มฉ่ำของธรรมชาติ
 ยามฝนตกไว้ชัดเจน เช่น “น้ำทิพย์สาดเป็นสายพรายพลั่วทิวงาม ทั่วเขตคามชุ่มธารา สาดเป็น

สายพรายพลิวทิวทุ่ง แดดทอรุ่งอร่ามตา รุ่งเลื่อมฉายพร่างพรายนภา” การบรรยายเช่นนี้ทำให้เห็นภาพฝันแผ่นดินที่ชุ่มน้ำและเมื่อดฝนที่โปรยปรายลงมาเป็นสาย สะท้อนกับแสงแดดจนเกิดทอประกายเป็นรุ้งกินน้ำอยู่บนท้องฟ้า เป็นภาพที่งามจับตาในเวลาฝนตก

ได้ยินเสียงแหวดั่งแผ่วมาแต่ไกลไกล	ชุ่มชื่นฤทัยหวานใจจะปาน
ฟังเสียงบรรเลงกับเพลงประสาน	จากทิพย์วิมานประทานกล่อมใจ
ไกล້ยามเมื่อแสงทองส่อง	ฉันคอยมองจ้องฟ้าเรื่องราวไร
ลมโบกโบยมาหนาวใจ	รอช้าเพียงไรตะวันจะมา
เพลิดเพลิดฤทัยฟังไก่อประสานเสียงกัน	ดอกมะลิวัลย์อวลกลิ่นระคนมณฑา
ไอ้ในยามนี้เพลิดหนักหนาแสงทองนวลส่องนภา	แสนเพลิดอุราสำราญ
หม่อมวลวิหคบินผกมาแต่รุ่งนอน	เฝ้าเซยชิดซ้อนลิ้มชมบัวบาน
ยินเสียงบรรเลงดังเพลงขับขาน	สอดคล้องกังวานซาบซ่าจับใจ

(ไกล้รุ่ง)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ไกล้รุ่งชมความงามของธรรมชาติในยามเช้าตรู่ ซึ่งเป็นการเริ่มต้นวันใหม่กล่าวถึงแสงเงินทองที่จับขอบฟ้าว่า “ฉันคอยมองจ้องฟ้าเรื่องราวไร” เป็นการชี้ให้เห็นความงามที่สุกสว่างเรื่องรอง นอกจากนี้บรรยากาศที่สะท้อนจากเพลงมีแต่ความสดชื่นแจ่มใส เนื่องจากยามเช้าเป็นสัญลักษณ์ของความหวัง ชีวิตใหม่ และความสดใสร่าเริง มีการกล่าวถึงสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความร่าเริงในยามเช้า เช่น “เพลิดเพลิดฤทัยฟังไก่อประสานเสียงกัน” “หม่อมวลวิหคบินผกมาแต่รุ่งนอน เฝ้าเซยชิดซ้อนลิ้มชมบัวบาน”

ยามประกายแสงทองส่อง	งามเรืองผ่องนภา
ประเทืองผองมวลชีวา	ดั่งพรจากฟ้าเสกมาให้
ยามประกายแสงเดือนส่อง	ยามนวลส่องฟ้าไกล
ชื่นชมสมดังดวงใจ	สบสุขสดใสหทัยบาน
ยามค้ำลงโพล้เพล้ถ่ายเทพระภา	ในเมื่อยามทิวาต่อราตรีกาล
มีแต่ความมิดมนอัปจนดวงมาน	เหงาปานขาดใจ
แท้ที่จริงนั้นยามค่ำ	นำให้รันททัย
ค้ำลงแล้วราตรีใหม่	เคลื่อนมาพาใจให้ชื่นชื่นเซย
ยามรุ่งแสงทิวางาม	เรื่องอร่ามวิไล
โลกเริงสำราญปานใจ	หม่อมวลพันธุ์ไม้ดอกไบบาน

ครั้นเมื่อยามแสงเดือนส่อง	ราตรีฟ่องสำราญ
หมู่ดาววิบวามงามตระการ	โลกเป็นสถานชื่นบานใจ
ยามค่ำลงสลัวมีดมัวแสงสี	แสนเปลี่ยวในฤดูสุดที่อาลัย
มีแต่ความมืดมนอัปจนดวงใจ	คอยคืนใหม่งาม
แท้ที่จริงนั้นยามค่ำ	นำยามเนื่องถึงยาม
ค่ำลงแล้วราตรีตาม	โลกยิ่งสุดงามสมความชื่นชม

(ยามค่ำ)

เพลงพระราชนิพนธ์ยามค่ำชมความงาม ธรรมชาติในยามค่ำ ยามที่ท้องฟ้ามีด แต่มีความงามของแสงต่างๆส่องมา คือแสงเดือน และแสงจากหมู่ดาว ทำให้ยามค่ำกลายเป็น บรรยากาศที่งดงาม สุขสำราญ ไม่มองคู่มืดมัวจนทำให้เปล่าเปลี่ยวใจอีกต่อไป ดังที่ปรากฏใน เนื้อเพลงว่า “ครั้นเมื่อยามแสงเดือนส่อง ราตรีฟ่องสำราญ หมู่ดาววิบวามงามตระการ โลก เป็นสถานชื่นบานใจ ”

นวล	แสงนวลฟ่องงามตา
แสงจันทร์	ส่องเรืองฟากฟ้าไกล
งาม	แสงงามฟ่องอำไพ
ข้อมดวงใจ	ให้คงคลั่งไคล้เดือน
ชมแล้วชมเล่า	เฝ้าชะเง้อแลดู
เพลินพิศเพลินอยู่	ไม่รู้ลืมเดือน
เดือน	แสงเดือนฟ่องวันเพ็ญ
แสงจันทร์เพ็ญ	เด่นงามใจจะเหมือน
โฉมงามเทียบ	เปรียบเดือนแสงงาม

(แสงเดือน)

เพลงพระราชนิพนธ์แสงเดือนชมความงามของธรรมชาติยามค่ำคืน กล่าวถึง ดวงเดือนที่ส่องแสงนวลตาอยู่บนฟ้า ดังที่ปรากฏในเนื้อเพลงว่า “นวล แสงนวลฟ่องงามตา” และ “งาม แสงงามฟ่องอำไพ” ซึ่งทำให้ผู้มองติดใจในความงามจนเกิดความซาบซึ้งติดใจ ในความงามนั้นอย่างไม่รู้เบื่อหน่าย “ชมแล้วชมเล่า เฝ้าชะเง้อแลดู เพลินพิศเพลินอยู่ ไม่รู้ ลืมเดือน”

เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติมักพรรณนาถึงความงดงามของสถานที่และบรรยากาศของธรรมชาติในยามต่างๆ ด้วยอารมณ์ที่สุขสดใส ทำให้ผู้ฟังสัมผัสได้ถึงความสุขที่ถ่ายทอดจากเนื้อเพลง และรู้สึกราวกับได้เข้าไปสัมผัสสถานที่ หรือบรรยากาศของธรรมชาติในยามนั้นจริงๆ นอกจากนี้ยังเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้ฟังที่ไม่เคยได้ไปสัมผัสสถานที่หรือบรรยากาศที่กล่าวถึงในเพลงให้อยากจะไปสัมผัส นับเป็นการเสริมสร้างจินตภาพที่ดีให้แก่ผู้ฟังทางหนึ่ง

๒.๑.๘ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเทศกาล

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเทศกาล มักกล่าวถึงบรรยากาศของเทศกาล และความสุขสนุกสนานของเทศกาล เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเทศกาล มีจำนวน ๑ เพลง คือ เพลงพระราชนิพนธ์พระปีใหม่มี่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สวัสดีวันปีใหม่มี่พา	ให้บรรดาเราท่านรื่นรมย์
ฤกษ์ยามดีเปรมปรีดิ์ชื่นชม	ต่างสุขสมนิยมยินดี
ข้าวิงวอนขอพรจากฟ้า	ให้บรรดาปวงท่านสุขศรี
โปรดประทานพรโดยปราณี	ให้ชาวไทยล้วนมีโชคชัย
ให้บรรดาปวงท่านสุขสันต์	ทุกวันทุกคืนชื่นชมให้สมฤทัย
ให้รุ่งเรืองในวันปีใหม่มี่	ผองชาวไทยจงสวัสดิ
ตลอดปีจงมีสุขใจ	ตลอดไปนับแต่บัดนี้
ให้สิ้นทุกข์สุขเกษมเปรมปรีดิ์	สวัสดีวันปีใหม่มี่เทอญ

(พระปีใหม่มี่)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์พระปีใหม่มี่ กล่าวถึงเทศกาลปีใหม่มี่ซึ่งมีการระบุไว้ในตอนต้นเพลงว่า “สวัสดีวันปีใหม่มี่พา” บรรยากาศในเพลงกล่าวถึงการอวยชัยให้พรกันในวันปีใหม่มี่ตลอดทั้งเพลง เช่น “ให้บรรดาปวงท่านสุขสันต์ ทุกวันทุกคืนชื่นชมให้สมฤทัย” หรือ “ตลอดปีจงมีสุขใจ ตลอดไปนับแต่บัดนี้ ให้สิ้นทุกข์สุขเกษมเปรมปรีดิ์” นอกจากนี้ยังแสดงความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการขอพรปีใหม่มี่ไว้อย่างชัดเจนอีกด้วย คือ “ข้าวิงวอนขอพรจากฟ้าให้บรรดาปวงท่านสุขศรี โปรดประทานพรโดยปราณี ให้ชาวไทยล้วนมีโชคชัย”

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเทศกาลนอกจากจะกล่าวถึงบรรยากาศของปีใหม่แล้ว ยังสะท้อนความเชื่อของคนไทยเรื่องการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์อีกด้วย

เนื้อหาของเพลงพระราชนิพนธ์มีหลากหลายประเภท และมีข้อสังเกตประการหนึ่งว่าเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์นั้นไม่ว่าจะเป็นประเภทใดก็ตาม มักมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเสมอซึ่งธรรมชาติที่กล่าวถึงก็มีทั้งธรรมชาติในด้านที่สดในสวยงาม และหม่นหมอง จึงกล่าวได้ว่า ธรรมชาติเป็นส่วนสำคัญในการสร้างอารมณ์และสุนทรียรสในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทุกประเภท

๒.๒ คุณค่าของเพลงพระราชนิพนธ์

เพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชนั้น นอกจากท่วงทำนองที่ไพเราะ และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแล้ว เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ยังมีเนื้อหาที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าด้านต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ คุณค่าด้านการจรรโลงใจเกี่ยวกับความเชื่อต่างๆของคนไทย คุณค่าด้านความรัก คุณค่าด้านความเข้าใจปรัชญาชีวิตทำให้เกิดความหวังและกำลังใจ คุณค่าด้านสุนทรียรสที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและอารมณ์ของมนุษย์ และคุณค่าด้านการสะท้อนอุดมคติเรื่องความรักชาติและความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ คุณค่าด้านความเชื่อต่างๆของคนไทย

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ให้แง่คิดเรื่องความเชื่อไว้สองประการ ได้แก่ การแสดงความศรัทธายึดมั่นในศาสนาพุทธ และการแสดงความเชื่อเรื่องเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๒.๑.๑ ความศรัทธายึดมั่นในศาสนาพุทธ

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แสดงความศรัทธายึดมั่นในศาสนาพุทธ โดยกล่าวถึงคำสั่งสอน และหลักปฏิบัติของศาสนาพุทธ เช่น เรื่องอนิจจัง บัญญา บาบ เวนกรรมชาติภพ เป็นต้น แง่คิดเรื่องความเชื่อและความศรัทธาในศาสนาพุทธเหล่านี้ปรากฏอยู่ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทั้งหมด ๔ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์แสงเทียน ชะตาชีวิต แก้วตาขวัญใจ และเมื่อโสมส่อง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จุดเทียนบวงสรวงปวงเทพเจ้า	สวดมนต์คำเข้าถึงคราวระทมทน
ไอ้ชีวิตหนอล้วนรอความตายทุกคน	หลีกไปไม่พ้นทุกข์ทนอาทรร้อนใจ
ต่างคนเกิดแล้วตายไป	ชดใช้เวรกรรมจากจร
นิจจสังขารนั้นไม่เที่ยงเสี่ยงบุญกรรม	ทุกคนเคยทำกรรมไว้ก่อน
เชิญปวงเทพดาข้าไหว้วอน	ขอพรคุ้มไปชีวิตหน้า
ทนทรมานมามากแล้วจะกราบลา	หนีปวงโรคาที่เบียดเบียน
แสงแววชีวาเปรียบแสงเทียน	
เปรียบเทียนสิ้นแสงยามแรงลมเป่า	ชีพดับอับเฉาเหมือนเงาไร้ดวงเทียน
จุดเทียนถวายหมายบนบูนาร้องเรียน	โรคภัยเบียดเบียนแสงเทียนทานลมพัดโบย
โรครุมเร้าร้อนแรงโรย	หวนโหยอาวรณ์อ่อนใจ
ทำบุญทำทานกันไว้เถิดเกิดเป็นคน	ไว้เตรียมผจญชีวิตใหม่
เคยทำบุญทำคุณปางก่อนใด	ขอบุญคุ้มไปชีวิตหน้า
ทนทรมานมามากแล้วจะกราบลา	แสงเทียนบูชาจะดับพลัน
แสงเทียนบูชาดับกลับไป	

(แสงเทียน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แสงเทียนสะท้อนความศรัทธายึดมั่นในศาสนาพุทธ โดยสอนให้รู้หลักความจริง คือ ความเป็นอนิจจังของชีวิตว่าทุกคนเกิดมาแล้วต้องตาย ไม่มีใครสามารถหลีกหนีจากความจริงข้อนี้ได้ สอดคล้องกับเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ที่กล่าวถึงทั้งอดีตชาติ และชาติหน้า สอนให้ทำบุญทำทานเพื่อเตรียมไว้ผจญกับชีวิตใหม่เพราะเชื่อว่าผลบุญที่ทำ แม้ว่าจะทำในอดีตหรือปัจจุบันก็ตามจะช่วยส่งเสริมให้มีชีวิตที่ดีขึ้นได้ในภพหน้า นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรมไว้ด้วยว่า มนุษย์ทุกคนมีกรรมของตนเอง ผู้ใดกระทำความใดไว้ก็ต้องชดใช้สิ่งที่ตนกระทำ

คนน้อยคล้อยบินมาเดียวดาย	คิดคิดมิวายกังวลให้หม่นฤทัยหมอง
ขาดมวลมิตรไร้คนสนิทคู่เคียงครอง	หลงใหลหมายปองคนปรานี
ขาดเรือนแหล่งพักพิงนอน	ขาดญาติมิตรและน้องพี่
บาปกรรม คงมี	จำทนระทม
จวบจันทร์แจ่มฟ้านภาส่อง	เฝ้ามองให้เดือนชুবิษุณณ์
สักวัน บุญ มา	ชะตากงดี

(ชะตาชีวิต)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ชะตาชีวิตสะท้อนความศรัทธายึดมั่นในศาสนาพุทธ เรื่องบุญ บาป กล่าวคือ เชื่อว่าความทุกข์ที่ตนกำลังประสบไม่ว่าจะเป็นการไร้ญาติขาดมิตร ไม่มีที่อยู่ ความทุกข์ระทมต่าง ๆ นานานั้นเกิดขึ้นเพราะบาปกรรม และด้วยอิทธิพลของศาสนา อีกเช่นกันที่สอนเรื่องกฎแห่งกรรม จึงทำให้ยอมจำทนรับผลของบาปกรรมที่คิดว่าตนเคยทำ เอาไว้ แม้จะรู้สึกทุกข์ทรมานเพียงใดก็ตาม นอกจากนี้ยังเชื่อว่าผลของบุญจะช่วยทำให้ โชคชะตาดีขึ้นได้ จึงรอคอยว่าบุญที่เคยทำจะส่งผลให้ชีวิตในภายหน้าดีขึ้นในสักวันหนึ่ง

แก้วตาขวัญใจเธออยู่แห่งใดขวัญเอย	ขาดคู่ชู้เชยรักเอยเดียวดาย
เฝ้าคอยรักเศร้าเหงาใจแสนหน่าย	เปลี่ยนปานชีวาว่างวายคลายสุขตรม
ไอ้ เวร ไหนมาพาโชคชะตาแสนชั่ว	โลกนี้มีดมัวหวาดกลัวระทม
ได้แต่หวังนั่งแต่ฝันคอยคู่ขวัญต้นอกตรม	ร้อนอารมณ์หวังชมชิดเชยดวงใจ
อยู่คนเดียวเปล่าเปลี่ยวปานได้ออกใจระทม	ขาดคนนิยมขาดคู่ชิดชมระบมทรวงใน
ไอ้ บุญ ไม่ช่วยนำพาแก้วตาขวัญใจ	ได้แต่ฝันไปไม่สบสมใจรักเอย
แก้วตาขวัญใจเธออยู่แห่งใดหนอเธอ	เฝ้าเพื่อเฝ้าละเมอใฝ่เธอมาเชย
สุดจะเหงาเฝ้าแต่ฝันทรวงกระสันพรันจิตเลย	ฝันถึงวันขวัญเอยชิดเชยชื่นชม

(แก้วตาขวัญใจ)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แก้วตาขวัญใจ สะท้อนความศรัทธายึดมั่นในศาสนา พุทธเรื่องเวร และบุญ เชื่อว่าเวรกรรม คือ สิ่งที่น่าพาโชคชะตาอันเลวร้ายมาให้ชีวิต ก่อให้เกิด ความหวาดกลัวทุกข์ระทม นอกจากนี้ยังกล่าวเป็นเชิงตัดพ้อว่าแม้แต่ผลบุญที่ชาวพุทธเชื่อว่า จะทำให้เกิดความสุขบันดาลให้เกิดสิ่งที่ดีกับชีวิตได้ ก็ไม่ช่วยนำพาหญิงคนรักมาให้ตนได้ คลายทุกข์

อ้าโสมทอแสงอำไพ	ฉันทสุใจหมายชม
เพลนหลงพร้าเพื่อภิรมย์	โสมสาดส่องแสงมา
ภาคพื้นเวหาพราวพราย	เพราะก่องประกายคารา
เพียงเพชรพลอยส่องฟ้า	แวววับจับใจ
เมฆน้อยลอยโลมลูบหา	เหมือนมืออันผ่องขาวละไม
ลูบโลมนภาสาดใส	นั่นพาให้หทัยฉันทะเทือน
ไอ้ลมเอ๋ยเซยพัดเตือนมา	มิให้อุราลิมเลื่อน
เพียงเสียงเธอรำพันเตือน	คำมั่นสัญญา
อ้าโสมชวนฉันท่านิ่ง	ครั้งหนึ่งกลางแสงจันทร์
เราสองพลอดเพื่อรำพัน	รักมั่นไม่ผันแปร
ตราบฟ้าดินม้วยแลเรา	สองดับสลายดวงแด
วิญญาณไม่ห่างแห	ลอยรักร่วมทาง
ครั้นแล้ว เวรกรรมชาติไหน	ระดมกันผลัดไสรหาห่าง
เมื่อรักยังไม่หม่นหมาง	รักรยังสลักกลางดวงใจ
แต่ยังหวังใน ผลบุญนำ	ให้ บาปกรรม แคล้วไป
คืนพบความรักเดิมใน	คืนหนึ่งวันเพ็ญ

(เมื่อโสมส่อง)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เมื่อโสมส่อง สะท้อนความศรัทธายึดมั่นในศาสนา พุทธเรื่องบุญ บาป และเวรกรรม กล่าวคือ เชื่อว่าเวรกรรมที่เคยทำไว้ในอดีตชาติทำให้ตนกับคนรักต้องพลัดพรากจากกัน และเชื่อว่าบุญจะสามารถบันดาลให้เกิดสิ่งที่ดีกับชีวิตได้ ดังนั้นจึงรอคอยอย่างมีความหวังว่าสักวันหนึ่งผลบุญจะช่วยขจัดปัดเป่าให้ผลกรรมแคล้วคลาดไป และนำพาให้ตนกับคนรักได้กลับมารักกันอีกครั้ง

๒.๒.๑.๒ ความเชื่อเรื่องเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แสดงความเชื่อเรื่องเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยการกล่าวถึงองค์เทพเจ้า วิมานหรือสวรรค์ซึ่งเป็นที่อยู่ของทวยเทพ การคลบนันดาลสิ่งต่างๆของเทพเจ้า การอ้อนวอนขอพรจากเทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆที่ตนนับถือ เป็นต้น การแสดงความเชื่อเรื่องเทพเจ้า หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ ปรากฏทั้งการกล่าวถึงโดยตรง และการกล่าวถึงทางอ้อมโดยการใช้ความเปรียบ ซึ่งพบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์

ทั้งหมด ๕ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์แสงเทียน สายฝน ไกลี่รุ่ง คำหวาน
ยามค่ำ มหาจุฬาลงกรณ์ พรปีใหม่ เพลินภูผิงค์ และภริมย์รัก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จุดเทียน บวงสรวงปวงเทพเจ้า	สวดมนต์คำเข้าถึงคราวระทมทน
ไอ้ชีวิตหนอล้วนรอความตายทุกคน	หลีกไปไม่พ้นทุกข์ทนอาทรร้อนใจ
ต่างคนเกิดแล้วตายไป	ชดใช้เวรกรรมจากจร
นิจจังสังขารนั้นไม่เที่ยงเสียดบุญกรรม	ทุกคนเคยทำกรรมไว้ก่อน
เชิญปวงเทวดาข้าไหวว่อน	ขอพรคุ้มไปชีวิตหน้า
ทนทรมานมานานแล้วจะกราบลา	หนีปวงโรคาที่เบียดเบียน
แสงแววชีวาเปรียบแสงเทียน	
เปรียบเทียนสิ้นแสงยามแรงลมเป่า	ชีพดับอับเฉาเหมือนเงาไร้ดวงเทียน
จุดเทียนถวายหมายบนบูชาร้องเรียน	โรคร้ายเบียดเบียนแสงเทียนทานลมพัดโบย
โรครุมเร้าร้อนแรงโรย	หวนโหยอาวรณ์อ่อนใจ
ทำบุญทำทานกันไว้เถิดเกิดเป็นคน	ไว้เตรียมผจญชีวิตใหม่
เคยทำบุญทำคุณปางก่อนใด	ขอบุญคุ้มไปชีวิตหน้า
ทนทรมานมานานแล้วจะกราบลา	แสงเทียนบูชาจะดับพลัน
แสงเทียนบูชาดับลับไป	

(แสงเทียน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แสงเทียน แสดงความเชื่อเรื่องเทพเจ้าโดยกล่าวถึง
การทำพิธีกรรมบวงสรวงเทพ และการขอพรจากเทวดาให้ตนมีชีวิตที่ดีขึ้นในภายหน้า

เมื่อลมฝนบนฟ้ามาลั่ว	คืนไม้พลิวลู่กิ่งใบ
เหมือนจะเอนรากคลอนถอนไป	แต่เหล่าไม้ยังกลับงาม
พระพรหมท่านบันดาลให้ฝนหลัง	เพื่อประทั้งชีวิตมีทรม
น้ำทิพย์สาดเป็นสายพรายพลิวทิวงาม	ทั่วเขตคามชุ่มธารา
สาดเป็นสายพรายพลิวทิวทุ่ง	แดดทอรุ่งอร่ามตา
รุ่งเลื่อมลายพรางพรายนภา	ยามเมื่อฝนมาแต่ไกล
พระพรหมช่วยอำนวยให้ชื่นฉ่ำ	เพื่อจะนำดับความร้อนใจ
น้ำฝนหลังลงมาจากฟ้าแดนไกล	พืชพรรณไม้ชื่นยืนยง

(สายฝน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์สายฝนแสดงความเชื่อเรื่องเทพเจ้า โดยเชื่อว่าฝนที่ตกลงมาเพื่อดับความร้อนและนำพาความชื้นจำเป็นมาให้แก่สิ่งมีชีวิตบนพื้นโลกนั้น พระพรหมเป็นผู้คลบบันดาลให้ตก

ได้ยินเสียงแหว่ดังแผ่วมาแต่ไกลไกล	ชุ่มชื้นฤทัยหวานใจจะปาน
ฟังเสียงบรรเลงกับเพลงประสาน	จาก ทิพย์วิมานประทานกล่อมใจ
ใกล้ยามเมื่อแสงทองส่อง	ฉันคอยมองจ้องฟ้าเรื่องรำไร
ลมโบกโบยมาหนาวใจ	รอช้าเพียงไรจะวันจะมา
เปลิดเพลินฤทัยฟังไก่อประสานเสียงกัน	ดอกมะลิวัลย์อวลกลิ่นระคนมณฑา
โอ้ในยามนี้เพลินหนักหนาแสงทองนวลส่องนภา	แสนเพลินอุราสำราญ
หม่อมวลวิหคบินพามาแต่ร้างนอน	เฝ้าเซยซิดซ้อนลิ้มชมบัวบาน
ยินเสียงบรรเลงดังเพลงขับขาน	สอดคล้อยกังวานซาบซ่านจับใจ

(ใกล้รุ่ง)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ใกล้รุ่ง แสดงความเชื่อเรื่องเทพเจ้าโดยกล่าวว่าเสียงเพลงไพเราะที่ได้ฟังนั้นประทานมาจากวิมาน ซึ่งไม่ใช่ที่อยู่ของมนุษย์สามัญ แต่เป็นที่อยู่ของเทวดา ดังนั้นถ้าเพลงนั้นมาจากวิมาน ผู้ที่ประทานเพลงก็คือ เทพเจ้า หรือ เทวดา นั่นเอง

น้ำใจน้อมพีสีชมพู	ทุกคนไม่รู้ลี้มธุชา
พระคุณของแหล่งเรียนมา	จุพาลงกรณ์
ขอทูลขอเทิดพระนามไท	พระคุณแนบไฉนรินคร
ของค์พระเอื้ออาทร	หลังพรคุ้มครอง
นิติตพร้อมหน้า	สัญญาประคอง
ความดีทุกอย่างต่างปอง	ผยองพระเกียรติเกริกไกร
ขอตราพระเกียรติยังยืนยง	นิติตประสงศ์เป็นธงชัย
ถาวรยศอยู่คู่ไทย	เชิดชัยชัยโย

(มหาจุพาลงกรณ์)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มหาจุฬาลงกรณ์ กล่าวเทิดทูนชื่อของมหาวิทยาลัย อันมาจากพระนามเดิมของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่๕ ผู้ทรงพระราชทานกำเนิดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสะท้อนความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ การขอพรจากดวงพระวิญญาณพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ทรงคุ้มครองจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและนิสิตจุฬาฯ

ได้ยินเพลงหวานก้อง	ถ้อยทำนองร้องรำพัน
ฝากความรักไว้มัน	ด้วยถ้อยอันอ่อนหวาน
เปรียบดังเพลงทิพย์มา	จากฟากฟ้าบันดาล
เสียงเพลงปานเพลงวิมาน	ประทานมากล่อม
เมื่อได้ยินเพลงเพราะดังว่า	ดั่งเทวาพาจิตโน้มน้อม
หรือมาลวงล่องร้องเพลงกล่อม	จะประนอมให้ยอมปลงใจ
หากคำหวานชวนเอ๋ย	เพื่อเฉลยน้ำใจ
รักจริงใจขอฟังไป	ฟังให้ชื่นเชย
ชื่นอารมณ์สมปอง	แว่วเพลงร้องคมคำ
พลอดความรักเพื่อพร่ำ	ด้วยถ้อยคำงามสม
ถ้อยทำนองร้องส่ง	ก่อให้เกิดหลงลืม
เพลिनเพลงชมข้อมอารมณ์	นิยมกลมกล่อม
เมื่อได้ยินเพลงเพราะดังว่า	ดั่งเทวาพาจิตโน้มน้อม
หรือมาลวงล่องร้องเพลงกล่อม	จะประนอมให้ยอมปลงใจ
หากคำหวานชวนเอ๋ย	เพื่อเฉลยน้ำใจ
รักจริงใจขอฟังไป	ฟังให้ชื่นเชย

(คำหวาน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์คำหวาน แสดงความเชื่อเรื่องเทพเจ้า โดยการกล่าวถึงวิมาน และเทวดา คือ เปรียบเสียงเพลงฝากรักว่าไพเราะอ่อนหวานราวกับประทานมาจากวิมานซึ่งปกคิเป็นที่อยู่ของเทพ และเสียงเพลงที่จับกล่อมนั้นฟังแล้วรู้สึกราวกับเทวดาดลใจให้ปลงใจคล้อยตาม

สวัสดิ์วันปีใหม่พา
 ฤกษ์ยามดีเปรมปรีดิ์ชื่นชม
ข้าวิงวอนขอพรจากฟ้า
โปรดประทานพรโดยปราณี
 ให้บรรดาปวงท่านสุขสันต์
 ให้รุ่งเรืองในวันปีใหม่
 ตลอดปีจงมีสุขใจ
 ให้สิ้นทุกข์สุขเกษมเปรมปรีดิ์

ให้บรรดาเราท่านรื่นรมย์
 ต่างสุขสมนิยมยินดี
ให้บรรดาปวงท่านสุขศรี
ให้ชาวไทยล้วนมีโชคชัย
 ทุกวันทุกคืนชื่นชมให้สมฤทัย
 ผองชาวไทยจงสวัสดิ์
 ตลอดไปนับแต่บัดนี้
 สวัสดิ์วันปีใหม่เทอญ
 (พรปีใหม่)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์พรปีใหม่แสดงความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยการกล่าวถึงการขอพรปีใหม่จากฟ้า หรืออีกนัยหนึ่ง คือ การขอประทานพรจากเทพบนฟ้า

ยามประกายแสงทองส่อง
 ประเทืองผองมวลชีวา
 ยามประกายแสงเดือนส่อง
 ชื่นชมสมดังดวงใจ
 ยามค่ำลงโพล้เพล้ถ่ายเทพระกา
 มีแต่ความมีคมนอับจนดวงมาน
 แท้ที่จริงนั้นยามค่ำ
 ค่ำลงแล้วราตรีใหม่
 ยามรุ่งแสงทิวางาม
 โลกเริงตำราญปานใด
 ครั้นเมื่อยามแสงเดือนส่อง
 หม่อมดาวับวามงมตระการ
 ยามค่ำลงสัวมีคมัวแสงสี
 มีแต่ความมีคมนอับจนดวงใจ
 แท้ที่จริงนั้นยามค่ำ
 ค่ำลงแล้วราตรีตาม

งามเรืองผ่องนภา
ดังพรจากฟ้าเสกมาให้
 ยามนวลผ่องฟ้าไกล
 สบสุขสดใสหทัยบาน
 ในเมื่อยามทิวาต่อราตรีกาล
 เห่งป่านขาดใจ
 นำให้รื่นฤทัย
 เคลื่อนมาพาใจให้ชื่นชื่นเขย
 เรื่องอร่ามวิไล
 หม่อมวลพันธุ์ไม้ดอกใบบาน
 ราตรีผ่องตำราญ
 โลกเป็นสถานชื่นบานใจ
 แสนเปลี่ยวในฤดูสุดที่อาลัย
 คอยคืนใหม่งาม
 นำยามเนื่องถึงยาม
 โลกยิ่งสุดงามสมความชื่นชม
 (ยามค่ำ)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ยามค่ำแสดงความเชื่อเรื่องเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยกล่าวเปรียบว่าความงามของแสงในยามค่านั้นงามเหมือนฟ้าเสกมาให้ ฟ้าในความหมายนี้ก็คือ เทพต่างๆที่อยู่บนฟ้าตามความเชื่อของคนไทย

สนใจก่อนนี้เคยอยากชมเขางาม	ตามหุบผาพงไพรได้มาเห็นภูผิงค์เพรวพราย
สวยจริงดอกไม้สะพรั่งบานทั้งปี	ดูหลากสีเรียงรายโชยกลิ่นหอมอวลอบชื่นใจ
ดูจะลอยฟ้าดังทิพย์วิมานทอง	แห่งอินทร์พรหมสองเสกสนององค์ท้าวไท
แสนเพลินสุขสมสดับแต่เสียงเพลง	วิหคร้องมาไกลช่วยกล่อมขวัญทุกวันเปลิดเพลิน
สนใจก่อนนี้เคยอยากชมเขางาม	ยามอ่อนแสงรำไพได้ไปถึงดอยขลุ่ยเดียวคาย
สูงจริงเสียดฟ้าตระหง่านปานท้าลม	ชมยอดผาเรียงรายคราหมดแสงดวงสุรียา
ดูจะลอยฟ้าอยู่ชิดเดือนเคียงดาว	ไอ้ลมพัดหนาวรวรดร้าวรานอรุรา
แสนเพลินนั่งล้อมไฟอุ่นฟังเสียงเพลง	ชาวเผ่าเขาครวญมาสนุกเหลือไม่เบื่อภูผิงค์
สุขจริงหนามาเชียงใหม่แดนสรวงแสนเพลิน	

(เพลินภูผิงค์)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เพลินภูผิงค์ แสดงความเชื่อเรื่องเทพเจ้าโดยกล่าวเปรียบความงามของภูผิงค์ว่าเหมือนวิมานบนสวรรค์ของเทพเจ้าสององค์ คือ พระอินทร์และพระพรหม

ไร้คนเคียงข้าง	โลกอ้างว้างหมางอารมณ์เศร้า
ทิวราตรีตรมซบเซา	ส่งความอับเฉาสู่ดวงใจ
ไร้เธอหมายมั่น	สุดโศกศัลย์ทุกวันหมองไหม้
เสียงครวญมวลวิหคหายไป	ไม่มีแห่งไหนดอกไม้บาน
กามเทพส่งเธอมา	แอบอรุราพัน
เพื่อพำเผลงรักฝากชีวิต	ฉันยังฝังใจภิรมย์
รักที่เธอให้	โลกสดใสดวงใจหายตรม
เหลือวคูทางไคชวนหวนชม	ด้วยรักสุขสมจนนิรันดร์

(ภิรมย์รัก)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ภิรมย์รัก แสดงความเชื่อเรื่องเทพเจ้า โดยกล่าวถึงพระกามเทพ เทพเจ้าแห่งความรักว่าเป็นผู้ส่งคนรักมาให้

นอกจากนี้ยังมีเพลงพระราชนิพนธ์อีก ๒ เพลง คือ เพลงพระราชนิพนธ์ เทวาพาคู่ฝัน และคำแล้ว ที่แสดงความศรัทธายึดมั่นในศาสนาพุทธผสมผสานกับความเชื่อ เรื่องเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ช่างงามทัศนทิวเขตคามงดงามนำดู	ทั้งมวลล้วนมีเป็นคู่ซิคชูเซชชมรมย์รื่น
แต่ฉันดวงใจผูกพันใฝ่ฝันทุกคืน	เฝ้าปองเคียงครองคู่ชื่นให้รื่นเรใจ
โลกนั้นดังเมืองสวรรค์เทวัญสร้างไว้	พิศดูเป็นคู่ทุกสิ่งล้วนมีรักจริงยิ่งใหญ่
อันธรรมชาติไซร้	ใช้แรงความรักความใคร่ข้อมชีวิตให้ยืนยง
อยู่เดียวเปลี่ยวใจหทัยใฝ่ฝัน	เดชมามเทพพันผูกใจให้หลง
แม้เคยทำคุณบุญส่ง	ฟ้าคงปรานีคืออยู่
โปรดจงประทานความเอ็นดู	ให้มียอดชูเป็นคู่ชูใจ
จวบวันทิวาเจิดฉ้านตะวันสดใส	ฟ้าดลบันดาลรักให้สมดังดวงใจมุ่งมั่น
เฝ้าวอนพระทรงเสกพรให้ว่วนทุกวัน	โศกทรวงดวงใจอ้ออันตื่นตันอุรา
จวบวันราตรีเจิดฉ้านดวงจันทร์แจ่มฟ้า	พบความรักดังใจมั่นเหมือนเดือนตะวันกลางหล้า
สมพรจากฟ้า	พระทรงประทานปวงข้าชีวิตในหล้ายืนยง

(เทวาพาคู่ฝัน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เทวาพาคู่ฝัน แสดงความยึดมั่นศรัทธาในศาสนาพุทธ เรื่องบุญ คือ หวังให้ผลบุญที่เคยทำในอดีตช่วยส่งเสริมให้ตนมีคนรักสนใจ และยังคงกล่าวถึงความเชื่อเรื่องเทพเจ้า โดยการกล่าวเปรียบโลกมนุษย์ว่าเทพเป็นผู้สร้างให้มีความงามดังเมืองสวรรค์ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเทพแห่งความรัก หรือ พระกามเทพว่าเป็นผู้ดลบันดาลให้เกิดความรักใคร่หลงไหล และเชื่อว่าฟ้า หรืออีกนัยหนึ่ง คือ เทพเจ้าที่อยู่บนฟ้าเป็นผู้ประทานคนรัก หรือคู่ครองมาให้มนุษย์

วันคล้อยมา	คำแล้วแก้วตาสุริยาเรืองรอง
นอนเสียนอน	จงอย่าอวรณ์นอนเถิดนะดวงตา
ฟังเสียงเพลง	แว่วดังวังเวงเสียงครวญเครงนภา
จันทร์ฉายมา	พร่างพรายดาราคูงามฟ้าเพลนใจ
โซคนำหนูนบุญส่งมา	งามนักษัตรพัตร์อำไพ
ประนมกรขอพรชัย	รัตนตรัยปวงเทวัญ

คลบนันดาล	แต่ความชื่นบานแสนสำราญนิรันดร
อยู่ด้วยกัน	เป็นมิ่งเป็นขวัญอย่าห่างร้างแรมไกล
สุดรักเอย	ตื่นได้ไซ้ชมดวงใจ

(คำแล้ว)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์คำแล้ว แสดงความยึดมั่นศรัทธาในศาสนาพุทธในเรื่องบุญ เชื่อว่าผลบุญช่วยเกื้อหนุนส่งหญิงอันเป็นที่รักมาให้ และกล่าวถึงพระรัตนตรัยซึ่งถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพราะเป็นศูนย์รวมทั้งหมดของศาสนาพุทธ คือ ประกอบด้วยพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ การขอพรจากพระรัตนตรัยและเทวดาให้ชีวิตมีแต่ความสุขสำราญตลอดไปเป็นการแสดงความเชื่อทางพุทธศาสนา และยังแสดงความเชื่อเรื่องเทพเจ้าด้วย

เพลงพระราชนิพนธ์ที่ให้คุณค่าด้านการจรรโลงใจ โดยแสดงความเชื่อและความศรัทธาในเรื่องต่างๆ ได้แก่ ความศรัทธาในศาสนาพุทธ และความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สะท้อนให้เห็นว่าวิถีชีวิตคนไทยนั้นผูกพันกับศาสนากับแน่นแฟ้น และพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อจิตใจของคนไทยค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อเรื่องผลของบุญบาป หรือเวรกรรม นั้นปรากฏอยู่ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์หลายเพลง นอกจากนี้ความเชื่อเรื่องเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็สะท้อนให้เห็นการยอมรับความเชื่อเรื่องเทพ มาผสานรวมกับความเชื่อทางศาสนาพุทธซึ่งเดิมเป็นเรื่องที่แยกกันอย่างเด็ดขาด แต่เมื่อเข้ามาในวัฒนธรรมไทยได้ผสมกันจนเกือบจะกลายเป็นสิ่งเดียวกัน สังเกตได้จากเนื้อเพลงที่กล่าวถึงการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีทั้งเทพและพระรัตนตรัยอยู่รวมกัน หรือการหวังให้ผลบุญที่เคยทำมาช่วยคลบนันดาลให้ชีวิตดีขึ้นในขณะที่เดียวกันก็ขอพรจากเทพเจ้าต่างๆด้วยเช่นกัน

๒.๒.๒ คุณค่าด้านความรักในรูปแบบต่างๆ

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีคุณค่าจรรโลงใจให้เข้าใจความรักในหลายด้าน ได้แก่ สะท้อนให้เห็นว่าความรักเป็นพลังในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ความรักบันดาลความสุข ความทุกข์ให้แก่มนุษย์ และความรักเกิดจากการคลบนันดาลของเทพเจ้า มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๒.๒.๑ ความรักเป็นพลังในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ

เพลงพระราชนิพนธ์ที่สะท้อนให้เห็นว่าความรักเป็นสิ่งสำคัญและพลังในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ คือ เพลงพระราชนิพนธ์ดวงใจกับความรัก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

คำคืนนภาดาราวราว	ประกายแสงดาวพราวตา
ฉายเรียงเคียงแสงดวงจันทร์	เพลื่นชมแสงพรายนภาเห็นดวงดาราล้อมจันทร์
ที่จริงนั้นเดือนและดวงดาว	ต่างเรื่องแสงวาวพราวพรรณ
ด้วยแรงจากแสงดวงตะวัน	จึงมีแสงเดือนงามครันแสงดาวประชันนำชม
เปรียบดวงดาวและดวงเดือน	ก็เหมือนมั่นแหม่นโนรมย์
เปล่งแวไปเปลี่ยนใจชม	ด้วยจินตนาอารมณ์น่านาประการ
แน่นอนแท้จริงคือดวงใจ	ส่องแวรักไปยืนาน
เปรียบดั่งกับแสงตะวันตระการ	ยังคงแสงงามสะคราญแสงทองยืนานเรื่อยมา
ตะวันฉายมาดาราราย	ส่องแสงพริ้มพรายนัยน์ตา
ริ่ نرمย์ชมแสงดวงจันทร์	ชมดาวล้อมเดือนงามตาพริ้มพรายนภาแสงงาม
มาตรมั่นสูญดวงตะวันไป	ประดาแสงในฟ้าทราวม
ผู้คนสัตวี่ไม่ตายตาม	ตะวันสูญไปเป็นยามล้วนมีแต่ความมืดมน
เปรียบดวงดาวและดวงเดือน	ก็เหมือนมั่นแหม่นโนรมย์
เปล่งแวไปต่างใจคน	เปลี่ยนแปลงไปตามใจตนเวียนวนจนตาย
ตะวันนั้นเหมือนดังดวงใจ	หากสิ้นแสงไปปรักกลาย
ขาดความรักเหมือนชีวาวย	จะเป็นหรือตายทั้งใจและกายไม่วายโสภโทรม

(ดวงใจกับความรัก)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ดวงใจกับความรักนี้กล่าวถึงสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ คือ ตะวัน ดวงดาว และ ดวงเดือน โดยกล่าวว่าดวงตะวันนั้นส่องแสงมั่นคงยั่งยืนทำให้สิ่งมีชีวิตทั้งหลายในโลกนี้ดำรงชีวิตอยู่ได้อยู่ตราบนานเท่านาน ดวงดาวและดวงเดือนก็ได้รับพลังจากแสงตะวันจึงสามารถทอแสงงดงามบนท้องฟ้าในยามค่ำคืน แต่ทว่าแสงดาวและแสงเดือนนั้นเปลี่ยนแปลงไปมาไม่คงที่เปรียบเหมือนกับจินตนาอารมณ์ของคนที่ถูกเวียนเปลี่ยนไปมา เช่นกัน ต่างจากแสงตะวันซึ่งมั่นคงแน่นอนเปรียบเหมือนกับดวงใจที่เปี่ยมไปด้วยความรักที่เป็นจุดเริ่มต้นและเป็นพลังในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ มากมาย ถ้าไม่มีแสงตะวันทุกสิ่งใน

โลกนี้ก็จะพลอยสูญสิ้นไปด้วย เช่นเดียวกับชีวิตมนุษย์ที่ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ถ้าปราศจากความรัก พลังของความรักที่ปรากฏในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ดวงใจกับความรักนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นความรักระหว่างหญิงชาย แต่หมายถึง อานุภาพของความรักทั่วไป

๒.๒.๒.๒ ความรักบันดาลให้เกิดความสุขและความทุกข์

เพลงพระราชนิพนธ์ให้แง่คิดเกี่ยวกับความรักที่ลึกซึ้ง คือ สะท้อนให้เห็นทั้งความสุขและความทุกข์ที่เกิดจากรัก ความสุขจากความรักที่ปรากฏในเพลงพระราชนิพนธ์ ได้แก่ การได้ใกล้ชิดกับคนรัก การได้รับความรักจากคนที่ตนหมายปอง เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันเมื่อมีความสุขจากความรักแล้ว ก็แสดงให้เห็นว่าหากเม้นประมาทแล้วความรักจะนำพาความทุกข์เศร้าขึ้นมาสู่ชีวิตได้เช่นกัน ความทุกข์เศร้าจากความรักที่ปรากฏเกิดจากการพลัดพรากจากคนรัก หรือผิดหวังจากความรัก เป็นต้น ความรักที่กล่าวถึงในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีทั้งปรัชญาความรักทั่วไป และความรักระหว่างบุคคล มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

ยามลมหนาวพัดโบกโบยโชยขึ้น	เหล่าสกุลร้องรื่นรมย์
หม่อมดอกไม้ชวนภมรร่อนชม	ช่างสุขสมเพลินตาน้ำดูชอุใจ
โอรักเจ้าเอ๋ย	ยามรักสมดังฤทัย
พิศดูสิ่งใด	ก็แลวิไลแจ่มใสครัน
อันความรักมักจะทำใจฝัน	เมื่อรักนั้นสุขสมจิตปอง
ยามลมฝนพัดโบกโบยกระหน่ำ	หยดหยาดน่าน้ำหลังนอง
ฝั่งภู่งู่วิคเหงาเศร้าหมอง	เกลื่อนกลาดผองมาลีร่วงโรยลงดิน
เหมือนรักผิดหวัง	เปรียบดังหัวใจพังภินท์
น้ำตาหลังริน	และลามไหลเพียงหยาดฝนปราย
อันความรักเม้นไม่เป้นดังหมาย	ตราบวันตายชีพมจิ้นเอย

(ลมหนาว)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ลมหนาว แสดงถึงปรัชญาความรักว่าเมื่อความรักสมหวัง ก็จะมีความสุขสำราญใจ ไม่ว่าจะมองสิ่งใดรอบกายมีเห็นความสวยงามสดใส แต่เมื่อความรักนั้นแปรเปลี่ยนไปความสุขก็สิ้นพลันมลายกลายเป็นความขื่นขมตลอดชีวิต

ไอ้รักเอ๊ย
 สูดหวานอมสุขดมกลิ่น
เมื่อรักหวาน
 โบกพัดไปให้รักคง
ครั้งมีบางอารมณ์
 สายลมเวียนกลางทาง

ไอ้ลมหวาน
 ฝ่าพัดมาฝ่าพัดไป
 ไอ้ลมเอ๊ย
 กลับพัดเวียนเปลี่ยนทิศคืน
 เปรียบรักหวาน
 จิตวอกเวียนเปลี่ยนน้ำใจ
แม้รักแปรปรวนไป
แท้จริงทุกขมีเบา
 ฝ่าแต่หวัง
 อ่ยวอกเวียนเปลี่ยนเหมือนลม

เด่นจันทร์ฉาย
 เปรียบเหมือนเดือนก็เหมือนคน
 ก่อนเคยเห็น
 ก่อนแสงแรงกลับแสงคลาย
 เพราะมีบางอารมณ์
 เหมือนเดือนเวียนตามทาง
 จวบวันเพ็ญ
 เปรียบรักเราอับเฉาไป

รักเคยขีดเซยชูชื่น
 สูดรักเย็นยิ่งยง
รักปานดังลมบนส่ง
ลิวพัดตรงทิศทาง
พาให้ชื่นชมรักเบาบาง
รักกลับจืดจางห่างไป
 สายลมแปรปรวนไปได้
 เปลี่ยนเหมือนใจคนเรา
 ลมเคยรำเพยเซยชื่น
 ไม่พัดเย็นเรื่อยไป
 รักมาแปรปรวนไปใหม่
 สุดเสียดายรักเรา
จะชื่นสุขใจนั้นทำเนา
ด้วยถ่านไฟเก่ารุ่มรม
 รักเราเซอยังคงบ่ม
 ด้วยหวังชมชื่นเซย
 จันทร์แรมยังกลายมัวหม่น
 จิตวอกวาง่ายคลาย
 ดวงจันทร์วันเพ็ญพร่างพราย
 ดั่งรักกลายเป็นรักจาง
 พาให้ชื่นชมรักเบาบาง
 เดือนมีคมัวจางห่างไป
 ดวงจันทร์เวียนเป็นเดือนใหม่
 กลับรักใหม่คืนคง

(รักคืนเรือน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์รักคืนเรือน แสดงปรัชญาความรักว่าเมื่อความรัก
 สมใจก็ย่อมมีความสุข แต่เมื่อความรักเปลี่ยนแปลงไปรักนั้นก็นำพาความชื่นชมมาสู่จิตใจเช่นกัน
 นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นความเรรวนของความรักและจิตใจคนที่สิ่งแปรผันง่ายไม่มั่นคง
 เปลี่ยนแปลงไปมาเหมือนลม และเหมือนดวงจันทร์ที่มีข้างขึ้นข้างแรม

ไว้คนเคียงข้าง	โลกอ้างว้างหมางอารมณ์เศร้า
ทิวราตรีตรมชบเซา	ส่งความอับเฉาสู่ดวงใจ
ไว้เรือหมายมั่น	สุดโศกศัลย์ทุกวันหมองไหม้
เสียงครวญมวลวิหคหายไป	ไม่มีแห่งไหนดอกไม้บาน
กามเทพส่งเธอมา	แอบอุรารำพัน
เพื่อพร่ำเพลงรักฝากชีวิต	ฉันยังฝังใจภิรมย์
รักที่เธอให้	โลกสดใสดวงใจหายตรม
เหลียวดูทางใดชวนหวนชม	ด้วยรักสุขสมจนนิรันดร์

(ภิรมย์รัก)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ภิรมย์รัก กล่าวถึงความรักระหว่างบุคคล แสดงให้เห็นชีวิตคนผู้หนึ่งที่ดำเนินไปอย่างเจ็บเหงาเศร้าใจเพราะปราศจากคนรักเคียงข้าง แต่เมื่อพระกามเทพส่งคนรักมาให้ชีวิตที่เคยเจ็บเหงาเศร้าซึมก็กลับมาสุขสดชื่นเพราะความรักที่เธอมอบให้

เคยชม	ร่วมภิรมย์ใจ
ด้วยความรักจริงยิ่งใหญ่	ผูกพันหัวใจเรานั้น
รักเอ๋ย	เคยอยู่เคียงกัน
ร่วมเย็นมิเว้นวายวัน	ด้วยความสัมพันธ์ยืนยง
ทิวงาม	ยามอยู่เคียงคง
สุรียาแสงส่ง	ปวงชีวิตในโลกดำรงเรใจ
ร้างกัน	วันห่างไปไกล
มีดมนหมองมัวปานใด	เยือกเย็นเช้ญใจรัญจวน
ไกลกัน	พาพรั่นใจครวญ
ร่างกายทรุดโทรมทุกส่วน	จิตใจร้อนรวนแรงอ่อน
รักเอ๋ย	เสยกลับอาวรณ์
คำคืนฝืนใจไปนอน	ยิ่งดูเหมือนฟอนไฟลน
ทิวาทราม	ยามห่างดวงกมล
สุรียาหมองหม่น	ปวงชีวิตในโลกอัจนเสื่อมทราม

หวังคอย

คอยเฝ้าโมงยาม

จวบจนทิวาเรืองงาม

สบความรักยามคืนคง

(อาทิตย์อัปแสง)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์อาทิตย์อัปแสง แสดงให้เห็นความรักระหว่างบุคคล
ว่าในยามที่อยู่เคียงกันกับคนรักชีวิตมีแต่ความสุขแต่ละวันมีแต่ความงดงาม แต่เมื่อคนรักต้อง
จากไปไกลกัน ความงดงามที่เคยเห็นก็กลายเป็นความเลื่อมทราวม ชีวิตจิตใจมีแต่ความโศกเศร้า

อยากลิ้มลิ้มรักลิ้มมิลง
เปรียบปานเพลิงรักกรมสุเมธ
แต่เพียงกาลเวลาอันหมุนเวียน
รสรักจากรสสอดสวมกร
เมื่อยามอาทิตย์ลอยคล้อยต่ำ
ยังหวังเชยชิดกันฉันเพื่อน
สุดประพันธ์บรรเลงให้ครบครัน
รักนั้นจะเนาแน่นแน่นใน

กลับพะวงหลงเพื่อเา
เปลี่ยวเปล่าร้าวรอน
ฤอาจผลัดเปลี่ยนเบียนรักคลอน
ยังถาวรติดเดือน
ย่ำยามท่องฟ้าเลื่อน
ติดเดือนตรึงใจ
วันอาจจะผ่านเวียนผันไป
ดวงใจนิรันดร์

(ในดวงใจนิรันดร์)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ในดวงใจนิรันดร์ แสดงถึงความทุกข์ในการพยายาม
ลิ้มความรัก นอกจากนี้ยังกล่าวว่ากาลเวลาที่หมุนเวียนไปไม่อาจเปลี่ยนความรักที่มั่นคง
แน่นอนในหัวใจได้

๒.๒.๒.๓ ความรักเกิดจากการดลบันดาลของเทพเจ้า

เพลงพระราชนิพนธ์ที่แสดงให้เห็นว่าความรักเกิดจากการดลบันดาลของเทพ
โดยเชื่อว่าเทพเจ้าเป็นผู้ประทานความรักและคู่ครองมาให้มนุษย์ ซึ่งอาจจะนับว่าเป็นเทพเจ้าที่
เกี่ยวข้องกับความรักโดยตรง คือ พระกามเทพ หรือกล่าวรวมๆว่าเป็นฟ้าประทานมาก็ได้
ความเชื่อที่ว่าความรักเกิดจากการดลบันดาลของเทพเจ้า ปรากฏในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์
ทั้งหมด ๒ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์เทวาพาคู่ฝัน และภริมย์รัก มีรายละเอียด
ดังต่อไปนี้

ช่างงามทัศนัทวีเขตคามงดงามนำคู ทั้งมวลล้วนมีเป็นคู่ซิดชูเชยชมรมย์รื่น
 แต่ฉนั้นดวงใจผูกพันไฟฝันทุกคืน เผ่าปองเคียงครองคู่ชื่นให้รื่นเรใจ
 โลกนั้นดั่งเมืองสวรรค์เทวัญสร้างไว้ พิศดูเป็นคู่ทุกสิ่งล้วนมีรักจริงยิ่งใหญ่
 อันธรรมชาติไซ้ไร ใช้แรงความรักความใคร่ข้อมชีวิตให้ยืนยง
 อยู่เดียวเปลี่ยวใจหทัยไฟฝัน **เดชงามเทพพันผูกใจให้หลง**
 แม้เคยทำคุณบุญส่ง **ฟ้าคงปรานีคืออยู่**
โปรดจงประทานความเอ็นดู ให้มียอดขู้เป็นคู่ชู่ใจ
 จวบวันทิวาเจิดฉนั้นตะวันสดใส **ฟ้าดลบันดาลรักให้สมดังดวงใจมุ่งมั่น**
เฝ้าวอนพระทรงสภพรไหว้วอนทุกวัน โสภทรวงดวงใจอ้อดอันต้นต้นอุรา
 จวบวันราตรีเจิดฉนั้นดวงจันทร์แจ่มฟ้า พบความรักดั่งใจมันเหมือนเดือนตะวันกลางหล้า
สมพรจากฟ้า พระทรงประทานปวงข้าชีวิตในหล้ายืนยง
 (เทวาพาคู่ฝัน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เทวาพาคู่ฝัน เชื่อว่าความรักหรือคู่ครองของมนุษย์
 เกิดจากเทพเจ้าประทานให้ และพระกามเทพเป็นผู้ดลบันดาลให้เกิดความรัก

ไร้คนเคียงข้าง โลกอ้างว้างหมางอารมณ์เศร้า
 ทิวราตรีตรมชบเซา ส่งความอับเฉาสู่ดวงใจ
 ไร้เธอหมายมั่น สุดโสภศัลย์ทุกวันหมองไหม้
 เสี่ยงครวญมวลวิหคหายไไป ไม่มีแห่งไหนดอกไม้บาน
กามเทพส่งเธอมา แอบอุรารำพัน
 เพื่อพริ้วเพลงรักฝากชีวิต ฉนั้นยังฝิ่งใจภิรมย์
 รักที่เธอให้ โลกสดใสดวงใจหายตรม
 เหลียวดูทางใดชวนหวานชม ค่ายรักสุขสมจนนิรันดร์
 (ภิรมย์รัก)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ภิรมย์รัก เชื่อว่าเทพเจ้าคือพระกามเทพเป็นผู้ส่งคนรัก
 มาให้มนุษย์

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ส่วนใหญ่ มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความรักและแสดงคุณค่าให้ผู้ฟังคิดและเกิดความเข้าใจความรักในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรักระหว่างหญิงชายที่มีอิทธิพลหล่อเลี้ยงจิตใจจิตใจของมนุษย์ให้มีความสุข และในขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นว่าไม่ควรประมาทในความรัก เพราะความสุขที่ได้สัมผัสอาจแปรเปลี่ยนเป็นความทุกข์ใจอย่างมหันต์ได้เช่นกัน นอกจากนี้เพลงพระราชนิพนธ์ยังชี้ให้เห็นความสำคัญของความรักที่เป็นพลังสร้างสรรค์และหล่อเลี้ยงสรรพสิ่งในโลกนี้อีกด้วย

๒.๒.๓ สุนทรียรสที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและอารมณ์ของมนุษย์

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แสดงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับอารมณ์ของมนุษย์ไว้ชัดเจน ทั้งในด้านที่มองว่าสภาพธรรมชาติมีผลต่อจิตใจมนุษย์ที่ได้สัมผัสอย่างไร และในทางกลับกันก็ให้มุมมองว่าอารมณ์ของมนุษย์มีผลต่อการมองธรรมชาติรอบกายอย่างไรด้วยเช่นกัน มุมมองเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและอารมณ์ของมนุษย์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๒.๓.๑ ธรรมชาติมีผลต่ออารมณ์และจิตใจของมนุษย์

เพลงพระราชนิพนธ์ส่วนใหญ่ มีเนื้อหากล่าวถึงธรรมชาติทั้งด้านที่สดใสสวยงาม หม่นหมอง และรุนแรง เมื่อพิจารณาเนื้อเพลงแล้วจะเห็นว่าบรรยากาศของธรรมชาติมีผลกระทบต่อจิตใจของมนุษย์ที่ได้สัมผัสให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกแตกต่างกัน คือ เมื่อกว่าธรรมชาติที่สดใสสวยงาม อารมณ์ที่ปรากฏในเพลงก็จะเป็นอารมณ์สดชื่นรื่นเริง แต่เมื่อกว่าถึงธรรมชาติที่หม่นหมองหรือรุนแรง อารมณ์ที่ปรากฏในเพลงก็จะหดหู่เศร้าหมองตามไปด้วย รายละเอียดเรื่องธรรมชาติมีผลต่ออารมณ์และจิตใจของมนุษย์ มีดังต่อไปนี้

๒.๒.๓.๑.๑ ธรรมชาติที่ดูสดใสสวยงามทำให้อารมณ์ของมนุษย์สดชื่นรื่นเริง

บรรยากาศธรรมชาติในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ ที่ก่อให้เกิดสุนทรียรสซึ่งสัมพันธ์กับอารมณ์ของมนุษย์ แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ ธรรมชาติในเวลาต่างๆ ได้แก่ เช้าตรู่ เย็น กลางคืน เป็นต้น และบรรยากาศของธรรมชาติในสถานที่ต่างๆ ได้แก่ ที่ภูผิงค์ ที่ไกลกังวล และที่เกาะ ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและอารมณ์ของมนุษย์ในลักษณะนี้

พบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทั้งหมด ๘ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์โกเลือ้ง ยามค่ำ
เมื่อโสมส่อง ไกลกังวล แสงเดือน เพลินฤพิงค์ ลมหนาว และเกาะในฝัน มี
รายละเอียดดังต่อไปนี้

ได้ยินเสียงแหว่ดังแผ่วมาแต่ไกลไกล	ชุ่มชื่นฤทัยหวานใจจะปาน
ฟังเสียงบรรเลงกับเพลงประสาน	จากทิพย์วิมานประทานกล่อมใจ
ไกลยามเมื่อแสงทองส่อง	ฉันคอยมองจ้องฟ้าเรื่องราวไร
ลมโบกโบยมาหนาวใจ	รอช้าเพียงไรตะวันจะมา
เพลิดเพลินฤทัยฟังไปประสานเสียงกัน	ดอกมะลิวัลย์อวลกลิ่นระคนมณฑา
ไอในยามนี้เพลินหนักหนาแสงทองนวลผ่องนภา	แสนเพลินอุราสำราญ
หมู่มวลวิหคบินผกมาแต่รุ่งนอน	เฝ้าเหยียดช้อนลิ้มชมบัวบาน
ยินเสียงบรรเลงดังเพลงขับขาน	สอดคล้องกังวานซาบซ่านจับใจ

(โกเลือ้ง)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ โกเลือ้ง กล่าวถึงความสุขที่เกิดจากการชมบรรยากาศ
ในยามเช้ามีด ซึ่งมีเสียงไก่อั่น ผสานกับเสียงนกร้อง และอวลไปด้วยกลิ่นหอมอันชื่นใจของ
ดอกมะลิวัลย์ และดอกมณฑา เกิดเป็นสุนทรียรสที่ทำให้ผู้ที่ได้สัมผัสรู้สึกสดชื่นแจ่มใส

ยามประกายแสงทองส่อง	งามเรื่องผ่องนภา
ประเทืองผองมวลชีวา	ดังพรจากฟ้าเสกมาให้
ยามประกายแสงเดือนส่อง	ยามนวลผ่องฟ้าไกล
ชื่นชมสมดังดวงใจ	สบสุขสดใสททัยบาน
ยามค่ำลงโพล้เพล้ถ่ายเทพระกา	ในเมื่อยามทิวาต่อราตรีกาล
มีแต่ความมืดมนอับจนดวงมาน	เหงาปานขาดใจ
แท้ที่จริงนั้นยามค่ำ	นำให้รินฤทัย
ค่ำลงแล้วราตรีไหม้	เคลื่อนมาพาใจให้ชื่นชื่นเชย
ยามรุ่งแสงทิวางาม	เรื่องอร่ามวิไล
โลกเรียงสำราญปานใจ	หมู่มวลพันธุ์ไม้ดอกใบบาน
ครั้นเมื่อยามแสงเดือนส่อง	ราตรีผ่องสำราญ
หมู่ดาววิบวามงามตระการ	โลกเป็นสถานชื่นบานใจ

ยามค่ำลงสลัวมีดวงแสงสี
มีแต่ความมืดมนอัปจนดวงใจ
แท้ที่จริงนั้นยามค่ำ
ค่ำลงแล้วราตรีตาม

แสนเปลี่ยวในฤดูสุดที่อาลัย
คอยคืนใหม่งาม
นำยามเนื่องถึงยาม
โลกยิ่งสุดงามสมความชื่นชม
(ยามค่ำ)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ยามค่ำ กล่าวถึงความสุขที่เกิดจากสุนทรียรสในการชมบรรยากาศของยามค่ำที่มีความงามนวลตาของแสงเดือน และความระยิบระยับของแสงดาวมองแล้วทำให้มีความสุขสดใส ส่วนบรรยากาศในยามรุ่งเช้าที่มีแสงทองของพระอาทิตย์แรกขึ้นก็ทำให้รู้สึกเบิกบานใจเช่นกัน

อ้อโสมทอแสงอำไพ
เพลिनหลงพร้าเพื่อภิรมย์
ภาคพื้นเวหาพราวพราย
เพียงเพชรพลอยส่องฟ้า
เมฆน้อยลอยโคมดูบาว
ดูบโคมณภาสดใส
ไอ้ลมเอ๋ยเซยพัดเดือนมา
เพียงเสียงเธอรำพันเดือน
อ้อโสมชวนฉันคำนึง
เราสองพลอดเพื่อรำพัน
ตราบฟ้าดินม้วยแลเรา
วิญญานไม่ห่างแห
ครั้นแล้วเวรกรรมชาติไหน
เมื่อรักยังไม่หม่นหมาง
แต่ยังหวังในผลบุญนำ
คืนพบความรักเดิมใน

ฉันสุขใจหมายชม
โสมสาดส่องแสงมา
เพราะก่องประกายดารา
แวววับจับใจ
เหมือนมืออันพ้องชาวละไม
นั้นพาให้หทัยฉันสะเทือน
มิให้อร่าลึมเลื่อน
คำมั่นสัญญา
ครั้งหนึ่งกลางแสงจันทร์
รักมันไม่ผันแปร
สองคืบสลายดวงแด
ลอยรักร่วมทาง
ระดมกันผลัดไธเราห่าง
รักยังสลักกลางดวงใจ
ให้บาปกรรมแคล้วไป
คืนหนึ่งวันเพ็ญ

(เมื่อโสมส่อง)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เมื่อ โสมส่องในบางช่วง กล่าวถึงความสุขที่เกิดจาก
สุนทรียรสในการชมความงามของแสงเดือน และแสงดาวที่ระยิบระยับเป็นประกายบนท้องฟ้า
ยามค่ำคืน

อยู่ไกลกังวลชนม้ชื่นฉ่ำ	หาดทรายและน้ำน้ำไกลเศร้า
ไม่มีหาดไหนงามเทียมเท่า	คลื่นครวญคลอเคล้าออนรักฝั่ง
ค่ำคืนไม่เหงาเราเรียงสุข	ไม่มีความทุกข์ใดมาบัง
ได้ยินแต่เสียงดนตรียัง	สนุกกันทั้งยามค่ำคืน
รุ่งอรุณแล้วฟ้าเรืองเรื่อ	แต่ใจยังเหลือความเริงรื่น
สนุกจริงหนอคลอเสียงคลื่น	ได้ลมค่ำชื่นยามพลิวผ่าน
โน่นเดือนยังค้างฟ้าลอยเด่น	แต่เราไม่เว้นความสำราญ
แข่งกันคอยรับทิวาวาร	สนุกสนานกันเถิดเถย

(ไกลกังวล)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ ไกลกังวล กล่าวถึงความสุขที่เกิดจากสุนทรียรสใน
การสัมผัสบรรยากาศธรรมชาติที่หาดไกลกังวล ซึ่งมีทั้งหาดทราย สายลม และเสียงคลื่น
คลอเคล้าด้วยเสียงดนตรี ทำให้เกิดความสนุกสนานเบิกบาน

นวล	แสงนวลส่องงามตา
แสงจันทร์รา	ส่องเรืองฟากฟ้าไกล
งาม	แสงงามส่องอำไพ
ยิ้มดวงใจ	ให้คงคลั่งไคล้เดือน
ชมแล้วชมเล่า	เฝ้าชะเง้อแลดู
เพลินพิศเพลินอยู่	ไม่รู้ลืมเดือน
เดือน	แสงเดือนส่องวันเพ็ญ
แสงจันทร์เพ็ญ	เด่นงามใดจะเหมือน
โฉมงามเทียบ	เปรียบเดือนแสงงาม

(แสงเดือน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แสงเดือน กล่าวถึงความสุขที่เกิดจากสุนทรียรสใน
การเฝ้าแต่ชมความงามนวลส่องของแสงเดือนอย่างหลงใหลเพลิดเพลิน

สมใจก่อนนี้เคยอยากชมเขางาม
 สวยจริงดอกไม้สะพรั่งบานทั้งปี
 คุณจะลอยฟ้าดังทิพย์วิมานทอง
 แสนเพลिनสุขสมระดับแต่เสียงเพลง
 สมใจก่อนนี้เคยอยากชมเขางาม
 สูงจริงเสียดฟ้าตระหง่านปานท้าลม
 คุณจะลอยฟ้าอยู่ชิดเดือนเคียงดาว
 แสนเพลिनนั่งล้อมไฟอุ่นฟังเสียงเพลง
 สุขจริงหนามาเชียงใหม่แดนสรวงแสนเพลिन

ตามหุบผาพงไพรได้มาเห็นภูพิงค์แพรวพราว
 ดูหลากหลายเรียงรายโชนกลิ่นหอมอวลอบชื่นใจ
 แห่งอินทร์พรหมสองเสกสนององค์ท้าวไท
 วิหคร่องมาไกลช่วยกล่อมขวัญทุกวันเพลิดเพลีน
 ยามอ่อนแสงรำไพได้ไปถึงคอยปุยเดียวคาย
 ชมยอดผาเรียงรายคราหมดแสงดวงสุริยา
 ใ้อ้อมพัดหนาวรรควรร้าวรานอุรา
 ชาวเผ่าเขาครวณูมาสนุกเหลือไม่เบื่อกูพิงค์

(เพลิดภูพิงค์)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เพลิดภูพิงค์ กล่าวถึงความสุขที่เกิดจากสุนทรียรส
 ในการได้ไปสัมผัสบรรยากาศของภูพิงค์ ซึ่งมีธรรมชาติงดงามและอากาศหนาวเย็น รวมทั้งมี
 วัฒนธรรมของชาวเขาที่แปลกไปจากวัฒนธรรมของคนไทยพื้นราบให้ดูอย่างเพลิดเพลีนด้วย

ฉันสุดปลื้ม	ไม่ลืมเกาะงามที่เคยฝัน
หลงเพื่อคำมั่น	รำพันถึงความรักชื่นฉ่ำ
แสงจันทร์ส่อง	ส่องเป็นประกายบนผืนน้ำ
เสียงสายลมพริ้ว	คร่ำครวญเหมือนมนตรา
หาดทรายขาว	หมู่ดาวพร่างพราวนภา
รูปเงาเพราพริ้งตา	ไยควันลาเลื่อนมลาย
ฝันสุดสิ้น	ไม่ยลไม่ยินน้ำใจหาย
ฝันถึงไม่หน่าย	ไม่คลายร้างรักเธอ

(เกาะในฝัน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เกาะในฝัน กล่าวถึงความสุข ความปลาบปลื้มใจที่
 เกิดจากสุนทรียรสในการฝันเห็นเกาะที่มีแสงจันทร์ส่องกระทบผืนน้ำเป็นประกายสวยงาม

ยามลมหนาวพัดโบกโบยโซยขึ้น
 หมุดดอกไม้ชวนภมรร่อนชม
 ใ้อรักเจ้าเอ๋ย
 พิศดูสิ่งใด
 อันความรักมักจะพาใจฝัน
 ยามลมฝนพัดโบกโบยกระหน้า
 ฝั่งภูที่วิหคเหงาเศร้าหมอง
 เหมือนรักผิดหวัง
 น้ำตาหลังริน
 อันความรักแน่นไม่เป็นดังหมาย

เหล่าสกุณร้องรื่นรมย์
 ช่างสุขสมเพลินตาน้ำดูใจ
 ยามรักสมดังฤทัย
 ก็แลวิไลแจ่มใสครัน
 เมื่อรักนั้นสุขสมจิตปอง
 หยดหยาดน้ำน้ำหลังนอง
 เกลือ่นกลาดพองมาลีร่วงโรยลงดิน
 เปรียบดังหัวใจพังกั้นที่
 และลามไหลเพียงหยาดฝนปราย
 ตราบวันตายชีพมขึ้นเอย

(ลมหนาว)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ลมหนาวในช่วงต้น กล่าวถึงอารมณ์ของมนุษย์ในยาม
 ที่ความรักสุขสมหวังว่าทุกสิ่งรอบกายก็ล้วนแต่ดูสดใสสวยงามทั้งสิ้น

๒.๒.๓.๑.๒ ธรรมชาติที่รุนแรงหรือหม่นหมองทำให้อารมณ์ของมนุษย์ที่ได้ ประสบเกิดความเศร้าหมอง

อารมณ์เศร้าที่เกิดขึ้น หลังจากการได้สัมผัสบรรยากาศธรรมชาติที่ปรากฏใน
 เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มี ๒ รูปแบบ คือ อารมณ์เศร้าที่เกี่ยวข้องกับความรัก และอารมณ์เหงา
 เปล่าเปลี่ยวเมื่อมองเห็นบรรยากาศในยาม โพล้เพล้ หรือยามฝนตกหนัก สุนทรียรสจาก
 ธรรมชาติที่สัมพันธ์กับอารมณ์ของมนุษย์ลักษณะนี้ พบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทั้งหมด ๓
 เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์ยามค่ำ ลมหนาว และสายลม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ยามประกายแสงทองส่อง
 ประเทืองผองมวลชีวา
 ยามประกายแสงเดือนส่อง
 ชื่นชมสมดังดวงใจ
 ยามค่ำลงโพล้เพล้ถ่ายเทพระกา
 มีแต่ความมืดมนอับจนดวงมาน

งามเรืองผ่องนภา
 ดังพรจากฟ้าเสกมาให้
 ยามนวลผ่องฟ้าไกล
 สบสุขสดใสหทัยบาน
 ในเมื่อยามทิวาต่อราตรีกาล
 เหงาปานขาดใจ

แท้ที่จริงนั้นยามค่ำ
 ค่ำลงแล้วราตรีใหม่
 ยามรุ่งแสงทิวางาม
 โลกเรียงสำราญปานใด
 ครั้นเมื่อยามแสงเดือนส่อง
 หม่อมดาวับวามงามตระการ
ยามค่ำลงสลัวมีดมัวแสงสี
มีแต่ความมืดมนอัปจนดวงใจ
 แท้ที่จริงนั้นยามค่ำ
 ค่ำลงแล้วราตรีตาม

นำให้รื่นฤทัย
 เคลื่อนมาพาใจให้ชื่นชื่นเชย
 เรื่องอร่ามวิไล
 หม่อมवलพันธุ์ไม้ดอกไอบาน
 ราตรีส่องสำราญ
 โลกเป็นสถานชื่นบานใจ
แสนเปลี่ยวในฤดูสุดที่อาลัย
คอยคืนใหม่งาม
 นำยามเนื่องถึงยาม
 โลกยิ่งสุดงามสมความชื่นชม
 (ยามค่ำ)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ยามค่ำในบางช่วง แสดงถึงสุนทรียรสจากการชมธรรมชาติในช่วงค่ำ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ทำให้เกิดความหอยเหงาเปล่าเปลี่ยวได้ง่าย เนื่องจากบรรยากาศมืดสลัว มองไปทางไหนก็มิแต่ความหดหูเศร้าหมอง เมื่อได้สัมผัสจึงเกิดความเหงาเปล่าเปลี่ยวในอารมณ์

ยามลมหนาวพัดโบกโบยโชยชื่น
 หม่อมดอกไม้ชวนภมรอ่อนชม
 โอ้รักเจ้าเอ๋ย
 พิศดูสิ่งใด
 อันความรักมักกะพาใจฝัน
ยามลมฝนพัดโบกโบยกระหน่ำ
ฝั่งภูทั้งวิหคเหงาเศร้าหมอง
เหมือนรักผิดหวัง
น้ำตาหลังริน
อันความรักมั่นไม่เป็นดังหมาย

เหล่าสกุณร้องรื่นรมย์
 ช่างสุขสมเพลินตาน้ำดูชูใจ
 ยามรักสมดังฤทัย
 ก็แลวิไลแจ่มใสครัน
 เมื่อรักนั้นสุขสมจิตปอง
หยดหยาดนำน้ำหลังนอง
เกลื่อนกลาดมองมาลีร่วงโรยลงดิน
เปรียบดังหัวใจพังภินท์
และลามไหลเพียงหยาดฝนปราย
ตราบวันตายชีพขมขื่นเอย

(ลมหนาว)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ลมหนาวในช่วงท้าย กล่าวถึงสุนทรียรสในยามที่ฝนตกกระหน่ำอย่างหนัก สรรพสิ่งต่างๆ ทั้งดอกไม้ และสัตว์ล้วนแต่เจียบเหงาเศร้าซึม เมื่อมอง

แล้วชวนให้จิตใจเศร้าหมองและพลอยรำลึกถึงความรักที่ผิดหวัง ซึ่งยิ่งทำให้รู้สึกเศร้าสลดยิ่งขึ้น

ท่ามกลางฟากฟ้ามัวหม่น	ลี้ลมหลังฝนโปรยทั่ว
เยือกเย็นซีพเลาเมามัว	จิตใจไหวหวาดกลัววันฟ้าคำรามลั่น
โรจน์เรืองแปลบแสงฟ้าผ่า	ล่องลอยลิวมาเสียงสนั่น
โถลมหนอลมพัดคืนวัน	โบกโบยเพียงไหนกันพัดจนไม่รู้วันสงบเคย
ต้องลมเหล่าไม้เอนลิว	ดูใบดู่พลิวปลิวว่อน
จิตใจอ่อนท้ออาหาร	ด้วยลมพัดโบกวนล่องหนวนเวียนไป
อย่าเป็นอย่างสายลมเล่า	เปลี่ยนแปลงซึมเซาเหลือรักใหม่
โถลมหนอลมพัดเลยไป	โลกเคยรู้มันใดแล้วคงสุขสมใจยิ่งเคย
	(สายลม)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์สายลม กล่าวถึงสุนทรีจรสจากการสัมผัสบรรยากาศธรรมชาติยามที่มีพายุฝนฟ้าคะนองอย่างรุนแรง ทำให้เกิดอารมณ์หวาดกลัวและหดหู่เศร้าหมอง

๒.๒.๓.๒ อารมณ์ของมนุษย์มีผลต่อการมองธรรมชาติ

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ สะท้อนให้เห็นว่าอารมณ์ของมนุษย์สัมพันธ์กับการมองเห็นสภาพธรรมชาติ กล่าวคือ เมื่ออารมณ์ดีมีความสุข จะมองเห็นธรรมชาติรอบข้างสดใสสวยงาม แต่เมื่อมีอารมณ์โศกเศร้า การมองธรรมชาติรอบกายก็จะเปลี่ยนไปกลายเป็นหดหู่เศร้าหมอง รายละเอียดของความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์มนุษย์มีผลต่อการมองธรรมชาติ มีดังต่อไปนี้

๒.๒.๓.๒.๑ เมื่อมนุษย์มีความสุขจะมองเห็นธรรมชาติสดใสสวยงาม

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหากล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ของมนุษย์กับธรรมชาติรูปแบบนี้ มีทั้งหมด ๒ เพลง คือ เพลงพระราชนิพนธ์อาทิตย์อัสดง และภิรมย์รัก ซึ่งอารมณ์สุขที่กล่าวถึงในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทั้ง ๒ เพลงนี้เป็นความสุขที่เกิดจากความสุขสมหวังจากความรักทั้งหมด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เคยชม	ร่วมภิรมย์ใจ
ด้วยความรักจริงยิ่งใหญ่	รักพันหัวใจเรานั้น
รักเอ๋ย	เคยอยู่เคียงกัน
ร่วมเย็นมิเว้นวายวัน	ด้วยความสัมพันธ์ยืนยง
ทิวางาม	ยามอยู่เคียงคง
สุรียาแสงส่อง	ปวงชีวิตในโลกดำรงจิตใจ
ร่างกัน	วันห่างไปไกล
มีคณหมองมัวปานใด	เยือกเย็นเจ็ญใจรัญจวน
ไกลกัน	พาพรุ่งใจครวญ
ร่างกายทรุดโทรมทุกส่วน	จิตใจร้อนรนแรงอ่อน
รักเอ๋ย	เคยกลับอาวรณ์
คำคืนฝืนใจ ไปนอน	ยิ่งดูเหมือนฟอนไฟลอน
ทิวาทรม	ยามห่างดวงกมล
สุรียาหมองหม่น	ปวงชีวิตในโลกอัปจนเสื่อมทรม
หวังคอย	คอยเฝ้าโมงยาม
จวบจนทิวาเรืองงาม	สบความรักยามคืนคง

(อาทิตย์อัปแสง)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์อาทิตย์อัปแสงในช่วงหนึ่ง กล่าวถึงอารมณ์ของมนุษย์
 ในยามที่มีคนรักอยู่เคียงข้าง ว่าปวงสิ่งมีชีวิตต่างๆในธรรมชาติล้วนแต่คู่สุดใสร่าเรียง แม้แต่พระ
 อาทิตย์ก็ส่องแสงสวยงาม

ไร้คนเคียงข้าง	โลกอ้างว้างหมางอารมณ์เศร้า
ทิวาราตรีตรมซบเซา	ส่งความอับเฉาสู่ดวงใจ
ไร้เธอหมายมั่น	สุดโศกศัลย์ทุกวันหมองไหม้
เสียงครวญมวลวิหคหายไป	ไม่มีแห่งไหนดอกไม้บาน
กามเทพส่งเธอมา	แอบอรุณำพัน
เพื่อพำเพลงรักฝากชีวิต	ฉันยังฝังใจภิรมย์
รักที่เธอให้	โลกสดใสดวงใจหายตรม
เหลียวดูทางใดชวนหวนชม	ด้วยรักสุขสมจนนิรันดร์

(ภิรมย์รัก)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์กริรมย์รักในช่วงท้าย กล่าวถึงอารมณ์ของมนุษย์ในยามที่ได้รับความรักจากคนที่รักว่าจะมองไปทางใดก็เห็นแต่ความสดใส น่าดูน่าชมไปเสียทั้งสิ้น

๒.๒.๓.๒.๒ เมื่อมนุษย์มีอารมณ์เศร้าหมองจะมองว่าธรรมชาติเจียบเหงาหม่นหมอง

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อหากล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ของมนุษย์กับธรรมชาติรูปแบบนี้ มีทั้งหมด ๒ เพลง คือ เพลงพระราชนิพนธ์อาทิตยอัปสางและกริรมย์รัก ซึ่งอารมณ์เศร้าหมองที่กล่าวถึงในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทั้ง ๒ เพลงนี้เป็นความเศร้าที่เกิดจากการพลัดพรากจากคนรัก ต้องอยู่ห่างไกลจากคนรักทั้งหมด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เคยชม	ร่วมกริรมย์ใจ
ด้วยความรักจริงยิ่งใหญ่	รักพันหัวใจเรานั้น
รักเอ๋ย	เคยอยู่เคียงกัน
ร่วมเย็นมิเว้นวายวัน	ด้วยความสัมพันธ์ยั่งยืนง
ทิวางาม	ยามอยู่เคียงคง
สุริยาแสงส่ง	ปวงชีวิตในโลกดำรงเรใจ
ร้างกัน	วันห่างไปไกล
มีคมนหมองมัวปานใด	เยือกเย็นเช็ญใจรัญจวน
ไกลกัน	พาพรันใจครวญ
ร่างกายทรุดโทรมทุกส่วน	จิตใจร้อนรนแรงอ่อน
รักเอ๋ย	เลขลับอวรณ์
คำคืนฝืนใจไปนอน	ยิ่งดูเหมือนฟอนไฟลน
ทิวาทรม	ยามห่างดวงกมล
สุริยาหมองหม่น	ปวงชีวิตในโลกอัจนเสื่อมทรม
หวังคอย	คอยเฝ้าโมงยาม
จวบจนทิวาเรืองงาม	สบความรักยามคืนคง

(อาทิตยอัปสาง)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์อาทิตย์อัสดงในบางช่วง กล่าวถึงสภาพธรรมชาติที่มองเห็นในยามที่ต้องพรากจากคนรัก และกำลังอยู่ในอารมณ์เศร้าหมองว่า มองเห็นแต่ความมืดมน หมองมัว และเสื่อมทรามของสรรพสิ่งต่างๆ แม้แต่แสงอาทิตย์ที่เคยจัดจ้าก็ดูหม่นหมอง

ไร้คนเคียงข้าง	โลกอ้างว้างหมองอารมณ์เศร้า
ทิวราตรีตรมชบเซา	ส่งความอับเฉาสู่ดวงใจ
ไร้เธอหมยมัน	สุดโศกศัลย์ทุกวันหมองไหม้
เสียงครวญมวลวิหคหายไป	ไม่มีแห่งไหนดอกไม้บาน
กามเทพส่งเธอมา	แอบอุรารำพัน
เพื่อพริ้วเพลงรักฝากชีวิต	ฉันยังฝังใจภิรมย์
รักที่เธอให้	โลกสลดใจดวงใจหายตรม
เหลือวคูทางไคชวนหวานชม	ด้วยรักสุขสมจนนิรันดร์
	(ภิรมย์รัก)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ภิรมย์รักในช่วงต้นกล่าวถึงสภาพธรรมชาติที่มองเห็นในยามที่ไร้คนรักอยู่เคียงข้างว่า โลกใบนี้มีแต่ความอ้างว้าง ชบเซา ไม่ว่าจะเป็นเวลากลางวันหรือกลางคืน ไม่มีแม้แต่เสียงนกกริ่ง หรือดอกไม้บานเพื่อให้ความรู้สึกละสอละวางเลย

เพลงพระราชนิพนธ์ส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ และแสดงให้เห็นว่าธรรมชาติรอบกายมีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดสุนทรียรสทางอารมณ์ให้แก่มนุษย์ทั้งด้านความทุกข์และความสุข ในขณะที่เดียวกันอารมณ์ของมนุษย์ทั้งทุกข์และสุขก็มีผลต่อการมองธรรมชาติเช่นกัน ลักษณะเช่นนี้แสดงอิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติรอบกายและจิตใจของมนุษย์ที่ได้สัมผัสได้อย่างชัดเจน

๒.๒.๔ คุณค่าด้านความเข้าใจปรัชญาชีวิต ทำให้เกิดความหวังและกำลังใจ

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ที่สอนปรัชญาชีวิต ให้ความหวัง และกำลังใจ หมายถึง เพลงที่กล่าวถึงความจริงต่างๆ ในชีวิต และให้ข้อคิดเตือนใจ รวมไปถึงเพลงที่ให้ความหวัง และกำลังใจในการต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคทั้งปวงในชีวิตด้วยเช่นกัน เพลงที่มีเนื้อหาประเภทนี้ปรากฏในเพลงพระราชทั้งหมด ๓ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์แสงเทียนชะตาชีวิต และอิมสู มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จุดเทียนบวงสรวงปวงเทพเจ้า	สวดมนต์คำเข้าถึงคราวระทมทน
ไอ้ชีวิตหนอล้วนรอความตายทุกคน	หลีกไปไม่พ้นทุกข์ทอนอาทรร้อนใจ
ต่างคนเกิดแล้วตายไป	ชดใช้เวรกรรมจากจร
นิจจ้งสังขารนั้นไม่เที่ยงเสียดบุญกรรม	ทุกคนเคยทำกรรมไว้ก่อน
เชิญปวงเทพดาเข้าไหว้วอน	ขอพรคุ้มไปชีวิตหน้า
ทนทรมาณมามากแล้วจะกราบลา	หนีปวงโรคาที่เบียดเบียน
แสงแววชีวาเปรียบแสงเทียน	
เปรียบเทียนสิ้นแสงยามแรงลมเป่า	ชีพดับอัปเนาเหมือนเงาไร้ดวงเทียน
จุดเทียนถวายหมายบนบุษาร้องเรียน	โรครภัยเบียดเบียนแสงเทียนทานลมพัด โบย
โรครุมเร้าร้อนแรงโรย	หวนโหยอาวรณ์อ่อนใจ
ทำบุญทำทานกันไว้เถิดเกิดเป็นคน	ไว้เตรียมผจญชีวิตใหม่
เคยทำบุญทำคุณปางก่อนใด	ขอบุญคุ้มไปชีวิตหน้า
ทนทรมาณมามากแล้วจะกราบลา	แสงเทียนบูชาจะดับพลัน
แสงเทียนบูชาดับลับไป	

(แสงเทียน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แสงเทียน สอนปรัชญาชีวิตเรื่องความเป็นอนิจจัง
ความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของสังขาร และความตายที่ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้

นกน้อยคล้อยบินมาเดี๋ยวเดียว	คิดคิดมิวายกังวลให้หม่นฤทัยหมอง
ขาดมวลมิตรไร้คนสนิทคู่เคียงครอง	หลงใหลหมายปองคนปราณี
ขาดเรือนแหล่งพักพิงกันนอน	ขาดญาติมิตรและน้องพี่
บาปกรรมคงมี	จำทนระทม
ท้องฟ้าสายฝนห้ะวันเลื่อน	แสงลับนับวันจะเตือนให้ใจต้องขื่นขม
หากเย็นลงฟ้าคงยังมีดิ่งตรอมตรม	ชีวิตระทมเพราะรอม่า
จวบจันทร์แจ่มฟ้านภาส่อง	เฝ้ามองให้เดือนชুবวิญญาณ์
สักวันบุญมา	ชะตาคงดี

(ชะตาชีวิต)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ชะตาชีวิต สอนปรัชญาชีวิตเมื่อถึงคราวที่ชีวิตตกต่ำ
และให้กำลังใจในการรอคอยชีวิตที่อาจจะดีขึ้นในสักวัน

โลกจะสุขสบายนั้นเป็นไปได้หลายทาง	ต้องหลบลึงกีดขวางหนทางให้พ้นไป
จะสบความสุขสันต์สำคัญที่ใจ	สุขและทุกข์อย่างไรเพราะใจตนเอง
ฝ่าดูทางชีวิตต้องคิดเฝ้าข้อมใจ	โลกมีคมนเพียงใดหัวใจอย่าคร่ำเกรง
ตั้งหน้าขึ้นเอาไว้อ้อมใจด้วยเพลง	ไยนึกกลัวหวาดเกรงยืมสู้
คนเป็นคนจะจนหรือมี	ร้ายหรือดีคงมีหวังอยู่
ยามปวงมารมาพาลลบลเหตุ	ยืมละไมใจสู้หม่อมวลภทภัย
ใฝ่กระทำความดีให้มีจิตโสกา	สร้างแต่ความเมตตาหาความสุขสันต์ไป
จะสบความสุขสันต์สำคัญที่ใจ	เฝ้าแต่ยืมสู้ไปแล้วใจขึ้นบาน

(ยืมสู้)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ยืมสู้ สอนว่าความสุข ความทุกข์ขึ้นอยู่กับใจตัวเอง และให้กำลังใจในการฝ่าฟันอุปสรรคโดยให้ยืมสู้กับทุกสิ่ง

เพลงพระราชนิพนธ์แสดงให้เห็นข้อความจริงอันเป็นสัจธรรมที่ต้องเกิดขึ้นกับชีวิตของทุกคนให้เห็นและยอมรับ ในขณะที่เดียวกันก็ให้คำแนะนำและกำลังใจในการต่อสู้เมื่อต้องประสบกับเหตุร้ายต่างๆ สิ่งที่สะท้อนจากเนื้อเพลงเช่นนี้นับเป็นคุณค่าด้านการจรรโลงจิตใจผู้ฟังอีกประการหนึ่ง

๒.๒.๕ คุณค่าด้านการสะท้อนอุดมคติให้รักชาติและจงรักภักดีต่อสถาบัน พระมหากษัตริย์

เพลงพระราชนิพนธ์ที่สร้างอุดมคติให้รักชาติ และจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ กล่าวแสดงความรักชาติด้วยวิธีต่างๆ เช่น การยอมสละชีวิตเพื่อปกป้องประเทศชาติ การชี้ให้เห็นความสำคัญของประเทศชาติและการดำรงความเป็นเอกราชของชาติไทย นอกจากนี้ยังแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งหมายถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยยอมสละชีวิตตนเองเพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ เพลงที่แสดงแนวคิดนี้ ปรากฏอยู่ในเพลงประจำกองทหารเหล่าทัพต่างๆ และเพลงปลุกใจบางเพลง รวมทั้งสิ้น ๖ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์เราสู้ มาร์ช ราชวัลลภ มาร์ชราชนาวิกโยธิน เรา – เหล่ารบ ๒๑ เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย แผ่นดินของเรา และความฝันอันสูงสุด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เราทหารราชวัลลภ
 ล้วนแต่องอาจแข็งแรง
 วินัยเทิดเกียรติชาติไว้ทุกแห่ง
 เราเป็นกองทหารประวัติการณ์
 เราทุกคนภูมิใจ
 พิทักษ์สมเด็จพระเจ้าไทย
 เราทหารราชวัลลภ
 องค์ราชาราชินี
 มิเกรงดูหมิ่นข่มเหงย่ำยี
 จะลุยเลือดสู้ตายจะเอากายป้องกัน
 ผากผีมือปรากฏ
 กระเดื่องกองทัพไทย

รักษาองค์พระมหากษัตริย์สูงส่ง
 เราทุกคนบูชาเกล้าหาญ
 ใจดุจเหล็กเพชรแข็งแกร่งมิกลัวใคร
 ก่อเกิดกำเนิดกองทัพกชาติไทย
 ได้รับไว้วางพระราชหฤทัย
 ตลอดในพระวงศ์จักรีฯ
 รักษาองค์ฯ จะถวายสัตย์ข้อตรง
 ถ้ามั่นมีภัยพาลอดทลาย
 เราจะถวายชีวิมหวาดหัววัน
 เป็นเกราะทองรบประจัญศัตรู
 เกียรติยศฟุ้งเฟื่อง
 ไว้นามเชิดชูราชวัลลภคู่ปฐพี

(มาร์ชราชวัลลภ)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มาร์ชราชวัลลภ สะท้อนอุดมคติเรื่องความจงรักภักดี ต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพลงพระราชนิพนธ์มาร์ชราชวัลลภนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปลุกใจให้รักชาติ และเสริมสร้างความรู้สึก “รู้รักสามัคคี” ให้แน่นแฟ้น (ธ สถิตในดวงใจนิรันดร์, ๒๕๔๒: ๒๒๖)

รุกันฟันฝ่าในธาราสีคราม
 รบรันฟันฝ่าดไม่ขลาดหัวนไหว
 เราชนาวิกโยธินของไทย
 เป็นแนวปรกาการรูกทานรบผลาญต่อต้านพร้อมพรู
 เมื่อเราเข้าประจัญจะผลาญให้สิ้นไป
 รีบรุกบุกเข้าตีไม่หนีผู้เพื่อชัย
 เราชนาวิกโยธินของไทย
 วิญญูณขึ้นขงคู้ชงนาวิ
 แม้ชีวาเราจำต้องสิ้นสูญลง
 น.ย.เกรียงไกรไว้ลายแม้ตายชื่อไม่สูญไป

สมเป็นดั่งนามราชนาวิไทย
 มีศึกมาใกล้ไม่หวั่นครันคร้ามริปู
 เรารวมกายใจกันไว้เชิดชู
 เข้าฟาดฟันรบรันศัตรูขอผู้ขาดใจ
 ยอมพลีชีพเพื่อชาติไทย
 กายใจชีวิตมอบเป็นราชพลี
 ชีวิตมลายลงไว้ศักดิ์ศรี
 ดำรงเสรีศัตรูหลีกหนีไป
 แหลมทองยังคงเป็นขวัญคู่ไทย
 ปกป้องไทยทั้งกายและใจขอไทยอยู่คง

(มาร์ชราชนาวิกโยธิน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มาร์ชราชนาวิกโยธิน แสดงให้เห็นถึงความรักชาติ
การต่อสู้ยอมสละชีวิตตนเพื่อชาติ และความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

เราทะนงองอาจคางแกร่ง	ทุกหนแห่งผู้ศึกอีกเทียมหาญ
หลังเลือดโลมพสุธาปฏิญาณ	มั่นภัยพาลรุกถิ่นแผ่นดินไทย
เราจะสู้สุดชีวิตมิดคิดพรั่น	เป็นกำแพงป้องกันไม่หวั่นไหว
ถึงม้วยมุดสู้สุดลมหายใจ	ขอเทิดเกียรติชาติไทยอยู่ทุกยาม
เราเชื้อชาติชายชาญทหารกล้า	ทหารเล็กราชินีศรีสยาม
เกียรติระบือลือเลื่องกระเดื่องนาม	ทั่วเขตคามรู้เหล่าเรา ส.ก.
อันที่สุดของไทยนั่นคือชาติ	หากพินาศแล้วใครอยู่ได้หนอ
เราเหล่าราบ ๒๑ ไม่รั้งรอ	เราจะขอไว้ลายให้ลือนาม
เราเชื้อชาติชายชาญทหารกล้า	ทหารเล็กราชินีศรีสยาม
เกียรติระบือลือเลื่องกระเดื่องนาม	ทั่วเขตคามรู้เหล่าเรา ส.ก.

(เรา-เหล่าราบ๒๑)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ เรา-เหล่าราบ ๒๑ แสดงให้เห็นถึงความรักชาติ
และความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องจากทหารในกรมทหารราบที่ ๒๑ เป็นทหารราช
องครักษ์ในสมเด็จพระบรมราชินีนาถโดยตรง

เกิดเป็นไทยแล้วใจต้องสู้	ถิ่นไทยเรารู้เรารักยิ่ง
ศัตรูหน้าไหนไม่เกรงกริ่ง	หากมาช่วงชิงตายเสียเถิด
เผ่าไทยเดิมล้วนคนใจเด็ด	แกร่งดังเหล็กเพชรชาติเชิด
ต่างรักษาไว้แดนกำเนิด	เกิดเป็นไทยแล้วจำใส่ใจ
ปกครองรักษาทำหน้าที่	หวังเมืองไทยนี้ให้ยิ่งใหญ่
สิ้นเมืองไทยแล้วใครอยู่ได้	ชาติไทยคงไร้ความเสรี
เผ่าไทยเราพร้อมอาสาสมัคร	เด็ดเดี่ยวยังน้อมขอมชีพพลี
เสี่ยงภัยทั้งผองปกป้องความดี	ปกป้องปฐพีตายเพื่อไทย

(เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เกิดเป็นไทยตายเพื่อไทย สร้างอุดมคติให้รู้สึกรักและ
หวงแหนประเทศชาติและเน้นเรื่องความสามัคคีพร้อมเพรียงกันในการรักษาประเทศชาติ
ให้ยังคงความเป็นเอกราชไว้

ถึงอยู่แคว้นใด	ไม่สุขสำราญ
เหมือนอยู่บ้านเรา	ขึ้นน้ำคำเช้าสุขทวี
ทรัพย์สินจากแผ่นดิน	สินจากนที
มีสิทธิ์เสรี	สันติครองเมือง
เรามีป่าไม้อยู่สมบูรณ์	ไร่นาสดใสได้ฟ้าเรือง
โบราณสถานส่งนามประเทือง	เกียรติเมืองไทยขจรไปทั่วแดนไกล
รักชาติของเรา	ไว้เถิดมองไทย
ผืนแผ่นดินแหลมทอง	รวมที่รวมน้องด้วยกัน
รักเกียรติรักวงศ์	เสริมส่งสัมพันธ์
ทุนเกิดเมืองไทยนั้น	ให้ยืนยง

(แผ่นดินของเรา)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แผ่นดินของเรา สร้างอุดมคติให้รักชาติ โดยชี้ให้เห็น
ความอุดมสมบูรณ์ และชื่อเสียง ความดงามของประเทศไทย

ขอฝนใฝ่ในฝันอันเหลือเชื่อ	ขอสู้ศึกทุกเมื่อไม่หวั่นไหว
ขอทนทุกข์รุกรโรมโหมกายใจ	ขอฝ่าฟันผองภัยด้วยใจทะนง
จะแน่วแน่แก้ไขในสิ่งผิด	จะรักษาจิณชีวิตเป็นผุยผง
จะยอมตายหมายให้เกียรติดำรง	จะปิดทองหลังองค์พระปฏิมา
ไม่ทอดยถอยสร้างสิ่งที่ควร	ไม่เรรวนพะว้าพะวังคิดงัว
ไม่เคืองแค้นน้อยใจในโชคชะตา	ไม่เสียดายชีวาถ้าสิ้นไป
นี่คือปณิธานที่หาญมุ่ง	หมายผดุงยุติธรรมอันสดใส
ถึงทนทุกข์ทรมานนานเท่าใด	ยังมั่นใจรักษาต้องอาจครัน
โลกมนุษย์ย่อมจะดีกว่านี้แน่	เพราะมีผู้ไม่ยอมแพ้แม้ถูกหั่น
คงยืนหยัดสู้ไปใฝ่ประจัญ	ยอมอาสัญก็เพราะปกป้องเทิดผองไทย

(ความฝืนอันสูงสุด)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ความฝันอันสูงสุด สร้างอุดมคติเรื่องความรักชาติให้
ฝังอยู่ในความคิดเสมอ แม้ว่าจะเกิดเหตุการณ์ใดๆขึ้นในชีวิตบ้างก็ตาม

บรรพบุรุษของไทยแต่โบราณ	ปกบ้านป้องเมืองคุ้มเหย้า
เสียเลือดเสียเนื้อมิใช่เบา	หน้าที่เรารักษาสืบไป
ลูกหลานเหลนโหลนภายหน้า	จะได้มีพสุธาอาศัย
อนาคตจะต้องมีประเทศไทย	มียอมให้ผู้ใดมาทำลาย
ถึงฆ่าล้างโคตรก็ไม่หวั่น	จะสู้กันไม่หลบหนีหาย
ผู้ตรงนี้สู้ที่นี้สู้จนตาย	ถึงเป็นคนสุดท้ายก็ลงดู
บ้านเมืองเราเราต้องรักษา	อยากทำลายเชิญมาเรสู้
เกียรติศักดิ์ของเราเราขีดขู	เรารู้ไม่ถอยจนก้าวเดียว
	(เรารู้)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เรารู้ สร้างอุดมคติให้รักชาติ แสดงความสามัคคี
พร้อมสู้ของคนในชาติเพื่อปกป้องเอกราชของชาติไทยไว้

การสร้างอุดมคติให้รักชาติและจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ปรากฏ
ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์สะท้อนให้เห็นลักษณะของสังคมไทยที่ปกครองโดยระบอบกษัตริย์
มาช้านาน ความรักชาติและความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์จึงเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันและ
ฝังอยู่ในสายเลือดไทยทุกรุ่นทุกคนให้หวงแหนและปกป้องรักษาไว้มากกว่าชีวิตของตน

คุณค่าจากเพลงพระราชนิพนธ์แสดงให้เห็นว่านอกเหนือจากสุนทรียรสอัน
เกิดจากความไพเราะของเสียงเพลงแล้ว เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ยังทรงคุณค่าทางอรรถรส
เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณค่าด้านการจรรโลงใจที่ให้ข้อคิดต่างๆในชีวิตมากมาย
นอกจากนี้ยังแสดงสุนทรียรสทางอารมณ์ที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมกายมนุษย์ คุณค่าเหล่านี้
สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิต และความเชื่อของคนไทย กับสังคมและสภาพแวดล้อม
ในสังคมไทยได้สอดคล้องกลมกลืนกันเป็นอย่างดี

บทที่ ๓

ภาษาวรรณศิลป์ในเพลงพระราชนิพนธ์

เพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อร้องเป็นภาษาไทยทั้ง ๔๒ เพลงมีลักษณะที่แตกต่างกัน แบ่งเป็นสองรูปแบบ คือ เพลงพระราชนิพนธ์ที่ทรงพระราชนิพนธ์ทำนองเพลงขึ้นก่อน แล้วจึงมีผู้ประพันธ์เนื้อเพลงให้เข้ากับทำนองนั้นๆ เพลงประเภทนี้จึงไม่ได้มีฉันทลักษณ์ตายตัวเหมือนกันทุกเพลง ขึ้นอยู่กับทำนองของแต่ละเพลงจะเป็นตัวกำหนดจำนวนคำที่จะใช้ในแต่ละวรรคซึ่งมีไม่เท่ากัน ส่วนเพลงแบบที่สอง คือ เพลงพระราชนิพนธ์ที่ประพันธ์คำร้องขึ้นก่อน แล้วจึงทรงพระราชนิพนธ์ทำนองเพลงให้เข้ากับเนื้อร้องนั้นในภายหลัง เพลงกลุ่มนี้มีทั้งหมด ๕ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์ความฝันอันสูงสุด เราสู้เราเหล่านี้ ๒๑ รัก ซึ่งฉันทลักษณ์ของเพลงเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นแบบร้อยกรอง คือแต่งเป็นกลอนสุภาพ ส่วนเพลงพระราชนิพนธ์ลำดับสุดท้าย คือ เพลงพระราชนิพนธ์เมนูไข่นั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์ไว้เป็นโคลงสี่สุภาพ

นอกจากรูปแบบฉันทลักษณ์ของเพลงแล้ว เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ยังมีสิ่งที่โดดเด่นมากอีกประการหนึ่งที่ทำให้เนื้อเพลงมีความไพเราะ และมีส่วนทำให้ผู้ฟังเกิดความซาบซึ้งสะท้อนอารมณ์ไปกับเสียงเพลงได้โดยง่าย คือ ภาษาวรรณศิลป์ที่ปรากฏในเนื้อเพลง เนื่องจากเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์บางเพลงไม่ได้มีฉันทลักษณ์เป็นร้อยกรอง แต่มีลักษณะคล้ายร้อยกรอง การศึกษาวิเคราะห์ภาษาในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์จึงวิเคราะห์ตามแนวร้อยกรอง ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับคำ และระดับความ มีรายละเอียดการศึกษาดังต่อไปนี้

๓.๑ การศึกษาระดับคำ

การศึกษาภาษาวรรณศิลป์ระดับคำในเพลงพระราชนิพนธ์ ประกอบด้วยการใช้ถ้อยคำรูปแบบต่างๆ ได้แก่ สัมผัส การเล่นเสียงวรรณยุกต์ คำซ้อน การหลាកคำ และการสรรคำ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๑.๑ สัมผัส

พระยาอุปทิศศิลปสาร (๒๕๔๖) กล่าวถึงเรื่องสัมผัสว่า หมายถึง “การคล้องจอง” เป็นข้อสำคัญของคำกานท์^๑ ของไทย เพราะภาษาไทยนิยมพูดให้คล้องจองกัน สัมผัสที่นิยมในภาษาไทย มี ๒ ชนิด คือ

๑.สัมผัสสระ

๒.สัมผัสอักษร

๓.๑.๑.๑ สัมผัสสระ คือ คำที่มีเสียงสระเดียวกันและถ้ามีตัวสะกดก็ต้องเป็นตัวสะกดที่อยู่ในมาตราเดียวกันด้วย สัมผัสสระแบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ สัมผัสนอก และ สัมผัสใน

๓.๑.๑.๑.๑ สัมผัสนอก คือ คำทำยวรรคต้นไปสัมผัสกับคำในวรรคต่อไปและต้องไม่ซ้ำเป็นคำเดียวกันด้วย ในคำประพันธ์ร้อยกรองชนิดต่างๆสัมผัสนอกเป็นสัมผัสบังคับ และต้องเป็นสัมผัสสระ เพลงพระราชนิพนธ์ทุกเพลงไม่ว่าจะเป็นเพลงที่ทรงพระราชนิพนธ์ทำนองก่อนหรือประพันธ์เนื้อร้องก่อน มีการส่งสัมผัสระหว่างวรรคตามฉันทลักษณ์ของร้อยกรอง ทำให้เพลงฟังรื่นหูและยังช่วยให้จำเนื้อเพลงได้ง่ายขึ้นอีกด้วย เนื่องจากเนื้อเพลงแต่ละวรรคมีการส่งสัมผัสติดต่อกล้องจองต่อเนื่องกันตลอดตั้งแต่ต้นจนจบเพลง รายละเอียดของสัมผัสนอกในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เมื่อลมฝนบนฟ้ามาลิว

เหมือนจะเอนรากกลอนนอนไป

ต้นไม้พลิวลู่กิ่งใบ

แต่เหล่าไม้อย่างกลับงาม...

(สายฝน)

^๑คำกานท์ ได้แก่ เรื่องที่แต่งขึ้นเป็น กลอน กาพย์ โคลง ฉันท์ (พระยาอุปทิศศิลปสาร ๒๕๔๖ : ๓๕๐)

คำที่สัมผัสกัน คือ ลีว – พลิว
ใบ – ไป – ไม้

ได้ยินเพลงหวานก้อง
ฝากความรักไว้มัน

ถ้อยทำนองร้องรำพัน
ด้วยถ้อยอันอ่อนหวาน...

(คำหวาน)

คำที่สัมผัสกัน คือ ก้อง – นอง
พัน – มัน – อัน

...คำคืนไม่เหงาเราเรียงสุข
ได้ยินแต่เสียงดนตรียัง

ไม่มีความทุกข์ใดมาบัง
สนุกกันทั้งยามคำคืน...

(ไกลกังวล)

คำที่สัมผัสกัน คือ สุข – ทุกข์
บัง – ยัง – ทั้ง

...ฝันพลาญ
เรานี้หนอเดียวดาย

ใจกว้างกลางโลกแห่งนิยาย
สุดจะหมายตายเคียงคู่ใคร...

(ฝัน)

คำที่สัมผัสกัน คือ พลาญ – กว้าง
ยาย - ดาย - หมาย

ขอฝันใฝ่ในฝันอันเหลือเชื้อ
ขอทนทุกข์รุกรโรมโหมกายใจ

ขอสู้ศึกทุกเมื่อไม่หวั่นไหว
ขอฝ่าฟันพองภัยด้วยใจทะนง...

(ความฝันอันสูงสุด)

คำที่สัมผัสกัน คือ เชื้อ - เมื่อ
ไหว - ใจ - ภัย

...ลูกหลานเหลนโหลนภายหน้า
อนาคตจะต้องมีประเทศไทย

จะได้มีพสุธาอาศัย
มียอมให้ผู้ใดมาทำลาย...

(เรารู้)

คำที่สัมผัสกัน คือ หน้า-ธา
คัย-ไทย-ให้

เราทะนงองอาจจากแกร่ง
หลังเลือดโลมพสุธาปฏิญาณ

ทุกหนแห่งผู้ศึกศึกเหี้ยมหาญ
แม่นภัยพาลรุกถิ่นแผ่นดินไทย...

(เรา - เหล่ารบ ๒๑)

คำที่สัมผัสกัน คือ แกร่ง-แห่ง
หาญ-ญาณ-พาล

๓.๑.๑.๑.๒ สัมผัสใน หมายถึง สัมผัสที่คล้องจองกันอยู่ในวรรคเดียวกัน สัมผัสในนิยมใช้ทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร มีวิธีผูกสัมผัส ๒ วิธี คือ

๓.๑.๑.๑.๒.๑ สัมผัสสระชนิด คือ ผูกสัมผัสติดกันไป สัมผัสชนิดนี้ในเพลงพระราชนิพนธ์พบมากเป็นอันดับสองรองจากสัมผัสอักษรชนิด สัมผัสสระชนิดทำให้เนื้อเพลงไพเราะ สละสลวย และช่วยเพิ่มความโดดเด่นพราวพรายของเนื้อเพลงให้ทวียิ่งขึ้น สัมผัสสระชนิดที่ปรากฏในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มี ๔ ประเภท ดังนี้

๓.๑.๑.๑.๒.๑.๑ สัมผัสสระชนิด ๒ คำ หมายถึง การนำคำที่สัมผัสสระเดียวกันมาชิดเคียงกัน ๒ คำ เป็นสัมผัสที่พบในเพลงพระราชนิพนธ์มากถึง ๔๐ เพลง มีเพียง ๒ เพลงเท่านั้นที่ไม่พบสัมผัสชนิดนี้ คือ เพลงพระราชนิพนธ์เมนูไข่ และ มาร์ชราชวัลลภ ตัวอย่างของสัมผัสสระชนิดกัน ๒ คำ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง

... নিজสังขารนั้นไม่เที่ยงเสี่ยงบุญกรรม
เชิญปวงเทวดาข้าให้ว่อน

ทุกคนเคยทำกรรมไว้ก่อน
ขอพรคุ้มไปชีวิตหน้า...

(แสงเทียน)

คำที่สัมผัสกัน คือ จัง – สั่ง , เทียง – เลียง , ทำ – กรรม
ดา – ข้ำ

...ใกล้ยามเมื่อแสง**ทองส่อง** ฉันคอย**มองจ้อง**ฟ้าเรื่องรำไร...
...เพลิดเพลิดนฤทัยฟังไก่อ่ประสานเสียงกัน ดอกมะลิวัลย์อวลกลิ่นระ**คนมณฑา**...
(ใกล้รุ่ง)

คำที่สัมผัสกัน คือ ทอง – ส่อง , มอง – จ้อง
คน – มณฑ

...แต่ก่อนเคยคลอเคลียกัน ทุกวัน**คืนรื่นอุรา**
ต้องอยู่**เดียวเปลี่ยว**วิญญูณ์ เหมือนดั่งนภาไร้ทินกร...
(ยามเย็น)

คำที่สัมผัสกัน คือ คืน – รื่น
เดียว – เปลี่ยว

...อยู่เดียวเปลี่ยวใจ**หทัยไฟ**ฝัน เดชกามเทพพันผูก**ใจให้**หลง
แม้เคยทำ**บุญคุณ**ส่ง ฟ้าคงปรา**ณีดี**อยู่...
(ทเวาพาคู่ฝัน)

คำที่สัมผัสกัน คือ หทัย – ไฟ , ใจ – ให้
บุญ – คุณ , ณี – ดี

...โอ้ลม**เอ๋ย**ซephyพัดเดือนมา มิให้**อุรา**ลืมหืมเดือน
เพียงเสียงเธอรำพันเดือน คำ**มัน**สัญญา
(เมื่อโสมส่อง)

คำที่สัมผัสกัน คือ เอ๋ย – ซephy
เพียง – เสียง , มัน – สัญญา

๓.๑.๑.๑.๒.๑.๒ สัมผัสสระชนิด ๓ คำ หมายถึง การนำคำที่สัมผัสสระเดียวกันมาชิด
เคียงกัน ๓ คำ สัมผัสประเภทนี้ปรากฏในเพลงพระราชนิพนธ์ทั้งหมด ๔ เพลง ได้แก่ เพลง
พระราชนิพนธ์แสงเทียน ดวงใจกับความรัก เพลินภูพิงค์ และภิรมย์รัก มีรายละเอียด
ดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง

จุดเทียน**บวงสรวงปวง**เทพเจ้า สวดมนต์**คำ**เข้าถึงคราวระทมทน...
(แสงเทียน)

คำที่สัมผัสกัน คือ บวง - สรวง - ปวง
คำคี่น**ภาดาราว** ปรากฏแสงดาวพรายตา...
...ตะวันฉาย**มาดารา**ราย ส่องแสงพริ้มพรายนัยน์ตา...
(ดวงใจกับความรัก)

คำที่สัมผัสกัน คือ ภา - ดา - รา
มา - ดา - รา

...สมใจก่อนนี้เคยอยากชมเขางาม ยามอ่อนแสง**ไฟได้ไป**ถึงคอยบุยเดี่ยวดาย...
(เพลินภูพิงค์)

คำที่สัมผัสกัน คือ ไฟ - ไป - ได้

ไว้คนเคียงข้าง โลก**อ้วง**ว้าง**หมาง**อารมณ์เศร้า...
(ภิรมย์รัก)

คำที่สัมผัสกัน คือ อ้วง - ว้าง - หมาง

๓.๑.๑.๑.๒.๑.๓ สัมผัสสระชนิด ๒ คู่ หมายถึง การนำคำที่สัมผัสสระเดียวกัน ๒
คำ มาชิดเคียงกัน ๒ คู่ โดยที่คำทั้งสองคู่จะไม่สัมผัสสระเดียวกัน สัมผัสชนิดนี้พบในเพลง
พระราชนิพนธ์ทั้งหมด ๑๐ เพลง มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

ขอฝันใฝ่ในฝันอันเหลือเชื่อ

ขอสู้ศึกทุกเมื่อไม่หวั่นไหว...

(ความฝันอันสูงสุด)

คำที่สัมผัสกัน คือ ใฝ่ – ใจ , ฝัน – ใจ , เหลือ – ใจ

๓.๑.๑.๑.๒.๒ สัมผัสสระคั่น คือ สัมผัสไม่ติดกันมีคำที่ไม่สัมผัสเข้ามาคั่นอยู่ระหว่างกลาง สัมผัสชนิดนี้ทำให้เกิดจังหวะลีลาในเนื้อเพลงตามจำนวนคำที่มาคั่น เช่น เว้น ๑ จังหวะ เว้น ๒ จังหวะ เป็นต้น สัมผัสสระคั่นในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ มี ๒ ประเภท ดังนี้

๓.๑.๑.๑.๒.๒.๑ สัมผัสสระโดยมีคำอื่นคั่นกลาง ๑ คำ หมายถึง การนำคำหนึ่งเข้ามาคั่นอยู่ระหว่างคำ ๒ คำที่สัมผัสสระเดียวกัน สัมผัสประเภทนี้พบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทั้งหมด ๓๑ เพลง มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...สุขก็วันนี้ สนุกก็วันนี้ **ศุกร์สิ้นทุกข์** ลายคราม...

(ศุกร์สัตถุลักษณะ)

คำที่สัมผัสกัน คือ ศุกร์ – ทุกข์

...ต่างเคยหยอก**เข้า**พะ**น้ำ**คลอ

ต่างคนต่างพ้อเพียงละเมอ

สบ**สุข**ความ**ทุกข์**คลายเพราะเธอ

ต่างปรนเปรอใจ...

(เตือนใจ)

คำที่สัมผัสกัน คือ เข้า – น้ำ

สุข – ทุกข์

ได้ยินเสียง**แว่ว**ดัง**แผ่ว**มาแต่ไกลไกล

ชุ่มชื่น**ฤทัย**หวาน**ใจ**จะปาน

ฟังเสียงบรรเลงกับ**เพลง**ประสาน

จากทิพย์**วิมาน**ประ**ทาน**กล่อมใจ...

...หม่อมวล**วิหค**บิน**ผกมา**แต่รั้งนอน

เฝ้า**เซย**ชิด**ซ้อน**ลิ้ม**ชม**บัวบาน

ยินเสียงบรรเลง**ดังเพลง**จับขาน

สอดคล้อง**กังวาน**ซาบ**ซ่าน**จับใจ

(ไถล่รุ่ง)

คำที่สัมผัสกัน คือ แว่ว – แผล่ว , ทัย – ไค

เลง – เพลง , มาน – ทาน

หค – ผก

เลง – เพลง , วาน – ชาน

...เราราชนาวิกโยธินของไทย เรารวมกายใจกันไว้เชิดชู
เป็นแนวปราการรุกทวนรบผลาญต่อต้านพร้อมพรู เข้าฟาดฟันรบรันศัตรูขอสู้ขาดใจ...
(มาร์ชราชนาวิกโยธิน)

คำที่สัมผัสกัน คือ ใจ – ไว้

การ – ทาน , ผลาญ – ต้าน , ฟัน – รัน , ตู – สู้

...รักห้องหู่ห้องนาคังดวงใจ รักป่าเขาลำเนาไพรแสนสุนทร
รักพฤษภารุกชาติที่ค้ายป่า รักปีกขาร้องกู่บนสิงขร...
(รัก)

คำที่สัมผัสกัน คือ เขา – เนา

ชาติ – คาย

๓.๑.๑.๑.๒.๒.๒ สัมผัสสระโดยมีคำอื่นคั่นกลาง ๒ คำ หมายถึง การแทรกคำ ๒ คำคั่นระหว่างคำที่สัมผัสสระเดียวกัน สัมผัสชนิดนี้มีปรากฏในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทั้งหมด ๑๗ เพลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...เสียงเพลงป่านเพลงวิมาน ประทานมากล่อม...

(คำหวาน)

คำที่สัมผัสกัน คือ ปาน – มาน

...ฟังเสียงเพลง

จันทร์ฉายมา

แหว่คังวังเวงเสียงครวญครงนภา

พรางพรายคาราดูงามฟ้าเพลินใจ...

(คำแล้ว)

คำที่สัมผัสกัน คือ เวง – เกรง

รา - ฟ้า

...โบราณสถานส่งนามประเทือง
รักชาติของเรา

เกียรติเมืองไทยจร*ไป*ทั่วแดน*ไกล*
*ไว้*เถิดผอง*ไทย...*

(แผ่นดินของเรา)

คำที่สัมผัสกัน คือ ไป – ไกล

ไว้ – ไทย

...ให้บรรดาปวงท่านสุขสันต์
*ให้*รู้เรื่อง*ในวันปีใหม่*

ทุกวันทุกคืนชื่นชม*ให้*สมฤ*ทัย*
ผองชาวไทยจงสวัสดิ...

(พรปีใหม่)

คำที่สัมผัสกัน คือ ให้ – ทัย

ให้ – ใน – ใหม่

...โลกเรานี้*เท่า*ไม่มียืนยัง

แต่ความรักเรา*จริง*คงคู่ฟ้า*ยัง*ยืน...

(แว่ว)

คำที่สัมผัสกัน คือ นี้ – มี

๓.๑.๑.๑.๒.๒.๓ สัมผัสสระโดยมีคำอื่นคั่นกลางมากกว่า ๒ คำ หมายถึง การแทรก
คำมากกว่า ๒ คำคั่นระหว่างคำที่สัมผัสสระเดียวกัน สัมผัสชนิดนี้มีปรากฏในเนื้อเพลง
พระราชนิพนธ์ทั้งหมด ๑๐ เพลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้
ตัวอย่าง

...เปรียบดั่งกับแสงตะวันตระการ ยังคงแสงงามสะ*คราญ*แสงทองขึ้น*นาน*เรื่อยมา...

...ผู้คนสัตว์*ไม่*จะตายตาม ตะวันสูญไปเป็น*ยาม*ล้วนมีแต่*ความ*มืดมน...

...ขาดความรักเหมือนชีวา*วาย* จะเป็นหรือ*ตาย*ทั้งใจและ*กาย*ไม่*วาย*โสกโทรม

(ดวงใจกับความรัก)

คำที่สัมผัสกัน คือ คราญ – นาน

ยาม – ความ

ตาย – กาย

ช่างงามทัศนัทวีเขตคามงดงามนำดู ทั้งมวลล้วนมีเป็นคู่ชิดชูเชยชมรมย์รื่น
แต่ฉันดวงใจผูกพันไฝ่ฝันทุกคืน เฝ้าปองเคียงครองคู่ชื่นให้รื่นเรใจ
โลกนั้นดั่งเมืองสวรรค์เทวัญสร้างไว้ พิศดูเป็นคู่ทุกสิ่งล้วนมีรักจริงยิ่งใหญ่
อันธรรมชาติไซ้ไร ใช้แรงความรักความใคร่ข้อมชีวิตให้ยืนยง...

(เทวาพาผู้ฝัน)

คำที่สัมผัสกัน คือ งาม – คาม

ฉัน – พัน

สิ่ง – จริง

ไซ้ – ใคร่ – ให้

เป่าก็วันนี้ เมาก็วันนี้ เมาแต่คนตรี ลายคราม...

(ศุกรีสัตย์ลักษณ์)

คำที่สัมผัสกัน คือ เป่า – เมา

นี้ – ตรี

...ไอ้ลมहनอลมพัดคืนวัน โบกโบยเพียงไหนกันพัดจนไม่รู้วันสงบเฮย...
...ไอ้ลมहनอลมพัดเลยไป โลกเคยรู้มันใดแล้วคงสุขสมใจยิ่งเฮย...

(สายลม)

คำที่สัมผัสกัน คือ ไหน – ไม่

กัน – วัน

ใด – ใจ

...วิญญาณยืนยงคู่ชนนาวิ คำรงเสรีศัตรูหลักสี่หนีไป...

(มาร์ชราชนาวิกโยธิน)

คำที่สัมผัสกัน คือ ริ – ลี้

๓.๑.๑.๒ สัมผัสอักษร คือ การใช้เสียงตัวอักษรพ้องกัน เป็นสัมผัสภายในวรรคเดียวกัน สัมผัสอักษรแบ่งเป็น ๓ ชนิด คือ

๓.๑.๑.๒.๑ สัมผัสอักษรชนิด สัมผัสอักษรชนิดไม่กำหนดเป็นคู่ ๆ อย่างสระ จะชิดกันเท่าไรก็ได้ เป็นสัมผัสชนิดกัน ๒ คำ ๓ คำ หรือสัมผัสกันทั้งวรรค ก็ได้ เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ปรากฏการใช้สัมผัสชนิดนี้มากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความสามารถและความประณีตของผู้ประพันธ์เนื้อเพลงในการเลือกสรรคำมาใช้ในบทเพลง นอกจากนี้สัมผัสอักษรชนิดยังช่วยเสริมให้เนื้อเพลงมีความไพเราะรื่นหูยิ่งขึ้นอีกด้วย สัมผัสอักษรชนิดแบ่งได้เป็น ๖ ประเภท ดังนี้

๓.๑.๑.๒.๑.๑ สัมผัสอักษรชนิด ๒ คำ หมายถึง การนำคำที่มีเสียงพยัญชนะต้นเดียวกันมาชิดกัน ๒ คำ สัมผัสชนิดนี้เป็นสัมผัสที่เด่นที่สุดและพบมากที่สุดในเพลงพระราชนิพนธ์ คือ พบถึง ๔๑ เพลง สัมผัสอักษรชนิดเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างความแพรวพราวให้แก่เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...**พระพรหม**ช่วยอำนวยการให้**ขึ้นฉ่ำ** เพื่อจะนำดับความร้อนใจ
น้ำฝน**หลังลง**มาจากฟ้าแดนไกล **พีชพรรณ**ไม้**ขึ้นยืน**ยง...

(สายฝน)

คำที่สัมผัสกัน คือ พระ – พรหม , ขึ้น – ฉ่ำ

หลัง – ลง , พีช – พรรณ , ขึ้น – ยง

...**จวบจน**ราตรี**เผลอ**ฉันทวง**จันทร์แจ่ม**ฟ้า พบความรักค้างใจ**มันเหมือน**ดวงตะวันกลางหล้า
สมพรจากฟ้า พระทรงประทานปวง**ข้าชีวิต**ในหล้า**ยืนยง**

(เทวาพาคู่ฝัน)

คำที่สัมผัสกัน คือ จวบ – จน , เผลอ – ฉันท , จันทร์ – แจ่ม , มัน – เหมือน
ยืน – ยง

นกน้อยคล้อยบินมาเดี่ยวดาย คิดคิดมิวายกังวลให้หม่นทุกข์หมอง
 ขาดมวลมิตรไว้คนสนิทคู่เคียงครอง หลงใหลหมายปองคนปรานี...
 (ชะตาชีวิต)

คำที่สัมผัสกัน คือ นก - น้อย , เดี่ยว - ดาย
 มวล - มิตร , คู่ - เคียง , หลง - ไหล

...ยามลมฝนพัดโบกโบยกระหน้า หยดหยาดน้ำน้ำหลังนอง
 ผีงูทั้งวิหคเหงาเศร้าหมอง เกื่อนกลาดพองมาลีร่วงโรยลงดิน
 (ลมหนาว)

คำที่สัมผัสกัน คือ โบก - โบย , หยด - หยาด
 ผีงู - ู , เกื่อน - กลาด , ร่วง - โรย

...ฟังเสียงเพลง แว่ดั่งวังเวงเสียงครวญเครงนภา
 จันทรฉายมา พร่างพรายคาราคูงามฟ้าเพลินใจ
 โขคนำหนูนบุญส่งมา งามหนักหนาพักตร์อำไพ...
 (คำแล้ว)

คำที่สัมผัสกัน คือ วัง - เวง , ครวญ - เครง
 พร่าง - พราย

นำ - หนูน , หนัก - หนา

๓.๑.๑.๒.๑.๒ สัมผัสอักษรขีด ๓ คำ หมายถึง การนำคำที่มีเสียงพยัญชนะต้น
 เดียวกันมาชิดกัน ๓ คำ สัมผัสชนิดนี้ช่วยให้เสียงของคำในเพลงไพเราะนุ่มนวลขึ้น พบ
 ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์จำนวนทั้งหมด ๒๗ เพลง มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...ใกล้ยามเมื่อแสงทองส่อง
...หมู่มวลวิหคบินผกมาแต่รงนอน

ฉันคอยมองจ้องฟ้าเรื่องรำไร...
เฝ้า**เชยชิดซ้อ**นลุ่มชมบัวบาน...
(ใกล้รุ่ง)

คำที่สัมผัสกัน คือ เรื่อง – รำ ไร
เชย – ชิด – ซ้อน

...ร่มเย็นมี**เว่นวายวัน**
...ร่างกายทรุดโทรมทุกส่วน

ด้วยความสัมพันธ์ยิ่งยง...
จิตใจ**ร้อนรวน**แรงอ่อน...
(อาทิตยอัสดง)

คำที่สัมผัสกัน คือ เว่น – วาย – วัน
ร้อน – รวน – แรง

เราทะนงองอาจจกางแกร่ง
หลัง**เลือดโลม**พสุธาปฎิญาณ

ทุกหนแห่งสู้ศึก**ฮึกเหี้ยม**หาญ
แม่นภัยพาลรุกถิ่นแผ่นดินไทย...
(เรา – เหล่าราบ ๒๑)

คำที่สัมผัสกัน คือ ฮึก – เหี้ยม – หาญ
หลัง – เลือด – โลม

...ขอตราพระเกี้ยว**ยั้งยืนยง**
...ขอตราพระเกี้ยว**ยั้งยืนยง**

นิติตประสงค์เป็นธงชัย...
(มหาจุฬาลงกรณ์)

คำที่สัมผัสกัน คือ ยั้ง – ยืน – ยง

...ไขไก่อ**ไอเอี่ยมอ้า**
...ไขไก่อ**ไอเอี่ยมอ้า**

อร่อยแท้อยากกิน...
(เมนูไข)

คำที่สัมผัสกัน คือ ไอ้ – เอี่ยม – อ้า

๓.๑.๑.๒.๑.๓ สัมผัสอักษรชนิด ๔ คำ หมายถึง การนำคำที่มีเสียงพยัญชนะเดียวกันมาชิดกัน ๔ คำ สัมผัสชนิดนี้แสดงให้เห็นความสามารถขั้นสูงของผู้ประพันธ์เนื้อเพลงที่สามารถเลือกใช้ถ้อยคำให้มีเสียงอักษรสัมผัสชิดกันได้มากถึง ๔ คำ ซึ่งนอกจากจะทำให้เนื้อเพลงไพเราะแล้ว ยังทำให้เนื้อเพลงโดดเด่นสะดุดหูผู้ฟังอีกด้วย สัมผัสชนิดนี้พบในเพลงพระราชนิพนธ์จำนวนทั้งสิ้น ๑๑ เพลง มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...คลอเคล้าพฤษยา**ชาติชื่นเชยชม** ชมสมตามอารมณ์ล่องเลยไป...
 ...ยามไร้ความสว่างห่างทินกร ยามรัก**จำจะจรจาก**กันไป
 (ยามเย็น)

คำที่สัมผัสกัน คือ ชาติ – ชื่น – เชย – ชม
 จำ – จะ – จร - จาก

...มี**ดมน**หมอง**มัว**ปานใด เยือกเย็นแจ่มใจรัฐจวน...
 (อาทิตย์อัสดง)

คำที่สัมผัสกัน คือ มีด – มน – หมอง – มัว

...เพลินหลงพร่ำเพื่อ**ภิรมย์** **โสม**สาด**แสงส่อง**มา...
 (เมื่อโสมส่อง)

คำที่สัมผัสกัน คือ โสม – สาด – แสง – ส่อง

...**ถูก**หลาน**เหลน**โหล**น**กายหน้า จะได้มี**พสุธา**อาศัย...
 (เรารู้)

คำที่สัมผัสกัน คือ ถูก – หลาน – เหลน – โหล

...เรา**เชื่อ**ชาติ**ชาย**ชา**ญ**ทหารกล้า ทหารเสื่อราชินีศรีสยาม...
 (เรา – เหล่าราบ ๒๑)

คำที่สัมผัสกัน คือ เชื่อ – ชาติ – ชาย – ชาญ

๓.๑.๑.๒.๑.๔ สัมผัสอักษรชนิด ๖ คำ หมายถึง การนำคำที่มีเสียงพยัญชนะเดียวกันมาชิดกัน ๖ คำ สัมผัสชนิดนี้เป็นสัมผัสที่โดดเด่นในด้านการใช้คำมากที่สุดเนื่องจากใช้เสียงพยัญชนะเดี่ยวติดต่อกันทั้งวรรคจำนวนถึง ๖ คำ และเข้าลักษณะที่เรียกว่า กลบทอักษรล้วน^๑ แม้สัมผัสชนิดนี้พบในเพลงพระราชนิพนธ์เพียงเพลงเดียว คือ แสงเทียน แต่ก็แสดงให้เห็นความสามารถขั้นสูงของผู้ประพันธ์เพลง และเพิ่มความแพรวพราวของเสียงอักษรในเพลงให้โดดเด่นยิ่งขึ้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

...โรครุมเร่าร้อนแรงโรย

หวนโหยอาวรณ์อ่อนใจ...

(แสงเทียน)

คำที่สัมผัสกัน คือ โรค - รุม - เร่า - ร้อน - แรง - โรย

๓.๑.๑.๒.๑.๕ สัมผัสอักษรชนิด ๒ คู่ หมายถึง การนำคำที่มีเสียงอักษรเดียวกัน ๒ คู่ มาชิดเคียงกัน โดยที่คำทั้ง ๒ คู่ ไม่ได้สัมผัสอักษรเดียวกัน สัมผัสชนิดนี้พบในเพลงพระราชนิพนธ์ทั้งหมด ๒๒ เพลง มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...รุ่งเดือนฉายพร่างพรายนภา

ยามเมื่อฝนมาแต่ไกล...

(สายฝน)

คำที่สัมผัสกัน คือ เดือน - ฉาย , พร่าง - พราย

...ตะวันฉายมาดาราฉาย

ส่องแสงพริ้มพรายนัยน์ตา...

(ดวงใจกับความรัก)

คำที่สัมผัสกัน คือ ส่อง - แสง , พริ้ม - พราย

^๑กลบทอักษรล้วน คือ วรรคที่มีสัมผัสอักษรเสียงเดี่ยวชิดกันทั้งวรรค เช่น โมงโมกมะม่วงไม้มุกมัน (พระยาอุปกิตศิลปสาร, ๒๕๔๖ : ๓๕๔)

...เฝ้าวอนพระทรงเสกพรให้วุ่นทุกวัน โสภทรวงดวงใจอัดอั้นตันตันอูรา...

(เทวาพาคูฟีน)

คำที่สัมผัสกัน คือ อัด - อั้น , ตัน - ต้น

ท่ามกลาง **ฟากฟ้ามัวหม่น** ลีวลมหลังฝนโปรยทั่ว
เยือกเย็นชีพเฉา มาแล้ว **จิตใจไหวหวาดกลัว** หวั่นฟ้าคำรามลั่น...
 ...อย่าเป็นอย่างสายลมเล่า **เปลี่ยนแปลงซิมเซา** เหลิงรักใหม่...

(สายลม)

คำที่สัมผัสกัน คือ ฟาก - ฟ้า , มัว - หม่น

เยือก - เย็น , ชีพ - เฉา

จิต - ใจ , ไหว - หวาด

เปลี่ยนแปลง , ซิม - เซา

...เปรียบปานเพลง **รักรัมสุมเศร้า** **เปลี่ยเปล่าร้าวรอน**...

(ในดวงใจนิรันดร์)

คำที่สัมผัสกัน คือ รัก - รัม , สุม - เศร้า

เปลี่ย - เปล่า , ร้าว - รอน

๓.๑.๑.๒.๑.๖ สัมผัสอักษรชิต ๓ คู่ หมายถึงการนำคำที่มีเสียงอักษรเดียวกัน ๓ คู่มาชิตกัน โดยที่คำทั้ง ๓ คู่ ไม่ได้สัมผัสอักษรเสียงเดียวกัน สัมผัสชนิดนี้ทำให้เนื้อเพลงนุ่มนวล ฟังรื่นหูยิ่งขึ้น เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ปรากฏสัมผัสอักษรชิต ๓ คู่ ๒ เพลง คือ เพลงพระราชนิพนธ์เทวาพาคูฟีน และสายลม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง

ช่างงาม **ทศน์ทิวเขตคามงดงาม** นำดู ทั้งมวลล้วนมีเป็นคู่ชิตชูเชยชมรมย์รื่น...

(เทวาพาคูฟีน)

คำที่สัมผัสกัน คือ ทศน์ - ทิว , เขต - คาม , งด - งาม

...เยือกเย็นชีพเฉาเมามัว

จิตใจไหวหวาดกลัวหวั่นฟ้าคำรามลั่น...

(สายลม)

คำที่สัมผัสกัน คือ เยือก – เย็น , ชีพ – เฉา , เมา – มัว

๓.๑.๑.๒.๒ สัมผัสอักษรคั่น สัมผัสอักษรคั่น คล้ายกับสัมผัสสระคั่น คือ สัมผัสไม่ติดกัน มีคำที่ไม่สัมผัสเข้ามาคั่นอยู่หว่างกลาง สัมผัสอักษรคั่นที่พบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แบ่งเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๓.๑.๑.๒.๒.๑ สัมผัสอักษรโดยมีคำอื่นคั่นกลางคำเดียว หมายถึง การแทรกคำหนึ่งคั่นระหว่างคำที่สัมผัสเสียงพยัญชนะเดียวกัน เป็นสัมผัสอักษรคั่นที่พบมากที่สุดคั่นในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ คือ จำนวน ๓๕ เพลง สัมผัสชนิดนี้ ช่วยทำให้เกิดจังหวะลีลาของถ้อยคำในเพลง นอกเหนือไปจากจังหวะดนตรีในทำนองเพลง มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...หากคำหวาน**ขาน**เอ๋ย

เพื่อเฉลยน้ำใจ...

(คำหวาน)

คำที่สัมผัสกัน คือ คำ – ขาน

...ขอ**ทูน**ขอ**เทิด**พระนามไท

พระคุณ**แนบ**ไว้ในรันดร

ของ**องค์**พระ**เอื้อ**อาทร

หลังพร**คุ้ม**ครอง...

(มหาจุฬาลงกรณ์)

คำที่สัมผัสกัน คือ ทูน – เทิด , แนบ – นี
องค์ – เอื้อ

...สุดจะ**เฝ้า**แต่**ฝัน**ทรงกระ**สั่น**พริ้นจิตเลย...

(แก้วดาววิญใจ)

คำที่สัมผัสกัน คือ เฝ้า – ฝัน , ทรง – สั่น

...ต้องลมเหล่าไม้เอนลั่ว
...อย่าเป็นอย่างสายลมเล่า

ดูใบลู่พลิ้วปลิวว่อน...
เปลี่ยนแปลงซึมเซาหลังรักใหม่...
(สายลม)

คำที่สัมผัสกัน คือ ลู่ - ลู่
อย่า - อย่าง

...จะ**สบ**ความสุขสันต์สำคัญที่ใจ
...เฝ้าแต่ยิ้มสู้ไปแล้วใจชื่นบาน...
(ยิ้มสู้)

คำที่สัมผัสกัน คือ สบ - สุข - สำ

๓.๑.๑.๒.๒.๒ สัมผัสอักษรโดยมีคำอื่นคั่นกลาง ๒ คำ หมายถึง การแทรก
คำ ๒ คำคั่นระหว่างคำที่สัมผัสเสียงพยัญชนะเดียวกัน สัมผัสชนิดนี้มีปรากฏในเนื้อเพลง
พระราชนิพนธ์ จำนวน ๒๐ เพลง มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...เปรียบเทียบสิ้นแสงยามแรงลมเป่า **ชีพ**ดับ**แอบ**เฉเหมือนเงาไร้ดวงเทียน...
(แสงเทียน)

คำที่สัมผัสกัน คือ ชีพ - เจา

...เฝ้าคอยรัก**เศร้า**เหงาใจ**แสน**หน่าย เปลี่ยนปานชีวาวางวายคล้ายสุขตรม...
(แก้วตาขวัญใจ)

คำที่สัมผัสกัน คือ เศร้า - แสน

...ดูจะลอยฟ้าดั่ง**ทิพย์**วิมาน**ทอง** แห่งอินทร์พรหมสองเสกสนององค์ท้าวไท...
(เพลินภูพิงค์)

คำที่สัมผัสกัน คือ ทิพย์ - ทอง

แก้วตาขวัญใจเธออยู่ห่างใดขวัญเอย **ขาดชู้คู่เชยรักเอยเดียวดาย...**
(แก้วตาขวัญใจ)

คำที่สัมผัสกัน คือ ขาด – คู่ , ชู้ – เชย

...ถึงม้วยมุดสู่สุดลมหายใจ ขอเทิดเกียรติชาติ**ไทยอยู่ทุกยาม**
(เรา – เหล่าราบ ๒๑)

คำที่สัมผัสกัน คือ ไทย – ทุก , อยู่ – ยาม

การใช้สัมผัสในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์นั้นเป็นลักษณะเด่นมากของเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ และแสดงให้เห็นว่าเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีความเป็นร้อยกรองสูง เพราะสัมผัสเป็นสิ่งที่พบในวรรณคดีหรือกวีนิพนธ์ นอกจากนี้การใช้สัมผัสจำนวนมากยังแสดงลักษณะความเป็นวรรณศิลป์ของเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ด้วย

๓.๑.๒ การเล่นเสียงวรรณยุกต์

การเล่นเสียงวรรณยุกต์ เป็นการนำลักษณะเด่นประการหนึ่งของภาษาไทยมาใช้ คือ การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำรูปเดียวกันให้ต่างกันตามเสียงวรรณยุกต์ การเล่นเสียงวรรณยุกต์ในเพลงพระราชนิพนธ์ พบทั้งหมด ๓ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์ยามคำลมหนาว และไกลกังวล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

...คำลงแล้วราตรีใหม่เคลื่อนมาพาใจให้**ขึ้นขึ้น**เชย...

(ยามคำ)

คำที่เล่นเสียงวรรณยุกต์ คือคำว่า **ขึ้น - ขึ้น** ซึ่งคำว่า “ขึ้น” เป็นเสียงวรรณยุกต์ตรี และคำว่า “ขึ้น” เป็นเสียงวรรณยุกต์โท นอกจากนี้เสียงของโน้ตเพลงในคำว่า **ขึ้น** และ **ขึ้น** ก็มีการไล่ระดับเช่นกัน คือ ระดับเสียงของโน้ตในคำว่า “ขึ้น” เป็นเสียง “เรสูง” ซึ่งมีระดับเสียงสูงกว่าโน้ตในคำว่า “ขึ้น” ที่เป็นเสียง “ที”

...อยู่ไกลกังวลชนม์ขึ้นฉ้ำ

หาดทรายและน้ำน้ำไกลเศร้า...

(ไกลกังวล)

คำที่เล่นเสียงวรรณยุกต์ คือ คำว่า **น้ำ - น้ำ** คำว่า “น้ำ” เป็นเสียงวรรณยุกต์ตรี และคำว่า “น้ำ” เป็นเสียงวรรณยุกต์สามัญ นอกจากนี้เสียงของโน้ตเพลงในคำว่า **น้ำ** และ **น้ำ** ก็มีการไล่ระดับเช่นกัน คือ ระดับเสียงของโน้ตในคำว่า “น้ำ” เป็นเสียง “เรสูง” ซึ่งมีระดับเสียงสูงกว่าโน้ตในคำว่า “น้ำ” ที่เป็นเสียง “โดสูง”

ยามลมฝนพัดโบกโบยกระหน่ำ

หยดหยาดน้ำน้ำหลังนง...

(ลมหนาว)

คำที่เล่นเสียงวรรณยุกต์ คือ คำว่า **หน่ำ - น้ำ - น้ำ** คำว่า “หน่ำ” เป็นเสียงวรรณยุกต์เอก คำว่า “น้ำ” เป็นเสียงวรรณยุกต์สามัญ และคำว่า “น้ำ” เป็นเสียงวรรณยุกต์ตรี นอกจากนี้เสียงของโน้ตเพลงในคำว่า **หน่ำ** **น้ำ** และ **น้ำ** ก็มีการไล่ระดับเช่นกัน คือ ระดับเสียงของโน้ตในคำว่า “หน่ำ” เป็นเสียง “โด” เป็นเสียงต่ำกว่าระดับเสียงของโน้ตในคำว่า “น้ำ” และ “น้ำ” ซึ่งเป็นเสียง “เร” และ “มี” ตามลำดับ

แม้ว่าการเล่นเสียงวรรณยุกต์ในเพลงพระราชนิพนธ์จะพบเพียง ๓ เพลง แต่ก็ให้ข้อสังเกตว่า ระดับเสียงสูงต่ำของคำที่เล่นเสียงวรรณยุกต์ในเนื้อเพลงนั้นตรงกับระดับเสียงสูงต่ำของโน้ตเพลง^๑ นั้นๆ ด้วยเช่นกัน เนื้อร้องและทำนองเพลงพระราชนิพนธ์จึงมีความสอดคล้องกลมกลืนกันเป็นอย่างดี

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ระดับเสียงของโน้ตเพลง เรียงลำดับจากโน้ตต่ำไปหาสูงได้ ดังนี้ โด(Do) เร (Re) มี(Mi) ฟา(Fa) โซ(So) ลา(La) ที(Ti) โด (ฉัชชา โสคติยานุรักษ์, ๒๕๔๓: ๕) นอกจากนี้ระดับเสียงกลางที่กล่าวถึงข้างต้นแล้ว ในงานวิจัยนี้ยังกล่าวถึงระดับเสียงของโน้ตซึ่งอยู่สูงกว่าระดับเสียงกลาง เรียกว่า โดสูง เรสูง มีสูง ฟาสูง โซสูง ลาสูง และทีสูง ตามลำดับ

๓.๑.๓ คำซ้อน

บรรจบ พันธเมธา (๒๕๓๐) กล่าวถึงคำซ้อนว่า หมายถึง การนำคำเดียวที่มีความหมายหรือเสียงใกล้เคียงกันมาซ้อนกันแล้วเกิดความหมายใหม่ ซึ่งอาจจะใกล้เคียงกับความหมายเดิมของคำเดี่ยวแต่ละคำ คำซ้อนแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ คำซ้อนเพื่อความหมาย และคำซ้อนเพื่อเสียง

คำซ้อนเพื่อความหมายมุ่งเน้นความหมายของคำที่นำมาซ้อนกันเป็นหลัก เป็นการนำคำเดียวที่มีความหมายสมบูรณ์มาซ้อนกัน เกิดเป็นคำใหม่และมีความหมายใหม่ซึ่งยังคงมีเค้าความหมายเดิม ส่วนคำซ้อนเพื่อเสียงนั้นมุ่งเน้นที่เสียงของคำเป็นหลัก เป็นการนำคำที่เสียงเกิดระดับเดียวกัน หรือใกล้เคียงกันมาซ้อนกัน ซึ่งคำเดียวที่นำมาซ้อนกันนั้นอาจไม่มีคำใดมีความหมายเลย หรือมีความหมายในคำใดคำหนึ่ง และเมื่อนำมาซ้อนแล้วเกิดความหมายใหม่ ซึ่งอาจจะมีเค้าความหมายเดิมหรือไม่ก็ได้ แต่ส่วนใหญ่ความหมายที่เกิดใหม่มักไม่มีเค้าความหมายเดิม

การใช้คำซ้อน เป็นกลวิธีทางภาษาที่โดดเด่นมากในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ จากการศึกษาเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทั้ง ๔๒ เพลงพบว่า มีเพียงเพลงเดียวเท่านั้นที่ไม่มีคำซ้อน คือ เพลงพระราชนิพนธ์เมนูไข่ การใช้คำซ้อนในเพลงพระราชนิพนธ์ มี ๔ รูปแบบ ดังนี้

๓.๑.๓.๑ คำซ้อน ๒ พยางค์ หมายถึง คำซ้อนที่มีจำนวน ๒ พยางค์ คำซ้อนลักษณะนี้พบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ จำนวนทั้งสิ้น ๓๕ เพลง จัดเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ คำซ้อนเพื่อความหมาย และคำซ้อนเพื่อเสียง มีรายละเอียดดังนี้

๓.๑.๓.๑.๑ คำซ้อนเพื่อความหมาย

คำซ้อน ๒ พยางค์ที่เป็นคำซ้อนเพื่อความหมายที่พบในเพลงพระราชนิพนธ์ แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๓.๑.๓.๑.๑.๑ คำซ้อนเพื่อความหมายแบบสัมผัสอักษร

คำซ้อนเพื่อความหมายแบบสัมผัสอักษร หมายถึง การนำคำที่มีเสียงพยัญชนะต้นเดียวกันมาซ้อนกัน คำซ้อนประเภทนี้นอกจากจะช่วยเน้นย้ำความหมายของคำที่นำมาซ้อนให้ชัดเจนขึ้นแล้ว ยังทำให้เสียงของคำไพเราะนุ่มนวลยิ่งขึ้นด้วย ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์พบคำซ้อนประเภทนี้ถึง ๔๐ เพลง มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...อยู่เดียวเปลี่ยวใจหทัย**ไฟฝัน**

เดชงามเทพ**พันผูก**ใจให้หลง...

(ท้าวพาคูฝัน)

ไฟฝัน เกิดจากคำว่า “ไฟ” ซ้อนกับคำว่า “ฝัน” ซึ่งมีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียงเดียวกัน คือ /f/ คำว่า ไฟ มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า มุ่ง, หวัง, โกร, ผูกพัน คำว่า ฝัน มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า เห็นเป็นเรื่องราวเมื่อหลับ, นึกเห็น, นึกเห็นสิ่งที่เป็นไปได้ เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า ไฟฝัน มีความหมายไปในทางเดียวกัน แปลว่า คิด อยากได้ มุ่งหวังช่วยเพิ่มน้ำหนักของคำให้มากกว่าคำว่า ไฟ หรือ ฝัน คำเดียว

พันผูก เกิดจากคำว่า “พัน” ซ้อนกับคำว่า “ผูก” ซึ่งมีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง /ph/ เหมือนกัน คำว่า พัน มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า วนรอบด้วยสิ่งที่เป็นเส้นสาย หรือสิ่งที่มีลักษณะเช่นนั้น, ม้วน คำว่า ผูก มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า เอาเชือกเป็นต้น สอดคล้องกันทำให้เกิดเป็นเงื่อน เพื่อทำให้มันหรือติดต่อกันในตัวเองกับสิ่งอื่น , ติดต่อหรือติดพันกันแน่นกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง, ติดพันกันด้วยเรื่องสิทธิและหน้าที่ตามที่ตกลงกัน เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า พันผูก หรือ ผูกพัน มีความหมายไปในทางเดียวกัน แปลว่า มีความเป็นห่วงกังวล เพราะรักใคร่ เป็นต้น ช่วยเพิ่มน้ำหนักของคำให้เห็นภาพความสัมพันธ์ทางจิตใจได้ดีกว่าคำว่า พัน หรือ ผูก คำเดียว

...สายลมเวียนกลางทาง

รักกลับ**จีตอง**ห่างไป

ไอ้ลมหวาน

สายลม**แปรปรวน**ไปได้...

(รักคืนเรือน)

จีจาง เกิดจากคำว่า “จีด” ซ้อนกับคำว่า “จาง” ซึ่งมีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง /c/ เหมือนกัน คำว่า จีด มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า คำว่า ไม่เต็ม ไม่เปรี้ยว, ไม่เข้ม, ไม่สนุก, ไม่ครึกครื้น จาง มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า น้อยไป, ลดไป, ไม่เข้ม เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า จีจาง มีความหมายไปในทางเดียวกัน แปลว่า คลายลง, เหินห่าง ช่วยเจือจางความรู้สึกให้เบาบางยิ่งขึ้น กว่าใช้คำว่า จีด หรือ จาง คำเดียว

แปรปรวน เกิดจากคำว่า “แปร” ซ้อนกับคำว่า “ปรวน” ซึ่งมีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง /pr/ เหมือนกัน คำว่า แปร มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า เปลี่ยนกลายเป็นจากลักษณะหรือภาวะเดิม คำว่า ปรวน มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า แปรปรวน มีความหมายไปในทางเดียวกัน แปลว่า เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาไม่อยู่ที่เป็นปกติ, รวนเร ช่วยเพิ่มน้ำหนักของคำให้มากกว่าคำว่า แปร หรือ ปรวน คำเดียว

ไร้เธอหมายมั่น

สุดโศกศัลย์ทุกวันหมองไหม้...

(ภิรมย์รัก)

หมายมั่น เกิดจากคำว่า “หมาย” ซ้อนกับคำว่า “มั่น” ซึ่งมีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง /m/ เหมือนกัน คำว่า หมายถึง มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า มุ่ง, คาด, กะ คำว่า มั่น มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า แน่, แน่นอน เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า หมายมั่น มีความหมายไปในทางเดียวกัน แปลว่า มุ่งหมายอย่างแน่วแน่, มั่นหมาย ช่วยเพิ่มน้ำหนักของคำให้มากกว่าคำว่า หมาย หรือ มั่น คำเดียว

โศกศัลย์ เกิดจากคำว่า “โศก” ซ้อนกับคำว่า “ศัลย์” ซึ่งมีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง /s/ เหมือนกัน คำว่า โศก มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า ความทุกข์ ความเศร้า ความเดือดร้อนใจ คำว่า ศัลย์ มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ว่า ลูกศร หรือของมีปลายแหลมอื่นๆ เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า โศกศัลย์ มีความหมายไปในทางเดียวกัน คือความรู้สึกเศร้าโศกหรือถูกทิ่มแทง ให้เจ็บปวดใจช่วยเพิ่มน้ำหนักของคำให้รู้สึกเศร้าหมองมากกว่าคำว่า โศก หรือ ศัลย์ คำเดียว

หมองไหม้ เกิดจากคำว่า “หมอง” ซ้อนกับคำว่า “ไหม้” ซึ่งมีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง /m/ เหมือนกัน คำว่า หมอง มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า ชุ่น, มัว คำว่า ไหม้ มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า ติดเชื้อไฟ, ลุก, เผา, ถูกความร้อนจนเกรียมหรือจนเป็นถ่าน, เกรียม, ดำคล้ำ เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า หมองไหม้ มีความหมายไปในทางเดียวกัน ช่วยเพิ่มน้ำหนักของคำให้รู้สึกทุกข์ตรอมตรมใจมากกว่าคำว่า หมอง คำเดียว

...ท่ามกลางฟากฟ้า**มัวหม่น** ลีวลมหลังฝนโปรยทั่ว
เยือกเย็นซีพเจา**เมามัว** **จิตใจ**ไหวหวาดกลัวหวั่นฟ้าคำรามลั่น...
 (สายลม)

มัวหม่น เกิดจากคำว่า “มัว” ซ้อนกับคำว่า “หม่น” ซึ่งมีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง /m/ เหมือนกัน คำว่า มัว มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า ไม่แจ่ม ไม่กระจ่าง คำว่า หม่น มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า มีลักษณะมัวๆ หรือ คล้ำๆ , ไม่ส่องใส, ไม่สบายใจ, ไม่เบิกบาน เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า มัวหม่น มีความหมายไปในทางเดียวกัน ให้ภาพสีที่หมองลงมากกว่าคำว่า มัว หรือ หม่น คำเดียว

เยือกเย็น เกิดจากคำว่า “เยือก” ซ้อนกับคำว่า “เย็น” ซึ่งมีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง /j/ เหมือนกัน คำว่า เยือก มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า อาการที่รู้สึกหนาวสะท้านถึงชั่วหัวใจ คำว่า เย็น มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า มีความรู้สึกตามผิวหนังเหมือนถูกน้ำแข็ง เป็นต้น เมื่อนำมารวมกันเป็นคำว่า เยือกเย็น มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ แปลว่า มีจิตใจหนักแน่น ไม่ฉุนเฉียวโกรธง่าย แต่ในเนื้อเพลงนี้ เยือกเย็น หมายถึง ความรู้สึกหวั่นไหวสะท้านในใจ เมื่อนำมาซ้อนกันช่วยเพิ่มน้ำหนักของคำให้รู้สึกถึงความหนาวเยือกสะท้านใจมากกว่าคำว่า เยือก หรือ เย็น คำเดียว

เมามัว เกิดจากคำว่า “เมา” ซ้อนกับคำว่า “มัว” ซึ่งมีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง /m/ เหมือนกัน คำว่า เมา มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า อาการที่มึนจนลืมตัวขาดสติเพราะฤทธิ์เหล้าฤทธิ์ยา คำว่า มัว มี

ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า ไม่แจ่ม ไม่กระจ่าง เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า เมามัว มีความหมายไปในทางเดียวกัน แปลว่า หลงละเลิง ช่วยเพิ่มน้ำหนักของคำให้มากกว่าคำว่า เมา หรือ มัว คำเดียว

จิตใจ เกิดจากคำว่า “จิต” ซ้อนกับคำว่า “ใจ” ซึ่งมีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง /c/ เหมือนกัน คำว่า จิต มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า ใจ,สิ่งที่มีหน้าที่รู้ คิดและนึก คำว่า ใจ มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า สิ่งที่ทำหน้าที่รู้ รู้สึก นึก และคิด เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า จิตใจ มีความหมายไปในทางเดียวกัน แปลว่า ใจ, อารมณ์ทางใจ ช่วยเพิ่มน้ำหนักของคำให้มากกว่าคำว่า จิต หรือ ใจ คำเดียว

เจียวรงจี้
สถานเรียนเกษตรนั้น

ก่อเกิดไม่ตรีสามัคคีมัน
เราผูกพันบูชา...
(เกษตรศาสตร์)

ก่อเกิด เกิดจากคำว่า “ก่อ” ซ้อนกับคำว่า “เกิด” ซึ่งมีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง /k/ เหมือนกัน คำว่า ก่อ มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า ทำให้เกิดขึ้น มีขึ้น หรือเป็นรูปขึ้น คำว่า เกิด มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า เป็นขึ้น, มีขึ้น, กำเนิด; มีขึ้นเป็นขึ้นโดยกะทันหัน เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า ก่อเกิด มีความหมายไปในทางเดียวกันช่วยเพิ่มน้ำหนักของคำให้มากกว่าคำว่า ก่อ หรือ เกิด คำเดียว

ผูกพัน เกิดจากคำว่า “ผูก” ซ้อนกับคำว่า “พัน” ซึ่งมีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง /ph/ เหมือนกัน คำว่า ผูก มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า เอาเชือกเป็นต้นสอดคล้องกันทำให้เกิดเป็นเงื่อน เพื่อทำให้มันหรือติดต่อกันในตัวกับสิ่งอื่น , ติดต่อหรือติดพันกันแน่นกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง, ติดพันกันด้วยเรื่องสิทธิและหน้าที่ตามที่ตกลงกัน คำว่า พัน มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า วนรอบด้วยสิ่งที่เป็นเส้นสาย หรือสิ่งที่มีลักษณะเช่นนั้น, ม้วน เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำว่า ผูกพัน มีความหมายไปในทางเดียวกัน แปลว่า มีความเป็นห่วงกังวล เพราะรักใคร่ เป็นต้น ทำให้รู้สึกถึงความสัมพันธ์ทางจิตใจมากกว่าคำว่า ผูก หรือ พัน คำเดียว

๓.๑.๓.๑.๑.๒ คำซ้อนเพื่อความหมายแบบไม่สัมผัสอักษร

คำซ้อนเพื่อความหมายแบบไม่สัมผัสอักษรในที่นี้ หมายถึง การนำคำสองคำที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน หรือมีความหมายในทางตรงข้ามกันมาซ้อนกัน โดยที่ทั้งสองคำนั้นไม่ได้มีเสียงพยัญชนะต้นเดียวกัน คำซ้อนประเภทนี้ไม่ได้ช่วยเพิ่มความไพเราะของถ้อยคำแต่ใช้เพื่อบ่งชี้ความหมายของคำในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ให้หนักแน่น ชัดเจนและครอบคลุมยิ่งขึ้น เพลงพระราชนิพนธ์ปรากฏคำซ้อน ๒ พยางค์แบบไม่สัมผัสอักษรทั้งหมด ๒๐ เพลง มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

จุดเทียนบวงสรวงปวงเทพเจ้า สวคมนตรีคำเข้าถึงคราวระทมทน...
...นิจจึงสังขารนั้นไม่เที่ยงเสียดบุญกรรม ทุกคนเคยทำกรรมไว้ก่อน...

(แสงเทียน)

คำเข้า เกิดจากคำว่า “คำ” ซ้อนกับคำว่า “เข้า” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายตรงข้ามกัน คำว่า คำ มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า เวลาเม็ดตอนต้นของกลางคืน คำว่า เข้า มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า เวลาระหว่างรุ่งสว่างกับสาย, เวลาตั้งแต่รุ่งสว่างถึงเที่ยง เมื่อนำมาซ้อนกันแล้วหมายถึงเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน ให้ความหมายที่กว้างขึ้นกว่าใช้คำว่า คำ หรือ เข้า คำใดคำหนึ่ง

บุญกรรม เกิดจากคำว่า “บุญ” ซ้อนกับคำว่า “กรรม” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายตรงข้ามกัน คำว่า บุญ มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า การกระทำความดีตามหลักคำสอนในศาสนา; ความดี, คุณงามความดี คำว่า กรรม มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า การ ,การกระทำ, การกระทำที่ส่งผลร้ายมายังปัจจุบัน, บาป, เคาระห์ เมื่อนำมาซ้อนกันแล้วให้หมายถึง ผลของการกระทำทั้งดีและร้าย ให้ความหมายกว้างกว่าใช้คำว่า บุญ หรือ กรรม คำใดคำหนึ่ง

...ยามนี้จำต้องพรากจากดวงใจ
แต่ก่อนเคยคลอเคลียกัน

โกลแสนโกลสุดห่วงยอดดวงตา
ทุกวันคืนรื่นอุรา...

(ยามเย็น)

พรากจาก เกิดจากคำว่า “พราก” ซ้อนกับคำว่า “จาก” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน คำว่า พราก มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า จากไป, พาเอาไปเสียดจ, แยกออกจากกัน, เอาออกจากกัน คำว่า จาก มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า ออกพ้นไป เมื่อนำมาซ้อนกันแล้วช่วยย่ำให้รู้สึกถึงการต้องร้างรากันได้ชัดเจนขึ้นกว่าใช้คำว่า พราก หรือ จาก คำใดคำหนึ่ง

วันคืน เกิดจากคำว่า “วัน” ซ้อนกับคำว่า “คืน” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายตรงข้ามกัน คำว่า วัน มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า ระยะเวลา ๒๔ ชั่วโมง ตั้งแต่ย่ำรุ่งถึงย่ำรุ่ง หรือตั้งแต่เที่ยงคืนถึงเที่ยงคืน, ระยะเวลา ๑๒ ชั่วโมงตั้งแต่ย่ำรุ่งถึงย่ำค่ำ คำว่า คืน มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่าระยะเวลาตั้งแต่ย่ำค่ำถึงย่ำรุ่ง, เวลากลางคืน เมื่อนำมาซ้อนกันแล้วหมายรวมถึงเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน ให้ความหมายกว้างกว่าใช้คำว่า วัน หรือ คืน คำใดคำหนึ่ง

...หวังคอย

คอยเฝ้า**โมงยาม**...

(อาทิตย้อบแสง)

โมงยาม เกิดจากคำว่า “โมง” ซ้อนกับคำว่า “ยาม” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน คำว่า โมง มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า วิธีนับเวลาตามประเพณีในเวลากลางวัน คำว่า ยาม มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า ชื่อส่วนแห่งวัน ยามหนึ่งมี ๓ ชั่วโมง รวมวันหนึ่งมี ๘ ยาม เมื่อนำมาซ้อนกันแล้วให้ความหมายเกี่ยวกับเวลาเหมือนกัน ช่วยเน้นย้ำความหมายของคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น กว่าใช้คำว่า โมง หรือ ยาม คำใดคำหนึ่ง

...ครั้นแล้ว**เวรกรรม**ชาติไหน

ระดมกัน**ผลักไถ**ร่าห่าง...

(เมื่อโสมส่อง)

เวรกรรม เกิดจากคำว่า “เวร” ซ้อนกับคำว่า “กรรม” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน คำว่า เวร มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า ความพยาบาท, ความปองร้าย, บาป คำว่า กรรม มี

ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่าการ ,การกระทำ, การกระทำที่ส่งผลร้ายมายังปัจจุบัน, บาป, เกราะห้ เมื่อนำมาซ้อนกันแล้วหมายถึงการกระทำที่สนองผลร้ายซึ่งทำได้แต่ปางก่อน ให้ความหมายที่หนักแน่นขึ้นกว่าใช้คำว่า เเว หรือ กรรม คำใดคำหนึ่ง

ผลักไส เกิดจากคำว่า “ผลัก” ซ้อนกับคำว่า “ไส” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน คำว่า ผลัก มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า ใช้มือดันให้พ้นตัวหรือให้เคลื่อนที่ไปทันที คำว่า ไส มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า เสือกไป, ผลักไป, ส่งไป, รุนไป, ดันไป เมื่อนำมาซ้อนกันแล้วหมายถึงกิริยาที่ดันออกไปจากตัว ช่วยย้ำความหมายให้ชัดเจนกว่าใช้คำว่า ผลัก หรือ ไส คำใดคำหนึ่ง

...ไร้เดือนเดือนไม่แลเห็น

ก็เป็นสุขใจไม่วาย...

(ไร้เดือน)

แลเห็น เกิดจากคำว่า “แล” ซ้อนกับคำว่า “เห็น” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน คำว่า แล มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า ดู, มอง คำว่า เห็น มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า อาการของตาที่ประสมรูป, ปรากฏแก่ตา, ปรากฏแก่ใจ, คิดรู้ เมื่อนำมาซ้อนกันแล้วช่วยย้ำความหมายของคำให้เห็นภาพในการมองมากขึ้น

๓.๑.๓.๑.๒ คำซ้อนเพื่อเสียง

คำซ้อนเพื่อเสียงในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์นั้น ส่วนใหญ่เป็นคำซ้อนแบบสัมผัสอักษรเนื่องจากต้องการเน้นเสียงของคำซ้อนนั้นมากกว่าเน้นความหมาย ซึ่งความหมายของคำซ้อนเพื่อเสียงในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์นั้น อาจมีความหมายที่พยางค์หรือคำหน่วยใดหน่วยหนึ่ง หรืออาจมีความหมายทั้งสองหน่วย แต่เมื่อนำมาซ้อนกันแล้วเกิดความหมายใหม่ที่คงเค้าความหมายเดิมของหน่วยใดหน่วยหนึ่งไว้ หรืออาจไม่มีความหมายเลยทั้งสองหน่วยแต่เมื่อนำมาซ้อนกันแล้วมีความหมายก็ได้ รายละเอียดเรื่องคำซ้อนเพื่อเสียงในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...ยามค้ำลง**โพล้เพล้**ถ่ายเทพระภา ในเมื่อยามทิวาต่อราตรีกาล...

(ยามค้ำ)

โพล้เพล้ เกิดจากคำว่า “โพล้” และ “เพล้” คำว่า โพล้เพล้ มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒ ว่า เวลาพลบค่ำ เวลาจวนค่ำ เวลาเข้าได้เข้าไฟ

ฟังเสียงเพลง

แหว่คัง**วังเวง**เสียง**ครวญ**เครงนภา...

(ค้ำแล้ว)

วังเวง เกิดจากคำว่า “วัง” และ “เวง” คำว่า วังเวง มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒ ว่า ลักษณะบรรยากาศที่สงบเยือกเย็นทำให้เกิดความรู้สึกอ้างว้าง ว้าเหว่ เปล่าเปลี่ยวใจ

ครวญเกิดจากคำว่า “ครวญ” และ “เครง” คำว่า ครวญ มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒ ว่า ร้องรำพัน ส่วนคำว่า เครง ไม่ปรากฏความหมายในพจนานุกรม คำว่า ครวญเครง มีความหมายที่คำว่า ครวญ

...ซี วิง ลาย คราม ต้องไม่แสดง **รุ่มร่าม**...

(สุกฤษ์สัญลักษณ์)

รุ่มร่าม เกิดจากคำว่า “รุ่ม” และ “ร่าม” คำว่า รุ่มร่าม มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒ ว่า เกินพอดี, เกินที่ควรเป็น, ไม่กะทัดรัด, ไม่รัดกุม, ไม่เรียบร้อย

...ในห้วงฝัน**เรื่องรอง**

ด้วยภาพผองถ่ายของพร่างพราย...

(ฝัน)

เรื่องรอง เกิดจากคำว่า “เรื่อง” และ “รอง” คำว่า เรื่องรอง มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒ ว่า สุกปลั่ง

...จวบวันทิวา**ฉิดฉั่น**ตะวันสดใส ฟ้าดลบันดาลรักให้สมดังดวงใจมุ่งมั่น...

(เทวาพาคูฝัน)

เจ็ดฉัน เกิดจากคำว่า “เจ็ด” และ “ฉัน” คำว่า เจ็ดฉัน มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ว่า งาม, เปรสิพริ้ง

จากรายละเอียดการใช้คำซ้อน ๒ พยางค์ คือ คำซ้อนเพื่อความหมาย และคำซ้อนเพื่อเสียงดังที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่าคำซ้อนเพื่อความหมายช่วยเน้นย้ำความหมายของคำ ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ให้มีน้ำหนักชัดเจนขึ้น ในขณะที่เดียวกันคำซ้อนเพื่อเสียงและคำซ้อนเพื่อความหมายที่พบส่วนใหญ่เป็นคำซ้อนแบบสัมผัสอักษร คือ มีเสียงพยัญชนะต้นเดียวกัน เป็นความโดดเด่นอีกประการหนึ่งของเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ ทำให้เกิดเสียงสัมผัสคล้องจองกันช่วยให้การออกเสียงถ้อยคำในเพลงราบรื่นนุ่มนวลยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังแสดงความเป็นวรรณศิลป์ของเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ในด้านเสียงของคำที่นำมาใช้อีกด้วย

๓.๑.๓.๒ คำซ้อน ๓ พยางค์

คำซ้อน ๓ พยางค์ ในที่นี้ หมายถึง คำซ้อนที่มีจำนวน ๓ พยางค์ เกิดจากการนำคำซ้อน ๒ พยางค์มาซ้อนกับคำเดี่ยวที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน เมื่อซ้อนกันแล้วจึงช่วยย้ำความหมายของคำให้ชัดเจนหนักแน่นยิ่งขึ้น คำซ้อน ๓ พยางค์ที่พบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีทั้งคำซ้อนเพื่อเสียง ๒ พยางค์ซ้อนกับคำเดี่ยว และคำซ้อนเพื่อความหมาย ๒ พยางค์ซ้อนกับคำเดี่ยว เมื่อนำมาซ้อนกันเป็นคำซ้อน ๓ พยางค์แล้ว บางคำอาจเกิดการสัมผัสอักษรหรือสัมผัสสระซึ่งนอกจากความหมายของคำที่ซ้อนกันจะชัดเจนหนักแน่นขึ้นแล้ว ยังทำให้เสียงของคำไพเราะนุ่มนวลขึ้นด้วย คำซ้อนประเภทนี้พบในเพลงพระราชนิพนธ์ทั้งหมด ๑๕ เพลง มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

..เปรียบเทียนสิ้นแสงยามแรงลมเป่า **ชีพดับอับเฉา**เหมือนเงาไร้ดวงเทียน...

(แสงเทียน)

ดับอับเฉา เกิดจากคำว่า “ดับ” ซ้อนกับคำว่า “อับเฉา” ทั้งสองคำนี้มีความหมายไปในทางเดียวกัน คำว่า ดับ มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า สูญสิ้นไป, สิ้นแสง, ทำให้สิ้น, หยุดหรือทำให้หยุด ส่วนคำว่า อับเฉา มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า ไม่สดชื่น,

ไม่ขึ้นบาน เมื่อนำทั้งสองคำมาซ้อนกันช่วยเน้นย้ำความหมายของทั้งสองคำให้รู้สึกถึง
บรรยากาศความมืดมน ความหม่นหมอง การสูญเสีย

...ใกล้ยามเมื่อแสงทองส่อง ถันคอยมองจ้องฟ้า**เรื่องรำไร**...

(ใกล้รุ่ง)

เรื่องรำไร เกิดจากคำว่า “เรื่อง” ซ้อนกับคำว่า “รำไร” ทั้งสองคำนี้มีความหมายไปในทางเดียวกัน คำว่า เรื่อง มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า มีแสงน้อยๆ อย่างเมงคาเรื่อง หรือ หิ่งห้อย ส่วนคำว่า รำไร มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า เล็กน้อย, อาการที่เห็นไม่ชัดเต็มที่เพราะอยู่ในระยะไกลหรือมีอะไรบัง เป็นต้น เมื่อนำทั้งสองคำมาซ้อนกันจะทำให้เห็นภาพแสงอาทิตย์ในยามเช้าตรู่ได้ชัดเจนขึ้น

...ชื่นชมสมดังดวงใจ สบ**สุขสดใส**हत्यान...

(ยามค่ำ)

สุขสดใส เกิดจากคำว่า “สุข” ซ้อนกับคำว่า “สดใส” ทั้งสองคำนี้มีความหมายไปในทางเดียวกัน คำว่า สุข มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า ความสบายกายสบายใจ ส่วนคำว่า สดใส มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า ผ่องใส, ไม่ขุ่นมัว เมื่อนำทั้งสองคำมาซ้อนกันจะช่วยเน้นให้เห็นบรรยากาศของความสุขสนุกสนานรุ่งเรืองได้มากขึ้น

...ทิวราตรี**ตรมชบเซา** ส่งความอับเฉาสู่ดวงใจ...

(ภิรมย์รัก)

ตรมชบเซา เกิดจากคำว่า “ตรม” ซ้อนกับคำว่า “ชบเซา” ทั้งสองคำนี้มีความหมายไปในทางเดียวกัน คำว่า ตรม มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า ระทม, เจ็บอยู่ภายในเรื่อยไป ส่วนคำว่า ชบเซา มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า หงอยท้อ, เจ็บเหงา, ไม่

เบิกบาน; ไม่คึกคักเช่นเดิม เมื่อนำมาซ้อนกันแล้วช่วยเน้นให้เกิดความรู้สึกสลดหดหู่หมองเศร้ามากยิ่งขึ้น

...รบนันพันฟาดไม่**ขลาดห้วนไหว** มีศึกมาไกลไม่**ห้วนครั้นคร้าม**ริปู...
(มาร์ชราชวัลลภ)

ขลาดห้วนไหว เกิดจากคำว่า “ขลาด” ซ้อนกับคำว่า “ห้วนไหว” ทั้งสองคำนี้มีความหมายไปในทางเดียวกัน คำว่า ขลาด มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า มั๊กกลัว, ไม่กล้า ส่วนคำว่า ห้วนไหว มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า สั่นสะเทือน, โอนเอน เมื่อนำมาซ้อนกันแล้วช่วยเน้นความรู้สึกห้วนไหวหวาดกลัวในใจให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น

ห้วนครั้นคร้าม เกิดจากคำว่า “ห้วน” ซ้อนกับคำว่า “ครั้นคร้าม” ทั้งสองคำนี้มีความหมายไปในทางเดียวกัน คำว่า ห้วน มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า พร่น, มีอาการกริ่งเกรงไป ส่วนคำว่า ครั้นคร้าม มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า เกรงขาม, รู้สึกพร่นพรึง, สะทกสะท้านด้วยความกลัว เมื่อนำมาซ้อนกันแล้วช่วยเน้นความรู้สึกสะทกสะท้านหวาดกลัวในใจให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากตัวอย่างที่นำมากล่าวในข้างต้นแล้ว ยังมีข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับคำซ้อน ๓ พยางค์ที่พบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ คือ สามารถแยกได้เป็นคำซ้อน ๒ คำ โดยที่คำซ้อน ๒ คำนี้มีคำซ้ำกันอยู่ ๑ คำ เมื่อตัดคำที่ซ้ำกันออกแล้วสามารถรวมคำที่เหลือเป็นคำซ้อน ๓ พยางค์ได้มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...ตั้งหน้าขึ้นเอาไว้อยู่ใจด้วยเพลง ไยนี้**กลัวหวาดเกรง**ยืมสู้...
(ยืมสู้)

กลัวหวาดเกรง เกิดจากคำว่า “หวาดกลัว” และ “เกรงกลัว” เมื่อนำมาซ้อนกันจึงตัดคำว่า “กลัว” ออก ๑ คำ หรือเกิดจากคำว่า “หวาดเกรง” และ “เกรงกลัว” ซ้อนกันและตัดคำว่า “เกรง” ออก ๑ คำ กลายเป็นคำว่า “กลัวหวาดเกรง” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายคำว่า หวาดกลัว และหวาดเกรง ไว้เหมือนกัน

ว่า มีความรู้สึกกริ่งเกรง, รู้สึกสะอึกกลัว ส่วนคำว่า เกรงกลัว มีความหมายถึงอาการ
หวั่นไหวเพราะความกลัว เมื่อนำมาซ้อนกันแล้วช่วยเน้นความรู้สึกสะอึกสะเทือนด้วยความ
กลัวในใจให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น

...ดูจะลอยฟ้าอยู่ซิดเดือนเคียงดาว ไอลมพัดหนาวรวดร้าวารานอุรา...

(เพลินภูพิงค์)

รวดร้าวาราน เกิดจากคำว่า “รวดร้า” และ “ร้าวาราน” เมื่อนำมาซ้อนกัน
จึงตัดคำว่า ร้าว ออก ๑ คำ กลายเป็นคำว่า “รวดร้าวาราน” คำว่า รวดร้า มีความหมายว่า
เจ็บปวด ส่วนคำว่า ร้าวาราน มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.
๒๕๔๒ ว่าแตกสามัคคีกัน หรือ ใช้ในบริบทร้าวารานใจ หมายถึง ทำให้เจ็บช้ำน้ำใจ เมื่อนำ
มาซ้อนกันแล้วช่วยเน้นย้ำความรู้สึกเจ็บปวดร้าวารานให้มากยิ่งขึ้น

การใช้คำซ้อน ๓ พยางค์เป็นกลวิธีการเน้นย้ำความหมายของคำอีกประการ
หนึ่งที่พบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ ซึ่งนอกจากจะแสดงความเป็นวรรณศิลป์ของเนื้อเพลง
พระราชนิพนธ์ในด้านความหมายของคำที่หนักแน่นชัดเจนแล้ว ยังแสดงความเป็นวรรณศิลป์
ในด้านเสียงที่ไพเราะซึ่งเกิดจากการสัมผัสสระ หรือสัมผัสอักษรของคำที่นำมาซ้อนกันด้วย

๓.๑.๓.๓ คำซ้อน ๔ พยางค์

คำซ้อน ๔ พยางค์ ในที่นี้หมายถึง คำซ้อนที่มีจำนวน ๔ พยางค์ คำซ้อน
ประเภทนี้เป็นความโดดเด่นอีกประการหนึ่งของเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ เพราะพบอยู่เป็น
จำนวนมากและหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ คำซ้อนสัมผัส คำซ้อนสลับ คำซ้อนซ้ำ และคำซ้อน
๒ คำเพื่อการเน้นย้ำความหมาย หลายเพลงพบว่ามีคำซ้อน ๔ พยางค์ มากกว่า ๑ รูปแบบ มี
รายละเอียดดังนี้

๓.๑.๓.๓.๑ คำซ้อนสัมผัส

คำซ้อน ๔ พยางค์แบบซ้อนสัมผัสในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ แบ่งเป็น ๒
ประเภท คือ

๓.๑.๓.๓.๑.๑ คำซ้อนสัมผัสสระกลางคำ

คำซ้อนสัมผัสสระกลางคำ ในที่นี้หมายถึง คำซ้อนที่เกิดจากการนำคำเดี่ยวสองคำมาซ้อนกันหรือนำคำเดี่ยวมาซ้อนกับคำซ้อน หรือคำซ้อน ๒ คำมาซ้อนกัน โดยคำสุดท้ายของคำแรก สัมผัสกับคำแรกของคำที่สอง คำซ้อนประเภทนี้นอกจากจะเพิ่มความต่อเนื่องของข้อความและช่วยย้ำความหมายของคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้นแล้ว ยังช่วยเพิ่มความไพเราะของเสียงที่เกิดจากการสัมผัสกันของคำที่ใช้อีกด้วย การซ้อนคำ ๔ พยางค์แบบสัมผัสในเพลงพระราชนิพนธ์พบทั้งหมด ๑๐ เพลง มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

รุกรันพันฝ่าในธราสีคราม	สมเป็นดั่งนามราชนาวิไทย
รบริ้นพันฟาดไม่ขาดหวนไหว	มีศิกมาไกลไม่หวนครันคร้ามริปู...
	(มาร์ชราชนาวิกโยธิน)

รุกรันพันฝ่า และ รบริ้นพันฟาด มีคำว่า รัน สัมผัสกับคำว่า พัน

ถึงอยู่แคว้นใด	ไม่สุขสำราญ
เหมือนอยู่บ้านเรา	ชื่นฉ่ำค่าเข้าสุขทวี...
	(แผ่นดินของเรา)

ชื่นฉ่ำค่าเข้า มีคำว่า ฉ่ำ สัมผัสกับคำว่า ค่า

รักทะเลอันกว้างใหญ่ไพศาล	รักท้องฟ้าโอพารสีสดใส...
	(รัก)

กว้างใหญ่ไพศาล มีคำว่า ใหญ่ สัมผัสกับคำว่า ไพ

อยากลิ้มลิ้มรักลิ้มมิลง	กลับพะวงหลงเพื่อเงา...
	(ในดวงใจนิรันดร์)

พะวงหลงเพื่อ มีคำว่า วง สัมผัสกับคำว่า หลง

...เกียรติระบือลือเลื่องกระเดื่องนาม ท้าวเขตคามรู้เหล่าเรา ศ.ก....
(เรา-เหล่าราบ ๒๑)

ระบือลือเลื่อง มีคำว่า บือ สัมผัสกับคำว่า ลือ

๓.๑.๓.๓.๑.๒ คำซ้อนสัมผัสอักษรล้วน

คำซ้อนสัมผัสอักษรล้วน ในที่นี้หมายถึง คำซ้อนที่เกิดจากการนำคำซ้อน ๒ คำมาซ้อนกันโดยเสียงพยัญชนะต้นของคำซ้อนทั้ง ๔ พยางค์ เป็นเสียงเดียวกันทั้งหมด ซึ่งนอกจากจะเน้นย้ำความหมายของคำให้ครอบคลุมและชัดเจนแล้ว ยังช่วยให้เสียงของคำรื่นหูด้วย คำซ้อนประเภทนี้ปรากฏในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ ๗ เพลง คือ เพลงพระราชนิพนธ์อาทิตยอัปสาง เทวาพาคูฝืน แก้วตาขวัญใจ รักคืนเรือน ไร่จันทร์ เรา – เหล่าราบ ๒๑ และเราสู้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

...มีดมนหมองมัวปานใด เยือกเย็นเจิญใจจรูญจวน...
(อาทิตยอัปสาง)

มีดมนหมองมัว มีเสียงพยัญชนะต้นเดียวกัน คือ เสียง / m /

ช่างงามทศน์ทิวเขตคามงดงามนำดู ทั้งมวลล้วนมิเป็นคู่ชิดชูเชยชมรมย์รื่น
(เทวาพาคูฝืน)

ชิดชูเชยชม มีเสียงพยัญชนะต้นเดียวกัน คือ เสียง / ch /

...สุดจะเหงาเฝ้าแต่ฝืนทรวงกระสันพรั้นจิตเลย ฝืนถึงวันขวัญเอยชิดชูชชื่นชม
(แก้วตาขวัญใจ)

ชิดชูชชื่นชม มีเสียงพยัญชนะต้นเดียวกัน คือ เสียง / ch /

ไอ้รักเอ๋ย

รักเคย**ชิดเชยชู้**...

(รักคืนเรือน)

ชิดเชยชู้ มีเสียงพยัญชนะต้นเดียวกัน คือ เสียง /ch/

...มิหวั่นภัยใดขวางกั้น

ทางรัก**สุขสันต์สดี**...

(ไร่จันทร์)

สุขสันต์สดี มีเสียงพยัญชนะต้นเดียวกัน คือ เสียง /s/

เรา**เชื้อชาติชายชาญ**ทหารกล้า

ทหารเสื่อราชินีศรีสยาม...

(เรา-เหล่าราบ ๒๑)

เชื้อชาติชายชาญ มีเสียงพยัญชนะต้นเดียวกัน คือ เสียง /ch/

...**ลูกหลานเหลนโหลน**ภายหน้า

จะได้มี**พิสุธาอาศัย**...

(เราสู้)

ลูกหลานเหลนโหลน มีเสียงพยัญชนะต้นเดียวกัน คือ เสียง /l/

๓.๑.๓.๓.๒ คำซ้อนสลับ

คำซ้อนสลับ ในที่นี้ หมายถึงการนำคำซ้อน ๒ คำ มาซ้อนสลับตำแหน่งของคำกัน คือ พยางค์ที่ ๑ ของคำที่ ๑ ซ้อนกับพยางค์ที่ ๑ ของคำที่ ๒ และ พยางค์ที่ ๒ ของคำที่ ๑ ซ้อนกับพยางค์ที่ ๒ ของคำที่ ๒ การซ้อนคำรูปแบบนี้ทำให้เกิดจังหวะลีลาของถ้อยคำที่ไพเราะ และช่วยเน้นย้ำความหมายให้ลึกซึ้งชัดเจนขึ้นด้วย คำซ้อนสลับปรากฏในเพลงพระราชนิพนธ์เพียง ๑ เพลง คือ เพลงเราสู้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บรรพบุรุษของไทยแต่โบราณ

ปกบ้านป้องเมืองคุ้มเหย้า...

(เราสู้)

ปกบ้านป้องเมือง เกิดจากคำว่า “ปกป้อง” และ “บ้านเมือง”

๓.๑.๓.๓.๓ คำซ้อนซ้ำ

คำซ้อนซ้ำ ในที่นี้หมายถึง คำซ้อนที่เกิดจากคำ ๒ พยางค์ ซ้อนกัน ๒ คำ โดยมีการซ้ำคำใดคำหนึ่งที่ตำแหน่งที่ ๑ และ ๓ และเมื่อตัดคำที่ซ้ำกัน ๒ ตำแหน่งนั้นออกจะพบว่า ส่วนใหญ่คำที่ ๒ และ ๔ สามารถนำมารวมกันเป็นคำซ้อน ๒ พยางค์ได้ คำซ้อนรูปแบบนี้พบในเพลงพระราชนิพนธ์ทั้งหมด ๕ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์แสงเทียน เทวพาคูฝืน ฝืน มหาจุฬาลงกรณ์ พรปีใหม่ เกษตรศาสตร์ เกาะในฝืน เราสู้ และรัก มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...อันธรรมชาติไซรั **ใช้แรงความรักความใคร่** ข้อมชีวิตให้ยืนยง...

(เทวพาคูฝืน)

ความรักความใคร่ เกิดจากคำว่า “ความรัก” และ “ความใคร่” ซ้อนกัน โดยมีคำว่า “ความ” ซ้ำกัน และคำว่า “รักใคร่” เป็นคำซ้อนที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน

...**ขอรุณขอเทิดพระนามไท** พระคุณแนบไฉนวันคร...

(มหาจุฬาลงกรณ์)

ขอรุณขอเทิด เกิดจากคำว่า “ขอรุณ” และ “ขอเทิด” ซ้อนกัน โดยมีคำว่า “ขอ” ซ้ำกัน และคำว่า “เทิดรุณ” เป็นคำซ้อนที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน

...ให้บรรดาปวงท่านสุขสันต์ **ทุกวันทุกคืน** ชื่นชมให้สมฤทัย...

(พรปีใหม่)

ทุกวันทุกคืน เกิดจากคำว่า “ทุกวัน” และ “ทุกคืน” ซ้อนกัน โดยมีคำว่า “ทุก” ซ้ำกัน และคำว่า “วันคืน” เป็นคำซ้อนที่มีความหมายไปในทางตรงข้ามกัน

ฝันสุดสิ้น

ไม่ยลไม่อิน นำใจหาย

(เกาะในฝัน)

ไม่ยลไม่อิน เกิดจากคำว่า “ไม่ยล” และ “ไม่อิน” ซ้อนกัน โดยมีคำว่า “ไม่” ซ้ำกัน และคำว่า “ยลอิน” เป็นคำซ้อนที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน

เสียเลือดเสียเนื้อ มิใช่เบา

หน้าที่เรารักษาสืบไป

(เราสู้)

เสียเลือดเสียเนื้อ เกิดจากคำว่า “เสียเลือด” และ “เสียเนื้อ” ซ้อนกัน โดยมีคำว่า “เสีย” ซ้ำกัน และคำว่า “เลือดเนื้อ” เป็นคำซ้อนที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน

...รักท้องทู่งท้องนาคังดวงใจ

รักป่าเขาล้าเนาไพรแสนสุนทร...

...รักท้งมดท้งสิ้นที่ได้ยล

รักนวลนางรักจนหมดสิ้นใจ

(รัก)

ท้อทู่ท้อ เกิดจากคำว่า “ท้อทู่” และ “ท้องนา” ซ้อนกัน โดยมีคำว่า “ท้อ” ซ้ำกัน และคำว่า “ทู่งนา” เป็นคำซ้อนมีความหมายไปในทางเดียวกัน

ท้งมดท้ง เกิดจากคำว่า “ท้งมด” และ “ท้งสิ้น” ซ้อนกัน โดยมีคำว่า “ท้ง” ซ้ำกัน และคำว่า “มดสิ้น” เป็นคำซ้อนมีความหมายไปในทางเดียวกัน

๓.๑.๓.๓.๔ คำซ้อน ๒ คำเพื่อการเน้นย้ำความหมาย

คำซ้อน ๒ คำเพื่อการเน้นย้ำความหมาย ในที่นี้หมายถึง การนำคำซ้อน ๒ พยางค์ซึ่งมีความหมายไปในทางเดียวกันมาซ้อนกัน ๒ คำ เพื่อช่วยย้ำความหมายและน้ำหนักของคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยคำซ้อนในกลุ่มนี้อยู่นอกเหนือจากเงื่อนไขของคำซ้อน ๔ พยางค์ใน ๓ กลุ่มแรก คือ คำซ้อนสัมผัส คำซ้อนสลับ และคำซ้อนซ้ำ เพลงพระราชนิพนธ์ที่พบคำซ้อนรูปแบบนี้ทั้งหมด ๑๔ เพลง มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...รู้งเลื่อมลายพร่างพรายนภา ยามเมื่อฝนมาแต่ไกล...

(สายฝน)

เลื่อมลายพร่างพราย เกิดจากคำซ้อน ๒ คำ คือ “เลื่อมลาย” และ “พร่างพราย” เมื่อนำซ้อนกันแล้วมีความหมายไปในทางเดียวกัน ช่วยเสริมให้เห็นภาพความงามของแสง และสีรุ้งในธรรมชาติขณะนั้นให้ชัดเจนขึ้น

...สุริยาหมองหม่น ปวงชีวิตในโลกอับจนเลื่อมทราม

(อาทิตย์อัสดง)

อับจนเลื่อมทราม เกิดจากคำซ้อน ๒ คำ คือ “อับจน” และ “เลื่อมทราม” เมื่อนำมาซ้อนกันแล้วมีความหมายไปในทางเดียวกัน ช่วยเสริมให้เห็นภาพความตกต่ำ ความเลื่อมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

...สนใจก่อนนี้เคยอยากชมเขางาม ตามหุบผาพงไพรได้มาเห็นภูผิงค์แพรวพราย...

(เพลินภูผิงค์)

หุบผาพงไพร เกิดจากคำซ้อน ๒ คำ คือ “หุบผา” และ “พงไพร” เมื่อนำมาซ้อนกันแล้วมีความหมายไปในทางเดียวกัน คือ กล่าวถึงป่า ภูเขา หุบเขา ช่วยให้ความหมายของคำกว้างขึ้น

...เฝ้าวอนพระทรงเสกพรให้วอนทุกวัน โสภทรวงดวงใจอัดอันตันตันอุรา...

(เทวาพาคูฟีน)

อัดอันตันตัน เกิดจากกลุ่มคำซ้อน ๒ คำ คือ “อัดอัน” และ “ตันตัน” มีความหมายไปในทางเดียวกัน เมื่อนำมาใช้ด้วยกันจะช่วยเสริมความรู้สึกอัดอันตันใจให้มีมากยิ่งขึ้นกว่าใช้คำว่า “อัดอัน” เพียงคำเดียว

...ล้วนแต่องอาจแข็งแรง

เราทุกคนบูชาเกล้าหาญ...

...มิเกรงคุหมีนข่มหญ่ยยี

เราจะถวายชีวิที่มีหวาดหวั่น...

(มาร์ชราชนาวิกโยธิน)

องอาจแข็งแรง เกิดจากกลุ่มคำซ้อน ๒ คำ คือ “องอาจ” และ “แข็งแรง” มีความหมายไปในทางเดียวกัน เมื่อนำมาใช้ด้วยกันจะช่วยเสริมให้เห็นความแข็งแรง สง่างาม ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ข่มเหงย่ำยี เกิดจากกลุ่มคำซ้อน ๒ คำ คือ “ข่มเหง” และ “ย่ำยี” มีความหมายไปในทางเดียวกัน เมื่อนำมาใช้ด้วยกันจะเสริมความหมายของการถูกข่มเหงรังแก ทำให้เจ็บช้ำน้ำใจมากยิ่งขึ้น

คำซ้อน ๔ พยางค์เป็นความโดดเด่นอีกประการหนึ่งของเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ซึ่งนอกจากจะพบจำนวนมากและมีหลากหลายรูปแบบแล้ว ยังแสดงความเป็นวรรณศิลป์ของเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทั้งด้านความหมายและเสียงอีกด้วย

๓.๑.๓.๔ คำซ้อนหลายพยางค์

คำซ้อนหลายพยางค์ ในที่นี้ หมายถึง คำซ้อนที่มีจำนวนมากกว่า ๔ พยางค์ พบทั้งแบบคำซ้อน ๒ คำ และคำซ้อนมากกว่า ๒ คำ มีรายละเอียดดังนี้

๓.๑.๓.๔.๑ คำซ้อน ๒ คำ

คำซ้อน ๒ คำ ในที่นี้หมายถึง คำซ้อนหลายพยางค์ที่เกิดจากการนำคำซ้อน ๒ คำมาซ้อนกัน คล้ายกับคำซ้อน ๔ พยางค์แบบการซ้อน ๒ คำเพื่อเน้นย้ำความหมาย ต่างกันที่การซ้อนคำในหัวข้อนี้นี้มีจำนวนพยางค์มากกว่าเท่านั้น คำซ้อน ๒ คำนี้ช่วยขยายและย้ำความหมายของคำในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ให้กว้างขวาง ครอบคลุมหนักแน่นชัดเจนและลึกซึ้งสะเทือนใจผู้ฟัง คำซ้อนชนิดนี้พบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์จำนวน ๒ เพลงได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์พรปีใหม่ และความฝันอันสูงสุด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

...ให้สิ้นทุกข์**สุขเกษมเปรมปรีดิ์**

สวัสดิ์วันปีใหม่**เทอญ**

(พรปีใหม่)

สุขเกษมเปรมปรีดี เกิดจากคำซ้อน ๒ คำ คือ “สุขเกษม” และ “เปรมปรีดี” ซึ่งมีความหมายไปในทางเดียวกัน เมื่อนำมาซ้อนกันจะช่วยย้ำความรู้สึกยินดีมีความสุขให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

...ไม่ทอดอวยคอยสร้างสิ่งที่ควร **ไม่เรรวนพะว้าพะวัง**คิดกังวล...

(ความฝันอันสูงสุด)

เรรวนพะว้าพะวัง เกิดจากคำซ้อน ๒ คำที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน คือ “เรรวน” และ “พะว้าพะวัง” มาซ้อนกัน และเมื่อซ้อนกันแล้วช่วยย้ำให้รู้สึกถึงความลึกลับห่วงกังวล ให้ชัดเจนขึ้น

๓.๑.๓.๔.๒ คำซ้อนมากกว่า ๒ คำ

คำซ้อนมากกว่า ๒ คำ ในที่นี้ หมายถึง คำซ้อนหลายพยางค์ที่เกิดจากการนำคำตั้งแต่ ๓ คำซึ่งอาจเป็นคำเดี่ยวหรือคำซ้อนก็ได้มาซ้อนกันแล้ว คำซ้อนมากกว่า ๒ คำในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์นี้ทำให้ความหมายของคำครอบคลุม ชัดเจนยิ่งขึ้น คำซ้อนชนิดนี้พบในเพลงพระราชนิพนธ์จำนวน ๑๐ เพลง มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...มีดมนหมองมัวปานใด

เยือกเย็นเข็ญใจรัญจวน...

(อาทิตยอัปสาง)

เยือกเย็นเข็ญใจรัญจวน เกิดจากคำ ๓ คำที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน คือ “เยือกเย็น” “เข็ญใจ” และ “รัญจวน” ซ้อนกันแล้วช่วยย้ำให้รู้สึกถึงความเหน็บหนาวอ้างว้างมากยิ่งขึ้น

...ต่างเคยหยอกเข้าพะเน้าคลอ

ต่างคนต่างพ้อเพียงละเมอ...

(เตือนใจ)

หยอกเข้าพะเน้าคลอ เกิดจากคำ ๓ คำ คือ “หยอกเข้า” “พะเน้า” และ “คลอ” ที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน ซ้อนกันแล้วช่วยให้ความหมายของคำกว้างและเห็นภาพการหยอกเข้าเคล้าคลอกันได้ชัดเจนขึ้น

...พิทักษ์รักษาเชิดชูไว้

อบอุ่มใจไปทุกกาล...

(ยุงทอง)

พิทักษ์รักษาเชิดชู เกิดจากคำ ๓ คำ คือ “พิทักษ์” “รักษา” และ “เชิดชู” ที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน ซ้อนกันแล้วช่วยเสริมให้ความหมายและให้ภาพความตั้งใจที่จะรักษาเชิดชูไว้หนักแน่นขึ้น

ไร้คนเคียงข้าง

โลกอ้างว้างหมางอารมณ์เศร้า...

(ภิรมย์รัก)

อ้างว้างหมางอารมณ์เศร้า เกิดจากคำ ๓ คำ คือ “อ้างว้าง” “หมางอารมณ์” และ “เศร้า” ซึ่งมีความหมายไปในทางเดียวกัน ซ้อนกันแล้วช่วยเน้นย้ำความหมายของคำให้รู้สึกเศร้าสะเทือนอารมณ์ขึ้น

...เราทะนงองอาจจนก้าวแกร่ง

ทุกหนแห่งสู้ศึกฮึกเหิมหาญ...

(เรา-เหล่าราบ ๒๑)

องอาจจนก้าวแกร่ง เกิดจากคำ ๓ คำ คือ “องอาจ” “จนก้าว” และ “แกร่ง” มีความหมายไปในทางเดียวกัน ซ้อนกันแล้วช่วยย้ำความหมายของคำให้รู้สึกว่าแข็งแกร่งและกล้าหาญหนักแน่นขึ้น

การใช้คำซ้อนหลายพยางค์ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์นอกจากจะแสดงความเป็นวรรณศิลป์ของเนื้อเพลงในด้านเนื้อความแล้ว ยังแสดงความสามารถของผู้ประพันธ์เนื้อเพลงในการเลือกสรรคำที่มีความหมายคล้ายกันหลายคำมาซ้อนกัน เพื่อเสริมสร้างอรรถรสและอารมณ์ของเนื้อเพลงที่หนักแน่นชัดเจนอีกด้วย

๓.๑.๔ การหลากคำ

การหลากคำ หมายถึง การนำคำที่มีรูปเขียนต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกัน มาใช้ในบทประพันธ์เดียวกัน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซากในการใช้คำ การหลากคำในเพลงพระราชนิพนธ์พบทั้งหมด ๑๕ เพลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...ภาคพื้น**เวหา**พรายพราย เพราะก่องประกายดารา
 เพียงเพชรพลอยส่อง**ฟ้า** แวววับจับใจ
 เมฆน้อยลอยโลม**ลুব**หาว เหมือนมืออันฟ่องขาวละไม
 ลูบโลม**นภา**สดใส นั้นพาให้หทัยฉันทะเทือน...
 (ยามคำ)

เพลงนี้มีคำที่หมายถึง ท้องฟ้า ๔ คำ คือ เวหา หาว นภา และ ฟ้า

ยามลมหนาวพัดโบกโบย**โชย**ขึ้น เหล่า**สกุณ**ร้องรื่นรมย์...
 ...ฝูง**กู่**ทั้ง**วิหค**หงาเสรำหมอง เกลื่อนกลาดผองมาลีร่วงโรยลงดิน...
 (ลมหนาว)

เพลงนี้มีคำที่หมายถึง นก ๒ คำ คือ สกุณ และ วิหค

...หวัง**ประสพ** ฉันทยังอยาก**พบ**เธอไม่วาย...
 (แหว้ว)

เพลงนี้มีคำที่หมายความว่า พบ ๒ คำ คือ ประสพ และ พบ

...รัก**พฤษ**ษา**รุกษ**ชาติที่ด้ายป่า รัก**ปักษ**าร้องกู่บนสิงขร...
 (รัก)

เพลงนี้มีคำที่หมายถึง ต้นไม้ ๒ คำ คือ พฤษษา และ รุกษชาติ

...รบนันฟัน**ฟาด**ไม่ขลาดห้วน**ไหว** มีศึกมาไกลไม่หวั่นครัน**คร้าม**ริปู!
 ...เป็นแนวปราการ**รุก**ทาน**รบ**ผลาญต่อต้านพร้อม**พรุ** เข้า**ฟาด**ฟัน**รบนัน**ศัต**รุ**ขอ**สู้**ชาติใจ...
 (มาร์ชราชนาวิกโยธิน)

เพลงนี้มีคำที่หมายถึง ศัตรุ ๒ คำ คือ ริปู และ ศัตรุ

การหลีกคำแสดงความเป็นวรรณศิลป์ของเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ในการใช้คำที่มีความหมายเดียวกันได้หลากหลายคำในเพลงเดียว นอกจากนี้ยังแสดงความสามารถและความประณีตของผู้ประพันธ์ในการเลือกสรรคำมาใช้เพื่อให้เนื้อเพลงเกิดความไพเราะงดงาม

๓.๑.๕ การสรรคำ

ศุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (๒๕๔๘) กล่าวถึง การสรรคำว่าเป็นการเลือกสรรคำมาใช้ในบทประพันธ์ เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังรับสารได้ตรงตามเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์ เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทุกเพลงมีการสรรคำมาใช้เพื่อให้ผู้ฟังได้สัมผัสกับบรรดาศัพท์ที่ถ่ายทอดจากบทเพลงได้ซาบซึ้งและเกิดอารมณ์สะเทือนใจ รายละเอียดของการสรรคำในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ มีดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...เปรียบเทียนสิ้นแสงยามแรงลมเป่า	ชีพดับอับเฉาเหมือนเงาไร้ดวงเทียน
จุดเทียนถวายหมายบนบุชาร่องเรียน	โรครภัยเบียดเบียนแสงเทียนทานลมพัดโบย
โรครุ้มนร่าร้อนแรงโรย	หวนโหยอาวรณ์อ่อนใจ...

(แสงเทียน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แสงเทียนในตอนนี้อกล่าวถึงโรครภัยต่างๆ ผู้ประพันธ์เลือกใช้คำว่า “รุ้มน” ให้เห็นภาพว่าโรครภัยต่างๆมากมายพากันเข้ามาเบียดเบียน จนทำให้ร่างกายสภาพร่างกายและจิตใจ “ร่าร้อน” “แรงโรย” “หวนโหย” “อาวรณ์” และ “อ่อนใจ” การเลือกใช้คำบอกสภาพเหล่านี้ต่อเนื่องกัน ทำให้เห็นภาพร่างกายและจิตใจที่ร่าร้อนทรมาณ ด้วยพิษไข้รุ้มนร่า จนเรี่ยวแรงและกำลังใจที่จะสู้ค่อยๆแผ่วลงเรื่อยๆ

...น้ำทิพย์สาดเป็นสายพรายพลิวทิวงาม	ทั่วเขตคามชุ่มชารา
สาดเป็นสายพรายพลิวทิวทุ่ง	แดดทอรุ่งอร่ามตา
รุ่งเลื่อมลายพร่างพรายนภา	ยามเมื่อฝนมาแต่ไกล...

(สายฝน)

ผู้ประพันธ์บรรยายลักษณะฝนที่ตกลงมาในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์สายฝนไว้ อย่างงดงาม โดยเลือกใช้คำว่า “สาดเป็นสายพรายพลิว” ซึ่งให้ภาพเม็ดฝนที่โปรยลงมา

อย่างต่อเนื่องเป็นสายยาวพัดพลิ้ว เมื่อมีแดดออกผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “อร่ามตา” “เลื่อมลาย” และ “พรางพราย” ต่อเนื่องกันในการบรรยายความงามแสงสีต่างๆของรุ่งกินน้ำที่เกิดบนท้องฟ้า เหนือท้องทุ่งที่มีแสงแดด และเมื่อดฝนโปรยปราย โดยให้ “แดด” เป็นผู้ “ทอรู้ง”

...โอ้ลมहनอลมพัดคืนวัน โบกโบยเพียงไหนกันพัดจนไม่รู้วันสงบเอย
ต้องลมเหล่าไม้เอนลิว ลูโบลุ่มพลิ้วปลิวว่อน...

(สายลม)

ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “พัด” และ “โบกโบย” ต่อเนื่องกันทำให้เห็นภาพสายลมที่พัดโบกไปมา และสายลมนั้นได้ “ลู” ไปไม้ให้ปลิวปลิว “ลุ่ม” จากกิ่งไม้จน “ปลิวว่อน” พัด “พลิ้ว” ไปในอากาศ นอกจากนี้ยังเลือกใช้คำว่า “ลิว” ในการบรรยายภาพต้นไม้ที่ต้องสายลมว่าเอนลิวระนาบไปในทางเดียวกัน ทำให้เห็นภาพสายลมที่พัดนั้นชัดเจนว่าเป็นลมแรง

อ้อโสมทอแสงอำไพ ฉันทุขใจหมายชม
เพลินหลงพริ้วเพื่อภิรมย์ โสมสาดส่องแสงมา
ภาคพื้นเวหาพรายพราย เพราะก่องประกายดารา
เพียงเพชรพลอยส่องฟ้า แว่ววับจับใจ...

(เมื่อโสมส่อง)

ผู้ประพันธ์พรรณนาความงามของท้องฟ้ายามค่ำคืนที่งามเจิดจ้า ระเบียบระยับด้วยแสงของพระจันทร์และดวงดาว ผู้ประพันธ์เลือกใช้คำว่า “ทอแสง” และ “สาดส่องแสง” ต่อเนื่องกันเพื่อบรรยายให้เห็นภาพแสงจันทร์ที่สว่างไสบนท้องฟ้าได้แจ่มชัด และเลือกใช้คำว่า “พรายพราย” เมื่อกล่าวถึงแสงสว่างที่เป็นจุดเล็กๆ อย่างแสงดาว ให้เห็นว่าภาพบนท้องฟ้ามีแสงสว่างกระจายพรางพรายจำนวนนับร้อยนับพันเต็มท้องฟ้า และเพิ่มความงามของแสงให้มองดูระเบียบเจิดจ้าโดยเลือกใช้คำว่า “ก่องประกาย” และ “แว่ววับ” นอกจากนี้ยังมีการเลือกใช้ความเปรียบถึงภาพแสงระเบียบระยับว่าเหมือนแสงของเพชรพลอยอีกด้วย

...เหมือนรักผิดหวัง เปรียบดังหัวใจพังกั้นที่
น้ำตาหลังริน และลามไหลเพียงหยาดฝนปราย
อันความรักมั่นไม่เป็นดังหมาย ตราบวันตายชีพขมขื่นเอย

(ลมหนาว)

ผู้ประพันธ์พรรณนาสภาพของหัวใจอันเกิดจากความรักที่ “ผิดหวัง” ว่าหัวใจ “พังกั้น” ซึ่งบ่งบอกความรู้สึกของคนทีความรักพังทลายได้ดีว่าราวราน ทรมาณเพียงใด นอกจากนี้ภาพน้ำตาที่ “หลังริน” และ “ลามไหล” ราวกับสายฝน ก็ทำให้เห็นภาพการร่ำไห้ด้วยความทุกข์ใจอย่างแสนสาหัสและแสดงให้เห็นความรู้สึกจากการลิ้มรสความ “ขมขื่น” จากรักผิดหวังครั้งนี้ได้อย่างชัดเจน

เราทะนงองอาจจกแกร่ง	ทุกหนแห่งสู้ศึกฮึกเหิมหาญ
หลังเลือดโลมพสุธาปฏิกุณ	เม้นภัยพาลรุกถิ่นแผ่นดินไทย
เราจะสู้สุดชีวิตมิดิคิดพรั่น	เป็นกำแพงป้องกันไม่หวั่นไหว
ถึงม้วยมุดสู้สุดลมหายใจ	ขอเทิดเกียรติชาติไทยอยู่ทุกยาม...

(เรา-เหล่ารบ ๒๑)

ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “ทะนง” “องอาจ” “จกแกร่ง” และ “ฮึกเหิม” ต่อเนื่องกัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิในเกียรติศักดิ์ของทหารในกรมทหารราบที่ ๒๑ สมกับที่ได้ชื่อว่าเป็น “ทหารเสือพระราชินี” และเลือกใช้คำว่า “ฮึก” “เหิมหาญ” “สู้สุดชีวิต” “มิดิคิดพรั่น” ในการแสดงความกระตือรือร้นที่จะอุทิศชีวิตตนและต่อสู้เพื่อปกป้องประเทศชาติ

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทุกเพลงสรรคำมาใช้ให้ภาษางดงามเข้ากับทุกอารมณ์ของเนื้อเพลงไม่ว่าจะเป็นอารมณ์รัก เสรี ฮึกเหิม ฯลฯ และเมื่อนำเนื้อเพลงมาผสมผสานเข้ากับท่วงทำนอง เพลงพระราชนิพนธ์ทุกเพลงจึงไพเราะจับใจ และทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าถึงได้ทุกอารมณ์ที่สื่อผ่านเนื้อเพลง

๓.๒ การศึกษาระดับความ

การศึกษาภาษาวรรณศิลป์ระดับความในเพลงพระราชนิพนธ์ ประกอบด้วย การใช้ภาพพจน์ การใช้สำนวน การใช้สัญลักษณ์ และการสร้างเอกภาพ ดังนี้

๓.๒.๑ การใช้ภาพพจน์

ศุจิตรา จงสถิตยัวัฒนา (๒๕๔๘) กล่าวถึงภาพพจน์ (Figures of Speech) ว่าเป็นศิลปะการใช้คำ หรือกลุ่มคำอย่างมีเพื่อสื่อให้ผู้อ่านและผู้ฟังได้เห็นภาพที่แจ่มชัดและลึกซึ้ง การใช้ภาพพจน์ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ นอกจากจะทำให้ภาษาของเนื้อเพลงสละสลวยงดงามแล้ว ยังทำให้ผู้ฟังเห็นภาพตามเนื้อเพลงได้กระจ่างชัดเจนขึ้นอีกด้วย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๒.๑.๑ อุปมา (Similie)

ศุจิตรา จงสถิตยัวัฒนา (๒๕๔๘) กล่าวถึงอุปมาว่า คือ ภาพพจน์เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกัน โดยมีคำเชื่อมโยงแสดงการเปรียบเทียบ เช่น เหมือน คุณ ดัง เช่น ปานราว ประหนึ่ง เพียง เทียม ฯลฯ การอุปมาช่วยทำให้ผู้รับสารเห็นภาพตามที่คุณประพันธ์ต้องการสื่อได้ชัดเจนขึ้น จากการศึกษาเพลงพระราชนิพนธ์พบว่า การอุปมาเป็นภาพพจน์ที่ปรากฏมากที่สุด คือ พบถึง ๓๐ เพลง และบางเพลงมีการใช้อุปมามากกว่า ๑ แห่ง เช่น เพลงพระราชนิพนธ์ดวงใจกับความรัก เทวาพาคู่ฝัน ยามค่ำ รักคืนเรือน ยุงทอง และรักเป็น การใช้อุปมาในเพลงพระราชนิพนธ์มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...แน่นอนแท้จริงคือดวงใจ **ส่องแววรักไปยืนานาน**

เปรียบดั่งกับแสงตะวันตระการ ยังคงแสงงามสะคราญแสงทองยืนานานเรื่อยมา...

(ดวงใจกับความรัก)

เพลงพระราชนิพนธ์ดวงใจกับความรักนำความสม่าเสมอของ ๒ สิ่ง คือ แสงตะวันสีทองที่สาดส่องให้ความอบอุ่นแก่สิ่งมีชีวิตบนโลกอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน มาเปรียบกับ สิ่งที่เป็นนามธรรม คือหัวใจที่เปี่ยมด้วยรักอยู่เสมอเช่นกัน โดยใช้คำแสดงความเปรียบเทียบว่า“เปรียบดั่ง” การเปรียบเทียบเช่นนี้จะทำให้ผู้ฟังรู้สึกถึงความมั่นคงยั่งยืนของความรักมากขึ้น เนื่องจากเชื่อว่าพระอาทิตย์จะส่องแสงสีทองที่ขอบฟ้าทางทิศตะวันออกทุกวันตลอดไป ถ้าหัวใจที่มีความรักเปรียบเหมือนพระอาทิตย์ก็จะสามารถมั่นใจได้ว่าความรักนั้นจะยั่งยืนตลอดไปเช่นกัน

...ต้องอยู่เดี่ยวเปลี่ยววิญญูณณ์

เหมือนดั่งภาไร้ทินกร...

(อาทิตยอัปแสง)

เพลงพระราชนิพนธ์อาทิตยอัปแสงนำสิ่งที่เป็นคู่กันในธรรมชาติ คือ ภา และ ทินกร มากล่าวเปรียบให้เห็นภาพว่าในยามที่ “ภา” ขาดคู่ไร้ “ทินกร” ก็เหมือนกับชีวิต ที่ต้องเสร้างเปล่าเปลี่ยวอยู่คนเดียวเพราะพลัดพรากจากคนรัก โดยใช้คำเชื่อมโยงแสดงการ เปรียบเทียบว่า “เหมือนดั่ง”

...วินัยเทิดเกียรติชาติไว้ทุกแห่ง **ใจดุจเหล็กเพชร**แข็งแกร่งมิกลัวใคร...

(มาร์ชราชวัลลภ)

เพลงพระราชนิพนธ์มาร์ชราชวัลลภใช้คำแสดงความเปรียบเทียบว่า “ดุจ” ในการ เปรียบสิ่งที่เป็นนามธรรม คือ จิตใจของทหารราชวัลลภ ว่ามีความกล้าหาญแข็งแกร่งเหมือน เหล็กเพชรซึ่งเป็นแร่ที่มีความแข็งและทนทานมาก เมื่อเปรียบเทียบให้เห็นเป็นรูปธรรมเช่นนี้ ผู้ฟังจะเห็นภาพและรู้สึกถึงความเข้มแข็งอดทนและกล้าหาญของทหารราชวัลลภชัดเจนขึ้น

...ภาคพื้น**เวหาพรวยพราย**

เพราะก่องประกายดารา

เพียงเพชรพลอยส่องฟ้า

แวววิบจับใจ

เมฆน้อยลอยโลมลูบหา

เหมือนมืออันพ่องชาวละไม

ลูบโลมนภาสดใส

นั่นพาให้หทัยฉันสะเทือน...

(เมื่อโสมส่อง)

เพลงนี้ในส่วนแรกกล่าวเปรียบแสงดวงดาวบนท้องฟ้าในยามค่ำคืน ว่าส่อง เป็นประกายระยิบระยับงดงามราวกับเพชรพลอย โดยมีคำว่า “เพียง” เป็นคำที่ใช้แสดง ความเปรียบที่ทำให้ผู้ฟังเห็นภาพความงามที่พรรณนาถึงได้แจ่มแจ้งชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยัง กล่าวถึงก้อนเมฆสีขาวที่แตะแต้มท้องฟ้าว่าเหมือนกับมืออันพ่องของนางอันเป็นที่รัก โดยใช้คำว่า “เหมือน” เป็นคำแสดงการเปรียบเทียบ

...โอ้ลมหวาน

สายลมแปรปรวนไปได้

ไผ่พัดมาฝ่าพัดไป

เปลี่ยนเหมือนใจคนเรา...

(รักคืนเรือน)

เพลงพระราชนิพนธ์รักคืนเรือน ได้นำลักษณะธรรมชาติของสายลมที่พัดเวียน เปลี่ยนอยู่เสมอ มากล่าวเปรียบกับจิตใจมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงง่าย ไม่มีความแน่นอนเช่นกัน โดยใช้คำแสดงความเปรียบว่า “เหมือน” ความเปรียบในเพลงนี้จะทำให้ผู้ฟังรู้สึกเข้าใจจิตใจของมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้น

...เปรียบดวงพักตร์ผ่องเพียงจันทร์
นวลแสงเวลาดาประกาย...

(แฉ่ว)

เพลงพระราชนิพนธ์แฉ่ว กล่าวเปรียบดวงหน้าของนางอันเป็นที่รัก ว่างดงาม ผุดผ่องเหมือนแสงจันทร์ โดยใช้คำแสดงความเปรียบว่า “เปรียบ” และ “เพียง” การเปรียบเทียบในเพลงนี้ ทำให้ผู้ฟังเห็นภาพความงามกระจ่างตามที่ผู้ประพันธ์เนื้อเพลงพรรณนาไว้อย่างชัดเจน

อยากลิ้มลิ้มรักลิ้มมิลง

กลับพะวงหลงเพื่อเงา

เปรียบปานเพลิงรักกรมชุมเศร้า

เปลี่ยวเปล้าร้าวรอน...

(ในดวงใจนิรันดร์)

เพลงพระราชนิพนธ์ในดวงใจนิรันดร์เปรียบสิ่งที่เป็นนามธรรม คือความทุกข์ที่เกิดจากรักว่าเหมือนเปลวเพลิงซึ่งร้อนแรงมาก และสามารถแผดเผาทุกสิ่งให้หมดไหม้เป็นธุลีได้ โดยใช้คำแสดงความเปรียบว่า “เปรียบปาน” การใช้ความเปรียบเช่นนี้ทำให้ผู้ฟังรู้สึกและเห็นภาพเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้นว่า ความทุกข์ใจนั้นเหมือนกองเพลิงชุมอยู่ในใจให้ร้อนรุ่มนทรมาน

...ไข่ตุนรสเยี่ยมปาน

รสทิพย์...

(เมนูไข่)

เพลงพระราชนิพนธ์เมนู ไข่กล่าวเปรียบไข่ตุนซึ่งเป็นอาหารธรรมดาชนิดหนึ่ง ว่ามีรสชาติอร่อยเลิศล้ำเหมือนรสทิพย์ซึ่งเป็นของวิเศษ โดยใช้คำแสดงความเปรียบว่า “ปาน” การเปรียบสิ่งธรรมดาให้เหมือนสิ่งวิเศษเช่นนี้ จะทำให้ผู้ฟังรับรู้ถึงรสชาติความอร่อยของไข่ตุนที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึงได้ดียิ่งขึ้น

อุปมาเป็นภาพพจน์ที่พบมากและโดดเด่นที่สุดในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ ซึ่งนอกจากจะช่วยสนับสนุนให้เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มี “รสความ” ที่โดดเด่นและกระจ่างชัดเจนแล้ว ยังทำให้ผู้ฟังเกิดความซาบซึ้งดื่มด่ำไปตามอารมณ์ที่ผู้ประพันธ์เนื้อเพลงต้องการสื่อได้ง่ายยิ่งขึ้นอีกด้วย

๓.๒.๑.๒ อุปลักษณ์ (Metaphor)

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (๒๕๔๘) กล่าวว่า อุปลักษณ์ คือ การนำลักษณะเด่นของสิ่งที่ต้องการเปรียบเทียบมากล่าว โดยมีคำว่า “เป็น” เป็นคำเชื่อมโยงแสดงการเปรียบเทียบ หรืออาจไม่มีคำเชื่อมโยงแสดงการเปรียบเทียบก็ได้ เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีการใช้อุปลักษณ์ทั้งหมด ๖ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์สายฝน ยุงทอง เรา-เหล่าราบ ๒๑ เพลินภูพิงค์ มารัชราชวัลลก และ มารัชราชนาวิกโยธิน การใช้อุปลักษณ์ในเพลงพระราชนิพนธ์แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๓.๒.๑.๒.๑ อุปลักษณ์โดยใช้คำเชื่อมโยงแสดงการเปรียบเทียบ

จากการศึกษาพบว่าอุปลักษณ์ประเภทนี้ปรากฏในเพลงพระราชนิพนธ์จำนวน ๔ เพลง ซึ่งใช้คำว่า “เป็น” เป็นคำเชื่อมโยงแสดงการเปรียบเทียบทั้งหมด ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์เรา – เหล่าราบ ๒๑ มารัชราชวัลลก มารัชราชนาวิกโยธิน และยุงทอง มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...เราจะสู้สุดชีวิตมิดิฉัน

เป็นกำแพงป้องกันไม่หวั่นไหว...

(เรา – เหล่าราบ ๒๑)

เพลงพระราชนิพนธ์เรา – เหล่าราบ ๒๑ กล่าวเปรียบเหล่าทหารในกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์เป็นกำแพงที่จะป้องกันภัยอันตรายต่างๆ โดยมีคำว่า “เป็น” เป็นคำแสดงความเปรียบ อุปลักษณ์ในเพลงนี้แสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีของทหารในกรมนี้ที่ยอมสละชีวิตของตนเองเพื่อถวายอารักขาสมาเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

...มิเกรงคูหมีนข่มเหงย่ำยี
จะลุยเลือดสู้ตายจะเอากายป้องกัน

เราจะถวายชีวิมหวาดหัว
เป็นเกราะทองรบประจัญศัตรู...
(มาร์ชราชวัลลภ)

เพลงพระราชนิพนธ์มาร์ชราชวัลลภ กล่าวเปรียบเหล่าทหารราชวัลลภเป็นเกราะทอง ป้องกันศัตรูและเภทภัยต่างๆ โดยมีคำว่า “เป็น” เป็นคำแสดงความเปรียบเทียบ เช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดี และความกล้าหาญของทหารราชวัลลภซึ่งเป็นทหารรักษาพระองค์ที่ยอมถวายชีวิตเพื่อถวายอารักขาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์โดยไม่เกรงกลัวภัยอันตรายใดๆ

...เราราชนาวิกโยธินของไทย **เรารวมกายใจกันไว้เชิดชู**
เป็นแนวปราการรุกทานรบผลาญต่อต้านพร้อมพรู ยอมพลีชีพเพื่อชาติไทย...
(มาร์ชราชนาวิกโยธิน)

เพลงพระราชนิพนธ์มาร์ชราชนาวิกโยธิน กล่าวเปรียบเหล่าทหารนาวิกโยธินเป็นปราการป้องกันศัตรูที่จะมารุกรานชาติไทย

๓.๒.๑.๒.๒ อุปลักษณะโดยไม่มีคำเชื่อมโยงแสดงการเปรียบเทียบ

จากการศึกษาพบอุปลักษณะชนิดนี้ในเพลงพระราชนิพนธ์ ๒ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์สายฝน และเพลินภูพิงค์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

...พระพรหมท่านบันดาลให้ฝนหลัง **เพื่อประทังชีวิตมิทรา**
น้ำทิพย์ ใสเป็นสายพรายพลิวทิวาม **ทั่วเขตคามชุ่มชารา...**
(สายฝน)

เพลงพระราชนิพนธ์สายฝน เปรียบสายฝน เป็น น้ำทิพย์ โดยไม่มีการใช้คำแสดงความเปรียบเทียบ การใช้อุปลักษณะเปรียบของธรรมชาติที่มีอยู่ในธรรมชาติ เช่นน้ำฝน ให้เป็น น้ำทิพย์ ซึ่งเป็นสิ่งวิเศษประทานมาจากเทพเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า น้ำฝนเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับสิ่งมีชีวิต ถือเป็นสิ่งวิเศษคู่เดียวกับน้ำทิพย์จากสวรรค์

... ชาวเผ่าเขาครวณูมาสนุกเหลือไม่เบื่อกุพิงค์ สุขจริงหนามาเชียงใหม่*แดนสรวง*แสนเพลิน
(เพลินกุพิงค์)

เพลงพระราชนิพนธ์เพลินกุพิงค์เปรียบเมืองเชียงใหม่ เป็นแดนสรวง โดยไม่มีการใช้คำแสดงความเปรียบตามคติของไทย คือ เชื่อว่าสวรรค์เป็นดินแดนที่มีแต่ความสุขสนุกสนาน และมีแต่สิ่งทีวิเศษเป็นทิพย์เพราะเป็นแดนของเทพ การใช้อุปลักษณ์ให้เชียงใหม่เป็นเมืองสวรรค์เช่นนี้ จึงสะท้อนให้เห็นว่าเชียงใหม่เป็นเมืองที่งดงามและมีบรรยากาศอันน่ารื่นรมย์แสนสุข

การใช้อุปลักษณ์ช่วยสนับสนุนให้เนื้อหาของเพลงพระราชนิพนธ์มีความชัดเจน ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังสามารถเห็นภาพและรู้สึกคล้อยตามอารมณ์หรือเนื้อหาของที่ผู้ประพันธ์เนื้อเพลงต้องการสื่อได้ง่าย และเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยเพิ่มสุนทรียรส ของเพลงให้มากยิ่งขึ้นด้วย

๓.๒.๑.๓ อธินามนัย (Mytonomy)

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (๒๕๔๘) กล่าวว่า อธินามนัย คือ ภาพพจน์ที่เกิดจากการใช้ชื่อเรียกรวมๆ แทนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือคนหนึ่ง อธินามนัยในเพลงพระราชนิพนธ์ปรากฏอยู่ในเพลงที่กล่าวถึงสถาบัน หรือกลุ่มบุคคลต่างๆ ได้แก่เพลงพระราชนิพนธ์มาร์ชราชวัลลภ และเกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

...เราทุกคนภูมิใจ

ได้รับไว้วางพระราชหฤทัย

พิทักษ์*สมเด็จพระเจ้าไทย*

ตลอดในพระวงศ์จักรี...

(มาร์ชราชวัลลภ)

สมเด็จพระเจ้าไทย โดยปกติแล้วหมายถึงพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ แต่ในที่นี้ หมายถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙

...เสี่ยงภัยทั้งผองปกป้องความดี

ปกป้องปฐพีตายเพื่อ*ไทย*

(เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย)

ไทย ในที่นี้หมายถึง ประเทศไทย

การใช้ชื่อนามนัยทำให้การใช้คำเพลงพระราชนิพนธ์ให้สั้นกระชับขึ้นและไม่
เยิ่นเย้อ แต่ก็กินความหมายกว้างขึ้นเช่นกันจึงไม่ทำให้ความหมายของคำเสียไป

๓.๒.๑.๔ ปุคลาธิษฐาน (Personification)

ศุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (๒๕๔๘) กล่าวว่า ปุคลาธิษฐาน คือ ภาพพจน์ที่นำสิ่ง
ที่ไม่ใช่มนุษย์มากล่าวถึงว่าทำอาการราวกับเป็นมนุษย์ ปุคลาธิษฐานในเพลงพระราชนิพนธ์มี
ทั้งหมด ๑๑ เพลงมีทั้งที่กล่าวถึงสิ่งไม่มีชีวิตและสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์ แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท
ดังนี้

๓.๒.๑.๔.๑ ปุคลาธิษฐานที่กล่าวถึงสิ่งไม่มีชีวิต

จากการศึกษาเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์พบปุคลาธิษฐานที่กล่าวถึงสิ่งไม่มีชีวิต
ทั้งหมด ๕ เพลง มีทั้งที่กล่าวถึงสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติ เช่น พระอาทิตย์ คลื่น ฟ้า หรือสิ่งที่
เป็นความเชื่อ เช่น ผลบุญ เวรกรรม ฟ้าที่หมายถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทพเจ้า นอกจากนี้ยัง
กล่าวถึงสิ่งที่เป็นนามธรรมนอกเหนือจากสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติและความเชื่อ เช่น ความรัก
เป็นต้น รายละเอียดการใช้ปุคลาธิษฐานที่กล่าวถึงสิ่งไม่มีชีวิต มีดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...แคดรอนรอน	เมื่อ ทินกรจะลาโลก ไปไกล
ยามนี้จำต้องพรากจากดวงใจ	ไกลแสนไกลสุดห้วงยอดดวงตา...
	(ยามเย็น)

เพลงพระราชนิพนธ์ยามเย็น สมมติให้พระอาทิตย์ซึ่งจะลับขอบฟ้าไปทางทิศ
ตะวันตกทุกวันทำกิริยาลาโลก

...ทิวาทรม	ยามห่างดวงกมล
สุรียาหมองหม่น	ปวงชีวิตในโลกอัปจนเสื่อมทรม...
	(อาทิตย์อัสดง)

เพลงพระราชนิพนธ์อาทิตย์อัสดงสมมติให้พระอาทิตย์มีอาภรณ์เสีรา
หม่นหมอง

...อัน**ธรรมชาติ**ไซ้รู้ ไซ้แรงความรักความใคร่**ย้อมชีวิต**ให้ยืนยง...
...จวบวันทิวาเจิดฉั่นตะวันสดใส **ฟ้าดลบันดาลรัก**ให้สมดังดวงใจมุ่งมั่น...
(เทวาพาคูฝืน)

เพลงพระราชนิพนธ์เทวาพาคูฝืนสมมติให้ธรรมชาติเป็นผู้ย้อมชีวิตของมนุษย์
ให้ยืนยงโดยใช้ความรัก และสมมติให้ท้องฟ้าเป็นผู้ดลบันดาลความรักให้แก่มนุษย์

...ไอ้**เวร**ไหนมาพา**โชคชะตา**แสนชั่ว โลกนี้มีดมัวหวาดกลัวระทม...
...ไอ้**บุญ**ไม่ช่วยนำพาแก้วตาขวัญใจ ได้แต่ฝืนไปไม่สบสมใจรักเอย...
(แก้วตาขวัญใจ)

เพลงพระราชนิพนธ์แก้วตาขวัญใจ สมมติให้เวรกรรมเป็นผู้นำพาโชคร้ายมา
ให้แก่มนุษย์ ทำให้มนุษย์ต้องประสบกับความหวาดกลัว และสมมติให้บุญไม่ช่วยนำพานาง
อันเป็นที่รักมาให้

...**เมฆน้อย**ลอย**โลม**ดูบหวา เหมือนมืออันฟ่องขาวละไม
ดูบ**โลม**นภาสดใส นั้นพาให้หทัยฉันสะเทือน...
...ครั้นแล้ว**เวรกรรม**ชาติไหน **ระดมกันผลัก**ใส่ราห่าง
เมื่อรักยังไม่หม่นหมอง รักยังสลักกลางดวงใจ
แต่ยังหวังใน**ผลบุญ**นำ **ให้บาปกรรม**แคล้วไป
คืนพบความรักเดิมใน คืนหนึ่งวันเพ็ญ...
(เมื่อโสมส่อง)

เพลงพระราชนิพนธ์เมื่อโสมส่องสมมติให้เมฆสีขาวที่ลอยอยู่บนท้องฟ้า ทำ
กิริยาดูบโลมท้องฟ้า และสมมติให้เวรกรรมมาช่วยกันระดมผลักใส่ให้คนทั้งสองคนต้องพราก
จากกัน สุดท้ายสมมติให้ผลบุญเป็นผู้นำกรรมทั้งหลายออกไปจากชีวิตของตน

ท่ามกลางฟากฟ้ามัวหม่น ลีวลมหลังฝนโปรยทั่ว
เยือกเย็นชีพเฉาแม่มัว จิตใจไหวหวาดกลัวหวั่น**ฟ้าคำราม**ลั่น
(สายลม)

เพลงพระราชนิพนธ์สมมติให้ฟ้าทำกิจรรมเสียงดังกึกก้องในเวลาที่ฝนตก
มีพายุ

อยู่ไกลกังวลชนม้ชื่นฉ่ำ
ไม่มีหาดไหนงามเทียมเท่า

หาดทรายและน้ำน้ำไกลเศร้า
คลื่นครวญคลอเคล้าอวนรักฝั่ง...

(ไกลกังวล)

เพลงพระราชนิพนธ์ไกลกังวลสมมติให้เกลียวคลื่นทำกิจรรมคลอเคล้าอวน
ขอความรักจากชายฝั่ง

...รักยืมแสนหวานส่อง

เปรียบประกายทองของจันทร์...

(ไร่จันทร์)

เพลงพระราชนิพนธ์ไร่จันทร์ สมมติให้ความรักทำกิจรรมยืมหวาน สะท้อนให้
เห็นความรู้สึกที่สุขสมหวังในความรัก

...เสียงสายลมพริ้ว

คร่ำครวญเหมือนมนตรา...

(เกาะในฝัน)

เพลงพระราชนิพนธ์เกาะในฝัน สมมติให้สายลมทำกิจรรมเพื่อพริ้วคร่ำครวญ
และการคร่ำครวญนั้นฟังคล้ายกับการสาธยายมนตรา

๓.๒.๑.๔.๒ ปุคลาธิษฐานที่กล่าวถึงสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์

จากการศึกษาเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์พบปุคลาธิษฐานที่กล่าวถึงสิ่งมีชีวิตที่
ไม่ใช่มนุษย์ ทั้งหมด ๓ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์ยามเย็น ไกลรุ่ง และลมหนาว
สิ่งมีชีวิตที่ใช้สมมติในเนื้อเพลงที่พบทั้ง ๓ เพลง เป็นสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติที่มนุษย์คุ้นเคย
ได้แก่ แมลงภู่ นก และดอกไม้ รายละเอียดการใช้ปุคลาธิษฐานที่กล่าวถึงสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่
มนุษย์ มีดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...แคดรอนรอน
คลอเคล้าพฤษภาชาติขึ้นเขยชม

หมู่มวลมกรบินลอยล่องตามลม
 ชมสมตามอารมณ์ล่องเลยไป...
 (ขามเย็น)

เพลงพระราชนิพนธ์ขามเย็น สมมติให้แมลงภู่งทำกริยาคลอเคล้าดอกไม้

...หมู่มวลวิหคบินผกมาแต่ร้างนอน **เฝ้าเขยชิดซ้อนลิ้มชมบัวบาน...**
 (ไกล่รุ่ง)

เพลงพระราชนิพนธ์ไกล่รุ่ง สมมติให้นกทำกริยาเขยชมดอกไม้ การสมมติ
 เช่นนี้ช่วยเพิ่มอารมณ์ให้กับเพลง ทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่กำลังมีความสุขสำราญใจ

ขามลมหนาวพัดโบกโบยโซยขึ้น
หมู่ดอกไม้ชวนภรรร่อนชม

เหล่าสกุณรื่องรื่นรมย์
 ช่างสุขสมเพลินตาน่าดูชูใจ...
 (ลมหนาว)

เพลงพระราชนิพนธ์ลมหนาวสมมติให้ดอกไม้ทำกริยาเชิญชวนแมลงให้มา
 เขยชม

บุคลาธิษฐานในเพลงพระราชนิพนธ์ส่วนใหญ่ พบในเพลงที่มีเนื้อหาคู่เกี่ยวกับ
 อารมณ์ เช่น อารมณ์รัก เสรี เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบในเพลงที่กล่าวชมบรรยากาศใน
 ธรรมชาติด้วย การใช้บุคลาธิษฐานทำให้ผู้ฟังเห็นภาพ และมีความรู้สึกร่วมไปกับอารมณ์ที่
 ถ่ายทอดจากเพลงได้มากกว่าการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา

๓.๒.๑.๕ อติพจน์ (Hyperbole)

สุจิตรา จงสถิตยัวัฒนา (๒๕๔๘) กล่าวถึงว่ อติพจน์ คือ การกล่าวเปรียบเทียบ
 ความจริง แต่ในด้านความรู้สึกนั้นสามารถเป็นจริงได้ จากการศึกษเพลงพระราชนิพนธ์
 พบว่เพลงพระราชนิพนธ์ที่ปรากฏการใช้อติพจน์เป็นเพลงแสดงอารมณ์เสรีทั้ง ๒ เพลง ได้แก่
 เพลงพระราชนิพนธ์เมื่อโสมส่อง และภิรมย์รัก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...เราสองพลอดเพื่อรำพัน
 ตราบฟ้าดินม้วยแลเรา
 วิญญาณไม่ห่างแห
 ครั้นแล้วเวรกรรมชาติไหน

รักมันไม่ผันแปร
 สองคืบสลายดวงแด
 ลอยรักร่วมทาง
 ระคมกันผลักไสเราห่าง...

(เมื่อโสมส่อง)

เพลงพระราชนิพนธ์เมื่อโสมส่องกล่าวถึงความรักที่มีต่อกันของคนสองคนว่า
 แน่นมั่นคง ตราบจนสิ้นดินฟ้า แม้ว่าทั้งสองคนจะสิ้นชีวิตไป ดวงวิญญาณของทั้งสองก็
 จะยังมั่นคงในความรักจนนิรันดร์

ไร้คนเคียงข้าง
 ทิวราตรีตรมชบเซา
 ไร้เธอหมายมั่น
 เสี่ยงครวญมวลวิหคหายไป

โลกอ้างว้างหมางอารมณ์เศร้า
 ส่งความอับเฉาสู่ดวงใจ
 สุดโศกศัลย์ทุกวันหมองไหม้
 ไม่มีแห่งไหนดอกไม้บาน...

(ภิรมย์รัก)

เพลงพระราชนิพนธ์ภิรมย์รัก กล่าวถึงการอยู่คนเดียวโดยปราศจากคนรักว่า
 รู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง เวลากลางวันก็ไม่สดใส เวลากลางคืนก็มีดมน รู้สึกชบเซาเศร้าหมอง
 ไปเสียทุกสิ่ง ไม่มีเสียงนกร้องรินเริง จะเหลียวมองแห่งใดก็ไม่มียดอกไม้บานเลยแม้แต่มด
 เดี่ยว

การใช้คำพ้องในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ปรากฏอยู่ในเพลงแสดงอารมณ์
 เศร้าทั้งสองเพลง ซึ่งทำให้ผู้ฟังรู้สึกถึงความโศกเศร้าที่พรรณานั้นมีมากมายสุดที่จะคณานับ
 และจะซึมซับอารมณ์ความรู้สึกเศร้าที่ถ่ายทอดผ่านเนื้อเพลงได้มากยิ่งขึ้น

๓.๒.๑.๖ สัทพจน์ (Onomatopoeia)

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (๒๕๔๘) กล่าวถึงสัทพจน์ว่า คือ การเปรียบเทียบโดย
 เสียงเสียง หรือใช้คำที่มีเสียงบ่งถึง สี แสง ท่าทาง จากการศึกษาเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์

พบว่ามีการใช้ศัพท์พจน์ทั้งเลียนเสียง บังสี แสง และท่าทาง ทั้งหมด ๖ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์โกษฐ์รุ่ง ยามค่ำ สุกรีสัตยลักษณ์ เมื่อโสมส่อง มาร์ชราชนาวิกโยธิน และ สายลม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

...โกษฐ์ยามเมื่อ แสงทองส่อง	ฉันคอยมองจ้อง ฟ้าเรื่องรำไร
ลมโบกโบยมาหนาวใจ	รอช้าเพียงไรตะวันจะมา...
	(โกษฐ์รุ่ง)

เพลงพระราชนิพนธ์โกษฐ์รุ่ง ใช้ศัพท์พจน์ทั้งแสดงสี และ แสงปรากฏร่วมกัน คือ “แสงทองส่อง” และ “ฟ้าเรื่องรำไร” ภาพสีที่เห็นจากตัวอย่าง คือ สีทอง จากแสง ตะวันยามเช้า ส่วนภาพด้านแสง คือ แสงทองที่ส่องประกายมาจากขอบฟ้า และ เรื่องรำไร ซึ่งทำให้เห็นภาพแสงเรืองระยับแพรวพราว แต่ยังไม่เห็นเพียงรำไรไม่สุดสว่างมากนักเนื่องจาก อากาศยังขมุกขมัวพระอาทิตย์ยังขึ้นไม่เต็มที่

...หมู่ดาว วิบวามงามตระการ	โลกเป็นสถานชื่นบานใจ
ยามค่ำลง สลัวมีดมัว แสงสี	แสนเปลี่ยวในฤดูสุดที่อาลัย...
	(ยามค่ำ)

เพลงพระราชนิพนธ์ยามค่ำ ใช้ศัพท์พจน์บ่งแสง ๒ ประเภท คือ แสงประกาย สุกสว่างเห็นได้จาก “หมู่ดาววิบวามงามตระการ” คำว่า วิบวาม และงามตระการ ทำให้เห็น ภาพประกายของแสงดาวได้ชัดเจน ส่วนแสงที่กล่าวถึงอีกประเภทหนึ่ง คือ “สลัวมีดมัว” ทำให้เห็นภาพเป็นแสงหม่นๆ ไม่สดใส เป็นการเสริมเนื้อความที่กล่าวถึงบรรยากาศในยาม พระอาทิตย์ตกดินและความเงียบเหงา

...หนึ่ง สอง สาม สี	อ้าวไม่เป่า
ซีวิงลายคราม	ซู่ซู่ซู่ซู่...
	(สุกรีสัตยลักษณ์)

เพลงพระราชนิพนธ์สุกรีสัตยลักษณ์ ใช้ศัพท์พจน์ในการเลียนเสียงเป่าพ่นลม ออกจากปาก “ซู่ ซู่ ซู่ ซู่” ทำให้ผู้ฟังเห็นภาพการเป่าเครื่องดนตรีประกอบไปด้วย

...**อ้อโสมทอแสงอำไพ**
 เพลินหลงพรำเพื่อภิรมย์
 ภาคพื้น**เวหาพรวยพราย**
 เพียงเพชรพลอยส่องฟ้า

ฉันสุขใจหมายชม
 โสมสาดส่องแสงมา
 เพราะ**ก้องประกายดารา**
แวววิบจับใจ...

(เมื่อโสมส่อง)

เพลงพระราชนิพนธ์เมื่อโสมส่อง ใช้ศัพท์จนในการให้ภาพของแสงที่เปล่งประกายสุกใสระยิบระยับงดงามของดวงเดือนและดวงดาว คำที่ให้ภาพแสงได้แก่ “อ้อไพ” “พรวยพราย” “ก้องประกาย” และ “แวววิบ”

...ท่ามกลาง**ฟากฟ้ามัวหม่น**
 เขือกเขินชีพเฉาแม่มัว
โรจน์เรืองแปลบแสงฟ้าผ่า

ลี้ลมหลังฝนโปรยทั่ว
 จิตใจไหวหวาดกลัวหวั่นฟ้าคำรามลั่น
 ล่องลอยลี้มาเสียงสนั่น

(สายลม)

เพลงพระราชนิพนธ์สายลม ใช้ศัพท์บ่งแสง และสี เนื้อเพลงกล่าวถึงธรรมชาติยามที่มีพายุฝน อากาศมืดมน มีการใช้คำให้สีว่า “ฟากฟ้ามัวหม่น” นอกจากนี้ยังมีภาพแสงสว่างวาบที่เกิดจากฟ้าแลบฟ้าผ่า ในตอนที่กล่าวว่า “โรจน์เรืองแปลบแสงฟ้าผ่า” ด้วย

รุกันพื้นฟ้าในธาราสีคราม
รบนพื้นฟาดไม่ขาดหวั่นไหว
 เราราชนาวิกโยธินของไทย
 เป็นแนวปราการ**รูกานรบผลาญต่อต้านพร้อมพรู**

สมเป็นดั่งนามราชนาวิกไทย
 มีศึกมาใกล้ไม่หวั่นครั้นคร้ามริปู
 เรารวมกายใจกันไว้เชิดชู
เข้าฟาดพื้นรบนศัตรูขอสู้ขาดใจ...

(มาร์ชราชนาวิกโยธิน)

เพลงพระราชนิพนธ์มาร์ชราชนาวิกโยธิน ใช้ศัพท์จนในการแสดงท่าทางการรบกัน ได้แก่ “รุกันพื้นฟ้า” “รบนพื้นฟาด” “ฟาดพื้นรบน” ซึ่งให้ภาพการบุกที่กล้าหาญและรวดเร็ว และให้ภาพการรุกกันเข้ารบป้องกันการรุกรานจากศัตรูด้วยความพร้อมเพรียง แสดงให้เห็นความสามัคคีในตอนที่ว่า “รูกานรบผลาญต่อต้านพร้อมพรู”

การใช้ศัพท์พจน์พบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์หลากหลายประเภท ทั้งเพลงที่มีเนื้อหาให้อารมณ์สนุกสนาน เพลงที่กล่าวถึงบรรยากาศของธรรมชาติทั้งรุนแรงและสวยงาม และเพลงประจำสถาบันที่แสดงภาพการรบ ศัพท์พจน์ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทำให้ผู้ฟังเกิดจินตภาพทั้งแสง สี ท่าทาง และการได้ยินเสียงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๓.๒.๑.๓ ปฏิพจน์ (Rhetorical - question)

ดวงใจ ไทยอุบุญ (๒๕๔๓) กล่าวถึงปฏิพจน์ว่า เป็นการถามเพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังคิดตามโดยไม่ต้องการคำตอบ การใช้ปฏิพจน์ในเพลงพระราชนิพนธ์พบในเพลงรวมทั้งหมด ๕ เพลง มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

แก้วตาขวัญใจเธออยู่แห่งใดขวัญเอย	ขาดชู้คู่เซยรักเอยเดียวดาย...
เฝ้าคอยรักเสร์ราเหงาใจแสนหน่าย	เปลี่ยนปานชีวาว่างววยคลายสุขตรม
ไอ้เวรไหนมาพาโชคชะตาแสนชั่ว	โลกนี้มีคัมภีร์หวาดกลัวระทม...
...แก้วตาขวัญใจเธออยู่แห่งใดหนอเธอ	เฝ้าเพื่อเฝ้าละเมอเฝ้าเธอมาเซย
สุดจะเหงาเฝ้าแต่ฝันทรวงกระสันพรันจิตเลย	ฝันถึงวันขวัญเอยซิดเซยชื่นชม

(แก้วตาขวัญใจ)

เพลงพระราชนิพนธ์แก้วตาขวัญใจ พรรณนาถึงอารมณ์โศกเสร์ราที่พลัดพรากจากนางอันเป็นที่รักจึงถามหาว่านางนั้นอยู่ที่ไหน และยังพราไปด้วยความทุกข์ระทมอีกกว่าเวรกรรมใดที่นำพาโชคร้ายมาให้จนต้องพลัดพรากจากกัน อย่างไรก็ตามคำถามเหล่านี้ไม่ได้ต้องการคำตอบ เพียงแต่ต้องการระบายความทุกข์ใจที่กำลังประสบอยู่เท่านั้น

...ปกครองรักษาทำหน้าที่	หวังเมืองไทยนี้ให้อิ่งใหญ่
สิ้นเมืองไทยแล้วใครอยู่ได้	ชาติไทยคงไร้ความเสรี...

(เกิดเป็นไทย ดายเพื่อไทย)

เพลงพระราชนิพนธ์เกิดเป็นไทย ดายเพื่อไทย ตั้งคำถามว่า “สิ้นเมืองไทยแล้วใครอยู่ได้” มีจุดประสงค์เพื่อปลุกกระดมให้คนไทยเกิดความรัก และหวงแหนประเทศชาติของตนให้มาก

...รูปเงาเพราะพริ้งดา

ไยคว่นลาเลื่อนมลาย...

(เกาะในฝัน)

เพลงพระราชนิพนธ์เกาะในฝัน กล่าวความเป็นเชิงตัดพ้อ ว่าเหตุใดความฝันจึง
เลื่อนรางไปรวดเร็วว้นัก เพราะเกิดความประทับใจความงามของเกาะที่ฝันถึง

...อันที่สุดของไทยนั่นคือชาติ

หากพินาศแล้วใครอยู่ได้หนอ...

(เรา-เหล่าราบ ๒๑)

เพลงพระราชนิพนธ์เรา-เหล่าราบ ๒๑ ตั้งคำถามเพื่อปลุกใจให้คนไทยรักชาติ
และสามัคคีกันเพื่อปกป้องประเทศชาติให้คงอยู่ต่อไป และชี้ให้เห็นด้วยว่าหากไม่มีชาติไทย
แล้ว คนไทยก็จะไม่มีที่อยู่และสูญเสียอิสรภาพ

ปฏิบัติมาเป็นภาพพจน์ที่พบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์หลายประเภท ทั้งเพลง
ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเศร้า ปลุกใจ และเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบัน การตั้งคำถามใน
เนื้อเพลงเช่นนี้ นอกจากกระตุ้นให้ผู้ฟังคิดตามแล้ว ยังทำให้ผู้ฟังรู้สึกมีส่วนร่วมกับการ
อารมณ์ที่ถ่ายทอดจากเนื้อเพลงด้วย

การใช้ภาพพจน์ทั้งการใช้อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ อธินามนัย สัทพจน์
บุคลาธิษฐาน และปฏิบัติจานั้น พบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทุกประเภทและพบเป็นจำนวน
มากโดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงเปรียบเทียบโดยใช้อุปมาซึ่งพบในเพลงพระราชนิพนธ์จำนวน
มากและหลายเพลงพบมากกว่าหนึ่งแห่ง ลักษณะเด่นในการใช้ภาพพจน์เหล่านี้แสดงความ
เป็นวรรณศิลป์อย่างหนึ่งของเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ คือ เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างจินตภาพและ
ถ่ายทอดอารมณ์จากเพลงให้ผู้ฟังเกิดความซาบซึ้งสะเทือนใจยิ่งขึ้น

๓.๒.๒ สัญลักษณ์ (Symbol)

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา(๒๕๔๘) กล่าวถึง สัญลักษณ์ ว่า เป็นสิ่งที่ใช้แทนอีก
สิ่งหนึ่งและเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่อาจจะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับภาพพจน์ เนื่องจาก
สัญลักษณ์หลายอย่างพัฒนามาจากการใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบ เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ปรากฏ

การใช้สัญลักษณ์ในเพลงประจำสถาบัน ๒ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์มหาจุฬาลงกรณ์ และยุงทอง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...น้ำใจน้องที่**สีชมพู**

...ขอ**ตราพระเกี้ยว**ยังยืนยง

ทุกคนไม่รู้**สีมูชา**...

นิสิตประสงค**เป็นธงชัย**...

(มหาจุฬาลงกรณ์)

สีชมพู เป็นสีประจำจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และตราพระเกี้ยว เป็นตราสัญลักษณ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อกล่าวถึงสีชมพูและตราพระเกี้ยว การรับรู้ของผู้คนทั่วไปก็จะทราบว่ามีหมายถึงสัญลักษณ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สีชมพูและตราพระเกี้ยวจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

...ปลุก**ยุงทอง**ไว้เคียง**โดม**มุ่งประโลม**โน้มน้ำใจรัก**

เหลืองแดงแสง**ธรรมศาสตร์**วิไล

ธรรมจักรบน**บุชา**เทิดไว้

ปก**แผ่**ไป**ในทุกทาง**...

(ยุงทอง)

ยุงทอง หรือต้นหางนกยูงเป็นต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดม เป็นสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ธรรมจักรเป็นตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสีเหลืองแดง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเมื่อกล่าวถึงต้นหางนกยูง โดม ธรรมจักร หรือสีเหลืองแดง ผู้คนทั่วไปก็จะทราบว่ามีหมายถึงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดังนั้นต้นหางนกยูง โดม ธรรมจักร หรือสีเหลืองแดงจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สัญลักษณ์ที่ปรากฏในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ ไม่ได้พัฒนามาจากการใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบ แต่เป็นสิ่งที่บัญญัติขึ้นเป็นสิ่งที่ใช้ประจำสถาบันนั้นๆ เช่น สี ต้นไม้ หรือตราสัญลักษณ์ เป็นต้น และสิ่งเหล่านี้เมื่อกล่าวถึงก็จะทราบทันทีว่ามีหมายถึงสถาบันใดจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของสถาบันนั้นไปในที่สุด

๓.๒.๓. คำนวน

กาญจนาภรณ์ (๒๕๒๑) กล่าวถึงคำนวนไว้ว่า

คำนวนเป็นคำพูดที่เป็นชั้นเชิงไม่ตรงไปตรงมาแต่ให้มีความหมายในคำพูดนั้นๆ คนฟังอาจเข้าใจความหมายทันทีถ้าคำพูดนั้นใช้กันแพร่หลายจนอยู่ตัวแล้ว แต่ถ้าไม่แพร่หลายคนฟังอาจไม่เข้าใจทันทีที่ต้องคิดจึงจะเข้าใจหรือบางทีคิดแล้วเข้าใจไปทางอื่นก็ได้หรือไม่เข้าใจเอาเลยก็ได้ คำพูดชั้นเชิงคำพูดชั้นเชิงนี้เราเรียกว่า “คำนวน”

จากการศึกษาพบว่าเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีการใช้คำนวนหลายรูปแบบ ทั้งการนำคำนวนเดิมที่มีใช้ในภาษาไทยอยู่แล้วมาใช้ หรือการดัดแปลงคำนวนที่มีอยู่เดิมมาใช้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๒.๓.๑ การใช้คำนวนเดิม

การใช้คำนวนเดิม หมายถึง การนำคำนวน สุภาษิต คำพังเพย ที่มีอยู่แล้วในภาษาไทยมาใช้โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงคำ หรือ ข้อความใดๆ ทั้งสิ้น มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...น.ย.เกรียงไกร **ไว้ลาย**แม้ตายชื่อไม่สูญไป ปกป้องไทยทั้งกายและใจขอไทยอยู่คง...

(มาร์ชราชนาวิกโยธิน)

ไว้ลาย เป็นการกล่าวเปรียบการแสดงให้เห็นฝีมือ ความสามารถ หรือลักษณะตัว เพลงพระราชนิพนธ์มาร์ชราชนาวิกโยธินใช้คำนวน **ไว้ลาย** ในการแสดงให้เห็นความเก่งกล้าของทหารนาวิกโยธิน

...แม้รักแปรปรวนไป

แท้จริงทุกขั้มเภา

จะชื่นสุขใจนั้นทำเนา

ด้วย **ถ่านไฟ**เก่ารุ่มรม...

(รักคืนเรือน)

ถ่านไฟเก่า เป็นการเปรียบชายหญิงที่เคยรักใคร่หรือเคยได้เสียนมาก่อน แม้เลิกร้างกันไป เมื่อมาพบกันใหม่ย่อมรักใคร่หรือปลงใจกันได้ง่ายขึ้น เพลงพระราชนิพนธ์รักคืนเรือน ใช้สำนวน **ถ่านไฟเก่า** ในการกล่าวถึงสถานการณ์ความรักที่มีเรื่องความรักในอดีตเข้ามาเกี่ยวข้องจึงทำให้ทุกข์ใจ

นอกจากสำนวนที่ใช้กันทั่วไปดังตัวอย่างข้างต้นแล้ว เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ยังปรากฏสำนวนที่มีคำว่า “ใจ” เช่น ร้อนใจ อ่อนใจ ฝงใจ ย่อมใจ เป็นต้น การใช้คำว่าใจ เป็นความหมายเปรียบเทียบกับอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ จึงถือว่าเป็นสำนวนได้ มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

...โอ้ชีวิตหนอล้วนรอความตายทุกคน หลีกไปไม่พ้นทุกข์ทนอาทร**ร้อนใจ**...
(แสงเทียน)

ร้อนใจ เป็นการเปรียบว่ามีความเดือดร้อนใจ กระทบกระวายใจ เพลงพระราชนิพนธ์แสงเทียน ใช้สำนวน **ร้อนใจ** ในการกล่าวถึงสังขรณ์ของชีวิตมนุษย์ที่เกิดมาแล้วทุกคนต้องพบกับความทุกข์ร้อนใจ ไม่มีใครสามารถหลีกพ้นได้

...โรครุมเร้า**ร้อนแรง**โรย หวนโหยอาวรณ์**อ่อนใจ**...
(แสงเทียน)

อ่อนใจ เป็นความรู้สึกเหนื่อยใจ ท้อใจ เพลงพระราชนิพนธ์แสงเทียนใช้สำนวน **อ่อนใจ** ในการกล่าวถึงความทุกข์ทรมานจากความเจ็บป่วยของร่างกายจนทำให้ท้อใจ

...ยืนเสียบรรเลงดังเพลงขับขาน สอดคล้องกังวานซาบซ่าน**จับใจ**
(ไกล่รุ่ง)

จับใจ เป็นความรู้สึกถูกใจอย่างมาก ชอบมาก เพลงพระราชนิพนธ์ไกล่รุ่งใช้สำนวน **จับใจ** ในการกล่าวถึงเสียงต่างๆในธรรมชาติที่ไพเราะราวกับเสียงเพลง ก่อให้เกิดความประทับใจจับใจอย่างยิ่ง

...ฝ่าลู่ทางชีวิตต้องคิดเฝ้า**ย่อมใจ** โลกมีดมนเพียงใดหัวใจอย่าครามเกรง...
(ยิ้มสู้)

ย้อมใจ เป็นการทำให้ใจชุ่มชื้น หรือปลุกใจให้กล้า เพลงพระราชนิพนธ์ย้อมผู้ เป็นเพลงปลุกใจจึงใช้สำนวน **ย้อมใจ** ในการทำให้กล้าหาญเพื่อฝ่าฟันอุปสรรคและความ กลัวต่างๆ

...เผ่าไทยเดิมล้วนคน**ใจเด็ด** แกร่งดั่งเหล็กเพชรชาติเชิด...
(เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย)

ใจเด็ด เป็นการเปรียบว่ากล้าหาญไม่กลัวตาย เพลงพระราชนิพนธ์เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย เป็นเพลงปลุกใจจึงใช้สำนวน **ใจเด็ด** ในการกล่าวถึงนิสัยกล้าหาญของบรรพบุรุษ ไทยเพื่อกระตุ้นชาวไทยในยุคปัจจุบันรักชาติเหมือนบรรพบุรุษ

...เพื่อพร่ำเพลงรักฝากชีวิต ถิ่นยัง**ฝังใจ**ภิรมย์...
(ภิรมย์รัก)

ฝังใจ เป็นการเปรียบว่าจำได้แม่นยำติดตรึงใจ เพลงพระราชนิพนธ์ ภิรมย์รักใช้สำนวน **ฝังใจ** ในการกล่าวถึงความทรงจำเรื่องความรักในอดีตที่ฝังติดตรึงใจ

...หรือมาลวงล่องร้องเพลงกล่อม จะประนอมให้ยอม**ปลงใจ**
(คำหวาน)

ปลงใจ หมายถึง ตกลงใจ เพลงพระราชนิพนธ์คำหวาน ใช้สำนวน **ปลงใจ** ในการกล่าวถึงการพุดจาโน้มน้าวให้ยอมตกลงใจ

การใช้สำนวนเดิมปรากฏอยู่ในเพลงพระราชนิพนธ์หลากหลายประเภท ทั้ง เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก ความเศร้า ปลุกใจ ชมธรรมชาติ หรือให้ความหวังกำลังใจ ซึ่งการใช้สำนวนทำให้ถ้อยคำในเพลงพระราชนิพนธ์สั้นกระชับ ไม่เยิ่นเย้อ เพราะมีจำนวนคำ ไม่มากแต่สื่อความหมายได้กว้างขวางครอบคลุมยิ่งขึ้น

๓.๒.๓.๒ จำนวนที่ดัดแปลงจากเดิม

จำนวนที่ดัดแปลงจากเดิม หมายถึง การนำจำนวนที่มีใช้อยู่แล้วในภาษาไทย มาดัดแปลงโดยวิธีการต่างๆ เช่น เพิ่มจำนวนคำ ลดจำนวนคำ หรือเปลี่ยนคำในจำนวนบางคำ เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีการดัดแปลงจำนวนโดยการเปลี่ยนคำ หรือข้อความ และการเพิ่มคำหรือข้อความ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๒.๓.๒.๑ จำนวนที่ดัดแปลงโดยการเปลี่ยนคำหรือข้อความ คือ ถ้อยคำจำนวนที่ เปลี่ยนแปลงรูปเดิม โดยการเปลี่ยนคำหรือข้อความในถ้อยคำจำนวน ซึ่งอาจจะเป็นการเปลี่ยน คำหรือข้อความที่ส่วนต้น ส่วนกลาง และส่วนท้ายของถ้อยคำจำนวนเดิม การเปลี่ยนแปลงคำ หรือข้อความมากกว่า ๑ ตำแหน่ง และบางถ้อยคำจำนวนเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงคำหรือข้อความ แล้วอาจทำให้มีพยางค์หรือคำลดลงหรือเพิ่มมากขึ้น (น้ำเพชร สายบุญเรือน, ๒๕๔๓ : ๑๘) จำนวนลักษณะนี้มีปรากฏ ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...ทรัพย์จากผืนดิน

สินจากนที...

(แผ่นดินของเรา)

ทรัพย์จากผืนดิน สินจากนที มาจากจำนวนเดิมว่า “ทรัพย์ในดิน สินในน้ำ” หมายถึง สิ่งที่มีอยู่หรือเกิดตามธรรมชาติอันอาจนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ เพลงพระราช นิพนธ์แผ่นดินของเราเปลี่ยน “ในดิน” เป็น “จากผืนดิน” และเปลี่ยน “ในน้ำ” เป็น “จากนที” เมื่อเปลี่ยนแล้วทำให้จำนวนคำเพิ่มมากขึ้นและไพเราะสละสลวยขึ้น แต่ยังคงเค้า ความหมายเดิม

...หลังเลือดโลมพสุธาปฏิญาณ

มั่นภัยพาลรุกถิ่นแผ่นดินไทย...

(เรา-เหล่าราช ๒๑)

หลังเลือดโลมพสุธา มาจากจำนวนเดิมว่า “หลังเลือดโลมดิน” หมายถึง การเสียสละชีวิตตนเองเพื่อปกป้องชาติบ้านเมือง โดยเปลี่ยนคำว่า “ดิน” เป็น “พสุธา” ซึ่ง มีความหมายเดียวกัน จำนวนนี้จึงมีความหมายคงเดิมแต่ถ้อยคำที่ใช้ไพเราะรื่นหูขึ้น เพลง พระราชนิพนธ์เรา – เหล่าราช ๒๑ กล่าวถึงทหารในกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ที่ ปฏิญาณตนยอมอุทิศชีวิตของตนเพื่อปกป้องชาติไทย

๓.๒.๓.๒.๒ **สำนวนที่ดัดแปลงโดยการเพิ่มคำหรือข้อความ** คือ ถ้อยคำสำนวนที่เปลี่ยนแปลงรูปเดิมโดยการเพิ่มคำหรือข้อความลงไป การเพิ่มคำหรือข้อความลงไปซึ่งมีทั้งการเพิ่มที่ส่วนต้น ส่วนกลาง และส่วนท้ายของถ้อยคำสำนวนเดิม (น้ำเพชร สายบุญเรือน, ๒๕๔๓ : ๒๔) สำนวนลักษณะนี้มีปรากฏในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...ถ้อยทำนองร้องส่ง

ก่อให้เกิด**หลงลืม**...

(คำหวาน)

หลงลืม มาจากสำนวนเดิมว่า “หลงลม” หมายความว่า หลงคำพูด หลงเชื่อถ้อยคำ เพลงพระราชนิพนธ์คำหวานเพิ่มคำว่า “ลืม” ซึ่งมีนัยว่าคำพูดเช่นเดียวกับคำว่า “ลม” เพื่อเพิ่มน้ำหนักความหมายของถ้อยคำที่หมายถึงคำพูดในสำนวนนี้ให้หนักแน่นยิ่งขึ้น

...**สุดหวานอมสุดขมกลืน**

สุดรักยืนยง...

(รักคืนเรือน)

สุดหวานอมสุดขมกลืน มาจากสำนวนเดิมว่า “หวานอมขมกลืน” หมายความว่า ตกอยู่ในฐานะที่จำใจต้องรับเอาไม่ว่าดีหรือร้าย เพลงพระราชนิพนธ์รักคืนเรือนเพิ่มคำว่า “สุด” ที่หน้า “หวานอม” และ “ขมกลืน” เพื่อย้ำความรู้สึกกล้ากลืนนั้นว่ามากมายจนเกินพรรณนา

...จะยอมตายหมายให้เกียรติดำรง

จะ**ปิดทองหลังองค์พระปฏิมา**...

(ความฝันอันสูงสุด)

ปิดทองหลังองค์พระปฏิมา มาจากสำนวนเดิมว่า “ปิดทองหลังพระ” หมายถึง ทำสิ่งสำคัญที่ไม่ปรากฏให้คนเห็น หรือคนไม่เห็นคุณเห็นค่า ย่อมไม่ได้รับความยกย่องนับถือเท่าที่ควร เพลงพระราชนิพนธ์ความฝันอันสูงสุดเพิ่มคำว่า “องค์...ปฏิมา” กลายเป็น “องค์พระปฏิมา” ซึ่งยังคงความหมายเดิม หมายถึง องค์พระประธาน การเพิ่มคำจากสำนวนเดิมในเพลงนี้ทำให้ถ้อยคำไพเราะขึ้น และเพื่อให้ถูกต้องตามนัยทักท้วงของกลอนสุภาพ เนื่องจากเพลงนี้ประพันธ์เนื้อร้องขึ้นเป็นกลอนสุภาพก่อนแล้วจึงทรงพระราชนิพนธ์ทำนองเพลงประกอบคำร้องในภายหลัง

การใช้สำนวนที่ตัดแปลงมาจากสำนวนเดิมในเพลงพระราชนิพนธ์ส่วนใหญ่ ใช้เพื่อเปลี่ยนจากถ้อยคำธรรมดาให้เป็นคำที่ไพเราะสละสลวยยิ่งขึ้น แต่ยังคงความหมายเดิมไว้ นอกจากนี้ยังพบว่าบางเพลงที่ประพันธ์เนื้อร้องขึ้นก่อนเป็นกลอนสุภาพนั้น มีการเพิ่มคำเพื่อให้จำนวนคำถูกต้องตามฉันทลักษณ์ของกลอนสุภาพด้วย

๓.๒.๔ การสร้างเอกภาพ

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (๒๔๔๘) กล่าวถึงการสร้างเอกภาพ ว่าเป็นการทำให้เนื้อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งเสียงและความหมาย การสร้างเอกภาพประกอบด้วย การซ้ำคำและความ และการใช้ความเปรียบคู่ขนาน จากการศึกษพบว่าเนื้อความของเพลงพระราชนิพนธ์มีการสร้างเอกภาพ ดังต่อไปนี้

๓.๒.๔.๑ การซ้ำคำและความ

การซ้ำคำและความในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ ประกอบด้วย การซ้ำคำ และการซ้ำความ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๒.๔.๑.๑ การซ้ำคำ

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (๒๔๔๘) กล่าวถึงการซ้ำคำว่า เป็นส่วนหนึ่งของการเล่นคำเล่นเสียงเพื่อให้เกิดเสียงที่ไพเราะ ช่วยสร้างจินตภาพและความรู้สึก การซ้ำคำในเพลงพระราชนิพนธ์มีเป็นจำนวนมาก ทั้งการซ้ำคำเดียวและการซ้ำข้อความ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๒.๔.๑.๑.๑ การซ้ำคำเดียว หมายถึงการนำคำคำเดียวมากล่าวซ้ำหลายๆ ครั้ง การซ้ำคำเดียวในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีทั้งการซ้ำแบบชนิดกัน และการซ้ำแบบมีข้อความอื่นมาคั่น ดังนี้

๓.๒.๔.๑.๑.๑.๑ **ซ้ำคำเดี่ยวแบบซัดกัน ๒ คำ** หมายถึง การนำคำเดี่ยวที่เป็นคำคำเดียวกันมีหน้าที่และความหมายเดียวกันมากกว่าซ้ำกัน ๒ ครั้ง โดยทั้งสองคำอยู่ซัดกัน และมีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งว่าโน้ตเพลงในตำแหน่งที่มีการซ้ำคำเดี่ยวแบบซัดกัน ๒ คำนั้น ส่วนใหญ่เป็นโน้ตที่มีระดับเสียงเดียวกันซ้ำกัน ๒ ตัวด้วย การใช้คำซ้ำรูปแบบนี้พบในเพลงพระราชนิพนธ์ทั้งหมด ๔ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์ยามเย็น ไกลรุ่ง แว่ว และชะตาชีวิต มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

...แดดรอนรอน

เมื่อทินกรจะลับเหลี่ยมเมฆา...

(ยามเย็น)

คำที่ซ้ำกัน คือ คำว่า **รอนรอน** ตัวโน้ตทั้งสองตัวเป็นโน้ตเดียวกัน คือ “โดสูง” ซึ่งมี ๒ จังหวะเท่ากัน และอยู่ในห้องเพลงเดียวกัน ในเนื้อเพลงนี้เมื่อซ้ำคำแล้วให้ความหมายที่อ่อนลง คือ แสงพระอาทิตย์ที่อ่อนจางลงเพราะพระอาทิตย์ใกล้จะตกในยามเย็น

ได้ยินเสียงแหว่ดังแผ่วมาแต่ไกลไกล

ชุ่มชื่นฤทัยหวานใจจะปาน...

(ไกลรุ่ง)

คำที่ซ้ำกัน คือ คำว่า **ไกลไกล** ตัวโน้ตทั้งสองตัวเป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกัน คือ “ลา” แต่ โน้ตตัวแรกเสียงสั้นกว่าโน้ตตัวที่สองหนึ่งจังหวะ และไม่ได้อยู่ในห้องเพลงเดียวกัน ในเนื้อเพลงนี้เมื่อซ้ำคำแล้วให้ความหมายที่อ่อนลง คือ เสียงที่ได้ยินนั้นมาจากที่ที่ไม่ไกลมากเท่าคำว่า “ไกล” คำเดียว

...ร่ำรอนเพลงสะท้อน

แต่สำเนียงเพียงแผ่วแผ่วดัง...

(แหว่)

คำที่ซ้ำกัน คือ คำว่า **แผ่วแผ่ว** เมื่อซ้ำกันให้ความหมายที่อ่อนลง คือ เสียงที่ได้ยินนั้นแผ่วเบามาก ระดับเสียงของโน้ตเพลงที่ตรงกับคำซ้ำในเพลงพระราชนิพนธ์แหว่นี้ ไม่สามารถเทียบเสียงได้ว่าตรงกันหรือไม่ เนื่องจากทำนองเพลงนี้มีโน้ตเพลงปรากฏเพียงเพลงที่มีเนื้อร้องเป็นภาษาอังกฤษ คือ เพลงพระราชนิพนธ์ Echo เท่านั้น เมื่อนำทำนองเดียวกันมาประพันธ์เป็นภาษาไทย คือ เพลงพระราชนิพนธ์แหว่ ไม่ได้เขียนเนื้อเพลงประกอบโน้ตแผ่วแผ่วไว้

นกน้อยคล้อยบินมาเดี่ยวดาย **คิตคิต**มีวายุกังวลาให้หม่นฤทัยหมอง...

(ชะตาชีวิต)

คำที่ซ้ำกัน คือ คำว่า **คิตคิต** ตัวโน้ตทั้งสองตัวเป็นโน้ตเดียวกัน คือ “โดสูง” มี ๑ จังหวะเท่ากัน และอยู่ในห้องเพลงเดียวกัน ในเนื้อเพลงนี้เมื่อซ้ำคำแล้วให้ความหมายที่มีจำนวนมากขึ้น คือ คิตซ้ำแล้วซ้ำเล่า คิตหลายๆครั้ง

การซ้ำคำเดี่ยวแบบชนิดกัน ๒ คำในเพลงพระราชนิพนธ์นั้นไม่เพียงแต่ซ้ำเพราะต้องการเล่นเสียงและความหมายเท่านั้น แต่หากยังมีความเกี่ยวข้องกับระดับเสียงของโน้ตเพลงอีกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าการซ้ำคำเดี่ยวแบบชนิดกัน ๒ คำนั้นซ้ำเพื่อให้คำที่ซ้ำกันทั้งสองคำมีระดับเสียงเดียวกันสอดคล้องกับโน้ตเพลง ๒ ตัวที่มีระดับเสียงเดียวกันด้วย

๓.๒.๔.๑.๑.๑.๒ **ซ้ำคำเดี่ยวแบบมีคำหรือข้อความอื่นมาคั่น**
หมายถึง การซ้ำคำเดี่ยวที่เป็นคำคำเดียวกันตั้งแต่สองคำขึ้นไป แต่คำที่ซ้ำกันไม่ได้อยู่ชิดกัน รูปแบบของการซ้ำคำก็มีทั้งการซ้ำคำเดี่ยว และการซ้ำคำที่แทรกอยู่ในคำซ้อนซึ่งเคยกล่าวไว้แล้วในรายละเอียดเรื่องคำซ้อน ๔ พยางค์แบบซ้อนซ้ำ การซ้ำคำรูปแบบนี้พบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทั้งหมด ๓๐ เพลง มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

ขอฝนไฟในฝันอันเหลือเชื้อ	ขอผู้ศึกทุกเมื่อไม่หวั่นไหว
ขอทนทุกข์รุกรโรมโหมกายใจ	ขอฝ่าฟันผองภัยด้วยใจทะนง
จะแน่วแน่แก้ไขในสิ่งผิด	จะรักษาจิตใจเป็นผุยผง
จะยอมตายหมายให้เกียรติดำรง	จะปิดทองหลังองค์พระปฏิมา
ไม่ทอดลอยคอยสร้างสิ่งที่ควร	ไม่เรรวนพะว้าพะวังคิดกังขา
ไม่เคืองแค้นน้อยใจในโชคชะตา	ไม่เสียดายชีวาถ้าสิ้นไป...

(ความฝันอันสูงสุด)

เนื้อเพลงนี้ซ้ำคำ ๓ คำ คือ **ขอ** **จะ** และ **ไม่** มีการซ้ำคำว่า **ขอ** ทั้งหมด ๔ แห่ง คือ **ขอฝนไฟในฝันอันเหลือเชื้อ ขอผู้ศึกทุกเมื่อไม่หวั่นไหว ขอทนทุกข์รุกรโรมโหมกายใจ** และ **ขอฝ่าฟันผองภัยด้วยใจทะนง** แม้ว่าการซ้ำคำว่า **ขอ** ในแต่ละแห่งให้ความหมายต่างกันออกไปตามบริบท แต่มีความหมายสอดคล้องไปในทางเดียวกัน คือ ย้ำให้เห็นความปรารถนาอย่างสูงสุดที่จะกระทำสิ่งที่กล่าวมา แม้ว่าจะเป็นสิ่งกระทำได้ยากเย็นก็ตาม

คำซ้ำที่ปรากฏในเนื้อเพลงคำต่อมา คือ คำว่า **จะ** ซึ่งซ้ำทั้งหมด ๔ แห่ง เช่นเดียวกับคำว่า **ขอ** ได้แก่ **จะแน่วแน่แก้ไขในสิ่งผิด จะรักษาจิตใจเป็นผุยผง จะยอมตาย** หมายถึงเกียรติดำรง และ**จะปิดทองหลังองค์พระปฏิมา** การซ้ำคำว่า **จะ** ที่ปรากฏนี้เป็นการย้ำให้เห็นเจตนาอันมุ่งมั่นที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาให้ได้

คำซ้ำสุดท้ายที่ปรากฏในเพลงนี้ คือ **ไม่** ซึ่งซ้ำทั้งหมด ๔ แห่งเช่นเดียวกับคำว่า **ขอ** และคำว่า **จะ** ได้แก่ **ไม่ทอดยถยสร้างสิ่งที่ควร ไม่เรรวนพะว้าพะวังคิดกังวล ไม่เคื่องแค้นน้อยใจในโชคชะตา และไม่เสียดายชีวิตถ้าสิ้นไป** การซ้ำคำว่า **ไม่** หลายแห่งต้องการย้ำให้เห็นการปฏิเสธที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ที่กล่าวไว้อย่างเด็ดขาด

เนื่องจากเพลงพระราชนิพนธ์ความฝันอันสูงสุดเป็นเพลงปลุกใจ ดังนั้นการซ้ำคำทั้งสามคำ คือ **ขอ จะ ไม่** ที่ปรากฏในเนื้อเพลงจึงเป็นการย้ำซ้ำๆ เพื่อให้เกิดกำลังใจ ฮึกเหิม และเกิดความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะกระทำในสิ่งต่างๆ ที่กล่าวถึง โดยไม่หวัคกลัว หรือคิดย่อท้อใดๆทั้งสิ้น

คำคืนนภาดาราวราว	ประกาย แสง ดาวพราวตา
ดาบเรียงเคียง แสง ดวงจันทร์	เพลนชม แสง พรายนภาเห็นดวงคาราล้อมจันทร์
ที่จริงนั้นเดือนและดวงดาว	ต่างเรื่อง แสง วาวพราวพรรณ
ด้วยแรงจาก แสง ดวงตะวัน	จึงมี แสง เดือนงามครัน แสง ดาวประชันนำชม...
...เปรียบดั่งกับ แสง ตะวันตระการ	ยังคง แสง งามสะคราญ แสง ทองยืนานานเรื่อยมา
ตะวันฉายมาดาราราย	ส่อง แสง พริ้มพรายนัยน์ตา
รื่นรมย์ชม แสง ดวงจันทร์	ชมดาวล้อมเดือนงามตาพริ้มพรายนภา แสง งาม
มาตรแม้นสูญดวงตะวันไป	ประดา แสง ในฟ้าทราวม...

(ดวงใจกับความรัก)

เนื้อเพลงนี้ซ้ำคำว่า **แสง** ทั้งหมด ๑๔ แห่ง ได้แก่ **แสงดาว แสงจันทร์ แสงพรายนภา แสงวาวพราวพรรณ แสงดวงตะวัน แสงเดือน แสงดาว แสงตะวัน แสงงามสะคราญ แสงทอง แสงพริ้มพราย แสงดวงจันทร์ แสงงาม และแสงในฟ้า** ซึ่งมีทั้งซ้ำเพื่อบอกแหล่งที่มาของแสงว่ามาจากแสงอะไรบ้าง เช่น แสงดาว แสงเดือน แสงตะวัน

และซ้ำเพื่อใช้พรรณนาความงามของแสง เช่น แสงงามสะคราญ แสงวาวพราวพรรณ แสง
พริ้มพราย เนื่องจากเพลงพระราชนิพนธ์ดวงใจกับความรัก เป็นเพลงที่กล่าวถึงธรรมชาติใน
ยามค่ำคืน ดังนั้นการซ้ำคำว่า แสง หลายๆ แห่งจึงซ้ำเพื่อย้ำให้เห็นบรรยากาศในเนื้อเพลงที่
กล่าวพรรณนาความงามพร่างพรายของท้องฟ้าอันเกิดจากแสงต่างๆ ในยามค่ำคืน

...ถึงชุมล่าง โคตรก็ไม่วุ่น	จะสู้กันไม่หลบหนีหาย
สู้ตรงนี้สู้ที่นี้สู้จนตาย	ถึงเป็นคนสุดท้ายก็ลองดู
บ้านเมืองเราเราต้องรักษา	อยากทำลายเชิญมาเราสู้
เกียรติศักดิ์ของเราเราเชิดชู	เราสู้ไม่ถอยจนก้าวเดียว

(เราสู้)

เนื้อเพลงนี้ซ้ำคำว่า สู้ ทั้งหมด ๖ แห่ง ได้แก่ สู้กัน สู้ตรงนี้ สู้ที่นี้ สู้จนตาย
เราสู้ และ เราสู้ แม้ว่าการซ้ำคำว่า สู้ แต่ละแห่งจะแตกต่างกัน แต่ก็มี ความหมายไปในทาง
เดียวกันคือ เน้นย้ำเพื่อปลุกกระดมจิตใจคนในชาติให้ฮึกเหิมกล้าหาญพร้อมสู้ โดยไม่หวั่นเกรง
แม้กระทั่งความตาย ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาของเพลงที่เป็นประเภทเพลงปลุกใจ

รักทะเลอันกว้างใหญ่ไพศาล	รักท้องฟ้าโอพารสีสดใส
รักท้องทุ่งท้องนาดังดวงใจ	รักป่าเขาลำเนาไพรแสนสุนทร
รักพฤษการุกษชาติที่ด้ายป่า	รักปีกขาร่องกุ่มบึงสิงขร
รักอุทัยสว่างกลางอัมพร	รักทั้งรัตติกโรนภดล
รักดาราส่องแสงสุกสว่าง	รักน้ำค้างอย่างมณีมีโชคผล
รักทั้งหมดทั้งสิ้นที่ได้ยศ	รักนวลนางรักจนหมดสิ้นใจ

(รัก)

เนื้อเพลงนี้ซ้ำคำว่า รัก คำเดียวทุกวรรคตลอดทั้งเพลงมีทั้งหมด ๑๓ แห่ง
ได้แก่รักทะเล รักท้องฟ้า รักท้องทุ่งท้องนา รักป่าเขาลำเนาไพร รักพฤษการ รักปีกขาร
รักอุทัย รักรัตติกโร รักดารารักน้ำค้าง รักทั้งหมดทั้งสิ้น รักนวลนาง และรักจนหมดสิ้นใจ
เป็นการกล่าวให้ครอบคลุมยิ่งขึ้นว่ารักสิ่งใดบ้างและเน้นย้ำความรู้สึกรักให้ฟังดูหนักแน่นยิ่งขึ้น

...ไข่เค็มไข่ลวกทั้ง	ไข่หวาน
กับไข่ต้มสุกนาน	เยี่ยวม่า...
...ไข่ตุ๋นรสเยี่ยมปาน	รสทิพย์
ไข่ไก่โอเอี่ยมอ้า	อร่อยแท้อยากกิน...

(เมนูไข่)

เนื้อเพลงนี้ซ้ำคำว่า **ไข่** ทั้งหมด ๖ แห่ง ได้แก่ **ไข่เค็ม ไข่ลวก ไข่หวาน ไข่ต้ม ไข่ตุ๋น และไข่ไก่** เป็นการย้ำให้เห็นความหลากหลายของเมนูอาหารเลิศรสที่ทำจากไข่

กลวิธีการซ้ำคำแบบมีคำหรือข้อความอื่นมาคั่นนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับระดับเสียงของโน้ตเพลงเหมือนการซ้ำคำเดี่ยวแบบซิดกัน ๒ คำ แต่ซ้ำเพื่อต้องการเน้นย้ำความหมายของคำที่ใช้ในเพลงให้ผู้ฟังเกิดจินตภาพหรืออารมณ์ความรู้สึกตามที่เนื้อเพลงต้องการสื่อ

๓.๒.๔.๑.๑.๒ การซ้ำข้อความ หมายถึง การซ้ำทั้งข้อความซึ่งอาจจะซ้ำเพียงแค่สองครั้งหรือมากกว่านั้นก็ได้อีกซ้ำเพื่อเน้นย้ำความหมายของข้อความนั้น การซ้ำรูปแบบนี้ปรากฏในเพลงพระราชนิพนธ์ ๒ เพลง คือ เพลงพระราชนิพนธ์ศุภรัตลักษณ์ และเมนูไข่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ชี วิง ลาย คราม	ต้องไม่แสดง รุ่มร่าม
ชี วิง ลาย คราม	ต้องไม่แสดง รุ่มร่าม...

(ศุภรัตลักษณ์)

ข้อความที่ซ้ำ คือ **ชีวิงลายคราม ต้องไม่แสดงรุ่มร่าม** โดยซ้ำติดกันสองครั้ง เพื่อย้ำถึงสิ่งที่ต้องการจะบอกว่า **ต้องไม่แสดงรุ่มร่าม**

เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้อยากกิน
ไข่เค็มไข่ลวกทั้ง	ไข่หวาน
กับไข่ต้มสุกนาน	เยี่ยวม่า
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้อยากกิน

ไข่ตุ๋นรสเยี่ยมปาน	รสทิพย์
ไข่ไก่โอ้เอี่ยมอ่ำ	อร่อยแท้ยอกกิน
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้ยอกกิน
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้ยอกกิน
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้ยอกกิน
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้ยอกกิน
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้ยอกกิน

(เมนูไข่)

ข้อความที่ซ้ำ คือ **เมนูไข่ อร่อยแท้ยอกกิน** ข้อความนี้มีซ้ำทั้งตอนต้นเพลง และท้ายเพลง โดยซ้ำถึง ๘ ครั้ง เพื่อย้ำว่าเมนูอาหารที่ทำจากไข่อันหลากหลายที่กล่าวถึงในเพลง นั้น มีรสชาติอร่อยจริงๆ

การซ้ำข้อความปรากฏอยู่ในเพลงที่มีเนื้อหาแสดงความสนุกสนาน การซ้ำข้อความนอกจากจะต้องการเน้นย้ำความหมายแล้ว ยังซ้ำเพื่อความสนุกสนานของเนื้อเพลงด้วย

การซ้ำคำเป็นความโดดเด่นประการหนึ่งของเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก และแสดงความเป็นวรรณศิลป์ของทั้งคำและความหมายของเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ กล่าวคือ ช่วยเน้นย้ำความหมายของคำที่ใช้ซ้ำๆกันให้หนักแน่น แสดงจังหวะและน้ำเสียงของคำ และทำให้เนื้อเพลงไพเราะสละสลวยขึ้นด้วย

๓.๒.๔.๑.๒ การซ้ำความ

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (๒๕๔๘) กล่าวถึงการซ้ำความว่า เป็นการกล่าวซ้ำโดยใช้คำหลากหลายแต่มีความหมายสอดคล้องไปในทางเดียวกันเพื่อให้เนื้อความชัดเจนหนักแน่น เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ส่วนใหญ่ปรากฏการซ้ำความเพื่อแสดงอารมณ์ โดยใช้ถ้อยคำแสดงอารมณ์นั้นๆติดต่อกันเป็นชุด มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

...ร้างกัน	วันห่างไปไกล
มีดมนหมองมัวปานใด	เยือกเย็นเจ็ญใจรัญจวน
ไกลกัน	พาพรั่นใจครวญ
ร่างกายทรุดโทรมทุกส่วน	จิตใจร้อนรวนแรงอ่อน
รักเอ๋ย	เลขลับอาวรณ์
คำคืนฝืนใจไปนอน	ยิ่งดูเหมือนฟอนไฟลน
ทิวาทรม	ยามห่างดวงกมล
สุรียาหมองหม่น	ปวงชีวิตในโลกอัปจนเสื่อมทรม
หวังคอย	คอยเฝ้าโมงยาม
จวบจนทิวาเรืองงาม	สบความรักยามคืนคง

(อาทิตย์อัปแสง)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์อาทิตย์อัปแสง ใช้การซ้ำความเพื่อแสดงอารมณ์
หมองเศร้าติดต่อกันเป็นชุด ได้แก่ มีดมน หมองมัว เยือกเย็น เจ็ญใจ รัญจวน พรั่นใจ
ทรุดโทรม ร้อนรวน แรงอ่อน ฝืนใจ ฟอนไฟลน ทรม หมองหม่น อัปจน
เสื่อมทรม หวังคอย คอยเฝ้า การซ้ำความโดยใช้คำแสดงอารมณ์โสกเศร้าหม่นหมอง
ติดต่อกันเช่นนี้จะทำให้ผู้ฟังซึมซับอารมณ์เศร้าจากเพลงได้มากยิ่งขึ้น

แก้วตาขวัญใจเธออยู่แห่งใดขวัญเอ๋ย	ขาดชู้คู่เซยรักเอ๋ยเดียวดาย
เฝ้าคอยรักเศร้าเหงาใจแสนหน่าย	เปลี่ยนปานชีวาว่างวายคลายสุขตรม
ไอ้เวรไหนมาพาโชคชะตาแสนชั่ว	โลกนี้มีดมัวหวาดกลัวระทม
ได้แต่หวังนั่งแต่ฝืนคอยคู่ขวัญต้นอกตรม	ร้อนอารมณ์หวังชมชิดเซยดวงใจ
อยู่คนเดียวเปล่าเปลี่ยวปานใดอกใจระทม	ขาดคนนิยมขาดคู่ชิดชมระบมทรวงใน
ไอ้บุญไม่ช่วยนำพาแก้วตาขวัญใจ	ได้แต่ฝืนไปไม่สบสมใจรักเอ๋ย
แก้วตาขวัญใจเธออยู่แห่งใดหนอเธอ	เฝ้าเพื่อเฝ้าละเมอเฝ้าเธอมาเซย
สุดจะเหงาเฝ้าแต่ฝืนทรวงกระสันพรั่นจิตเลย	ฝืนถึงวันขวัญเอ๋ยชิดเซยชื่นชม

(แก้วตาขวัญใจ)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แก้วตาขวัญใจ ใช้การซ้ำความแสดงอารมณ์เศร้าหมอง
ติดต่อกันเป็นชุด ได้แก่ เดียวดาย เฝ้าคอย รักเศร้า เหงาใจ แสนหน่าย ปานชีวาว่างวาย
คลายสุข ตรม มีดมัว หวาดกลัว ระทม ได้แต่หวัง นั่งแต่ฝืน คอย ต้นอก ร้อนอารมณ์

เปล่าเปลี่ยว ระบาย ฝ่าเพื่อ ฝ่าละเมอ สุดจะเหงา ฝ่าแต่ฝัน ทรวงกระสัน พรันจิต
การซ้ำความโดยใช้คำแสดงอารมณ์โศกเศร้าหม่นหมอง หรือ ความเจ็บปวดใจติดต่อกันเช่นนี้
จะทำให้ผู้ฟังซึมซับอารมณ์เศร้าจากเพลงได้มากยิ่งขึ้น

สวัสดิ์วันปีใหม่พา
ฤกษ์ยามดีเปรมปรีดิ์ชื่นชม

ให้บรรดาเราท่านรื่นรมย์
ต่างสุขสมนิยมยินดี...

(พรปีใหม่)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ปีใหม่ ใช้การซ้ำการแสดงอารมณ์สุขติดต่อกัน
เป็นชุดได้แก่ รื่นรมย์ เปรมปรีดิ์ ชื่นชม สุขสม นิยม ยินดี การซ้ำความโดยใช้คำแสดง
อารมณ์สุขสนุกสนานยินดีติดต่อกันเช่นนี้จะทำให้ผู้ฟังรู้สึกรื่นเริงยินดีตามเนื้อเพลงได้ง่าย

ยามลมหนาวพัดโบกโบยโชยชื่น
หมุดดอกไม้ชวนภมรร้อนชม
ไอ้รักเจ้าเอ๋ย
พิศดูสิ่งใด
อันความรักมักจะพาใจฝัน

เหล่าสกุณร้องรื่นรมย์
ช่างสุขสมเพลินตานำดูชูใจ
ยามรักสมดังฤทัย
ก็แลวิไลแจ่มใสครัน
เมื่อรักนั้นสุขสมจิตปอง

(ลมหนาว)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ลมหนาว ใช้การซ้ำการแสดงอารมณ์สุขสดใสใน
ยามมีความรักติดต่อกันเป็นชุด ได้แก่ รื่นรมย์ สุขสม เพลินตา นำดู ชูใจ วิไล แจ่มใส
สุข สมจิตปอง การซ้ำความโดยใช้คำแสดงอารมณ์สุขสดใสติดต่อกันเช่นนี้ จะทำให้ผู้ฟัง
อัมเอบกับความสุขสมที่ถ่ายทอดจากเนื้อเพลงได้มากยิ่งขึ้น

รุกันพินฟ้าในธาราสีคราม
รบรินพินฟาดไม่ขาดหวั่นไหว
เราราชนาวิกโยธินของไทย
เป็นแนวปราการรุกทานรบผลาญต่อต้านพร้อมพรั่ง
เมื่อเราเข้าประจัญจะผลาญให้สิ้นไป
ริบรุกบุกเข้าตีไม่หนีผู้เพื่อชย

สมเป็นดั่งนามราชนาวิกไทย
มีศึกมาใกล้ไม่หวั่นครันคร้ามริปู
เรารวมกายใจกันไว้เชิดชู
เข้าฟาดฟันรบรินศัตรูของสู้ชาติใจ
ยอมพลีชีพเพื่อชาติไทย
กายใจชีวิตมอบเป็นราชพลี...

(มาร์ชราชนาวิกโยธิน)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มาร์ชราชนาวิกโยธิน ใช้การซ้ำความแสดงความ
 อีกริมกล้ำหาญติดต่อกันเป็นชุด ได้แก่ รุกัน ฟันฝ่า รบรัน ฟันฟาด ไม่ขาดห้วงไหว
 ไม่หวั่นครันคร้าม สู้ขาดใจ ผลาญให้สิ้น ขอมพลีชีพ รีบรุก บุกเข้าตี ไม่หนี สู้เพื่อชัย
 การซ้ำความโดยใช้คำแสดงความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวติดต่อกันเช่นนี้จะทำให้ผู้ฟังรู้สึกอีกริมตาม
 อารมณ์ในเพลงได้มากยิ่งขึ้น

ไว้คนเคียงข้าง	โลกอ้างว้างหมางอารมณ์เศร้า
ทิวราตรีตรมชบเซา	ส่งความอับเฉาสู่ดวงใจ
ไว้เธอหมายมั่น	สุดโสกศลย์ทุกวันหมองไหม้...

(ภิรมย์รัก)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ภิรมย์รัก ใช้การซ้ำความแสดงอารมณ์เศร้าติดต่อกัน
 เป็นชุด ได้แก่ อ้างว้าง หมางอารมณ์ เศร้า ตรม ชบเซา อับเฉา โสกศลย์ หมองไหม้
 การซ้ำความโดยใช้คำแสดงอารมณ์โศกเศร้าหม่นหมองหดหู่ใจติดต่อกันเช่นนี้ จะทำให้ผู้ฟัง
 ซึมซับอารมณ์เศร้าจากเพลงได้มากยิ่งขึ้น

เราทะนงองอาจฉกาจแกร่ง	ทุกหนแห่งสู้ศึกฮึกเหิมหาญ
หลังเลือดโลมพสุธาปฎิญาณ	มั่นภัยพาลรุกถิ่นแผ่นดินไทย
เราจะสู้สุดชีวิตมิดิพรัน	เป็นกำแพงป้องกันไม่หวั่นไหว
ถึงม้วยมุดสูสุดลมหายใจ	ขอเทิดเกียรติชาติไทยอยู่ทุกยาม...

(เรา – เหล่ารบ ๒๑)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เรา – เหล่ารบ ๒๑ ใช้การซ้ำความเพื่อแสดงความ
 เข้มแข็งและอีกริมกล้ำหาญติดต่อกันเป็นชุด ได้แก่ ทะนง องอาจ ฉกาจ แกร่ง ฮึก
 เหิมหาญ หลังเลือดโลมพสุธา สู้สุดชีวิต มิดิพรัน ไม่หวั่นไหว การซ้ำความโดยใช้คำ
 แสดงความเข้มแข็ง กล้ำหาญเด็ดเดี่ยวติดต่อกันเช่นนี้จะทำให้ผู้ฟังรู้สึกอีกริมตามอารมณ์ใน
 เพลงได้มากยิ่งขึ้น

การซ้ำความเป็นความโดดเด่นประการหนึ่งของเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์
 เพราะปรากฏอยู่เป็นจำนวนมากและหลากหลายประเภท เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ใช้การ
 ซ้ำความเพื่อย้ำอารมณ์ของเพลงให้ผู้ฟังสามารถเข้าถึงและซึมซับอารมณ์ต่างๆที่สื่อจากเพลงได้
 อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ยังทำให้ผู้ฟังเกิดจินตภาพตามเนื้อเพลงได้ง่ายขึ้นด้วย

๓.๒.๔.๒ การใช้ความเปรียบคู่ขนาน

ศุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (๒๔๔๘) กล่าวถึง การใช้ความเปรียบคู่ขนานว่าเป็นการนำคำและความหมายที่มีความเสมอกัน หรือตรงข้ามกันมาเทียบให้เกิดความสมมูลกันในด้านคำและความหมาย การใช้ความเปรียบคู่ขนานปรากฏในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์หลายเพลง ทั้งคู่ขนานในลักษณะที่ใช้การซ้ำข้อความเดียวกัน แล้วเปลี่ยนคำหรือข้อความก่อนหน้าหรือหลังคำหรือข้อความที่ซ้ำนั้นบางส่วน เพื่อให้เนื้อความที่คู่ขนานกันนั้นสื่อความกันและคู่ขนานในลักษณะที่ใช้เนื้อความที่มีความหมายตรงข้ามกันในช่วงต้นและท้ายเพลง มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

<i>แตรอรอรอน</i>	<i>เมื่อทินกรจะลับเหลี่ยมเมฆา</i>
ทอแสงเรืองอร่ามช่างงามตา	ในนภาสลับจับอัมพร
<i>แตรอรอรอน</i>	<i>เมื่อทินกรจะลาโลกไปไกล</i>
ยามนี้จำต้องพราวจากดวงใจ	ไกลแสนไกลสุดห้วงยอดดวงตา...
<i>...แตรอรอรอน</i>	<i>หากทินกรจะลาโลกไปไกล</i>
<i>ความรักเรากองอยู่คู่กันไป</i>	<i>ในหัวใจคงอยู่คู่เชยชม...</i>

(ยามเย็น)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ยามเย็น มีการใช้ความเปรียบคู่ขนานหลายช่วง คู่แรกคือ *แตรอรอรอน* *เมื่อทินกรจะลับเหลี่ยมเมฆา* และ *แตรอรอรอน* *เมื่อทินกรจะลาโลกไปไกล* โดยมีข้อความที่ซ้ำกัน คือ “แตรอรอรอน เมื่อทินกรจะ...” เมื่อพิจารณาจากความหมายของข้อความที่นำมาเปรียบเทียบกันแล้ว พบว่าแม้จะมีการเปลี่ยนคำที่ใช้ แต่ยังมี ความหมายคล้ายกัน คือ กล่าวถึงพระอาทิตย์ที่กำลังจะตกดินเหมือนกัน

การใช้ความเปรียบคู่ขนานอีกคู่หนึ่ง คือ *แตรอรอรอน* *เมื่อทินกรจะลาโลกไปไกล* และ *แตรอรอรอน* *หากทินกรจะลาโลกไปไกล* โดยมีข้อความที่ซ้ำกัน คือ “แตรอรอรอน...ทินกรจะลาโลกไปไกล” เมื่อเปลี่ยนคำหน้าข้อความ *ทินกรจะลาโลกไปไกล* แล้วพบว่าความหมายของทั้งสองข้อความยังคงหมายถึงพระอาทิตย์ตกดินเหมือนกัน แต่

คำที่นำมาเปลี่ยนนั้นทำหน้าที่ต่างกัน กล่าวคือ คำว่า *เมื่อ* ในข้อความแรกใช้เป็นคำบอกเวลาว่า พระอาทิตย์กำลังจะตก ส่วนคำว่า *หาก* ในข้อความหลังใช้ในความหมายว่า “แม้” เป็นการแสดงเงื่อนไขเพื่อเชื่อมโยงไปยังเนื้อความในความเปรียบคู่ขนานถัดไป

ความเปรียบคู่ขนานคู่สุดท้าย คือ *ความรักเรากงอยู่คู่กันไป และ ในหัวใจ กงอยู่คู่เชยชม* โดยมีข้อความที่ซ้ำกัน คือ “กงอยู่คู่” ซึ่งเนื้อความของความเปรียบคู่ขนานนี้มีลักษณะล้อความกันโดยให้น้ำหนักความหมายของประโยคเท่าเทียมกัน และเกี่ยวเนื่องกับความเปรียบคู่ขนานคู่ที่สองว่า แม้พระอาทิตย์จะตกไปแต่ *ความรัก* และ *หัวใจ* จะกงอยู่คู่กัน

<i>สมใจก่อนนี้เคยอยากชมเขางาม</i>	<i>ตามหุบผาพงไพรได้มาเห็นภูผิงค์แพรวพราว</i>
<i>สวยจริงดอกไม้สะพรั่งบานทั้งปี</i>	<i>ดูหลากหลายเรียงรายโชนกลิ่นหอมอวลอบชื่นใจ...</i>
<i>...สมใจก่อนนี้เคยอยากชมเขางาม</i>	<i>ยามอ่อนแสงรำไพได้ไปถึงคอยปุยเดียวดาย</i>
<i>สูงจริงเสียดฟ้าตระหง่านปานท่าลม</i>	<i>ชมยอดผาเรียงรายคราหมดแสงดวงสุริยา...</i>

(เพลินภูผิงค์)

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เพลินภูผิงค์ มีความเปรียบคู่ขนาน คือ *สมใจก่อนนี้เคยอยากชมเขางาม ตามหุบผาพงไพรได้มาเห็นภูผิงค์แพรวพราว และ สมใจก่อนหน้านี้เคยอยากชมเขางาม ยามอ่อนแสงรำไพได้ไปถึงคอยปุยเดียวดาย* โดยข้อความที่ซ้ำกัน คือ “สมใจก่อนนี้เคยอยากชมเขางาม” เมื่อพิจารณาข้อความที่เปลี่ยนมาเปรียบเทียบแล้ว จะเห็นว่าทั้งสองข้อความให้น้ำหนักและความหมายของประโยคเท่ากัน คือ ในช่วงแรกกล่าวถึงความสุขสมใจที่ได้มาเห็นความงามของภูผิงค์ซึ่งเป็นสถานที่ และในช่วงที่สองกล่าวถึงความสุขที่ได้ไปสัมผัสคอยปุย ซึ่งเป็นสถานที่อีกเช่นกัน

<i>...นำทิพย์สาดเป็นสายพรายพลิวทิวงาม</i>	<i>ทั่วเขตคามชุ่มธารา</i>
<i>สาดเป็นสายพรายพลิวทิวทุ่ง</i>	<i>แดดทอรุ่งอร่ามตา...</i>

(สายฝน)

ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์สายฝน มีความเปรียบคู่ขนาน คือ *นำทิพย์สาดเป็นสายพรายพลิวทิวงาม และ สาดเป็นสายพรายพลิวทิวทุ่ง* โดยข้อความที่ซ้ำกัน คือ “สาดเป็นสายพรายพลิวทิว...” ซึ่งแม้จะเปลี่ยนคำที่ตามหลังข้อความแต่ก็ยังให้ภาพของม่านฝนที่โปรยปรายลงมาเหมือนกัน

...จวบวันทิวาเจดฉันต์วันสดไส ฟ้าดลบันดาลรักให้สมดังดวงใจมุงมั่น
 ฝ้าวอนพระทรงเสกพรให้ว้อนทุกวัน โสภทรวงดวงใจอ้ออันคั่นตันอุรา
จวบวันราตรีเจดฉันต์ดวงจันทร์แจ่มฟ้า พบความรักดังใจมั่นเหมือนเดือนตะวันกลางหล้า
 สมพรจากฟ้า พระทรงประทานปวงข้าชีวิตในหล้าเย็นง

(เทวาพาคู่ฝัน)

ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เทวาพาคู่ฝันมีความเปรียบคู่ขนาน คือ **จวบวันทิวาเจดฉันต์วันสดไส** และ **จวบวันราตรีเจดฉันต์ดวงจันทร์แจ่มฟ้า** โดยข้อความที่ซ้ำกันคือ “จวบวัน...เจดฉันต์...” จะเห็นว่าคำและข้อความที่นำมาเปรียบกันนั้นมีความหมายไปในทางตรงข้ามกัน คือ เปลี่ยนจากคำที่แสดงเวลากลางวันว่า ทิวา ซึ่งสัมพันธ์กับ ตะวันสดไส เป็นคำที่แสดงเวลากลางคืนว่า ราตรี ซึ่งสัมพันธ์กับ ดวงจันทร์แจ่มฟ้า เมื่อมีการสื่อความหมายกันเช่นนี้จึงทำให้น้ำหนักความหมายของข้อความที่คู่ขนานกันนั้นเท่ากัน

แก้วตาขวัญใจเธออยู่แห่งใดขวัญเอย ขาดชู้คู่เซยรักเอยเดี๋ยวตาย
 ฝ้าคอยรักเสร์้าเหงาใจแสนหน่าย เปลี่ยนปานชีวาว่างวายคลายสุขตรม...
 ...**แก้วตาขวัญใจเธออยู่แห่งใดหนอเธอ** ฝ้าเพื่อฝ้าละเมอใฝ่เธอมาเซย
 สุดจะเหงาฝ้าแต่ฝันทรวงกระสันพรั้นจิตเลย ฝันถึงวันขวัญเอยชิดเซยชื่นชม

(แก้วตาขวัญใจ)

ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แก้วตาขวัญใจมีความเปรียบคู่ขนาน คือ **แก้วตาขวัญใจเธออยู่แห่งใดขวัญเอย** และ **แก้วตาขวัญใจเธออยู่แห่งใดหนอเธอ** โดยมีข้อความที่ซ้ำกันคือ “แก้วตาขวัญใจเธออยู่แห่งใด...” ซึ่งข้อความที่นำมาคู่ขนานกันนั้นอยู่ในตำแหน่งท่อนแรกสุด และช่วงท้ายสุดของเพลง แสดงให้เห็นกลวิธีประพันธ์เพลงที่น่าประทับใจคือ เริ่มต้นและจบเพลงด้วยการ ตั้งคำถามคู่ขนานกัน นอกจากนี้ยังมีความหมายไปในทางแสดง ความโศกเศร้าเหมือนกันอีกด้วย

...หนึ่ง สอง สาม สี่ อ้าว ไม้สี่
 หนึ่ง สอง สาม สี่ อ้าว ไม้แป...
 ...แปก็วันนี้ เมาก็วันนี้ เมแต่คนตรี ลายคราม
 สุขก็วันนี้ สนุกก็วันนี้ ศุกร์สิ้นทุกข์ ลายคราม

(ศุกร์สัตย์ลักษณ์)

ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ศุภรัศมีคุณลักษณ์ มีความเปรียบคู่ขนาน คือ **หนึ่ง สอง สามสี่ อ้าวไม่สี่** และ **หนึ่ง สอง สามสี่ อ้าวไม่แป** โดยมีข้อความที่ซ้ำกัน คือ “หนึ่งสอง สามสี่ อ้าวไม่...” การล้อความกันโดยการใช้คำอุทานในความเปรียบคู่ขนานเช่นนี้ทำให้นเนื้อเพลงมีความสนุกสนาน

ส่วนความเปรียบคู่ขนานอีกคู่หนึ่ง คือ **เป่าก็วันนี้ เมาก็วันนี้** **แม่แต่คนตรี ลายคราม** และ **สุขก็วันนี้ สนุกก็วันนี้** **ศุภรัศมีทุกข์ ลายคราม** โดยมีข้อความที่ซ้ำกัน คือ “...ก็วันนี้ ...เมาก็วันนี้ ... ลายคราม” การเปลี่ยนคำและข้อความให้มีเนื้อหาล้อความกันเช่นนี้ เป็นไปเพื่อให้เนื้อเพลงเกิดความสนุกสนานเช่นเดียวกับการใช้ความเปรียบคู่ขนานในคู่แรก

การใช้ความเปรียบคู่ขนานปรากฏอยู่ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์หลายเพลงซึ่งนอกจากจะทำให้เนื้อเพลงมีลูกเล่นและไพเราะแล้ว ยังทำให้เกิดความสมดุลของเนื้อความในเพลงอีกด้วย

จากรายละเอียดการศึกษาภาษาวรรณศิลป์ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทั้งหมดพบว่าเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีความเป็นวรรณศิลป์ที่โดดเด่นทั้งด้านการใช้คำและความ ทำให้นเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แต่ละเพลงเพลงมีเนื้อหาที่สอดคล้องกลมกลืนกันทั้งด้านเสียง ภาพ และความหมาย เมื่อนำเนื้อเพลงมาผสานเข้ากับท่วงทำนองอันไพเราะซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ไว้ก็ทำให้นเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทุกเพลงไพเราะและทรงคุณค่ายิ่ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๔

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่มีคำร้องเป็นภาษาไทยทั้งหมด ๔๒ เพลง ได้แก่ เพลงพระราชนิพนธ์แสงเทียน ยามเย็น สายฝน ไกลรุ่ง ชะตาชีวิต ดวงใจกับความรัก มาร์ชราชวัลลภ อาทิตย์อัปสาง เทวาพาคู่ฝัน กำหวน มหาจุพาลงกรณ์ แก้วตาขวัญใจ พรปีใหม่ รักคืนเรือน ยามค่ำ ยิ้มสู้ เมื่อโสมส่อง ลมหนาว ศุภรัศมีฤกษ์งาม กำแล้ว สายลม ไกลกังวล เพลินภูผิงค์ เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย แสงเดือน ฝัน มาร์ชราชนาวิกโยธิน ภิรมย์รัก แผ่นดินของเรา ยุงทอง ในดวงใจนิรันดร์ เตือนใจ ไร่เดือน ไร่จันทร์ เกาะในฝัน แว่ว เกษตรศาสตร์ ความฝันอันสูงสุด เราสู้ เรา-เหล่าราบ ๒๑ รัก และเมนูไข่ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย พร้อมทั้งอภิปรายผลในส่วนที่น่าสังเกต และเสนอข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัย ดังต่อไปนี้

๔.๑ สรุปผลการวิจัย

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีเนื้อหาที่หลากหลายแบ่งได้เป็น ๘ ประเภทหลัก ได้แก่ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเศร้า เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสนุกสนาน เพลงที่มีเนื้อหาปลุกใจให้รักชาติ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบัน ได้แก่ เพลงประจำมหาวิทยาลัย และเพลงประจำกองทหารในเหล่าทัพต่างๆ เพลงที่ให้ความหวัง กำลังใจ และคำแนะนำในการต่อสู้ปัญหาอุปสรรคในชีวิต เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติซึ่งกล่าวถึงบรรยากาศของธรรมชาติในยามต่างๆ โดยไม่มีความรักเข้ามาเกี่ยวข้อง และสุดท้าย คือ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเทศกาล

นอกจากเนื้อหาที่หลากหลายแล้ว เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ยังให้อรรถรสในการฟังโดยสะท้อนคุณค่าด้านต่างๆ มากมาย ได้แก่ คุณค่าด้านการจรรโลงใจให้แง่คิดเรื่องความเชื่อต่างๆ ความศรัทธายึดมั่นในศาสนาพุทธ ความเชื่อเรื่องเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้เข้าใจความรักในแง่มุมต่างๆ ที่ลึกซึ้งว่าความรักนั้นเป็นพลังในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ

สามารถบันดาลให้เกิดทั้งความสุข และความทุกข์แก่มนุษย์ และแสดงความเชื่อว่าความรักเกิดจากการคลับแคลงของเทพเจ้าอีกด้วย เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์แสดงสุนทรียรสที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและอารมณ์ของมนุษย์ไว้อย่างชัดเจน โดยชี้ให้เห็นว่าธรรมชาติรอบกายมีผลต่ออารมณ์ของมนุษย์ที่ได้สัมผัส และขณะเดียวกันอารมณ์ของมนุษย์ก็มีผลต่อการมองธรรมชาติรอบกายเช่นกัน นอกจากนี้ยังสอนปรัชญาชีวิต ให้ความหวัง กำลังใจ และคำแนะนำในการต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่พบบังในชีวิต สุดท้ายคือสะท้อนอุดมคติเรื่องความรักชาติและความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ

นอกจากอรรถรสที่สะท้อนจากเนื้อหาและคุณค่าของเพลงแล้ว เพลงพระราชนิพนธ์ยังงดงามด้วยสุนทรียรสทางภาษา อันเกิดจากการเลือกสรรคำและความมาใช้ จากการศึกษาพบว่าภาษาวรรณศิลป์ในเพลงพระราชนิพนธ์แบ่งได้เป็น ๒ ระดับ คือ ระดับคำ และระดับความ ระดับคำพบว่าเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีการใช้ถ้อยคำรูปแบบต่างๆ ได้แก่ สัมผัส ซึ่งทำให้เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทุกเพลงไพเราะรื่นหู เกิดจังหวะลีลา มีเสียงคล้องจอง และจดจำได้ง่าย ประกอบด้วยสัมผัสสระ และสัมผัสอักษร สัมผัสสระประกอบด้วย สัมผัสนอกซึ่งปรากฏในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทุกเพลง และทำให้เพลงพระราชนิพนธ์มีลักษณะคล้ายกับร้อยกรองที่มีการส่งสัมผัสระหว่างวรรค และสัมผัสในซึ่งปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบไปด้วยสัมผัสสระชนิด และสัมผัสสระคั่น สัมผัสสระชนิด ได้แก่ สัมผัสสระชนิด ๒ คำ ๓ คำ ๒ คู่ และ ๓ คู่ ส่วนสัมผัสสระคั่น ได้แก่ สัมผัสสระคั่น ๑ คำ ๒ คำ และมากกว่า ๒ คำ นอกจากสัมผัสสระแล้ว เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ยังปรากฏสัมผัสอักษรเป็นจำนวนมาก มีทั้งสัมผัสอักษรชนิดและสัมผัสอักษรคั่นเช่นเดียวกับสัมผัสสระ สัมผัสอักษรชนิดที่พบประกอบด้วย สัมผัสอักษรชนิด ๒ คำ ๓ คำ ๔ คำ ๖ คำ ๒ คู่ และ ๓ คู่ ส่วนสัมผัสอักษรคั่นได้แก่ สัมผัสอักษรคั่นหนึ่งคำ ๒ คำ สัมผัสอักษร มากกว่า ๒ คำ และสัมผัสอักษรไขว้

นอกจากการใช้สัมผัสแล้วการเลือกใช้คำในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ ยังปรากฏการเล่นเสียงวรรณยุกต์ด้วย และพบว่าคำที่มีการเล่นเสียงวรรณยุกต์นั้น มีระดับเสียงสูงต่ำของวรรณยุกต์สอดคล้องกับระดับเสียงสูงต่ำของโน้ตเพลงเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าการเลือกใช้ถ้อยคำในเนื้อเพลงต้องสัมพันธ์กับระดับเสียงของโน้ตเพลง เพื่อให้ทั้งเนื้อร้องและทำนองประสานกันอย่างสมบูรณ์แบบและไพเราะจับใจ

การใช้คำในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ยังโดดเด่นด้วยการใช้คำซ้อนหลากหลายประเภท ได้แก่ คำซ้อน ๒ พยางค์ใช้เพื่อบ่งชี้ความหมายและเน้นความไพเราะของเสียงพยัญชนะต้นที่สัมผัสกัน แบ่งเป็น คำซ้อนเพื่อความหมาย ประกอบด้วยคำซ้อนเพื่อความหมายแบบสัมผัสอักษร และคำซ้อนเพื่อความหมายแบบไม่สัมผัสอักษร และคำซ้อนเพื่อเสียงซึ่งเป็นแบบสัมผัสอักษรทั้งหมด คำซ้อน ๓ พยางค์ ใช้เพื่อบ่งชี้ความหมายของคำในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ให้ชัดเจนหนักแน่นขึ้น คำซ้อนในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ที่พบมากอีกประเภทหนึ่ง คือ คำซ้อน ๔ พยางค์ แบ่งเป็น คำซ้อนสัมผัส ซึ่งประกอบด้วย คำซ้อนสัมผัสสระกลางคำ และคำซ้อนแบบสัมผัสอักษรล้วน คำซ้อนประเภทนี้นอกจากช่วยเน้นย้ำความหมายของคำแล้ว ยังช่วยเรื่องความไพเราะของเสียงสัมผัสด้วย ทั้งเสียงสระและเสียงพยัญชนะ คำซ้อนสลับ คำซ้อนซ้ำ และคำซ้อนสองคำเพื่อการเน้นย้ำความหมาย คำซ้อนประเภทสุดท้ายที่พบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ คือ คำซ้อนหลายพยางค์ หรือ คำซ้อนที่มีจำนวนมากกว่า ๔ พยางค์ คำซ้อนประเภทนี้ช่วยขยายและย้ำความหมายของคำให้กว้างขวางครอบคลุม และหนักแน่นชัดเจน พบทั้งแบบคำซ้อน ๒ คำ ซึ่งเกิดจากการนำคำซ้อน ๒ คำมาซ้อนกัน และคำซ้อนมากกว่า ๒ คำซึ่งเกิดจากการนำคำตั้งแต่ ๓ คำซึ่งอาจเป็นคำเดียวหรือคำซ้อนก็ได้มาซ้อนต่อกัน

นอกจากนี้ยังพบการหลีกคำ หรือการใช้คำหลายคำที่มีความหมายเดียวกันในเพลงเดียว แสดงให้เห็นความสามารถ และความประณีตในการเลือกใช้คำของผู้ประพันธ์และยังเป็นการเลี่ยงการใช้คำซ้ำๆกันอีกด้วย การศึกษาระดับคำประเภทสุดท้ายที่พบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ คือ การสรรคำ ซึ่งทำให้ภาษาในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์งดงามเข้ากับท่วงท่อนของเนื้อเพลงและเมื่อผสานเข้ากับท่วงทำนอง จึงทำให้เพลงพระราชนิพนธ์ทุกเพลงไพเราะจับใจ และผู้ฟังสามารถเข้าถึงทุกอารมณ์ที่สื่อผ่านเนื้อเพลง

การศึกษาระดับความ ประกอบด้วย การใช้ภาพพจน์ซึ่งทำให้ผู้ฟังเกิดจินตภาพตามเนื้อเพลงได้แจ่มชัดและลึกซึ้งยิ่งขึ้น เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ปรากฏการใช้ภาพพจน์แบบต่างๆ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ ซึ่งแบ่งเป็นอุปลักษณ์โดยใช้คำเชื่อมโยงแสดงการเปรียบเทียบและอุปลักษณ์โดยไม่ใช้คำเชื่อมโยงแสดงการเปรียบเทียบ นอกจากนี้ยังมีการใช้ไวยากรณ์เพื่อให้คำในเพลงพระราชนิพนธ์สั้นกระชับขึ้น แต่ก็กินความหมายกว้างขึ้น และไม่ทำให้ความหมายของคำเสียไป การใช้บุคลาธิษฐานปรากฏทั้งบุคลาธิษฐานที่กล่าวถึงสิ่งไม่มีชีวิตและบุคลาธิษฐานที่กล่าวถึงสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์ ภาพพจน์อีกประเภทหนึ่งที่ใช้ในการ

พรรณานี้ให้ความรู้สึกซึ่งสะท้อนใจ คือ การใช้ฉันทิพจน์ ซึ่งพบในเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเศร้า กล่าวถึงความรักที่ไม่สมหวัง นอกจากนี้ยังมีการใช้ศัพท์พจน์ในการเลียนเสียง บังสี แสง และท่าทาง และการใช้ภาพพจน์ประเภทสุดท้ายที่พบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ คือ ปฏิพจน์ ซึ่งปรากฏในเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบัน เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก ความเศร้า และเพลงที่มีเนื้อหาปลุกใจให้รักชาติ

การใช้สำนวนในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มี ๒ ประเภทหลัก คือ การใช้สำนวนเดิม และสำนวนที่ดัดแปลงจากเดิม ซึ่งประกอบด้วย สำนวนที่ดัดแปลงโดยการเปลี่ยนคำหรือข้อความ สำนวนที่ดัดแปลงโดยการเพิ่มคำหรือข้อความ และสำนวนที่ดัดแปลงโดยเพิ่มคำหรือข้อความและสลับตำแหน่งของคำ

การใช้สัญลักษณ์ในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ พบในเพลงที่มีเนื้อหาสถาบัน ซึ่งเป็นเพลงประจำมหาวิทยาลัยจำนวน ๒ เพลง คือ เพลงพระราชนิพนธ์มหาจุฬาลงกรณ์ และยูงทอง

การสร้างเอกภาพในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ ประกอบด้วย การซ้ำคำและความช่วยให้เนื้อเพลงเกิดความไพเราะสละสลวย และช่วยเน้นย้ำความหมายของคำและความที่ใช้ซ้ำๆกันให้หนักแน่นขึ้นด้วย การซ้ำคำ ประกอบด้วย การซ้ำคำเดี่ยวแบ่งเป็น การซ้ำคำเดี่ยวแบบชิดกัน ๒ คำ และการซ้ำคำเดี่ยวแบบมีคำหรือข้อความอื่นมาคั่น และการซ้ำข้อความ ส่วนการซ้ำความในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์พบว่า ใช้การซ้ำความเพื่อแสดงอารมณ์โดยใช้ถ้อยคำแสดงอารมณ์นั้นๆติดต่อกันเป็นชุด เพื่อให้ผู้ฟังเกิดจินตภาพตามเนื้อเพลงและเข้าถึงอารมณ์ที่สื่อจากเพลงได้ลึกซึ้งขึ้น

การสร้างเอกภาพอีกประเภทหนึ่งที่พบในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ คือ การใช้ความเปรียบคู่ขนาน ซึ่งมีทั้งในลักษณะที่ซ้ำข้อความเดียวกันแล้วเปลี่ยนคำหรือข้อความก่อนหน้าหรือหลังคำหรือข้อความที่ซ้ำนั้นบางส่วน เพื่อให้เนื้อความที่คู่ขนานกันนั้นสื่อความกัน และการใช้เนื้อความที่มีความหมายตรงกันในช่วงต้นเพลงและท้ายเพลง การใช้ความเปรียบคู่ขนานนี้นอกจากจะทำให้เนื้อเพลงมีความไพเราะแล้ว ยังทำให้เกิดความสมดุลของเนื้อความในเพลงอีกด้วย

๔.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ภาษาวรรณศิลป์ในเพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชนี้ ผู้วิจัยพบว่าเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีความเป็นวรรณศิลป์สูงทั้งด้านการใช้คำและความ ในด้านการใช้คำนั้น สัมผัส เป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์โดดเด่นที่สุดและพบมากที่สุด เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทุกเพลงมีการส่งสัมผัสระหว่างวรรค นอกจากสัมผัสระหว่างวรรคแล้ว เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์หลายเพลงยังใช้สัมผัสหลายชนิดรวมอยู่ในวรรคเดียวกัน บางวรรคใช้สัมผัสอักษรเสียงเดียวกันทั้งวรรค บางวรรคใช้ทั้งสัมผัสสระซิดและคั่น บางวรรคใช้ทั้งสัมผัสอักษรซิดและคั่น และบางวรรคใช้ทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษรซึ่งมีทั้งสัมผัสคั่นและสัมผัสซิดรวมกัน การใช้สัมผัสแพรวพราวเป็นจำนวนมากเช่นนี้ทำให้เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ทุกเพลงไพเราะสละสลวย และมีลักษณะคล้ายร้อยกรองหรือกวีนิพนธ์ด้วย

ความโดดเด่นทางวรรณศิลป์เรื่องการใช้คำในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์อีกประการหนึ่ง คือ การใช้คำซ้อน ซึ่งปรากฏตั้งแต่คำซ้อน ๒ พยางค์ ๓ พยางค์ ๔ พยางค์ และมากกว่า ๔ พยางค์ คำซ้อนทำให้เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีความโดดเด่นทั้งด้านเสียงและความหมาย คือ คำซ้อนที่มีเสียงสัมผัสกันทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษรทำให้น้ำเสียงของคำในเนื้อเพลงไพเราะรื่นหู ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยเน้นย้ำความหมายของคำให้ชัดเจนหนักแน่นหรือกว้างขวางครอบคลุมมากขึ้น

การหลากคำก็เป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่โดดเด่น และพบมากในเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ การใช้คำหลากหลายช่วยให้ไม่ต้องใช้คำซ้ำซากและยังแสดงถึงความประณีตในการเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อให้เนื้อเพลงสละสลวยงดงามอีกด้วย

ส่วนในด้านการใช้ความนั้นพบกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ทำให้เนื้อความของเพลงโดดเด่นหลายวิธี ได้แก่ การใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบแบบอุปมาซึ่งพบเป็นจำนวนมาก และในบางเพลงพบการใช้อุปมามากกว่าหนึ่งแห่ง การใช้อุปมาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างจินตภาพให้แก่ผู้ฟังและทำให้ผู้ฟังรับรู้อารมณ์ที่ถ่ายทอดจากเนื้อเพลงได้ดียิ่งขึ้น

กลวิธีทางวรรณศิลป์อีกประการหนึ่งที่โดดเด่นมาก คือ การสร้างเอกภาพ ในเนื้อเพลงทั้งการซ้ำคำ ซ้ำความ และการใช้ความเปรียบคู่ขนาน ซึ่งกลวิธีนี้ช่วยให้เนื้อเพลง พระราชนิพนธ์มีความสอดคล้องกลมกลืนกันเป็นอดีทั้งเรื่องเสียงและความหมายของคำ ซึ่งช่วยทำให้เนื้อเพลงโดดเด่นทั้งอรรถรสและสุนทรียรส การซ้ำคำปรากฏในเนื้อเพลง จำนวนมากช่วยทำให้เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เกิดเสียงที่ไพเราะ และช่วยสร้างจินตภาพและความรู้สึกให้แก่ผู้ฟังด้วย

การซ้ำความก็เป็นกลวิธีที่เด่นมากอีกกลวิธีหนึ่งที่พบในเนื้อพระราชนิพนธ์ เพลงที่ปรากฏการซ้ำความมาก ได้แก่ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก ความเศร้า การปลุกใจ ให้รักษาดี เป็นต้น การซ้ำความโดยใช้คำที่มีความหมายแสดงอารมณ์เศร้าที่สอดคล้องกัน ติดต่อกันเป็นชุด จะช่วยสร้างอารมณ์ของผู้ฟังให้คล้อยตามอารมณ์ของเนื้อเพลงที่ผู้ประพันธ์ ต้องการจะสื่อได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดสุนทรียรสทางอารมณ์แก่ผู้ฟังด้วย เนื้อเพลง พระราชนิพนธ์มีความโดดเด่นเรื่องความเป็นเอกภาพของงานอีกประการหนึ่ง คือ การใช้ความ เปรียบคู่ขนานซึ่งเป็นการนำคำและความหมายที่มีความเสมอกัน หรือตรงข้ามกันมาเทียบให้ เกิดความสมดุลกันด้านคำและความหมาย เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์มีการใช้ความเปรียบ คู่ขนานมากทั้งแบบการซ้ำข้อความเดียวกันแล้วเปลี่ยนคำหรือข้อความหน้าหรือหลังข้อความที่ ซ้ำนั้นบางส่วน เพื่อให้เนื้อความที่คู่ขนานนั้นสื่อความกัน และการใช้เนื้อความที่มีความหมาย ตรงข้ามกันในช่วงต้นและท้ายเพลง นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งที่พบ นอกเหนือไปจากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา คือ ความสอดคล้องของระดับเสียง โน้ตเพลงและวรรณศิลป์ที่ปรากฏในเพลงพระราชนิพนธ์ ได้แก่ เรื่องการเล่นเสียงวรรณยุกต์ และการซ้ำคำเดี่ยวแบบซิดกัน ๒ คำ ในเรื่องการเล่นเสียงวรรณยุกต์นั้น ผู้วิจัยพบว่าคำที่มีการ เล่นเสียงวรรณยุกต์นั้นมีระดับเสียงสูงต่ำของโน้ตเพลงสอดคล้องกันเช่นกัน ส่วนการซ้ำ คำเดี่ยวแบบซิดกัน ๒ คำนั้นก็พบว่าคำที่ซ้ำกันมีระดับเสียงของโน้ตเพลงเป็นเสียงเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตเกี่ยวกับโน้ตเพลงอีกประการหนึ่งที่น่าสนใจมาก คือ เนื้อความของ เพลงกับระดับเสียงของโน้ตเพลงมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างลงตัว ดังเนื้อความในเพลง พระราชนิพนธ์ยามเย็นที่กล่าวถึงภาพพระอาทิตย์ลอยคล้อยต่ำลงเรื่อยๆ ซึ่งโน้ตเพลง ในช่วงเนื้อเพลงดังกล่าวก็เป็น โน้ตที่ไล่ระดับเสียงลงเช่นเดียวกับเนื้อความ หรือในเพลง พระราชนิพนธ์ใกล้รุ่งที่กล่าวถึงยามพระอาทิตย์กำลังจะขึ้น โน้ตเพลงในช่วงเนื้อเพลงนั้นก็ เป็น โน้ตที่ไล่ระดับเสียงขึ้นเช่นกัน การที่เนื้อความของเพลงและท่วงทำนองเพลงสอดคล้อง สัมพันธ์กันเช่นนี้ จะช่วยดึงอารมณ์ของผู้ฟังให้ซาบซึ้งดื่มด่ำกับบทเพลงได้มากยิ่งขึ้น

ความสอดคล้องสัมพันธ์ระหว่างคีตศิลป์และวรรณศิลป์ที่พบเพิ่มเติมจาก
วัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษานี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจให้ศึกษาอย่างละเอียด
ลึกซึ่งต่อไป

๔.๓ ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีแนวทางการศึกษาเพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาลีลาการประพันธ์เนื้อเพลงของผู้ประพันธ์เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์
๒. ศึกษาความสอดคล้องระหว่างเนื้อเพลงและทำนองเพลงของเพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อร้องเป็นภาษาไทยทั้งหมด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- กาญจนาคพันธุ์. ตำนานไทย. พิมพ์ครั้งที่๒. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, ๒๕๒๑.
- กิริติ ธารไชย. ฉันทลักษณ์ในกวีนิพนธ์สมัยใหม่: การสืบทอด การสร้างสรรค์ และความสัมพันธ์กับสุนทรียภาพทางวรรณศิลป์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- กุสุมา รัชมณี. การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต. พิมพ์ครั้งที่๒ กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕.
- ณัชชา โสคติยานุรักษ์. ทฤษฎีดนตรี. พิมพ์ครั้งที่๒. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- ดวงใจ ไทยอุบล. ทักษะการเขียนภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่๑. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- ธนศ เวศร์ภาค. ตำราประพันธ์ศาสตร์ไทย : แนวคิดและความสัมพันธ์กับขนบวรรณศิลป์ไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- ธนอร อัสวงศ์. แนวจริยปฏิบัติในงานวรรณศิลป์ในประชุมจารึกวัดพระเชตุพนฯ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- น้ำเพชร สายบุญเรือน. ถ้อยคำสำนวนใหม่ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ระหว่างปีพ.ศ.๒๕๓๗ - ๒๕๔๑. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- บรรจบ พันธุมธา. ลักษณะและการใช้ภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่๘. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๐.
- ปัญญา รุ่งเรือง. ประวัติการดนตรีไทย. พิมพ์ครั้งที่๓. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕. อ้างถึงใน วัชรภรณ์ อัจหาญ. การศึกษาวิเคราะห์บทเพลงไทยสากลของสุนทราภรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

พรเพ็ญ ตันประเสริฐ. เพลงไทยสากลระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๓๑ : การศึกษาในด้านลักษณะ
ภาษา และการสะท้อนวัฒนธรรมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

พูนพิศ อมาตยกุล. ดนตรีวิจักษ์ : ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับดนตรีของไทยเพื่อความชื่นชม. กรุงเทพฯ
: รักรัศมี, ๒๕๒๕.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊ค
พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.

โรงเรียนจิตรลดา. ๕ สถิติในดวงใจนิรันดร์. พิมพ์ครั้งที่๓. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์
ลิซซิ่ง, ๒๕๔๓.

วชิราภรณ์ พลภักย์สุกาญจน์. ลักษณะเด่นทางวรรณศิลป์ในร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๔๓.

วัชรภรณ์ ออาจหาญ. การศึกษาวิเคราะห์บทเพลงไทยสากลของสุนทราภรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

สกาวัฒน์ หาญกาญจนสุวัฒน์. วรรณกรรมของศักดิ์ศิริ มีสมสืบ : กลวิธีทางวรรณศิลป์กับการ
ตีความ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

สิทธา พิณีภูวดล และ นิตยา กาญจนะวรรณ. ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่๒.
กรุงเทพฯ: ดวงกมล, ๒๕๒๐.

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. เจมจันทน์กังสดาล ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย. พิมพ์ครั้งที่๑.
กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๔๘.

อนุমানราชชน,พระยา. การศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์. พระนคร : บรรณาการ, ๒๕๑๕.

บรรณานุกรม

- กองบรรณาธิการ. บรมครูการดนตรีร่วมแซ่ซ้องพระเจ้าจักรีภาพกิจตราชั้นแห่งสยาม. HI – Class (ตุลาคม ๑๙๙๙) : ๖๔ - ๖๖.
- กาญจนา วชิญาปกรณ์. รสวรรณคดีนั้นสำคัญไฉน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ๖,๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๔๑): ๑๖ – ๒๑.
- ใจศิริ ปราโมช ณ อยุธยา. การเปลี่ยนแปลงถ้อยคำและความหมายของสำนวนไทย. พิมพ์ครั้งที่๑. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔.
- จารุณี กองพลพรหม และคณะ. ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่๑. กรุงเทพฯ : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- จิราภรณ์ ภัทรภานุภัทร. ถ้อยคำที่ใช้เป็นสำนวนในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑.
- เจนดุริยางค์,พระ. ดุริยางค์ศาสตร์สากล. พิมพ์ครั้งที่๑. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๒.
- ญาดา อารัมเวช อารัมภีร์. ไกล่รุ่ง. สกุลไทย ๕๓,๒๗๓๔ (๑๓ มีนาคม ๒๕๕๐): ๙๗.
- บุรพา อารัมภีร์. ลมหนาว. สกุลไทย ๕๓,๒๗๒๖ (๑๖ มกราคม ๒๕๕๐): ๗๗.
- ปราโมทย์ ชูเดช. ภาพพจน์และรสในวรรณคดีไทย. วารสารธรรมศาสตร์ปริทัศน์ ๑,๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๔๙): ๔๑ – ๔๗.
- พิชัย ปรัชญาอนุสรณ์. ทฤษฎีดนตรีระดับเกรดหนึ่ง. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ : พับลิคิสิเนสพริ้นท์, ๒๕๓๘.
- พิสิทธิ์ กอบบุญ. ลีลาภาษาและวรรณศิลป์ในพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- พูนพิศ อมาตยกุล. ลำนำแห่งสยาม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิตยสาร HI-FI STEREO, ๒๕๔๐. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช .สาขาวิชาศิลปศาสตร์. การใช้ภาษา. เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่๑ - ๘. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔.
- แมนรัตน์ ศรีกรานนท์. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับเพลงพระราชนิพนธ์. วารสารราชบัณฑิตยสถาน ๒๗ (ธันวาคม ๒๕๔๕): ๑๑๕ – ๑๑๗.

ยูร กมลเสรีรัตน์. เพลงพระราชนิพนธ์ บทเพลงอมตะด้วยพระอัจฉริยภาพของ'ในหลวง'. สยาม-
รัฐสถาปัตยกรรม ๕๓ (๒๓-๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๕): ๕๒.

ระวีวรรณ ภาคพรต. ในหลวง: พระอัจฉริยภาพทางดนตรี. วารสารวิชาการ ๕ (เมษายน –
มิถุนายน ๒๕๔๕): ๑๒-๑๓.

ราตรี ชันวารชร. การศึกษาการช้อนคำในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุฎิบัณฑิต ภาควิชา
ภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

รินฤทัย สัจจพันธุ์. สี่สรรพวรรณศิลป์. พิมพ์ครั้งที่๑. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ แกรมมี่, ๒๕๔๐.

สมชาย อมะรักษ์. ทฤษฎีดนตรีสากลเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่๑. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๒.

สายสุนีย์ สิงห์ทัศน. ในหลวงกับพระอัจฉริยภาพทางดนตรี. ความรู้คือประทีป ๒ (๒๕๔๕):

๓ - ๕.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ที่มีเนื้อร้องเป็นภาษาไทย เรียงตามลำดับที่ทรงพระราชนิพนธ์ทำนองเพลง

แสงเทียน

จุดเทียนบวงสรวงปวงเทพเจ้า	สวดมนต์คำเข้าถึงคราวระทมทน
ไอ้ชีวิตหนอล้วนรอความตายทุกคน	หลีกไปไม่พ้นทุกข์ทนอาทรร้อนใจ
ต่างคนเกิดแล้วตายไป	ชดใช้เวรกรรมจากจร
นิจจ้งสังขารนั้นไม่เที่ยงเสียดบุญกรรม	ทุกคนเคยทำกรรมไว้ก่อน
เชิญปวงเทวดาข้าไหว้วอน	ขอพรคุ้มไปชีวิตหน้า
ทนทรมานมามากแล้วจะกราบลา	หนีปวงโรคาที่เบียดเบียน
แสงแววชีวาเปรียบแสงเทียน	
เปรียบเทียนสิ้นแสงยามแรงลมเป่า	ชีพดับอับเฉาเหมือนเงาไร้ดวงเทียน
จุดเทียนถวายหมายบนบุษาร้องเรียน	โรครภัยเบียดเบียนแสงเทียนทานลมพัด โบย
โรครุมเร้าร้อนแรงโรย	หวนโหยอาวรณ์อ่อนใจ
ทำบุญทำทานกันไว้เถิดเกิดเป็นคน	ไว้เตรียมผจญชีวิตใหม่
เคยทำบุญทำคุณปางก่อนใด	ขอบุญคุ้มไปชีวิตหน้า
ทนทรมานมามากแล้วจะกราบลา	แสงเทียนบูชาจะดับปล้น
แสงเทียนบูชาดับลับไป	

ยามเย็น

แดดรอนรอน	เมื่อทินกรจะลับเหลี่ยมเมฆมา
ทอแสงเรืองอร่ามช่างงามตา	ในนภาสลับจับอัมพร
แดดรอนรอน	เมื่อทินกรจะลาโลกไปไกล
ยามนี้จำต้องพราดจากดวงใจ	ไกลแสนไกลสุดห่างยอดดวงตา
แต่ก่อนเคยคลอเคลียกัน	ทุกวันคืนรื่นอุรา
ต้องอยู่เดียวเปลี่ยววิญญูณ์	เหมือนดั่งนภาไร้ทินกร
แดดรอนรอน	หากทินกรจะลาโลกไปไกล
ความรักเราคงอยู่คู่กันไป	ในหัวใจคงอยู่คู่เชยชม

แควดรอนรอน
 คลอเคล้าพฤษภาชาติขึ้นเซซชม
 ลีวลม โขย
 ยามสายัณห์พลันพราจากดวงใจ
 แต่ก่อนเคยคลอเคลียกัน
 ต้องอยู่เดียวเปลี่ยววิญญูณณ์
 โอ้อยามเย็น
 ยามไร้ความสว่างห่างทินกร

หม่อมวลกมรบินลยล่องตามลม
 ชมสมตามอารมณ์ล่องเลยไป
 กลิ่นพรรณไม้โปรยโรยร่วงห่างอาลัย
 คอยแสงทองวันใหม่กลับคืนมา
 ทุกวันคืนขึ้นอรุรา
 เหมือนดั่งนภาไร้ทินกร
 จวบยามนี้เป็นเวลาสุดอาวรณ์
 ยามรักจำจะจรจากกันไป

สายฝน

เมื่อลมฝนบนฟ้ามาลิว
 เหมือนจะเอนรากลอนถอนไป
 พระพรหมท่านบันดาลให้ฝนหลั่ง
 น้ำทิพย์สาดเป็นสายพรายพลิวทิวงาม
 สาดเป็นสายพรายพลิวทิวทุ่ง
 รุ่งเลื่อมลายพร่างพรายนภา
 พระพรหมช่วยอำนวยให้ชื่นฉ่ำ
 น้ำฝนหลั่งลงมาจากฟ้าแดนไกล

คืนไม้พลิวลู่กิ่งใบ
 แต่เหล่าไม้ยังกลับงาม
 เพื่อประทั้งชีวิตมิทราม
 ทั่วเขตคามชุ่มชารา
 แดคทอรู้จอร่ามดา
 ยามเมื่อฝนมาแต่ไกล
 เพื่อจะนำดับความร้อนใจ
 พืชพรรณไม้ชื่นยืนยง

ใกล้รุ่ง

ได้ยินเสียงแหว่ดั่งแผ่วมาแต่ไกลไกล
 ฟังเสียงบรรเลงขับเพลงประสาน
 ใกล้ยามเมื่อแสงทองส่อง
 ลมโบกโบยมาหนาวใจ
 เพลิดเพลินฤทัยฟังไก่อประสานเสียงกัน
 โอ้อในยามนี้เพลินหนักหนาแสงทองนวลฟ่องนภา
 หม่อมวลวิหคบินผกมาแต่รังนอน
 ยินเสียงบรรเลงดังเพลงขับขาน

ชุ่มชื่นฤทัยหวานใจจะปาน
 จากทิพย์วิมานประทานกลุ่มมใจ
 ฉันทคอยมองจ้องฟ้าเรื่องราวไร
 รอเช้าเพียงไรตะวันจะมา
 ดอกมะลิวัลย์อวลกลิ่นระคนมณฑา
 แสนเพลินอรุราสำราญ
 เฝ้าเซซชิดซอณลิ้มชมบัวบาน
 สอดคล้องกังวานซาบซ่านจับใจ

ชะตาชีวิต

นกน้อยคล้อยบินมาเดียวดาย	คิดคิดมิวายกังวลให้หม่นฤทัยหมอง
ขาดมวลมิตรไร้คนสนิทคู่เคียงครอง	หลงใหลหมายปองคนปรานี
ขาดเรือนแหล่งพักพิงนักนอน	ขาดญาติมิตรและน้องพี่
บาปกรรมคงมี	จำทนระทม
ท้องฟ้าสายัณห์ตะวันเดือน	แสงลับนับวันจะเดือนให้ใจต้องขึ้นขม
หากเย็นลงฟ้าคงยังมีดวงตรอมตรม	ชีวิตระทมเพราะรอม
จวบจันทร์แจ่มฟ้านภาส่อง	เฝ้ามองให้เดือนชুবิษุณณ์
สักวันบุญมา	ชะตาคงดี

ดวงใจกับความรัก

คำกั้นนภาดาราวราว	ประกายแสงดาวพราวตา
ฉายเรียงเคียงแสงดวงจันทร์	เพลนชมแสงพรายนภาเห็นดวงดาราล้อมจันทร์
ที่จริงนั้นเดือนและดวงดาว	ต่างเรืองแสงวาวพราวพรรณ
ด้วยแรงจากแสงดวงตะวัน	จึงมีแสงเดือนงามครันแสงดาวประชันนำชม
เปรียบดวงดาวและดวงเดือน	ก็เหมือนแม่นแวมโนรมย์
เปล่งแวไปเปลี่ยนใจชม	ด้วยจินตนาอารมณ์น่านาประการ
แน่นอนแท้จริงคือดวงใจ	ส่องแวรักไปยืนาน
เปรียบดั่งกับแสงตะวันตระการ	ยังคงแสงงามสะคราญแสงทองยืนานเรื่อยมา
ตะวันฉายมาดาราราย	ส่องแสงพริ้มพรายนัยน์ตา
รินรมย์ชมแสงดวงจันทร์	ชมดาวล้อมเดือนงามตาพริ้มพรายนภาแสงงาม
มาตรแม่นสูญดวงตะวันไป	ประดาแสงในฟ้าทราวม
ผู้คนสัตว์ไม่ตายตาม	ตะวันสูญไปเป็นยามล้วนมีแต่ความมืดมน
เปรียบดวงดาวและดวงเดือน	ก็เหมือนแม่นแวมโนรมย์
เปล่งแวไปต่างใจคน	เปลี่ยนแปลงไปตามใจคนเวียนวนจนตาย
ตะวันนั้นเหมือนดังดวงใจ	หากสิ้นแสงไปรักคลาย
ขาดความรักเหมือนชีวาวย	จะเป็นหรือตายทั้งใจและกายไม่วายโสภโทรม

อาทิตย้อบแสง

เคยชม	ร่วมภิรมย์ใจ
ด้วยความรักจริงยิ่งใหญ่	ผูกพันหัวใจเรานั้น
รักเอ๋ย	เคยอยู่เคียงกัน
ร่วมเย็นมิเว้นวายวัน	ด้วยความสัมพันธ์ยืนยง
ทิวางาม	ยามอยู่เคียงคง
สุริยาแสงส่อง	ปวงชีวิตในโลกดำรงเรืองใจ
ร้างกัน	วันห่างไปไกล
มีดมนหมองมัวปานใด	เยือกเย็นเฉื่อยใจรัญจวน
ไกลกัน	พาพรันใจครวญ
ร่างกายทรุดโทรมทุกส่วน	จิตใจร้อนรวนแรงอ่อน
รักเอ๋ย	เลิกกลับอาวรณ์
คำคืนฝืนใจ ไปนอน	ยิ่งดูเหมือนฟอนไฟลน
ทิวาทรม	ยามห่างดวงกมล
สุริยาหมองหม่น	ปวงชีวิตในโลกอับจนเสื่อมทราม
หวังคอย	คอยเฝ้าโหมงยาม
จวบจนทิวาเรืองงาม	สบความรักยามคืนคง

เทวาพาคู่ฝัน

ช่างงามทัศน์ทิวเขตคามงดงามนำดู	ทั้งมวลล้วนมีเป็นคู่ชิดชูเชยชมรมย์รื่น
แต่ฉันทวงใจผูกพันไฟฝันทุกคืน	เฝ้าปองเคียงครองคู่ชื่นให้รื่นเรืองใจ
โลกนั้นดั่งเมืองสวรรค์เทวัญสร้างไว้	พิศดูเป็นคู่ทุกสิ่งล้วนมีรักจริงยิ่งใหญ่
อันธรรมชาติไซ้	ใช้แรงความรักความใคร่ข้อมชีวิตให้ยืนยง
อยู่เดียวเปลี่ยวใจหทัยไฟฝัน	เดชกามเทพพันผูกใจให้หลง
แม้เคยทำคุณบุญส่ง	ฟ้าคงปรานีคืออยู่
โปรดจงประทานความเอ็นดู	ให้มียอดชูเป็นคู่ชูใจ
จวบวันทิวาเกิดฉันทะวันสดใส	ฟ้าดลบันดาลรักให้สมดังดวงใจมุ่งมั่น
เฝ้าวอนพระทรงเสกพรให้ว้าวอนทุกวัน	โศกทรวงดวงใจอึดอั้นตันตันอรุรา
จวบวันราตรีเกิดฉันทดวงจันทร์แจ่มฟ้า	พบความรักดั่งใจมั่นเหมือนเดือนตะวันกลางหล้า
สมพรจากฟ้า	พระทรงประทานปวงข้าชีวิตในหล้ายืนยง

มหาจุฬาลงกรณ์

น้ำใจน้องพี่ศิษย์	ทุกคนไม่รู้ลืมบูชา
พระคุณของแหล่งเรียนมา	จุฬาลงกรณ์
ขอทูนขอเทิดพระนามไท	พระคุณแนบไว้วันรันดร
ขององค์พระเอื้ออาทร	หลังพรคุ้มครอง
นิตินพร้อมหน้า	สัญญาประคอง
ความดีทุกอย่างต่างปอง	ผยองพระเกียรติเกริกไกร
ขอตราพระเกี้ยวยังยืนขง	นิตินประสงศ์เป็นธงชัย
ถาวรยศอยู่คู่ไทย	เชิดชัยชัย

คำหวาน

ได้ยินเพลงหวานก้อง	ถ้อยทำนองร้องรำพัน
ฝากความรักไว้มัน	ด้วยถ้อยอันอ่อนหวาน
เปรียบดังเพลงทิพย์มา	จากฟากฟ้าบันดาล
เสียงเพลงปานเพลงวิมาน	ประทานมากล่อม
เมื่อได้ยินเพลงเพราะดังว่า	ดั่งเทวาพาจิตโน้มน้อม
หรือมาลวงล่องร้องเพลงกล่อม	จะประนอมให้หอมปลงใจ
หากคำหวานขานเอ๋ย	เพื่อเฉลยน้ำใจ
รักจริงใจขอฟังไป	ฟังให้ชื่นเชย
ชื่นอารมณ์สมปอง	แหว่เพลงร้องคมคำ
พลอดความรักเพื่อพริ้ว	ด้วยถ้อยคางามสม
ถ้อยทำนองร้องส่ง	ก่อให้เกิดกลิ่นลม
เพลिनเพลงชมข้อมอารมณ์	นิยมกลมกล่อม
เมื่อได้ยินเพลงเพราะดังว่า	ดั่งเทวาพาจิตโน้มน้อม
หรือมาลวงล่องร้องเพลงกล่อม	จะประนอมให้หอมปลงใจ
หากคำหวานขานเอ๋ย	เพื่อเฉลยน้ำใจ
รักจริงใจขอฟังไป	ฟังให้ชื่นเชย

แก้วตาขวัญใจ

แก้วตาขวัญใจเธออยู่แห่งใดขวัญเอย	ขาดผู้คู่เซยรักเอยเดียวดาย
เฝ้าคอยรักเสร์้าเหงาใจแสนหน่าย	เปลี่ยวปานชีวาว่างววยคลาญสุขตรม
ไอ้เวรไหนมาพาโชคชะตาแสนชั่ว	โลกนี้มีดมัวหวาดกลัวระทม
ได้แต่หวังนั่งแต่ฝันคอยคู่ขวัญต้นอกตรม	ร้อนอารมณ์หวังชมชิดเซยดวงใจ
อยู่คนเดียวเปล่าเปลี่ยวปานดอกใจระทม	ขาดคนนิยมาดคู่ชิดชมระบบทรวงใน
ไอ้บุญไม่ช่วยนำพาแก้วตาขวัญใจ	ได้แต่ฝันไปไม่สบสมใจรักเอย
แก้วตาขวัญใจเธออยู่แห่งใดหนอเธอ	เฝ้าเพื่อเฝ้าละเมอ ใฝ่เธอมาเซย
สุดจะเหงาเฝ้าแต่ฝันทรวงกระสันพรันจิตเลย	ฝันถึงวันขวัญเอยชิดเซยชื่นชม

เมื่อโสมส่อง

อ้าโสมทอแสงอำไพ	ฉันทสุขใจหมายชม
เพลนหลงพร้าเพื่อภิรมย์	โสมสาดส่องแสงมา
ภาคพื้นเวหาพราวพราย	เพราะก่องประกายดารา
เพียงเพชรพลอยส่องฟ้า	แวววิบจับใจ
เมฆน้อยลอยโคมลูปหา	เหมือนมืออันฟ่องขาวละไม
ลูปโคมนภาสคไส	นั่นพาให้หทัยฉันทสะเทือน
ไอ้ลมเอ๋ยเซยพัดเตือนมา	มิให้อุราลิมเลื่อน
เพียงเสียงเธอรำพันเตือน	คำมั่นสัญญา
อ้าโสมชวนฉันทคำนึง	ครั้งหนึ่งกลางแสงจันทร์
เราสองพลอดเพื่อรำพัน	รักมั่นไม่ผันแปร
ตราบฟ้าดินม้วยแลเรา	สองดั่งสลายดวงแด
วิญญาณไม่ห่างแห	ลอยรักร่วมทาง
ครั้นแล้วเวรกรรมชาติไหน	ระดมกันผลักไสเราห่าง
เมื่อรักยังไม่หม่นหมาง	รักยังสลักกลางดวงใจ
แต่ยังหวังในผลบุญนำ	ให้บาปกรรมแคล้วไป
คืนพบความรักเดิมใน	คืนหนึ่งวันเพ็ญ

ยืมสู้

โลกจะสุขสบายนั้นเป็นไปได้หลายทาง
จะสบความสุขสันต์สำคัญที่ใจ
ฝ่าคู่ทางชีวิตต้องคิดเฝ้าข้อมใจ
ตั้งหน้าขึ้นเอาไว้อ้อมใจด้วยเพลง
คนเป็นคนจะจนหรือมี
ยามปวงมารมาพาลลบหลู่
ไฟกระทำความดีให้มีจิตโสภ
จะสบความสุขสันต์สำคัญที่ใจ

ต้องหลบสิ่งกีดขวางหนทางให้พ้นไป
สุขและทุกข์อย่างไรเพราะใจตนเอง
โลกมีดมนเพียงใดหัวใจอย่ากร้ามเกรง
โยนีกกลัวหวาดเกรงยืมสู้
ร้ายหรือคิดงมีหวังอยู่
ยืมละไมใจสู้หนุ่มมวลเกทภัย
สร้างแต่ความเมตตาหาความสุขสันต์ไป
เฝ้าแต่ยืมสู้ไปแล้วใจขึ้นบาน

พรปีใหม่

สวัสดิ์วันปีใหม่พา
ฤกษ์ยามดีเปรมปรีดิ์ชื่นชม
ข้าวิงวอนขอพรจากฟ้า
โปรดประทานพรโดยปราณี
ให้บรรดาปวงท่านสุขสันต์
ให้รุ่งเรืองในวันปีใหม่
ตลอดปีจงมีสุขใจ
ให้สิ้นทุกข์สุขเกษมเปรมปรีดิ์

ให้บรรดาเราท่านรื่นรมย์
ต่างสุขสมนิยมยินดี
ให้บรรดาปวงท่านสุขศรี
ให้ชาวไทยล้วนมีโชคชัย
ทุกวันทุกคืนชื่นชมให้สมฤทัย
ผองชาวไทยจงสวัสดิ์
ตลอดไปนับแต่บัดนี้
สวัสดิ์วันปีใหม่เทอญ

รักคืนเรือน

โอ้รักเอ๋ย
สุดหวานอมสุดขมกลืน
เมื่อรักหวาน
โบกพัดไปให้รักคง
ครันมีบางอารมณ์
สายลมเวียนกลางทาง
โอ้ลมหวาน
ไฟพัดมาฝ่าพัดไป

รักเคยขีดเชยชูขึ้น
สุดรักขึ้นยิ่งขง
รักปานดังลมบนส่ง
ลิวพัดตรงทิศทาง
พาให้ชื่นชมรักเบาบาง
รักกลับจืดจางห่างไป
สายลมแปรปรวนไปได้
เปลี่ยนเหมือนใจคนเรา

โอล์มเอ๋ย
 กลับพัดเวียนเปลี่ยนทิศคืน
 เปรียบรักหวาน
 จิตวณเวียนเปลี่ยนน้ำใจ
 แม้รักแปรปรวนไป
 แท้จริงทุกข์มีเบา
 ฝ่าแต่หวัง
 อย่างวณเวียนเปลี่ยนเหมือนลม
 เค้นจันทร์ฉาย
 เปรียบเหมือนเดือนก็เหมือนคน
 ก่อนเคยเห็น
 ก่อนแสงแรงกลับแสงคลาย
 เพราะมีบางอารมณ์
 เหมือนเดือนเวียนตามทาง
 จวบวันเพ็ญ
 เปรียบรักเราอับเฉาไป

ลมเคยร่าเพยเซยขึ้น
 ไม่พัดขึ้นเรื่อยไป
 รักมาแปรปรวนไปใหม่
 สุดเสียดายรักเรา
 จะขึ้นสุขใจนั้นทำเนา
 ด้วยถ่านไฟแก่รุ่มรม
 รักเราเธอยังคงบ่ม
 ด้วยหวังชมชื่นเซย
 จันทร์แรมยังกลายมัวหม่น
 จิตวณวาง่ายคาย
 ดวงจันทร์วันเพ็ญพรางพราย
 คั่งรักกลายรักจาง
 พาให้ชื่นชมรักเบาบาง
 เดือนมีคมัวจางห่างไป
 ดวงจันทร์เวียนเป็นเดือนใหม่
 กลับรักใหม่คืนคง

ยามค่ำ

ยามประกายแสงทองส่อง
 ประเทืองผองมวลชีวา
 ยามประกายแสงเดือนส่อง
 ชื่นชมสมดังดวงใจ
 ยามค่ำลงโพล้เพล้ถ่ายเทพระภา
 มีแต่ความมืดมนอับจนดวงมาน
 แท้ที่จริงนั้นยามค่ำ
 ค่ำลงแล้วราตรีใหม่
 ยามรุ่งแสงทิวางาม
 โลกเริงสำราญปานใด
 ครั้นเมื่อยามแสงเดือนส่อง
 หมู่ดาววับวามงมตระการ

งามเรืองฟ่องงภา
 ดังพรจากฟ้าเสกมาให้
 ยามนวลฟ่องฟ้าไกล
 สบสุขสดไสหทัยบาน
 ในเมื่อยามทิวาต่อราตรีกาล
 เห่งปานขาดใจ
 นำให้รันทภัย
 เคลื่อนมาพาใจให้ชื่นชื่นเซย
 เรื่องอร่ามวิไล
 หมู่มวลพันธุไม้ดอกไบบาน
 ราตรีฟ่องสำราญ
 โลกเป็นสถานชื่นบานใจ

ยามกำลังสัวมีดมัวแสงสี
มีแต่ความมืดมนอับจนดวงใจ
แท้ที่จริงนั้นยามค่า
กำลังแล้วราตรีตาม

แสนเปลี่ยวในฤดีสุดที่อาลัย
คอยคืนในหมองาม
นำยามเนื่องถึงยาม
โลกยิ่งสุดงามสมความชื่นชม

มาร์ชราชวัลลภ

เราทหารราชวัลลภ
ล้วนแต่องอาจแข็งแรง
วินัยเทิดเกียรติชาติไว้ทุกแห่ง
เราเป็นกองทหารประวัติการณ์
เราทุกคนภูมิใจ
พิทักษ์สมเด็จพระเจ้าไทย
เราทหารราชวัลลภ
องค์ราชาราชินี
มิเกรงคูหมีนข่มเหงยำยี
จะลุยเลือดสู้ตายจะเอากายป้องกัน
ฝากฝีมือปรากฏ
กระเดื่องกองทัพไทย

รักษาองค์พระมหากษัตริย์สูงส่ง
เราทุกคนบูชาเกล้าหาญ
ใจดุจเหล็กเพชรแข็งแกร่งมิกลัวใคร
ก่อเกิดกำเนิดกองทัพภชาติไทย
ได้รับไว้วางพระราชหฤทัย
ตลอดในพระวงศ์จักรีฯ
รักษาองค์ฯ จะถวายสัตย์ซื่อตรง
ถ้าแม้มีภัยพาลอวดหาญ
เราจะถวายชีวิมิหวาดหวั่น
เป็นเกราะทองรบประจัญศัตรู
เกียรติยศฟุ้งเฟื่อง
ไว้นามเชิดชูราชวัลลภคู่ปฐพี

ลมหนาว

ยามลมหนาวพัดโบกโบยโชยชื่น
หมู่ดอกไม้ชวนภมรร้อนชม
โอ้รักเจ้าเอ๋ย
พิศดูสิ่งใด
อันความรักมักจะพาใจฝัน
ยามลมฝนพัดโบกโบยกระหน่ำ
ฝั่งภูทั้งวิหคเหงาเศร้าหมอง
เหมือนรักผิดหวัง
น้ำตาหลังริน
อันความรักมั่นไม่เป็นดังหมาย

เหล่าสกุณร้องรินรมย์
ช่างสุขสมเพลินตานำดูใจ
ยามรักสมดังฤทัย
ก็เลวโลแจ่มใสครัน
เมื่อรักนั้นสุขสมจิตปอง
หยดหยาดน้ำน้ำหลังนอง
เกลื่อนกลาดพองมาลีร่วงโรยลงดิน
เปรียบดังหัวใจพังกั้นท์
และลามไหลเพียงหยาดฝนปราย
ตราบวันตายชีพขมขื่นเอย

ศุกร์สัตย์ลักษณะ

ซี วิงลายคราม				ต้องไม่แสดงรุ่มร่าม
ซีวิงลายคราม				ต้องไม่แสดงรุ่มร่าม
หนึ่งสองสามสี่				อ้าวไม่สี่
หนึ่งสองสามสี่				อ้าวไม่เป่า
ซีวิงลายคราม				ชู ชู ชู ชู
ดีดวันนี้	สี่ก็วันนี้	ดีก็วันนี้	ลายคราม	
เป่าก็วันนี้	เมาก็วันนี้	เมาแต่คนตรี	ลายคราม	
สุขก็วันนี้	สนุกก็วันนี้	ศุกร์สิ้นทุกข์	ลายคราม	

คำแล้ว

วันคล้อยมา		คำแล้วแก้วตาสุริยาเรืองรอง
นอนเสียนอน		จงอย่าอวรณ์นอนเถิดนะดวงตา
ฟังเสียงเพลง		แว่วคังวังเวงเสียงครวญเครงนภา
จันทร์ฉายมา		พรางพรายคาราคูงามฟ้าเพลนใจ
โชนำหนูนบุญส่งมา		งามนักหนาพักตร์อำไพ
ประนมกรขอพรชัย		รัตนตรัยปวงเทวี
คลับันดาล		แต่ความชื่นบานแสนสำราญนิรันดร์
อยู่ด้วยกัน		เป็นมิ่งเป็นขวัญอย่าห่างร้างแรมไกล
สุดรักเอย		ตื่นได้เชยชมดวงใจ

สายลม

ท่ามกลางฟากฟ้ามัวหม่น		ลือลมหลังฝนโปรยทั่ว
เยือกเย็นชีพเฉาแม่มัว		จิตใจไหวหวาดกลัวหวั่นฟ้าคำรามลั่น
โรจน์เรืองแปลบแสงฟ้าผ่า		ล่องลมลิวมาเสียงสนั่น
โอล์มหนอลมพัดคืนวัน		โบกโบยเพียงไหนกันพัดจนไม่รู้วันสงบเอย

ต้องลมเหล่าไม้เอนลี้ว
จิตใจอ่อนท้ออาหาร
อย่าเป็นอย่างสายลมเล่า
โؤلมหนอลมพัดเลยไป

ดูใบลุ่มพลิ้วปลิวอ่อน
ด้วยลมพัดโบกวนล่องหนวนเวียนไป
เปลี่ยนแปลงซิมเซาหลังรักใหม่
โลกเคยรู้มันใดแล้วคงสุขสมใจยิ่งเอย

ไกลกังวล

อยู่ไกลกังวลชนม้ชื่นฉ่ำ
ไม่มีหาดไหนงามเทียมเท่า
คำคืน ไม่เหงาเราเริงสุข
ไต้ยีนแต่เสียงดนตรียัง
รุ่งอรุณแล้วฟ้าเรืองเรื่อ
สนุกจริงหนอคลอเสียงคลื่น
โน่นเดือนยังค้างฟ้าลอยเด่น
แข่งกันคอยรับทิวาวาร

หาดทรายแล่นน้ำไกลเศร้า
คลื่นครวญคลอเคล้าอนรักฝั่ง
ไม่มีความทุกข์ใดมาบัง
สนุกกันทั้งยามคำคืน
แต่ใจยังเหลือความเริงริน
โต้ลมฉ่ำชื่นยามพลิ้วผ่าน
แต่เราไม่เว้นความสำราญ
สนุกสนานกันเถิดเอย

เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย

เกิดเป็นไทยแล้วใจต้องสู้
ศัตรูหน้าไหนไม่เกรงกริ่ง
เผ่าไทยเดิมล้วนคนใจเด็ด
ต่างรักษาไว้แดนกำเนิด
ปกครองรักษาทำหน้าที่
สิ้นเมืองไทยแล้วใครอยู่ได้
เผ่าไทยเราพร้อมอาสาสมัคร
เสี่ยงภัยทั้งผองปองความดี

ถิ่นไทยเรารู้เรารักยิ่ง
หากมาช่วงชิงตายเสียเถิด
แกร่งดังเหล็กเพชรชาติเชิด
เกิดเป็นไทยแล้วจำใส่ใจ
หวังเมืองไทยนี้ให้ยิ่งใหญ่
ชาติไทยคงไว้ความเสรี
เด็ดเดี่ยวยังนักรบอมชีพพลี
ปกป้องปฐพีตายเพื่อไทย

แสงเดือน

นวล	แสงนวลส่องงามตา
แสงจันทร์	ส่องเรืองฟากฟ้าไกล
งาม	แสงงามส่องอำไพ
ยิ้มดวงใจ	ให้คงคลั่งไคล้เดือน
ชมแล้วชมเล่า	เฝ้าชะเง้อแลดู
เพลินพิศเพลินอยู่	ไม่รู้ลืมเดือน
เดือน	แสงเดือนส่องวันเพ็ญ
แสงจันทร์เพ็ญ	เด่นงามใจจะเหมือน
โคมงามเทียบ	เปรียบเดือนแสงงาม

ฝัน

ฝันไป	แห่งไหนไกลสุดจุดหมายมอง
ในห้วงฝันเรื่องรอง	ด้วยภาพผองคำของพร่างพราย
ฝันพลาง	ใจกว้างกลางโลกแห่งนิยาย
เรานี้หนอเดียวดาย	สุดจะหมายตายเคียงคู่ใคร
ชีพใช้ความฝัน	แต่ฉันยังฝันไป
สุดแดนใดไหน	ซึ่งใครคนนั้นครอง
ฝันไป	จนไร้จันสิ้นจุดหมายมอง
คงจักสมใจปอง	ที่เรียกร้องรักคืนกลับมา (เที่ยว ๑)
คืนมาหารักรอท่า	ที่เรียกร้องรัก รักขึ้นคืนมา (เที่ยว ๒)
	ประสาแสนเศร้า

เพลินภูพิงค์

สมใจก่อนนี้เคยอยากชมเขางาม	ตามหุบผาพงไพรได้มาเห็นภูพิงค์แพรวพราย
สวยจริงดอกไม้สะพรั่งบานทั้งปี	ดูหลากสีเรียงรายโชยกลิ่นหอมอวลอบชื่นใจ
ดูจะลอยฟ้าดั่งทิพย์วิมานทอง	แห่งอินทร์พรหมสองเสกสนององค์ท้าวไท
แสนเพลินสุขสมสดับแต่เสียงเพลง	วิหคร้องมาไกลช่วยกล่อมขวัญทุกวันเปลิดเพลิน

สนใจก่อนนี้เคยอยากชมเขางาม	ยามอ่อนแสงรำไพได้ไปถึงคอยปุยเดียวคาย
สูงจริงเสียดฟ้าตระหง่านปานท่าลม	ชมยอดผาเรียงรายคราหมดแสงดวงสุริยา
ดูจะลอยฟ้าอยู่ชิดเดือนเคียงดาว	ไอ้ลมพัดหนาวราวคร่ำวรานอร่า
แสนเพลินนั่งล้อมไฟอุ่นฟังเสียงเพลง	ชาวเผ่าเขาครวณูมาสนุกเหลือไม่เบื่อภูพิงค์
สุขจริงหนามาเชียงใหม่แดนสรวงแสนเพลิน	

มาร์ชราชนาวิกโยธิน

รุกันพื้นผ้าในธาราสีคราม	สมเป็นดั่งนามราชนาวิกโยธิน
รบรันฟันฟาดไม่ขาดหวั่นไหว	มีศีกมาไกลไม่หวั่นครันคร้ามริปู
เราราชนาวิกโยธินของไทย	เรารวมกายใจกันไว้เชิดชู
เป็นแนวปราการรูกทานรบผลาญต่อต้านพร้อมพรู	เข้าฟาดฟันรบรันศัตรูของสู้ชาติใจ
เมื่อเราเข้าประจัญจะผลาญให้สิ้นไป	ยอมพลีชีพเพื่อชาติไทย
ริบรูกบุกเข้าตีไม่หนีสู้เพื่อชัย	กายใจชีวิตมอบเป็นราชพลี
เราราชนาวิกโยธินของไทย	ชีวิตมลายคงไว้ศักดิ์ศรี
วิญญาณยืนยงคู่ธงนาวิก	ดำรงเสรีศัตรูหลักให้หนีไป
แม้ชีวาเราจำต้องสิ้นสูญลง	แหลมทองยังคงเป็นขวัญคู่ไทย
น.ย.เกรียงไกรไว้ลายแม่ตายชื่อไม่สูญไป	ปกป้องไทยทั้งกายและใจขอไทยอยู่คง

ภริมย์รัก

ไร้คนเคียงข้าง	โลกอ้างว้างหมางอารมณ์เศร้า
ทิวราตรีตรมชบเซา	ส่งความอับเฉาสู่ดวงใจ
ไร้เธอหมายมั่น	สุดโศกศัลย์ทุกวันหมองไหม้
เสียดครวญมวลวิหคหายไป	ไม่มีแห่งไหนดอกไม้บาน
กามเทพส่งเธอมา	แอบอุรารำพัน
เพื่อพริ้วเพลงรักฝากชีวิต	ฉันยังฝังใจภริมย์
รักที่เธอให้	โลกสดใสดวงใจหายตรม
เหลียวดูทางใดชวนหวานชม	ด้วยรักสุขสมจนนิรันดร์

แผ่นดินของเรา

ถึงอยู่แคว้นใด	ไม่สุขสำราญ
เหมือนอยู่บ้านเรา	ชื่นน้ำคำเช้าสุขทวี
ทรัพย์จากผืนดิน	สินจากนที
มีสิทธิ์เสรี	สันติครองเมือง
เรามีป่าไม้อยู่สมบูรณ์	ไร่นาสดใสได้ฟ้าเรือง
โบราณสถานส่งนามประเทือง	เกียรติเมืองไทยขจรไปทั่วแดนไกล
รักชาติของเรา	ไว้เถิดผองไทย
ผืนแผ่นดินแหลมทอง	รวมพี่รวมน้องด้วยกัน
รักเกียรติรักวงศ์	เสริมส่งสัมพันธ์
ทุนเกิดเมืองไทยนั้น	ให้ยั่งยืน

ยุงทอง

แหล่งศึกษาร่วมเย็นเด่นริมสายชล	เราทุกคนรักดุจหัวใจ
ปลูกยุงทองไว้เคียง โคมมุงประโลมโน้มใจรัก	ธรรมจักรนบบูชาเทิดไว้
เหลืองแดงแสงธรรมศาสตร์วิไล	ปกแผ่ไปในทุกทาง
สัญลักษณ์ดีเด่นเห็นกระจ่าง	อย่าจืดจางรักร่วมทางกันไป
ทรงธรรมปานดังตราชูเด่น	ทรงเป็นดวงธรรมนำทางให้
พิทักษ์รักษาเชิดชูไว้	อบอุ่นใจไปทุกกาล
พระธรรมสถิตร่วมจิตสมาน	ปฏิญาณรักสามัคคี
รักยุงทองงามเด่นเหนืออื่นที่	ส่งศักดิ์ศรีไว้ให้ยั่งยืนนาน

ในดวงใจนิรันดร์

อยากลิ้มลิ้มรักลิ้มมิลง	กลับพะวงหลงเพื่อเงา
เปรียบปานเพลิงรักรุ่มสุ่มเศร้า	เปลี่ยวเปล่าร้างารอน
แต่เพียงกาลเวลาอันหมุนเวียน	ฤอาจผลัดเปลี่ยนเป็นรักคลอน
รสรักจากรสสออดสวมกร	ยังถาวรติดเดือน

เมื่อยามอาทิตย์ลอยคล้อยต่ำ
 ยังหวังเชยชิดกันฉันเพื่อน
 สุดประพันธ์บรรเลงให้ครบครัน
 รักนั้นจะเนาแน่นแฟ้นใน

ย่ำยามท้องฟ้าเดือน
 ติดเดือนตรึงใจ
 วันอาจจะผ่านเวียนผันไป
 ดวงใจนิรันดร์

เพลงเตือนใจ

เสียงเพลงเพราะเพลินพาเคลิ้มไป
 คิดตรึงซึ่งไว้ใจละเมอ
 เสียงเพลงนี้พาเราฝันไป
 คิดซึ่งตรึงไว้ใจฝันเตือน
 ต่างเคยหยอกเข้าพะเน้าคลอ
 สบสุขความทุกข์คลายเพราะเธอ
 เสียงเพลงนี้พาเราภิรมย์
 เสียงเพลงนี้ซึ่งตรึงฤทัย

ให้อารมณ์หวั่นไหวแรงรักเธอ
 รักเธอตั้งเพลงเตือน
 ก่อนเคยสุขสดไสในแสงเดือน
 มิเลือนและลืมเธอ
 ต่างคนต่างพ้อเพียงละเมอ
 ต่างปรนเปรอใจ
 ต่างชมเชยชิดสองครองหัวใจ
 นึกไปชื่นใจเอย

ไว้จันทร์

ไว้จันทร์
 รักยิ้มแสนหวานส่อง
 มิเคยมีสิ่งใดไกลเกินหวัง
 มิหวั่นภัยใดขวางกั้น
 ไว้ดาว
 แวดตาเธอแทนได้
 ถึงใครอื่นมุ่งชมจันทร์
 แต่ตัวฉันสุข

ฉันไม่นึกหวังแสงโสมส่อง
 เปรียบประกายทองของจันทร์
 แน่นมั่นใจในรักฉัน
 ทางรักสุขสันต์สดไส
 ฉันไม่นึกหวังดาวน้อยใหญ่
 ส่องทางไปดังคารา
 และหมายมั่นดาวเด่นฟ้า
 ทุกเวลาคราชิดเธอ

ไว้เดือน

ไว้เดือน
รักน้องนั้นหวานชื่น
งามดวงหน้าติดตราตรึงใจไซ้
ไว้เดือนเดือนไม่แลเห็น
ไว้ดาว
สายรักแสนสูงส่ง
ถึงใครอื่นชื่นชมเดือน
แต่เราชิดหน้า

เหมือนดั่งฟ้าที่ไว้แสงส่อง
รื่นรมย์ชมพักตร์แทนเดือน
ยิ้มรื่นใครจะมาเหมือน
ก็เป็นสุขใจไม่วาย
มีคืนหนาวไม่เห็นเหงงหน้า
มันคงในดวงวิญญาณ
ฝันใฝ่ดาวบนฟ้า
รสความรักไม่ร้างรา

เกาะในฝัน

ฉันสุดปลื้ม
หลงเพื่อคำมั่น
แสงจันทร์ส่อง
เสียงสายลมพริ้ว
หาดทรายขาว
รูปเงาเพราพริ้งดา
ฝันสุดสิ้น
ฝันถึงไม่หน่าย

ไม่ลืมเกาะงามที่เคยฝัน
รำพันถึงความรักชื่นฉ่ำ
ส่องเป็นประกายบนผืนน้ำ
คร่ำครวญเหมือนมนตรา
หมู่ดาวพร่างพราวนภา
ไยควันลาเลื่อนมลาย
ไม่ยลไม่ยินน้ำใจหาย
ไม่คลายร้างรักเธอ

แว่ว

เพลงแว่วแผ่วกังวาน
กลับคะนึ่งถึงวันคืน
แสงนวลประกายฉาย
เปรียบดวงพักตร์ส่องเพียงจันทร์
หวังประสพ
รักมิหน่าย
ร่ำรอนเพลงสะท้อน
โลกเรานี้ที่แท้ไม่มีอื่นยัง

หวานใดปานเพลงรักระรื่น
เคยซัดชื่นอุรา
ผ่านฟ้าครามแลอร่ามตา
นวลแสงเวลาดาประกาย
ฉันยังอยากพบเธอไม่วาย
รักเราสุดหมายแลสุดหวัง
แต่สำเนียงเพียงแผ่วแผ่วดัง
แต่ความรักเราจึ่งคงคู่ฟ้ายั่งยืน

เกษตรศาสตร์

เจียวรงขจี
สถานเรียนเกษตรนั้น
เจียวนาป่าไพร
เพราะไทยผลิตค้า
แม้เหนื่อยกายใจสำราญ
ล้วนปรีดิ์เปรมนำวิชา
จะจงรักจอมจักรินทร์
พระคุณเกษตรสิ้น

ก่อเกิดไมตรีสามัคคีมั่น
เราผูกพันบูชา
แผ่นดินถิ่นไทยไพบูลย์หนักหนา
ทุกแหล่งฟ้าหล้าอ้อมเอย
เสร็จกิจการงานเกษตรเกษม
สร้างชาติสร้างตนรวมแรงรวมใจ
อีกแดนแผ่นดินทำกินเก็บผล
รักเปี่ยมพันดวงจิตเอย

ความฝันอันสูงสุด

ขอฝันใฝ่ในฝันอันเหลือเชื่อ
ขอทนทุกข์รุกรมโหมมกายใจ
จะแน่วแน่แก้ไขในสิ่งผิด
จะยอมตายหมายให้เกียรติดำรง
ไม่ทอดอวยคอยสร้างสิ่งที่ควร
ไม่เคืองแค้นน้อยใจในโชคชะตา
นี่คือปณิธานที่หาญมุ่ง
ถึงทนทุกข์ทรมานนานเท่าใด
โลกมนุษย์ย่อมจะดีกว่านี้แน่
คงยืนหยัดสู้ไปใฝ่ประจัญ

ขอสู้ศึกทุกเมื่อไม่หวั่นไหว
ขอฝ่าฟันผองภัยด้วยใจทะนง
จะรักษาดีจนชีวิตเป็นสุขผอง
จะปิดทองหลังองค์พระปฐมมา
ไม่เรรวนพะว้าพะวังคิดกังขา
ไม่เสียดายชีวิตถ้าสิ้นไป
หมายผดุงยุติธรรมอันสดใส
ยังมั่นใจรักษาดีจนอาจครัน
เพราะมีผู้ไม่ยอมแพ้แม่ถูกหยัน
ยอมอาสัญก็เพราะป้องเทิดผองไทย

เราสู้

บรรพบุรุษของไทยแต่โบราณ
เสียเลือดเสียเนื้อมิใช่เบา
ลูกหลานเหลนโหลนภายหน้า
อนาคตจะต้องมีประเทศไทย
ถึงขู่ฆ่าล้างโคตรก็ไม่หวั่น
สู้ตรงนี้สู้ที่นี้สู้จนตาย

ปกบ้านป้องเมืองคุ้มเหย้า
หน้าที่เรารักษาสืบไป
จะได้มีพสุธาอาศัย
มิยอมให้ผู้ใดมาทำลาย
จะสู้กันไม่หลบหนีหาย
ถึงเป็นคนสุดท้ายก็ลองดู

บ้านเมืองเราเราต้องรักษา
เกียรติศักดิ์ของเราเราเชิดชู

อยากทำลายเข็ญมาเราสู้
เราสู้ไม่ถอยจนก้าวเดียว

เรา – เหล่าราบ ๒๑

เราทะนงองอาจคางแกร่ง
หลังเลือดโลมพสุธาปฐนิญาณ
เราจะสู้สุดชีวิตมิกิดพรั่น
ถึงม้วยมุดสู้สุดลมหายใจ
เราเชื่อชาติชายชาญทหารกล้า
เกียรติระบือลือเลื่องกระเดื่องนาม
อันที่สุดของไทยนั่นคือชาติ
เราเหล่าราบ ๒๑ ไม่รังรอ
เราเชื่อชาติชายชาญทหารกล้า
เกียรติระบือลือเลื่องกระเดื่องนาม

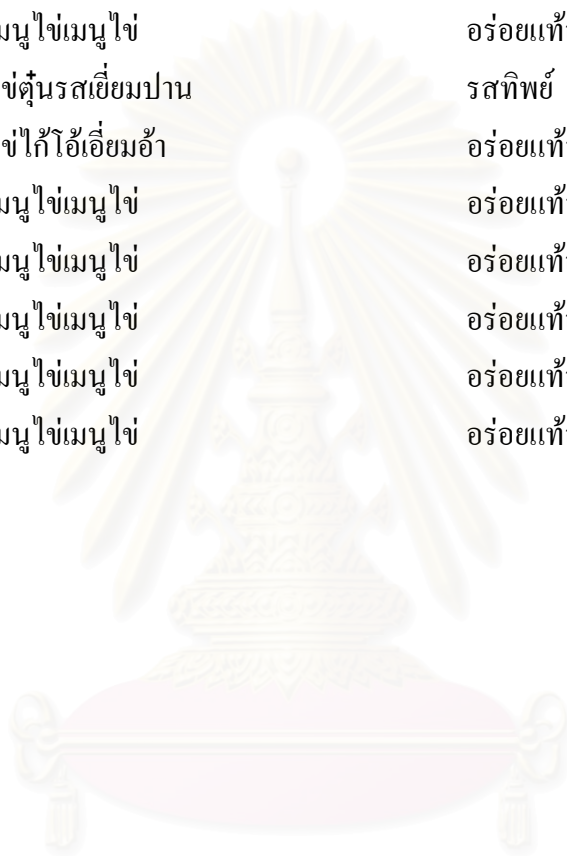
ทุกหนแห่งสู้ศึกฮึกเหิมหาญ
มั่นภัยพาลรุกถิ่นแผ่นดินไทย
เป็นกำแพงป้องกันไม่หวั่นไหว
ขอเทิดเกียรติชาติไทยอยู่ทุกยาม
ทหารเสือราชินีศรีสยาม
ทั่วเขตคามรู้เหล่าเรา ศ.ก.
หากพินาศแล้วใครอยู่ได้หนอ
เราจะขอไว้ลายให้ลือนาม
ทหารเสือราชินีศรีสยาม
ทั่วเขตคามรู้เหล่าเรา ศ.ก.

รัก

รักทะเล	อันกว้าง	ใหญ่ไพศาล
รักท้องฟ้า	โอพาร	สีสดใส
รักท้องทุ่ง	ท้องนา	ดั่งดวงใจ
รักป่าเขา	ลำนานาไพร	แสนสุนทร
รักพฤกษา	รุกขชาติ	ที่ด้ายป่า
รักปักษยา	ร้องกู่	บนสิงขร
รักอุทัย	สว่าง	กลางอัมพร
รักทั้งรัต-	ติก	ในนภดล
รักดารา	ส่องแสง	สุกสว่าง
รักน้ำค้าง	อย่างมณี	มีโภคผล
รักทั้งหมด	ทั้งสิ้น	ที่ได้ยล
รักนวลนาง	รักจน	หมดสิ้นใจ

เมนูไข่

เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้่อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้่อยากกิน
ไข่เค็มไข่ลวกทั้ง	ไข่หวาน
กับไข่ต้มสุกนาน	เยี่ยมม้า
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้่อยากกิน
ไข่ตุ๋นรสเยี่ยมปาน	รสทิพย์
ไข่ไก่ไอ้เอี่ยมอ้า	อร่อยแท้่อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้่อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้่อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้่อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้่อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่	อร่อยแท้่อยากกิน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวนาวิณี หล้าประเสริฐ เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๒๕ ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก สำเร็จการศึกษาปริญญาครุศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับสอง สาขามัธยมศึกษา มนุษย์ – สังคม วิชาเอก ภาษาไทย – ภาษาฝรั่งเศส จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา ๒๕๔๖ และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา ๒๕๔๗ ปัจจุบันทำงานเป็นอาจารย์ประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย